

69-5

68 III 19 21

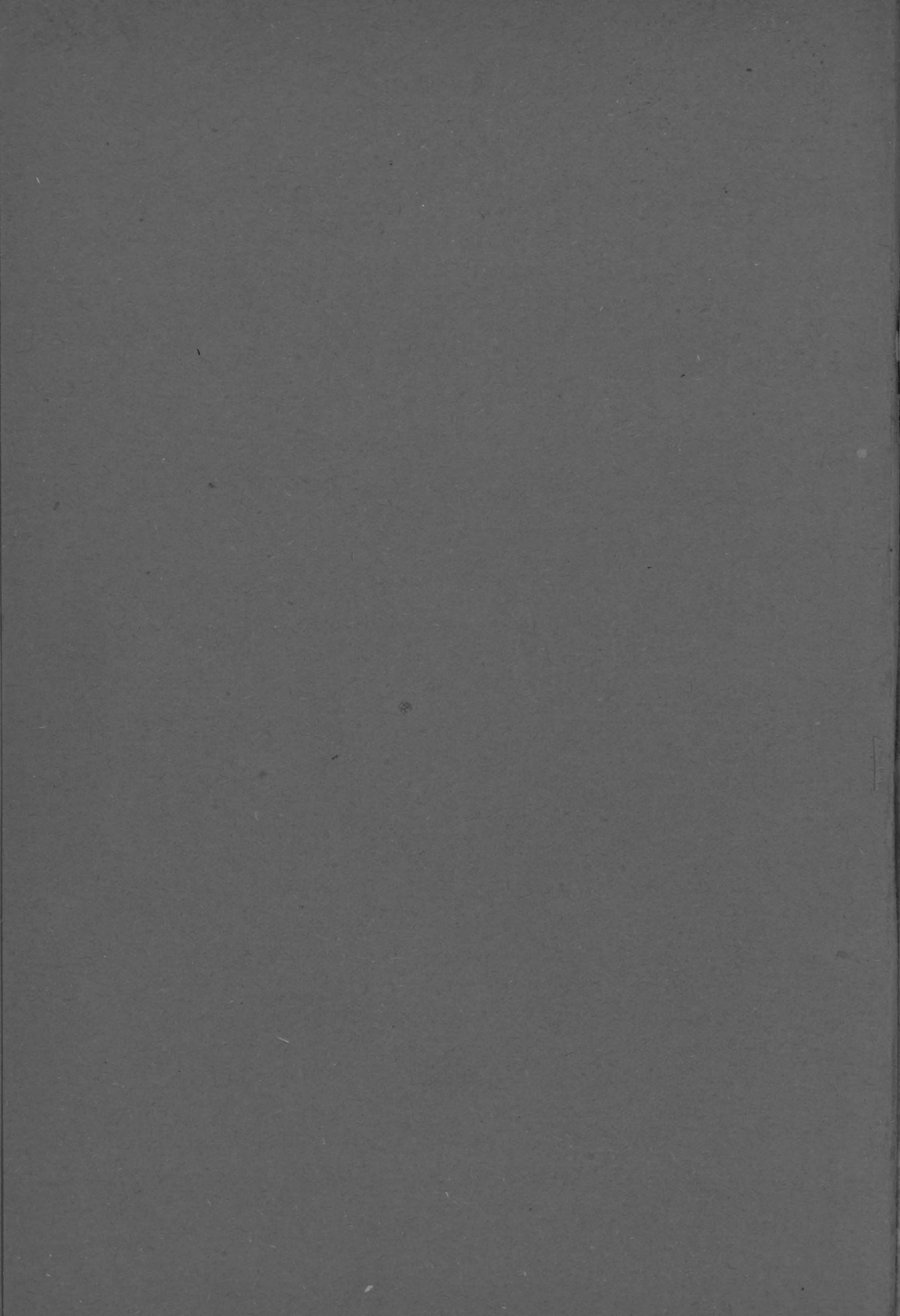
Latvijas Satwersmes Sapulzes stenogramas

8. burtniza

1921.

Satwersmes Sapulzes isdewums

Krahjumâ pee A. Gulbja, Rigâ,
Suworowa eelâ 14.

Latvijas Sātwerfmes Sapulzes stenogramas

III. sesijas 19. sēhde 15. aprīlī 1921. gadā

(Atklahta plkst. 5.45 pēc pusdeenas).

Likumš par dascheem atweeglinajumeem ruhpnēezibas atjaunoschanā (treichā lasijumā) — Papildinajums pēe likuma par mobilisazijas organu darbibu (stēdīamības fahrtā pēenemts dīwos lasijumos). — Pahrgrosijumi muitas nodokļu pagaidu tarifā. — Jautajums waldībai par dseljzēneeku saweenības preefshasijumu wafara nolēegshanu un par arestēem transportshrahneeku aroda beedribās tēlpās.

Presidents J. Šchakste: Sātwerfmes Sapulzes sēhde atklahta.

Deenas fahrtībā stahw sēfoschi preefshmeti: Likums par dascheem atweeglinajumeem ruhpnēezibas atjaunoschanā III. lasijumā; papildinajums pēe likuma par mobilisazijas organu darbibu; pahrgrosijumi muitas nodokļu pagaidu tarifā; tad kluhdas nostaidroschana redakzijas sīnā; pēeprasahijumu komisijas sīnojumi un waldības atbildeš uš eesneegteem pēeprasahijumeem un jautajumeem; likums par semes pēeschkirshanu armijas wirspawehlneekam generalim Balodīn; sēwīschkas ismēlleschanas komisijas sīnojums pēeprasahijuma leetā par bijušcho Daugawgrihwas mahzības bataljonu; likums par atziju beedribam un dakneeku pāiju fabeedribam; lehmums par 50 miljonu rublu kredīta atwehleschānu Latgales skolam; likums par 1920. gada 3. jūnijā atwehleto walsīs kafēs sīhmju ishlaiduma sumas dsheshchānu; lehmums par 5 personu usnēmschānu Latvijas pawalstnēezībā.

Jr eenahzīs pasīnojums, ka Sātwerfmes Sapulzes lozēklis Jwi nolēef Sātwerfmes Sapulzes lozēkla mandatu. Wina weetā nahf no Latgales wehleschānu apgabala ebreju apweenotā bloka šaraktīta Jafowš Landaus.

Sozialdemokratu srahzija leef preefshā pahrmāinu: Sātwerfmes Sapulzes lozēklu leetu ismēlleschanas komisijā proponē Buschewīza weetā Jr. Wefmani. Sēbildumu naw.

Senahfuschī likumprojēkti, kuri nododami atteezīgām komisijām: papildinajumu projektis agrarās reformas likuma IV. daļai — nododams agrarai komisijai. Sēbildumu naw? Pēenemts. Tad likumprojēkts par mēschnēezību darbīneeku deenēsta sēmē — nododams agrarai komisijai. Likumprojēkts par wehsturīsko kauju weetam — nododams kara leetu komisijai. Sēbildumu naw? Pēenemts. Preefshlikums usnēmt Latvijas pawalstnēezībā bijušchos Kreewījas pawalstnēekus: Pēteri Michailowu un Nikolaju Salkowu, — nododams jurīdistai komisijai. Sēbildumu naw? Pēenemts. Noteikumu projektis par brihwostam — nododams tirdsnēezības un ruhpnēezības komisijai. Sēbildumu naw? Pēenemts. Noteikumu projektis par walsīs bibliotēku un zēntrālo grahmatu katalogu — nododams isglīhtības komisijai. Sēbildumu

naw? Peenemts. Papildinajuma projekts pee noteikumeem par deenas maksu deenesta komandējumuos walsis robeschās — nododams finansu un budscheta komisijai un sozialās likumdošanas komisijai. Lehnumš apstiprinat par Jelgawās teešu palatas lozekli Nikolaju Schatinu — nododams juridiskai komisijai. Gebildumu naw? Peenemts. Preekschlikums Satwerfmes Sapulzes lozekli Paulu Schiemani faultt pee teefas atbildibas us fodu likuma 154. p. II. dalas pamata — nododams Satwerfmes Sapulzes lozekli leetu ismekleschanas komisijai. Gebildumu naw? Peenemts. Otrs preekschlikums Satwerfmes Sapulzes lozekli Paulu Schiemani faultt pee teefas atbildibas us fodu likuma 154. panta II. dalas pamata — tapat nododams Satwerfmes Sapulzes lozekli leetu ismekleschanas komisijai. Gebildumu naw. Peenemts.

Pahrejot us deenas fahrtibu nahks preekschlikums par dascheem atweeglinajumeem ruhpnenezibas atjaunoschanā III. lasijumā. Referents Bruschis. Pahrlabojumi un papildinajumi pee 1. panta. Es luhgtu sekretaru nolasit. Sekretars Jwanowš:

„1. pants. Panta weeta likt sekoschu tekstu: „Agrako ruhpnenezibas eestahschu atjaunoschanai un jaunu ruhpnenezibas eestahschu dibinaschanai no 1. aprila 1921. g. lihds 1. aprila 1926. g. ir atkauts sem tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministrijas kontroles eewest bes muitas no ahrsemem mashinas, aparatus un to peederumus.“

Peesihme: Ministru kabinets publize to ruhpnenezibas nosaru sarastu, us kuram schis likums atteezinams.

Gefneedsis M. Bruschis.“

Sahlas pee 1. panta:

„Otra lasijuma peenemto § 1. strihpot un ta weeta peenemt sekoschu tekstu: „No schi likuma spehta nahkschanas deenas lihds 1. aprilim 1926. g. ir atkauts eewest bes muitas no ahrsemem mashinas, aparatus un winu peederumus, kuri nepezeeschami no walsis weedokta weizinamas ruhpnenezibas wajadsibam, ka ari scho ruhpnenezibas eestahschu isbuhwei wajadsigos materialus.“

Peesihme: Ministru kabinets publize to ruhpnenezibas eestahschu sarastu, us kuram schis likums atteezinams.

Gefneedsis St. Rambala.“

Presidents J. Sefhaste: Neweens pee wahrda nepeeteizas. Wahrds Bruschim.

R. Bruschis (demokratu saweeniba): Augsta sapulze! Wispirms nerunaschu ka referents, bet ka pahrlabojuma eefneedsejs pee 1. panta. Pagahjuscho reisi, kad scho likumprojektu apspreeda, tad no sahuma atsina steidsamibu, bet pehz tam, kad likuma peenemschanas gaita bija eewesti loti dauds pahrgrosijumu un pahrlabojumu, projekts isnahza tif raibs, ka nebij eespehjams winu schini weida peenemt. Tapehz steidsamiba pehz otra lasijuma beigam tika atraidita un peeteikts treschais lasijums. Schis likumprojekts II. lasijuma ir par dauds ispluhdis un nenoteikts. Winsch peelaisch daschadu aifleegtu un maitojamu preischu eeweschanu bes muitas, kas likumiga zela bes muitas newaretu tift eewestas. Ta tad schini sinā likums neispilditu sawu usdewumu, un ne tifat neweizinatu ruhpnenezibu, bet weizinatu wairak spekulaziju. Likumprojekta ispluhdums it fewischki isteizas 1. panta. Projekta paredseta no pascha sahuma jaunruhpnenezibu un wezu ruhpnenezibu atjaunoschanas wezinaschana. Peenemts wehl otra lasijuma treschais papildinajuma weids, t. i. paplaschinataš ruhpnenezibas. Ja nu mehš peenemam jaunruhpnenezibas, atjaunotas ruhpnenezibas un paplaschinataš ruhpnenezibas, tad lihds ar to ir saprotama wisa ruhpneneziba, kahda ween pastahw, jo paplaschinat

war faut turu ruhpnēezību loti weentahrschā weidā, peeweenojot waj nu pahris strahdneeku, waj usstahdot kahdu maschinu. Lihds ar to stipri paplaschina jau tā leelo nenoteiktību. Schis plaschums un nenoteiktība pawairojas panta beigās, kurfch dod atlauju eewest ne tikween maschinas un aparatus, bet ari wifus fabritu usbuhwes un isbuhwes preefchmetus. Ja nu mehš peenemam ari usbuhwes un isbuhwes peederumus, tad tas aptwer gandrihs wifus buhwmaterialus, buhwpeederumus, kā: sortes dselsi, dselsi sijas, stiklu, darwu, papi u. t. t. Ja mehš wifus schos preefchmetus atlantu eewest bef muiņas, tad muhsu muiņas likums quasi tiftu atzeltis. Kontrole, kuras usde-wums buhtu luhfotees us preefchu besmuitas eewedumu aprobeschoschānu, buhtu ahrkahrtigi komplizeta. Tapehz es leeku preefchā ismest otrā lasijumā peenento un atteezinato us ruhpnēezību un wiseem materialeem, kas waja-dsigi preefch isbuhwes un usbuhwes. Peeefihmi pee pirmā panta tirdsneezibās un ruhpnēezibas komisija peenehma, t. i. ka ministru kabinetis publize to ruhpnēezibas nosaru farakstu, us kurām schis likums atteezinams.

Presidents J. Tschafste: Wahrds Rambalam.

St. Rambala (Latgales semneeku partija): Augsti godatā sapulze! Mans preefchlikums atschiras no Bruscha lga preefchlikuma galwenā kahrtā zaur peeefihmi un ar to, ka Bruscha lgs ir strihpojis sawā preefchlikumā eestahschu usbuhwei wjadadigos materialus. Kas sihmejas us materialeem, furi wjadadigi scho eestahschu usbuhwei, tad man nefas tam nebuhtu preti. Es domaju, ja winsch paliktu tahdā weidā, kā te ir eefneegts, tad, eewehro-jot tahlako 5. pantu, kur ministru kabinetam dota teešiba isdot sikhakas instrufzijas par schi likuma dsihwē isweschānu, tad tas fewischkus trauzejumus newaretu radit. Tomehr es gribetu aistahwet scho peeefihmi, ka newis ruhpnēezibas nosaru farakstus, bet ruhpnēezibas eestahschu farakstus publize kabinetis. Peeta ir ta, ka gruhtl buhs kabinetam publizet ruhpnēezibas nosaru farakstus. Sewischki tapehz, ka agraf Rigas ruhpnēeziba bij warbuht labaf peemehrota Kreewijas apstahkleem, bet newis Latwijas apstahkleem. Ugraf Rigā bij attihstita loti labi smagā ruhpnēeziba — dselszruhpnēeziba, tapehz ka bij lehtafas Anglijas ogles un dselsz ruda, bet tas, ko tagad Latwija rascho, lini un meschi, tee tika iswesti neapstrahdati. Nefkatotees us to, tomehr weena otra fabrika, kura isgatawo laufaimnēezibas maschinas, waj zitas maschinas, buhs japabalsta, bet nepareisi buhs, ja kabinetis wifu smago ruhpnēezību nostahdis schini kategorijā. Lai ruhpnēezību isweidotu pehz sinama plana, lai ta nebuhtu gadijuma ruhpnēeziba, tadeht buhtu pareisaf, ka kabinetis publizetu eestahdes, kuras paeet sem schi likuma. Us teem pascheem motiweem newaretu peeefrist Bruscha kunga preefchlikuma 1. panta fahkumam par agrafu ruhpnēezibas eestahschu atjaunoschānu. Waj Latwijai tuhlt us pehdam wjadadigs wifu agrafu ruhpnēezību atjaunot, tas ir leels jautajums. Warbuht, ka agrafu ruhpnēezību wjadadēs loti dauds un plaschā mebrā pahrweidot un smagās ruhpnēezibas weetā nodibinat galwenām kahrtam to ruhpnēezību, preefch kuras isejas weelas ir Latwijā.

Presidents J. Tschafste: Luhgtu referenta atsaufsmi.

Referents M. Bruschis: Muhsu preefchā tagad ir 3 teksti, kas sihmejas us 1. pantu, un tā ka 1. pants ir schai likuma projektā wisfwarigatais, es turu par peenahkumu wifus schos 3 pantus salihdsinat, kahda starpiba winos walda. Wispirms par wiseem 3 panteem es gribu usstahdit jautajumu, us kahdām ruhpnēezibas nosarem un preefchmeteem schis likums attee-

zinams. Pehz II. lasijumā peenemtā teksta likums atteezinams us maščinu, aparatu un peederumu eeweschanu, kas wjadšigi agrako ruhpnēezibas eestahšchu atjaunoschanai waj paplaščinaschanai un jaunu ruhpnēezibas eestahšchu dibinaschanai, ar atlauju resp. ar kontroli. Turpretim pehz Rambalas preeščhlikuma isnahk tā, ka maščinas, aparati un peederumi eewedami beš lahdas atlaujas un beš kontroles, jo kontroli taišni Rambala lungs isšlehdš. Kas šhmejas us Brusča preeščhlikumu, tad tur ir paredseti beš muitas maščinas, aparati un peederumi, bet naw peelaisti isbuhwes materiali. Kas šhmejas us leetderibu, tad isnahk, ka pehz Rambalas preeščhlikuma preeščh ruhpnēezibas likumprojekts isnahktu wišis dewigals, bet preeščh fiksus wišneis dewigals, jo lihds ar to, ka teek peelaisti beš muitas wiši šchee materiali. Tik plaščā weidā importam, fiksus war zeest leelus saudejumus, ne tik ween us preeščhmeteem, kas waretu tik eewesti preeščh ruhpnēezibas, bet ari us teem, kas tiktu eewesti kontrabandas zeta, sem ruhpnēezibas slagas preeščh zitām wjadšibam. Tad, kas šhmejas us kontroli, tad Rambalas preeščhlikums kā wišplāščakais praštu wišmagako kontroles aparatu. Tā tad no šchi šalihdsinajuma juhs redseet, ka wišplāščakais ir Rambalas preeščhlikums, tad nahk otrā lasijumā peenemtais teksts un kā wišwairak eerobesčotais ir Brusča preeščhlikums. Tirdnēezibas un ruhpnēezibas komišija abus 1. panta preeščhlikumuš atraidija, tiklab Brusča, kā Rambalas. Kas atteezas us peesihmi pee 1. panta, tad tirdnēezibas un ruhpnēezibas komišija peenehma Brusča peesihmi un atraidija Rambalas peesihmi.

Prešidents J. Šchakste: Es liščhu us balsoschanu eefneegtos pahr-labojumuš. Wišpirms no Satwerimes Sapulzes ložekla Brusča, par fo referents isteizās, ka wiščh ir tizis atraidits no komišijas, bet peesihme peenemta. Tāpehz es pee balsoschanas tos ščkiroschu un pehz tam, kad tas buhs isščkirts, tad nahk us balsoschanu otrs preeščhlikums no Rambalas, kas ari ir tizis no komišijas atraidits. Tagad es liščhu Brusča tekstu ween beš peesihmes us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šcho Brusča tekstu. Par šcho tekstu ir nodotas 14 balsis, kas ir, azim-redsot, nepeeteekošchi. Tā tad tas atkriht nost. Tagad es liščhu Brusča peesihmi us balsoschanu, par to, kā referents šinoja, komišija bija isteitufees par. Luhdsu pazeltees tos, kas par Brusča peesihmi. Par šcho peesihmi ir nodotas 16 balsis, kas ir nepeeteekošchi preeščh peenemschanas. Tā tad 1. pants ar peesihmi atkriht. Tagad es liščhu us balsoschanu tekstu, ko leek preeščhā Rambala. Es atkal to ščkiroschu un liščhu papreeščhu us balsoschanu tekstu un tad peesihmi. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir par tekstu, ko eefneedsa Rambala. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šcho tekstu 1. pantā. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturejās no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums: par šcho tekstu ir nodotas 54 balsis, pret 66 un atturejuščās 7. Tā tad šchis teksts ari ir atraidits. Es tagad liščhu us balsoschanu no Rambalas eefneegto peesihmi pee pirmā panta un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šcho peesihmi. Tagad es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šcho peesihmi. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums: Par šcho peesihmi nodotas 61 balšs, pret to 66 balšis, atturejuščās 2. Tā tad peesihme atraidita. Otrs pants. Es luhgšchu nolāst.

Sekretars R. Jwanowš:

„2. pantu papildinat ar teikumu: „Tāpat waldbiba atwehl jaunajem ruhpnēeekem peeteekošchu daudsumu maļkas no walšis meščhem“. Fr. Jansonš.“

Presidentis J. Ščakste: Wahrds Liebtalam.

R. Liebtals (bessmneeku agrarā šaweeniba): Šis papildinajums pehz formas un ari pehz buhtibas naw peenemams. Pehz formas wiņš ir nepilns. Jo tur ir teikts: „Tapat waldiba atwehl no waltis mescheem ruhpnēezibas eestahdem wajadšigo malku“. Rā atwehl? Waj par walti, waj ar sinamām priwileģijām, tas naw teikts. Tas buhtu pehz formas. Pehz buhtibas wiņš naw peenemams tapehz, ka mehš nedrihktam muhšu meschus, kas tagad teef šipri nodedsinati, wehl celkti ruhpnēezibas krahstis. Kurinamā apšpreedē, furā man ari bij isdewiba dalibu nemi, tifa konstateis, ka gadšlahrtigš mescha peeaugums tagad nepahršneeds to patehrinu, kahds tagad pašloif ir, eestaitot ari dselzeli malkas patehrinu. Tur tifa usstahditas teses, ka tahlak mehš muhšu meschus nodedsinat wairs nedrihktam un newaram. Mums jakeras pee ta, lai ruhpnēezibas eestahdes, kā ari waldibas eestahdes, tiftu apkurinatas ar kuhdru un ar zelmeem, kuri gu nepahrredsamā wairumā dselzeli liniju malās. Buhtu jaišfata wehleschānās, lai waldiba pegreestu šchim preekschetam, t. i. zelmeem, leelaku wehribu un lai tiftu gahdats par to, lai zelmu špirdsinamās weelas tiftu eewestas peeteekofchā mehrā, lai zelmus waretu ismantot un tahdā kahrtā aistaupit muhšu meschus, kurfch ir muhšu galwenais eksporta materials. Tapehz es leeku preekschā šcho papildinajumu kā pilnigi nepeenemamu atraidit.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds Fr. Jansonam.

Fr. Jansons (neatkarigais bessmneeks): Augstā šapulze! Likums par atweeglinajumeem ruhpnēezibā ir šchests ahrsemneekem. lai winus usaižinatu nahkt mums palihgā pee muhšu ruhpnēezibas atjaunoschanas. Šchin šchestam, patš par šewi šaprotams, jabuht ahrsemneekem peenemamam un tadehl likumam jabuht pilnigam. lai pret winu nebuhtu nekahdu eebildumu. Štatotees us likumu no tās pušes, man jafata, ka tahds papildinajums, kā par kurinamo, absoluti nepeezeeschams. Mehš sinam, ka bes kurinamā nekupēs neweens fabrikas šturstenis un negreesišees neweens rats, kaut ari to maščinu un materialu mums buhtu deeszik dauds. Jautajot nu, waj Latwija war garantet ruhpnēezibai kurinamo peeteekofchā daudsumā, jafata, ka nē. Oglu winai naw. Imports ari naw tif tahlu attihtišiees. Bes tam janem wehrā tahdi gadijumi, kā patlaban Anglijā, kur us apmehram 6 mehnescheem apturetā oglu raschofchana. Un tahdos gadijumos, kad ruhpnēeziba, kuru mehš aizinam no ahrsemem us Latwiju, nespehs few nodroschinat wajadšigo kurinamo no ahrsemem, winai wajaga buht nodroschinatai ar kahdu zitu kurinamo materialu, pee mums — ar malku. Malka Latwijā ir waltis monopols un tee majumi, kas atrodas priwatās rokās, nekahdi newar garantet ruhpnēezibai winas pastahwigo nepahrtraukto darbibu. Un tadehl, štatotees us šcho likumu kā us usaižinajumu nahkt un atwehrt te fawas fabrikas, mums wineem jafata, ka gadijumā, kur tas buhs wajadšigs, wini dabūs kurinamo no waltis mescheem. Es usturu šawu preekschlikumu: pantu papildinat.

Presidentis J. Ščakste: Neweens naw pee wahrda peeteizees, es luhgchu referentu dot šawu atsauksmi.

Referents M. Bruschiš: Širdsneezibas un ruhpnēezibas komišija šcho preekschlikumu no Fr. Jansona atraidija aif teem eemesleem, ka naw eespehjams waltij garantet nenoteiktā daudsumā malku, jo mehš newaram šinat, kahdā mehrā ruhpnēeziba pee mums attihtišiees. Šā tad garantet to

naw eespehjamš un ari naw sinamš, zif daudš malkaš muhsu walstš preeksch ta noluhka warēš dot, jo muhsu meschu daudsumš naw galigi nošfaidrotš. Bes tam ta redakzija ir nešfaidra. Likumā ir runa par atweeglinajumeem un tā tad waretu domat, ka malka dodama bes malkaš, bet galwenaiš motiws paleef taš, ka mehš newaram garantet nenoteiftu daudsumu malkaš. Tapeh3 tirdsneeziabas un ruhpneeziabas komiſija preekschlikumu atraidija.

Presidents J. Šchakste: Es likschu tagad uš balsoſchanu Janſona eefneegto pahrlabojumu. Komijija ſcho pahrlabojumu ir atraidijust. Es luhgſchu tagad pazeltees toš, kaš ir par ſcho Janſona pahrlabojumu. Tā tā tikai weena balšš nodota par, tad ſchis pahrlabojumš atkriht. 3. pants. Es luhgſchu nolafit.

Sekretars R. Jwanowš:

„3. pantu strihpot.

Cešneediš M. Brušchis.“

Sahlat pee 3. panta:

„3. pants. § 3, 1. rinda wahrdu „1. pantā“ weetā liti wahrduš „1. panta peesihme“ un strihpot wahrduš „no 1. aprila 1921. gada“, to weetā leefot „no lituma ſpehta nahſchanaš deenaš“.

2. rinda strihpot wahrduš: „sem tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijas kontroles“.

Cešneediš St. Rambala.“

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder Fr. Janſonam.

Fr. Janſonš (neatkarigaiš bešsemneekš): Es liktu preekschā 3. pantu nestrihpot. Fabrikaš, kuraš pee mums nahſš no jauna klaht, buhš pa leelakai dafai ahrsemju zentralo fabriku filiales. Ruhpneeki uš Latwiju nahſš newiš tā uš galweno tirgu, bet nahſš turp tikai tadehl, lai buhtu galwena tirguš tuwumā. Nifleegt wineem waj nedot atweeglinajumu zentralfabriku pušfabrikatu eeweſchanai, buhtu leelš apgruhtinajumš un warbuht iſflehtu pahrnahſchānu uš Latwiju pilnigi. Tadehl ſchis pants katrā ſinā atstahjamš.

Presidents J. Šchakste: Wahrds Rambalam.

St. Rambala (Latgaleš semneeku partija): Es peekrihtu Brušcha preekschlikumam 3. pantu strihpot, bet ja tomehr wina preekschlikumš tiktu atraidiž, tad nahktu manš pahrlabojumš pee 3. panta: otrā rinda strihpot wahrduš: „sem tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijas kontroles“. Pirmee 2. pahrlabojumi atkriht. Pirmaiš no teem atkriht, jo ir atraidita peesihme pee 1. panta un 2. pahrlabojumš ir redakzionelaš dabas. Kaš ſihmejaš uš pahrlabojumu otrā rinda strihpot wahrduš: „sem tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijas kontroles“, tad to eš eenefu aiš ta eemeſla, ka mums paſchureiš ſatwerimeš naw un preſe parahdijušchāš ſinaš, ka wiſaš muitāš eestahdeš turpmaš tiks iſnemtaš no tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijas un nodotaš ſinanšu ministrijai. War nodot waj nē, bet eš domaju buhtu nepareiſi jau eepreeksch noteift, ka pušfabrikatu un fabrikatu kontrole peekriht tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijai un tai paſchā laiķā pahrejāš muitāš eestahdeš war buht nodotaš ſinanšu ministrijai. Tā tad war buht diwaš eestahdeš: pirmā, kura kontroletu fabrikatuš waj pušfabrikatuš, un otrā, kura kontroletu pahrejāš eeweđamāš prezeš. Waj nu ar ſcho pantu mehš buhtu noteikufchi uš wiſeem laiķeem, ka muitāš eestahdeš nododamaš tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijai? Cebildumam pret to, ko ižehla 1. pantā, ka ar wahrdu strihpofchanu: „sem tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijas kontroles“ pawiſam iſnemtu faut ſahdu kontroli no waldibaš rokam, eš newaru

peekrist, jo 5. pantā ir teiktis, ka sīktafuss noteikums par šchi likuma iswe-
šchanu dšihwē isstrahdās tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministrs kopā ar
finansu ministri. Tā tad šchajos sīktafos noteikumos ari buhs noteikumi
par kontroli, par eewedumeem, pušfabrifateem un fabrifateem. Naw domats
kontroli pawisam isnaemt, ir domats tikai nenoteikt eepreeksch, pee tahda
refora jabuht muitas eestahdem.

Presidents J. Šchafste: Runataju saraksts ismeltis. Es luhgšchu re-
ferentu dot sawu atsaufmi.

Referents M. Bruschi: Wispirms personigi tā šchi panta pahr-
labotajs gribu teikt daschus wahrduš. Rā es no pascha šahuma mineju,
šchis likums ir loti ispluhdis. Šchis ispluhdumis galwenā kahrtā sīhmejas
us 3. pantu, jo pušfabrifati paschi pat sewi ir loti plaschš jehdseens. Wiau
naw eespehjams tik weegli definet. Tapeh3, peelaist eewest preeksch wisam
ruhpnenezibas eestahdem pušfabrifatus, nosihmetu no wiseem šcheem fabri-
fateem mitu atzelt. Lihds ar to, ka tik plaschos apmehros tiftu dota
eespehja eewest pušfabrifatus bes muitas, špekulanti prastu apeet šcho likumu
un kontrabandas zelā eedabutu wisadus preekschmetus it tā sem tirdsneezi-
bas un ruhpnenezibas wajadsibas flagas sawam personigam wajadsibam.
Daschi tahdi pušfabrifati, kuri wajadsigi tirdsneezibā un ruhpnenezibā, war
tikt isleetoti ir raschoshanai, ir leetoshanai, tā ka to ir loti gruhti isšchirt.
Galwenā kahrtā walstis kontroli šchini sinā buhtu ahrkahrtigi gruhti iswesti
zauri, jo katrā atsewischkā pasahlumā — un likums sīhmejas gandrih3 us
wiseem ruhpnenezibas pasahkumeem — nokontrolet, zil katram usnehmumam
wajaga naglu, papes, zementa u. t. l., ir ahrkahrtigi gruhti un šareschgiti.
Walstis aparats zaur to tiftu padarits breesmigi komplizets. Tadehl šcho
pantu newajadsjeu peenemt, jo winsch tikai šareschgi muhsu pahrwaldes
aparatu.

Rā referents es sinoju šefoscho: Bruschas preekschlikums strihpot pantu
ir komištā atraidits. Rambalas preekschlikums: I. rindā wahrdu „1. pantā“
weetā list wahrduš „1. panta peesihmē“ pats par sewi atrih3 nost, jo abas
peesihmes ir atraiditas. Ras sīhmejas us to, ka wahrdu: „no 1. aprila
1921. gada“ weetā list: „no likuma špehkā nahschanas deenas“, tad komi-
šija atsina to par eespehjamu peenemt. Beidsamā rindā strihpot wahrduš:
„sem tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministrijas kontroles“ nosihmetu, ka tos
preekschmetus, kurus ir atlauts eewests, nekontroletu. Tā tad wisi preeksch-
meti tiftu eewesti, kas ahrkahrtigi paplaschinatu eeweschanas eespehjamibu
bes muitas. Tapeh3 tirdsneezibas un ruhpnenezibas komišija isteizās pret šchi
wahrlabojuma peenemšchanu.

Presidents J. Šchafste: Es listchu eesneegtos pahriabojumus us
balsoshanu. Wispirms ir Bruscha preekschlikums trescho pantu strihpot,
kuru, tā referents sinoja, komišija ir atraidijusi. Es tagad listchu to us bal-
soshanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par šcho Bruscha preekschlikumu
strihpot trescho pantu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šcho Bru-
scha preekschlikumu. Beidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturejās no balso-
shanas. Balsoshanas isnahkums ir šefoschais: Par Bruscha preekschlikumu
nodotās 52 balsis, pret to 56, atturas 9. Tā tad Bruscha preekschlikums
atraidits. Utteezibā us Rambalas preekschlikumu man ir eenahzis preeksch-
likums no Buschewiza, dalit šcho preekschlikumu un pee balsoshanas kahrtibas
balsot atsewischki pehdejo dalu, šahfot ar wahrdeem: „un strihpot wahrduš

no 1. aprila 1921. g.". Rā referents sīnoja, tad komisija pēkritusi pēhdejai dalaī un ta komisija tīfusi pēnēmta. Es līkschu papreēkschu us balsfōchanu to datu no Rambalās preēkschlīfuma, kura sīkan:

"un sīrihpot wahrds no 1. aprila 1921. g." un to weētā līf: „no līfuma spēhlā nahīfchanās deenās“.

Es līkschu to us balsfōchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret sfo pahrlabojumu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfōchanās. Naw. Sīhī Rambala preēkschlīfuma pēhdejā dala pēnēmta. Tagad es līkschu pahrejo datu no Rambalās preēkschlīfuma us balsfōchanu, kuru komisija ir atraidījusi, un luhdsu pazeltees toš, kas ir par sfo pahrejo Rambalās preēkschlīfuma datu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret sfo pahrejo datu. Beīdsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfōchanās. Balsfōchanās īsnahkums ir: par pahrejo datu nodotās 39 balsīs, pret to 76, atturas 14. Tā tad pahrejā Rambalās preēkschlīfuma dala ir atraidīta.

4. pantš.

Sekretars R. Jwanowš:

"4. pantu īslīfī sēfōschā tekstā: „Ruhpneežības eestahdes, kuras minetas pirmā pantā, atīwabinamas no tīrdsneežības-ruhpnēēžības, nekūstama īpāschuma un wehrtības pēraugschanās nodokteem, famehr wīnās neatmet pelnu, tomehr ne īlgat, tā us 3 gadeem, sīkaitot no 1. janwara 1921. g.“.

Pēēfīhme. Sīhīnī pantā minētās eestahdes pēēspēēstās īsnemt bejmasās tīrdsneežības-ruhpnēēžības sīhmes. Eesneēdīs M. Bruščis."

Tahlat:

"4. pantā, § 4, 1. rīndā wahrdu „1. pantā“ weētā līf wahrds „1. panta pēēfīhme“.

Eesneēdīs St. Rambala."

Prezidents J. Sīchakste: Rambala pasīno, ka sfo preēkschlīfumu wīnīsch nonem, tā tad tas atīrīht.

Sekretars R. Jwanowš:

"4. pantā atījaunot 2. lafījumā īsmēstos wahrds: „un eenahkuma nodokta“, bet sīrihpot wahrds: „famehr wīnās neatmet pelnu 3 gadu laīkā“.

Eesneēdīs Fr. Jansonš"

Prezidents J. Sīchakste: Wahrds Jansonam.

Fr. Jansonš (neatkarīgais bešsemneēks): Es sawu papīldīnājumū grībetu aīsstahwet ari tai gadījumā, ja līftu pēnēmta Bruščha sga redafzīja, un to es darītu aīf sēfōscheem mottweem. Wīspīrīms sīhīnī pantā īsmēstš „progresīwais eenahkuma nodoklīs“ un tai weētā sājītš, ka teel atlaīstī wīfadi zītadi nodoklī, bet tīkai tad, ja ruhpnēēžības eestahde nedod pelnu 3 gadu laīkā. Līfumā, kūrščh usaīzīna nahkt pēe mums ahrsemju ruhpnēēkūs, kas sīnamos gadījeenos waretu ari nenahkt, mehš newaram runat par warbuhītibū, ka pelnās nebuhs. Mehš sīnam, ka katra pasahkuma pamatā, waj tas ir ruhpnēēžīfš, waj tīrdsneežīfš, ir pelnās guhschana, un sājīt, ka sīhī pelna waretu ari nebuht — naw weētā. Ja apstahkī pateēfī tahdī, ka pelnās nebuhs, tad tīrdsneežības-ruhpnēēžības pasahkumūs tahdā weētā atwehrt naw eeteīzams. Atteezībā us progresīwō eenahkuma nodoklī, kūrščh Latwījā aprehīnātš us 40 miljoneem, us ruhpnēēžības usnehmumeem nahktu $\frac{1}{4}$, un ja mehš sfo zeturto datu ruhpnēēkēem atlaīstū, tas buhtu pabalstīs ruhpnēēzībāi no apmēhrām 10 miljoneem Latwījās rublū.

Tas ir bešmittahrt masat par teem 100 miljoneem, kas ruhpnēēzībāi jau atwehleti. Mehš sīnam, ka ahrsemneēkī ahrfahrtīgī nerwōfī atteezībā us

progresīvo eenahtuma nodokli. Wini nesin, uš ko taš pee mums tiks atteezi-
nats; wini gan sin, ka ahrsemēs taš ker diwidendes, bet waj pee mums netiks
kerts kautfaš wairaf nekā diwidendes, to wini nesin. Tadehl wini meklēs
lifumā teikumu par progresīvo eenahtumu nodokli un ja mehš to strihposim,
tad aišdomas nebuhs nowehrstaš. Tadehl eš liktu preeškā „progresīvo ee-
nahtumu nodokli“ atstah, weenalga, kursch teksts liktu preeņemts; tāpat
strihpot wahrduš: „ja usnehmums nedod pelnu 3 gadu laikā“.

Presidentš J. Šchafste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas.
Eš luhgtu referenta atšauksmi.

Referents A. Bruschiš: Otrā lašijumā teksts ir loti nešlaidrš, beš
tam tur nahl preeškā jehdseens — tirdsneeziabas un ruhpneeziabas papildu
nodokliš. Tahda nodokļa mums naw; mums tikai ir pamata nodokliš, pro-
zentualais un kapitalais nodokliš. To wahrdu mehš newaram eeweetot, jo
waretu iželtees pahpratumi. Tahlaš eet runa par wehrtibu peeaugšchanas
nodokli, kamehr taš 3 gadu laikā zītās rokās nepahreet. Ta ir preruna, jo šcho no-
dokli war weenigi konstatet, tad imobilš pahreet otrās rokās. Tapehž tirds-
neeziabas un ruhpneeziabas komišija pēnehma to tekstu, ko liša preeškā Bruscha.
Peesihme, kurā ir teiktš, ka wajag isnemi bešmaksas tirdsneeziabas un ruh-
pneeziabas sihmeš, tika atraidita, jo wina nahš preeškā tirdsneeziabas un
ruhpneeziabas nodokli lifuma projektā. Tā tad par panta pahrlabojumu ko-
mišija išfazijās pro. Tahlaš pahrlabojums no Janšona kunga 4. panta
Janšona kungs praša, lai nodokliš atlaistu ari tani gadijeenā, tad usneh-
mums dotu pelnu. Tirdsneeziabas un ruhpneeziabas komišija šahw uš tahda
weedokļa, ka mehš gribam gan pabalstīt tirdsneeziabu un ruhpneeziabu, bet tik-
lihds ta šahstu neš pelnu, tad wina war maksat ari nodokliš. Tirdsneeziabas
un ruhpneeziabas komišija šcho Janšona preešklikumu atraidija.

Presidentš J. Šchafste: Bruscha preešklikums ir šadalamš diwās
dalās. Wišpirms pašcha panta teksts, kursch komišijā pehž referenta šinujuma
ir preeņemts, un peesihme, kuru komišija ir atraidijusi. Tāpat komišija ir
atraidijusi Fr. Janšona papildinajumu. Eš likšhu tagad uš balsošchanu
4. panta tekstu beš peesihmeš, kuru komišija pēnehma, un luhdsu pazeltees
toš, kaš ir pret šcho tekstu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir par šcho
tekstu. Weidšot luhdsu pazeltees toš, kaš atturejās no balsošchanas. Balso-
šchanas isnahkums ir: Par Bruscha tekstu nodotas 50 balsis, pret to 68 un
atturejušhās 7. Tā tad teksts atkriht. Tagad Bruscha eesneegtā peesihme,
pret kuru išteikuseš komišija. Eš likšhu to uš balsošchanu un luhdsu pazeltees
toš, kaš ir par šcho peesihmi. Par šcho peesihmi nodotas 4 balsis, nepe-
teekofchš škaitš, tā tad peesihme atkriht. Tad taš teksts, kuru ir eesnee-
dšs Janšons, un kuru komišija atraidija. Eš likšhu to uš balsošchanu un
luhdsu pazeltees toš, kaš ir par šcho Janšona eesneegto tekstu. Par šcho
tekstu nodotas 7 balsis—nepeeteekofchi un taš ari atkriht nost. Nahkofchee
panti: Ir šazitš, ka starp 4. un 5. panteem eeweetojami 2 jauni panti, ko
eesneedja Fr. Janšons. Eš luhgšhu nolasiht.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Starp 4. un 5. panteem eeweet diwus jaunus pantus:

- A. Atšaunotās ruhpneeziabas rašchotās prezes, zikhtl tās naw iškata-
wotas weenigi no weetešam pamatweelam, šwabadaš no išwedmuitas.
- B. Ruhpneeziabas eestahdes, kuru pamattapitalš šawā wairumā eepluh-
dis no ahrsemem un pahrsneeds ahrsemju walutās miljonu franku, war puš no
šawa ihpašchuma apdrošinat ahrsemju beedribās. Fr. Janšons.“

Prezidents J. Šķaiste: Wahrds Jansonam.

Fr. Jansonš: Pirmais pants nepeezeeshamš tadehl, ka, ka jau es aistradiju, pee mums nenahks ruhneeki, lai eemantotu tirgu Latwijā: Latwijā nepheji daudš pirkt. Ahrsemju ruhneeki, noweetodamees Latwijā, meklēs zitu leelu tirgu tuwumu. Atstahjot 3. pantu, kur ir paredseta pušfabrikatu un jehlweelu eewesšana Latwijā bes muitas, tad kapehž mums no šchim pamatweelam zehlušchos gatawuš fabrikatus ar muitas aplikschanu tepat aisturet? Mums, jadomā, peetiks, ja leelaku ruhneezibu warešim šaitit pee winas, dodot winai labu darba špehku un dabujot par to labu atlihdšibu. Bet aisturet mantas ar mītu pee mums, kuras pa leelakai dalai raščotas ahrsemēs, no ahrsemju pamatweelam, to paredset nebuhtu pareisi. Egot preti šchai ešamibai, jafaka teeschi, ka wišas Latwijā no ahrsemju pamatweelam raščotās prezes war ari titt bes muitas išwestas tīt tahlu, zik tahlu tās nefastahw no Latwijas pamatmaterialeem. Tas buhtu atteezibā uš pirmo pantu.

Atteezibā uš 2. pantu, ka ruhneezibas eestahdem ir atwehlets apdrošinat sinamos gadijumos šawus ihpašchumus ari ahrsemēs, jafaka ka tas wajadšigs tamdehl, ka apdrošinaschanas apstahkli Latwijā nemas wehl naw nokahrtoti. To beedribu kapitals, kas te atrodas, ir apmehram 10 miljoni Latwijas naudā. Bet 10 miljoni Latwijas naudā ir tīt neeziga sumina, ka ar to newaretu tuhli atjaunot, tekošam kapitalam truhštot, pat weenu no masakām fabrikam, ja wina nodegtu. Bet nodegot dalai no tahda milsena, kahds buhs „Prowodniks“, nebuhtu tīt daudš tekošas naudas pat wišai Latwijas walstij. Tas ir škaidrs peerahdijums, ka ahrsemneekem pilnas teesibas šchaubitees par muhfu apdrošinaschanas beedribam. Bes tam wineem ahrsemēs pastahw beedribas, par kurām wini war buht drošchi, kas teem nodroščina sinamas prozentes no premijam u. z. Latwijā ta wineem naw, jo tas ar likumu ir aisleegts. Tapat wišpahrejais par apdrošinaschanas beedrikam ahrsemneekem Latwijā wehl šweschs. Waretu šazit, ka mums ir pahrapdrošinaschana. Uš to man jaatbild, ka walsts garantē pahrapdrošinaschanā tīkai 25%. Walsts tās garantē ar šawām tekošām sumam, kahdas winas rihzibā, winas budščetā, bet ari ar to waretu nepeetikt. Paredsetee 1.000.000 franku istaiša ahrfahrtingu sumu un, ka jau es mineju, ja nodegtu dala tahdas fabrikas, tā „Prowodniks“, ar 100.000.000 franku pamatkapitala, tad walsts deesi waj waretu tuhlin šegt tās pašas 25%. Runajot tahlak par pahrapdrošinaschanu, waretu minet tā šauktos wišpašaules pahrapdrošinaschanas konzernus; tee waretu buht drošchi. Bet ari te wišwijadas kwalitatēs. Jautajot, waj Latwijas apdrošinaschanas beedribam ir lihgumi ar šcheem konzerneem, jafaka — ja, bet starp wineem ir labi konzerni, ka ari masak labi un masak populari, tas ir tahdi, kahdi ahrsemneekem naw pa prahtam. Latwijas waldiba pati tahdā konzernā eestahtees newareja. No winas pahrapdrošinaschana neteef peenemta, tamdehl ka ahrsemneeki ir pret priwatiniziatiwes monopolizaciju, kas pee mums apdrošinaschanā tomehr išwesta. Tā tad, garantijas, kahdas ahrsemneeki apdrošinaschanas šinā atrod Latwijā, ir par wahjām, lai buhtu teem peeteefošchi droščas. Uš teem eemeekem likumā paredsams pants, kas ahrsemneekem, eenahšot šchurp ar leeleem kapitaleem, dotu eespehju apdrošinat šawus pamatkapitalus tur, kur wini to atrod šew pār droščaku. Tamdehl es eenesu šchos diwus preeščlikumus, kuruš luhgtu peenemt.

Presidentis J. Ščakste: Neweens wahrdu newehlas? Es luhg-
schu referenta atfauksmes.

Referents M. Bruschiš: Šhos abus Janšona kunga pahrlaboju-
mus tirdsneeziabas un ruhpnneeziabas komišija atraidija aif šefošcheem eeme-
leem: wišpirms Janšona kungs šaka, ka atjaunojamās ruhpnneeziabas nosares,
kuras dabū išejweelas no ahršemem, atšwabinamas no muitas. Tas nošimē,
ka weenai ruhpnneeziabas dalai dod eefpehju išwest prezes beš muitas, turpre-
tim žitām ruhpnneeziabam, kuras jau agraf pastahweja un ari dabuja išej-
weelas no ahršemem, tahda eefpehja nebuhtu dota. Tas buhtu tikpat daudš
fā jaunās ruhpnneeziabas radit un wežās išnizinat. Tas ir weens eemešs,
šapehž pirmo Janšona kunga pahrlabojumu atraidija. Otrs ir tas, ka mehš
garam ejot newaram atrišinat muitas likumus, bet to mehš darišim, tad
multas likums šahwēs uš deenas šahrtibas wišā wišumā. Kas šihmejas uš
apdroščinafšanu, tad tirdsneeziabas un ruhpnneeziabas komišija šho pahrlabo-
jumu atraidija aif ta eemešla, ka apdroščinafšanas jautajums ir plašaf
ištiršajams atšewišfā likumā un tadehl komišija atraidija ari to Janšona kunga
papildinajumu.

Presidentis J. Ščakste: Es lišchu Jr. Janšona preekšlikumus
uš balsoščanu, wišpirms preekšlikumu a) un tad preekšlikumu b). Refe-
rentis išteizās, ka komišija abus preekšlikumus ir atraidijuš. Es lišchu
papreekšhu uš balsoščanu preekšlikumu a). Luhdsu pazeltees toš, kas ir
par šhi preekšlikuma peenemščanu. Nodota weena balsš, kas ir par maš,
tadehl preekšlikums škaitas par atraiditu. Tagad es lišchu uš balso-
ščanu preekšlikumu b). Luhdsu pazeltees toš, kas ir par šhi preekšli-
kuma peenemščanu. Utkal nodota weena pate balsš, kas ir nepeeteekofši.
Tā tad preekšlikums atraidiš. Tā tad abi diwi Janšona preekšlikumi
atteezibā uš šho pantu atfriht. 6. pants. Jr preekšlikums šho 6. pantu
strihpot, eefneegts no Rambalās Katgales šemneeku partijas wahrda. Neweens
pee wahrda nepeeteizas. Es luhgšchu referenta atfauksmi.

Referents M. Bruschiš. Tirdsneeziabas un ruhpnneeziabas komišija
šho preekšlikumu atraida.

Presidentis J. Ščakste: Rambalās preekšlikums ir šho 6. pantu
strihpot. Komišija šho preekšlikumu ir atraidijuš. Es lišchu winu uš
balsoščanu. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho Rambalās preekš-
likumu. Par šho preekšlikumu nodotas 15 balsis — azimredsot nepeete-
ekofšs škaitš preekš wina peenemščanas; tā tad winšch atfriht nost.
Lihds ar to išbeigti wišī pahrlabojumi pee šhi likuma. Es lišchu šho likumu
trešchā lašijumā wišā wišumā uš balsoščanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir
par šhi likuma peenemščanu. Luhdsu peefehštees. Tagad luhdsu pazeltees
toš, kas ir pret šhi likuma peenemščanu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees
toš, kas atturas no balsoščanas. 18. Wišā wišumā šhis likums pee-
nemts, 18 balsim atturotes. Tad ir eefneegts preekšlikums no tirdsnee-
ziabas un ruhpnneeziabas komišijas. Es luhgšchu nolāšit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Gewehrojot to, ka ministru kabinetš lihds šchim eefneedšis Šatwersmes
Šapulzei likumprojekts beš atteezigeem pašaidrojumeem, kuri nepeeezšchami
pee likumprojektu zaurštatššanas, Šatwersmes Šapulze usdod waldbai uš
preešchu wišus likumprojekts eefneegt ar pašaidrojumeem, moštweem un
budšcheteem, gabijumā, ja likumprojekts šaitas ar walšš budšchetā neparedšeteem
išdewumeem un eenahfumeem.“

Prezidents J. Ščakste: Es lišķu tagad šho preešķlikumu us balfošānu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho preešķlikumu. Luhdsu peefehsties. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho preešķlikumu. Pretim naw neweens. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfošānas. Šhis preešķlikums no tirdsneezibas un ruhpnenezibas komiņijas ir peenemts ar wiřam balsim, 12 atturotees. Wahrds Alberingam us fahrtibas rulla 49. p. pamata.

U. Alberingš (semneeku řaweeniba): Augsti godatā řapulze! Mehš tikko peenehmām likumu par atweeglinajumeem ruhpnenezibas atjaunořānā. Tam preešķ ruhpnenezibas atjaunořānas ir ahrfahrtigi leela nořime, it ihpařhi tām ruhpnenezibas nořarem, kas no kara pilnigi iřpostitas, un tapehž šho likumu war tika apřweift, jo wiņř nahř par labu ruhpnenezibas atjaunořānai. Reife ar to mehš nedriřkstam aismiršt lauffaimneezibu, kura ir muřfu walsts pamats. Ras atteezas us lauffaimneezibu, tad ta ir loti stiprā mehrā zeeuři, ne masaf, tā ruhpneneziba. Leela dala no Latwijas ir pilnigi iřpostita, druwas noplizinatas lihds beidsamam; pee ehkam remonts gandriř naw nefahds dariņš, waj ari tas mas dariņš, mařhinas řabojatas u. t. t. Mums tapehž jaewehro, řa preešķ lauffaimneezibas atjaunořānas waja-dřigas lauffaimneezibas mařhinas, tāpat mehřlořānas lihdselli u. t. t. un tapehž buhtu wehlams, řa tiftu peenemti atweeglinajumi ari preešķ lauffaimneeeem. Es semneeku řaweenibas wahrdā iřřafu wehleřānos, lai tiftu iřřahdats atteeziņš likumprojekts, kas runatu par labu lauffaimneezibas atjaunořānai un winas uřplauřānai. Šhim likumam waja-dřetu buht tahdam, kas atweeglinatu lauffaimneezibas mařhinu, darba riřku, mahřřligo mehřlu u. t. t. eewefānu no ahrfemem.

Prezidents J. Ščakste: Nahfořāis likumprojekts — papildina-jums pee likuma par mobilizārijas organu darbibu. Referents Ģařmanis.

Referents D. Ģařmanis: Godatā řapulze! Papildinajums pee likuma par mobilizārijas organu darbibu — patš wiņřrařts řafa, řa řhis likums ir tika řa papildu likums, kureņ noteiz to eestahdi, kuras mums truhka, jo mums bija tika mobilizārijas komiņijas, bet nebij tahdas eestahdes, kur wareja mobilizārijas komiņijas darbibu pahřřuhdřet, waj iřdarit iřmekleřānu mediziniřķā řinā. Šhis likums nodibina tahdu eestahdi no starpřeforu preešķ-stahweem, kuri iřmeklēš řuhdřibas gadījumus. Tā řa řhis likums ir tika papildu likums, winam ir tika pagaidu raksturs un driř tils eefneegts pašahwiņš likums, es leeku preešķā augštai řapulzei šho likumu peenemt řeidřamibas fahrtā.

Prezidents J. Ščakste: Referents leek preešķā řhim likumam řeidřamibu. Es lišķu us balfošānu řeidřamibu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret řeidřamibu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfošānas. Uri naw. Šeidřamiba weenbalfīgi peenemta. Teek atklahtas wiřpahrigas debates. Neweens pee wahrda nepeeteizas. Es lišķu us balfošānu pahřeju us pantu lařiřānu un luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfošānas. Naw. Pahřeja us pantu lařiřānu weenbalfīgi peenemta. Wiņřrařts.

(Papildinajums pee likuma par mobilizārijas organu darbibu. Likumu par mobi-lizārijas organu darbibu papildina ar řefořho.)

Ģebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

(Ģesaulšchanas un ahrstu komiſiju lehmumus atteezibā uſ fara ſlauſības iſpild- ſchanu pahrbauda pahrraudſības ſahrtibā ſtarpreforu pahrbaudiſchanas komiſija, iſſauzot, jaſſanā ar apſardſības miniſtra aiſrahdiſumu ſatrā atſewiſchā gadijumā, atteezīgās perſonas uſ otrreiſeju weſelības ſtahwoka pahrbaudiſchanu).

Peenemts. 2. pants.

(Starpreſoru pahrbaudiſchanas komiſijā eeeet: tā preekſchēdetajſ armijas ſanitarās pahrwaldeſ preekſchneekſ un tā lozekki: mobilizācijas nodalaſ preekſchneekſ, teeſu palataſ profurorſ, waj wina beedrſ, eekſchleetu miniſtrijas preekſchſtahwiſ, diwi wezatiſ medizinas ahrſti un Rigaſ piſſehtaſ waldeſ preekſchſtahwiſ.

Wajadſigōſ ahrſtuſ uſajzina uſ komiſijas ſēdī komiſija peh3 ſaweem eekſateem. Ahrſti ir baſſſteekſīgi komiſijas lozekki).

Peenemts. 3. pants.

(Pahrbaudiſchanas komiſija pee pahrbaudamo perſonu mediziniſkaſ aſſtatiſchanas (iſmekleſchanas) peeturas pee ſlimibu ſaraktſteem un paſtahwoſcheem noteikumeem par mobi- liſācijas organu darbibu).

Peenemts. 4. pants.

(Lehmumus pahrbaudiſchanas komiſija peenam ar weenfahrfchu baſſu wairakumu, pee ſam gadijumos, kaſ baſſiſ dalas lihdſīgās daſās, preekſchēdetaja baſſiſ ir iſſchiroſcha. Komiſija ir piſnteeſīga, kaſ ſēdē peedalaſ $\frac{2}{3}$ no wiſeem lozekkeem, to ſtarpā diwi ahrſti. Preekſchēdetaja neeerafchanās gadijumā wina peenahkumus iſpilda mobilizācijas nodalaſ preekſchneekſ).

Peenemts. 5. pants.

(Pahrbaudiſchanas komiſijas lehmumi ir galīgi un naw pahrſuhdſami).

Peenemts. 6. pants.

(Apſardſības miniſtrijas pawehle atteezibā uſ ſtarpreforu pahrbaudiſchanas komiſiju ar ſcho atzelta).

Peenemts.

Ēſ liſſchu ſcho liſumu wiſā wiſumā uſ baſſoſchanu un luhdſu pazelteeſ toſ, kaſ ir par ſchī liſuma peenemſchanu. Luhdſu peekſſteeſ. Luhdſu pa- zelteeſ toſ, kaſ ir pret ſchī liſuma peenemſchanu. Naw. Luhdſu pazelteeſ toſ, kaſ atturas no baſſoſchanas. Naw. Schiſ liſums weenbaſſīgi peenemts.

Nahkſchais liſumprojektiſ ir — pahrgrōſijumi muitas nodokli pagaidu tarifa. Reſerentſ Blodneekſ.

Reſerentſ A. Blodneekſ: No tirdſneezības un ruhpnreezības miniſtrijas tiſa eekſneegtſ Satwerſmeſ Sapulzei liſumprojektiſ par muitas tarifa pahrgrōſiſchanu, kuri iſdariti pee paſtahwoſchā muitas tarifa, kurſch ir publizetſ „Waldibaſ Wehſtneſcha“ Nr. 94 un Nr. 18 no 1921. gada. Schiſ eekſneegums, finanſu un budſcheta komiſijā zaurſkaitiſ, neatrada tur wajadſigo atbaſſu aiſ daudſ un daſchadeem motiweem. Pirmfahrt, biſa wehleſchanās redſet beidsot piſnīgi iſſtrahdatu muitas tarifa liſumprojektu, kaſ nahktu to daudſo un daſchado pagaidu muitas liſumprojektu un pahrgrōſijumu weetā, kaſ paſtahw lihdſ ſchim. Ari ſchiſ eekſneegums, „pahrgrōſijumi pee muitas tarifa“, tā tahdſ no ſchī redſeſ ſtahwoka ween newareja apmeerinat finanſu un budſcheta komiſiju, bet nemot ari peh3 ſatura — tirdſneezības un ruhpnreezības miniſtrijas eekſneegums tiſa atſihtſ tā nepeeteekſochi iſſtrahdatſ. See, kuri pagaidu liſumprojektiſ eekſaititi tā brihwi no muitas nodokli, tāſ mantas buhtu tagad apſeekamaſ warbuht ar leelaku eewedmwitu un ſawufahrt tāſ, kuraſ ir apliſtaſ ar deekſgan ſemu

eewedmuitu, 5 lihds 10% apmehrà, buhtu apleekamas, ar dauds stingrafu. Schee eebildumi bija par eemeslu tam, ka finansu un budscheta komisija nolehma schi eefneeguma weeta, likt preekschâ waldbibai, lai wina, fâ pahrejas formulâ, kuru es liffchu preekschâ augstai fapulzei peenemt, ir teifts — lai wina isstrahdatu 14 deenu laika muitas likumu, kas buhtu pilnigs no fahkuma lihds beigam un buhtu eewehroti augstafee tarifi un prezes buhtu muitojamas pehz swara un labuma. Finansu un budscheta komisija tika dauds debatets par to, fâ statitees us pirmas nepeezeeschamibas preekschmeteem, waj winus, fâ zufuru un miltus, aplikt ar eewedmuitu un zit leelos apmehros, jeb waj atstahst winus brihwus no eewedmultas. Romisija bija balsis, kuras issazjâs par eewedmultas atzelschantu us pirmas nepeezeeschamibas preekschmeteem, fâ zufuru, rupjeem rudsu milteem un labibu, mehginajot peerahdit, ka wini ir plafchatu tautas masu patehrina preekschmeti un winus newar aplikt ar muitu. Tâpat ari bija balsis, kuras norahdija, ka zufurs naw usflatams par pirmas nepeezeeschamibas preekschmetu, jo winsch teef patehrets loti leelos daudsumos preeksch faldumu weelu pagatawofchanas, tad preeksch likeeru un daschadu faldu spirititosu dsehreenu pagatawofchanas, dauds winsch teef leetots fasejnizâs un zitur. Tâ tad winsch aiseet ari leelos apmehros preeksch tam wajadsibam, kuras mehsh par nepeezeeschamâm atsiht newaram. Bes tam leelâ mehrâ strahdneeziiba, jeb pareisati fatot, tee tautas slahni, kuri samaffat leelâs zufura zenas newar, tee jau tagad, fewischi to war fazit par lauzineekeem, zufuru neleeto, bet leeto zufura weeta faharinu. Finansu un budscheta komisija atrada par wajadsigu usdot waldbibai scho likumu par muitas tarifa pahrgrosifschanu pahrsrahdat pilnigaki un gatawaka weida wisumâ, bet, tomehr leef fapulzei preekschâ schodeen peenemt jau fâ eelahpu, fâ apstahllu speestu, pahrgrosijumus muitas nodoflu pagaidu tarifa par dascheem preekschmeteem, kuri jau gul spihkeros, kuri sawesti un tirgû lauschu patehrinam nenahf. Tas apstahllis, ka wini atrodas sche, waj warbuht, ari zelâ un nenahf tirgû, issauz scho pretfchu fadahrdsinaschanos. Tamdehl, lai no fewis noweltu scho eebildumu, kurfch tika issazits ari presê, ka Satwerfmes Sapulzes wainas dehl teefot fadahrdsinats zufurs un tâpat ari ziti pirmas wajadsibas nepeezeeschami preekschmeti, jo wini neteekot islaisti tirgû, schis pagaidu nodoflu muitas tarifs teef likts preekschâ peenemschanai. Schini apspreeschamâ likumâ ir noteifts, ka labiba, rupjee milti, mahfsligee mehflsi, lauffaimneeziibas un peensaimneeziibas maschinas atswabinami no muitas. Ur scho maso likumu naw teifts, ka wehlfak tani leelakâ un pilnigaki isstrahdatâ likumâ, kurfch nahfs wehlfak apspreeschams augstai fapulzei, ka tur nebuhs fahdi preekschmeti, kuri buhs atswabinami no eewedu muitas waj ari otradi, bet pagaidam teef likti preekschâ tikai schee preekschmeti un par teem ari nahftees spreesst. Lauffaimneeziibas un peensaimneeziibas maschinas ari tika atsihti fâ preekschmeti, kuru eeweschana un nodofchana plafchalam patehrinam bes fadahrdsinaschanas ar usleekamo muitu buhta wehlama. Pilnigi pareisi semneeku faweeniibas wahrda fazija Ulberinga kungs, ka ari muhsu lauffaimneeziibai ir jadod preekschrozibas, winai jadod daschi atweeglinajumi un te ari buhtu weena dala no teem atweeglinajumeem, pehz kureem schodeen tika prasits, atlaut eewest bes multas lauffaimneeziibas un peensaimneeziibas maschinas, fahdas ir nepeezeeschamas lauffaimneekeem. Ta ir loti prahwa preekschroziba, ta ir leela pretimnahfchana lauffaimneeziibas atjaunoschanâ winas nepee-

zeeschamam wadjadibam. Tahlat nahf loti leels striedu preefshmetz — zukurs, furu finansu un budscheta komissija weenojâs aplift ar 10 procentu eewedmutas. Par zukuru tika debatets dauds un, kâ jau mineju, beidsot weenojâs us 10 procentu mutas, jo tika atsihti eebildumi, ka zukurs naw tikai pirmâs nepeezeschamibas wadjadibam, bet ka winsch eet daudseem ziteem nolusheem, furus mehsh atsiht un proteschet newaram. Weenojâs, ka zukurs tomehr naw apleekams ar leelu eewedu mitu, jo tomehr winsch ir nepeezeschams kâ labakâ baribas weela, un bes wina pilsehtâs, nerunajot par laufeem, fur war dabuht swaigu peenu, pilsehtâs bes wina isifti gruhti. Tahlat tirdsneeziabas un ruhpsneeziabas ministrijas eefneegtâ mutas tarifu pahrgrosijumâ bija paredsetz, ka smalkee milti ir apleekami ar 10 procentu eewedumu mitu, finansu un budscheta komissija nolika 30 procentu us smalkeem milteem, tapat us mannu, rihseem, pupam, firneem un fartupehu milteem. Pupam un firneem peenehma 30 procentu tadehl, ka schee raschojumi pee mums pagahjuschâ gadâ bija deesgan labi padewuschees un mums newajadsetu eewest, kâ tas lihds schim ir bijis, leelos apmehros kahpostus kopâ ar pupam un firneem, fur mums schis mantas ir leela swebhiba. Tadehl tika uslitti 30 procentu eewedmutas, t. i. leelaka, nekâ lihds schim. Finansu un budscheta komissijas wahrâ teef ustureta steidsamiba schim likumprojektam, lai dotu eespehju laist jau tuhltt lauschu patehrinâ schis pirmâs nepeezeschamibas weelas, kâ rupjos miltus, labibu un zukuru. Pee tam pahrejas formula, kurâ teef listt preefshâ usdot waldbai 14 deenu laikâ isstrahdat un eefneegt Satwerfmes Sapulzei likumprojektu par eewedmutas tarifu. Reif tatschu ir jarada pilnigi noteiktz mutas likums, jo nepar weenmehr ar scheem eelahpeem, par kahdu usstatamas ari schis — apmeerinatees, jo mutas likuma galiga isstrahdashana war aifnemt mehnesi un wairat. Jaunais mutas likums labi isstrahdatz buhs loti swarigs objektz muhsu finansu reguleschanâ un uslaboschanâ.

Presidentz J. Schafste: Referents leef preefshâ steidsamibu. Es listchu us balsoschanu steidsamibu un luhdsu pazeltees toz, kas ir pret steidsamibu. Naw. Es luhdsu pazeltees toz, kas atturas no balsoschanas. Naw. Steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teef atklastas wispahrejas debates. Bihlmanis.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Zeenijamâ sapulze! Mehsh paschlaif pahrdshwojam deesgan kritisku stahwohlt un schinim deenâs Satwerfmes Sapulzei jaifschiras par loti swarigeem jautajameem. Schis likumprojektz, kas eefneegtz, ir ihfs. Bet winam ir leela nofihme. Sche jau referents aifrahdiya, ka winsch ir fasteigtz un ka tas likums, kas eenahzis no waldbibas, nodots atpakal pahrsrahdashanai. Satwerfmes Sapulzei jaapmeerinajas ar 3 lihds 4 rindu likumu, furu referents nosauza par eelahpu. Nenormalais stahwohltz tirdsneeziabâ tapehz, ka mutas likums naw agraf isstrahdatz, ir wedis pee faheschgijameem ne tikai tirgotajus, bes ari wijus nepeezeschamo pretschu patehretajus. Rad pirmz leeldeenam tika publtzetz waldbibas rihfojumz, ar furu tika pahtraukta pretschu eelaischana, tad zenas tuhlt dubultojâs, kas atstahja eespaidu us patehretajeem un ari darija speedeenu us algu paangitinaschanu u. t. t. Ja waldbiba nahf ar tahdeem preefshlikumeem, tad bes schaubam Satwerfmes Sapulzei ir gruhti winus atrifinat un schoreif schis mutas likums ari naw atrifinams wisumâ. Satwerfmes Sapulzei dara masu pakalpojumu, lai nowehrstu asumus, kahdi paschlaif ir tirdsneeziabâ.

Likums veļz buhtibas nebuhtu noraidams, bet winā jaenes plaschatas pahrgrosibas. Winsch isheet us neteescho nodoflu paaugstinaschanu. Pagahjuschā gada budsheta teeschee nodofli paredseti 116 miljonu, neteeschee 376 miljonu. Tā tad pagahjuschā gada nodoflu politika isgahjusti us neteescheem nodofleem, kuri fewischi smagi gultias us strahdneefeeem un pret kureem usstahjas wisas demokratisks walsis un eefahrtas. Ari schis likums, kas mums stahw preefschā, isheet us neteescho nodoflu pastiprinaschanu. Zukurs ir nepeezeeschams preefschmeis wisam aprindam. Lihds schim winsch bij brihws, bet tagad teef willtis sem muitas. Tāpat ari ziti preefschmeti, tā: milti, manna, putraimi, teef aplikti ar loti augstu mitu. Rodas jautajums, ja teescham muhsu waldibai tit kritisks stahwoklis, ka wina nespehj rast saweem isdewumeem eenahkumus, waj tad nebuhtu zitu lihdselku, kur tos eenahkumus atrast. Un man scheet, ja paluhtojamees schai paschā likumprojekta, kursch eefneegts no waldibas un kurā usfaititas daschas loti raksturigas prezes un preefschmeti, kuri teef pee mums eewesti, tad mehš redsam, ka pee labatas kalkulazijas un labata aprehkina tās neezigās sumas, kuras domā eeguht no zukura un zitu nepeezeeschamo preefschmetu aplifshanas ar mitu, war eeguht no ziteem preefschmeteem, kuri eepluhst pee mums Latwijā un ir pawisam newehلامي. Pagahjuschā gadā Latwijā eewesti alkoholischi dshreeni: oktobri par 14.900.000 rubleem, nowembri par 11 miljoneem. Teem bijusi uslikta mita tikai 50 procentes. Ja tagad usleef us wannu, rihseem un zitam leetam, kuras teescham nepeezeeschamas, bes kurām isifti newar, 30 procentu muitas, tad tas ir loti tuwu tahdeem preefschmeteem, tā alkoholiskeem dshreeneem. Tani paschā pagahjuschā gadā pee mums loti dauds eewests tabakas. Tabakas eewedumi grosas no 3 lihds 7 miljonu rublu wehrtiba mehnesi. Ari schis preefschmeis ir weens no tahdeem, us kuru waretu mitu dubultot. Ar to rastos eenahkumi, kuri nebuhtu jausleef us pirmās nepeezeeschamibas preefschmeteem. Loti swarigs postenis ir kolonialprezes. Juhs sinat, ka Latwijā slihkst no tās bagatibas, kahda ir wisos weikalos un kahda teef patehreta loti plaschos apmehros. Kolonialpreischu eewedumu wehrtiba sneedsas no 38 miljoneem rublu oktobri lihds 60 miljoneem rublu nowembri. Par noscheloschanu man naw datu par scho gadu. No schim kolonialprezem leelā dala nebuht naw tahdas prezes, tā zukurs un zitas pahrtikas weelas, kuras ir rafinetas un dod eedshwotajeem leelako daudsumu kaloriju. Tee ir daschadi „ersaji“ un ziti fabrikati, sahkt no marmelades un beidsot ar schokoladi u. z. Tā tad schini posteni buhtu jaewehro leelaka taipiba, nekā ta, kahdu waldiba eeturejusti lihds schim. Ja tas buhtu darits, warbuht ar muitas tarifu buhtu bijis eespehjams dauds atlzinat.

Tahlat eewehrojamas ir galanterijas prezes, winas eewestas pagahjuschā gadā par 3.000.000 rubleem mehnesi un apliktas tikai ar 25%, bet manna un rihsu leef preefschā aplikt ar 30%. Tahlat tāpat us tekstileeewedumu isstrahdajumeem. Man ir sche dati no pagahjuschā gadā nowembra un oktobra statistikas, par schi gada eewedumeem par noscheloschanu man nekahdu sinu naw, jo waldiba to naw publizejusi. No tās statistikas redsam, ka tekstilprezes tikuschas eewestas oktobri par 73.000.000 un nowembri par 77.000.000, no kurām swarigako ir neeziga dala un leelaiš wairums daschadu spitschu, bantu u. t. t. istaija par 33.000.000 oktobri un 39.000.000 nowembri. Ar schim galanterijas prezem apghdajas Rigas bagatalee eedshwotaji.

Laufu demokrātija, Latvijas darba tauta un strahdneeki it fewiſchki ar ſchahdām leetam maſat nodarbojaſ, wini tāſ maſat leeto. Taiſni ſchis leetas ir apliſtaſ ar 25, 15%o. Liſ ſchahdaſ neſapratigaſ politikaſ mehſ eſam nonahluſchi pee tahda ſtahwokka, ka pee mums teef apliſtaſ newiſ newajadſigaſ leetas, bet tāſ, kuraſ mums paſcheem wiſnepeezeeſchamaki wajadſigaſ. Ar nodokleem ir apliſti zukuruſ, manna, riſi un lihdi ar to juhſ eſeet aplikuſchi katru maiſeſ kumuſu, kaſ ſtrahdneekam wajadſigaſ. Juhſ eſeet aplikuſchi ſtrahdneekem algu: to paſchu algu, to juhſ wineem iſmaſſajeet, no tāſ juhſ nemeet atpakaļ. Man ſchkeet, ka ſchahda politika un ſchahdā weidā pee laba neno-wediſ. Man leekāſ, ka runajot par teem weſeligeem apſtahkleem, kuruſ mehſ gribam panahkt ar priwattirdſneezibu, ar daſchada weida eerobeeſchajumu atzelleſhanu neapanahkſim toſ weſeligoſ apſtahkluſ, kuri waretu darba raſchigumu pazelt. Ja juhſ gribeet darba raſchigumu pazelt, tad neapleezeet toſ produktuſ, kuri wajadſigi ſtrahdneekem preekſch wina fiziologiſkāſ eſſiſtenzeſ uſtureſchanāſ. Ja juhſ gribeet runat par labeem darba apſtahkleem, tad neapleezeet tahduſ preekſchmetuſ, tā: zukuru, riſhu ar nodokleem, kuri jamaſſā ſtrahdneekam. Reſerentiſ peeweda peemehru, ka ſtrahdneeki zukuru maſ leetojot un ka no zukura taiſot liķeeruſ. Eſ domaju, ka taſ apgalwojumſ buhſ pahdroſchſ, jo katruſ ſapratigaſ ſtrahdneekſ gan ar ſawu naudu, ar ſawu maſo naudaſ kraſjumu pirkſ wairaf zukuru, neſā warbuht ſchacharinu, kuram naw neſahdaſ baribaſ weelaſ. Tapeh3 ari atkriſtu taſ, ko reſerentiſ ſajija, ka ſtrahdneeki zukuru nepehrkot. No zukura taiſa gan liķeeruſ un tāpat ari kandaſchu. Darba tauta liķeeruſ neleetoſ, bet warbuht kandaſchu, ko weenſ otrſ ſtrahdneekſ, warbuht, aiſ neſapraſchanaſ leeto. Tā zukuruſ winam teef paſneegtiſ ne tihrā weidā, bet ſurogatu weidā — kandaſchā. Tā tad ſche ari eeſchejā politika atleef daudſ ko wehleteeſ. Kandaſchāſ apkaroeſchanai, buhtu japeegreeſch leelata wehriba, bet newiſ jaapleef zukuruſ ar muiſtu. Ta politika naw ne ar ko attaiſnojama un tapeh3 manaſ frazijaſ wahrdā pee pantu laſiſchanaſ man buhſ jaeeſneediſ atteezigi pahrlabojumi.

Presidentſ J. E ſ c h a f ſ t e : Wahrdeſ peeder Blodneekam.

U. B l o d n e e k ſ (demokratu ſaweeniba): Muiſaſ politika ir weena no tām, kurai japeegreeſch loti leela wehriba, jo wina leelā mehrā ir muſhu ſaimneeziſkāſ dſihweſ reguletaja. Ja lihdi ſchim muiſaſ nodokli naw peeteekofchi pareiſi iſmantoti, ja wini naw ſkaidri un labi noſtahditi, tad ta ir loti leela nelaiſme. Lihdi ſchim muiſaſ daſchadee noſazijumi ir iſdoti no miniſtreem, tad no Zautāſ Padomeſ un wehlaſ ari no Satwerſmeſ Sapulzeſ ir peenemti ſawi pahrgroſijumi un ſchodeen teef liktiſ preekſchā atkal papildinajumuſ pee paſtahwoſcha muiſaſ tarifa. Wiſſ taſ nedod muiſaſ likuma pareiſu ainu, beſ kura mehſ dſihwot faktiſti newaram. Tadehl ſchodeen, appreeſchot ſcho maſo eelaſpu, nahkaſ norahdit uſ to, ka ir nepezeeeſchami, un taſ ir ari pahrejaſ formulā, kura teef liktiſ Satwerſmeſ Sapulzei preekſchā, iſſtrahdat jaunu un pilnigi noregulet muiſaſ tarifa jautajumu. Runajot par lihdiſchinejo muiſaſ politiku, jaſonſtatē, ka tahdaſ politikaſ naw bijiſ, waj ari wina ir bijuſi ahrſahrtigi ſwahrſtiga. Atlaujeet man konſtatet, ka muiſaſ nodokliſ aprehſinats 1921. un 1922. gadā peh3 tirdſneezibaſ un ruhpneezi-baſ miniſtrijaſ ſinam uſ 268.288.000. Reķinot daſchadu muiſaſ eeſtaſchu uſtureſchanu, kaſ iſtaifa 13,7 miljoni un tagad, pareiſinot uſ 2, iſtaifa 27,4 miljoni; tad robeſchfargu ſchtabſ 50 miljoni, pareiſinot uſ 2, iſnaht 100 miljoni, tā tad kopā taſ iſtaifa 167 miljoni, jeb wiſi iſdewumi pawiſam iſtaifa

58%. Tihrs atlikums no muhsu muitas nodokleem tā tad naw puse. Ja mehš tikai tā ween protam un waram aplikt eewedamos preefšmetus, ar tik semu maitu, tad pazelas jautajums, waj mums mas ir wajadšiga ņhi eewedmuita? Waj bija wehrtš zelt leelu trofni un runat par eewedmuitas eenahkumeem, ja pateefibā winas ir dewuņčas loti mas muhsu walstš eenahkumu budņhetā. Ir jaņata, ka buhtu labaki, ja wina nemas nebuhtu bijuņi. ņhe wehl naw paredseti isdewumi oņtas uņtureņchanai un oņtas islaboņchanai u. t. t., kas war buht faistiti ar muitas nodokla eenehmumeem. Tā ka galiga atlikuma suma buhš wehl daudš masa. Pretim Bihlmana kunga apgalwojumam, ka neteescheem nodokleem un maitai naw jadod walstš kasei eenahkums un winam, kā neteescham nodoklim, nemas nebuhtu weetas, man jaņata ņetofchais. Ir tatschu weena leeta ņlaidra, ka ja muhsu dņihwe naw noreguleta, ja walstš atrodas nenormaloš apstahkloš, tad newar buht runa par teefcho nodoklu pilnigu ismantofchanu. To war runat walstš, kur war teefchoš nodoklus labi iņwest; tur mehš waram ko gaidit, kur walstš dņihwe ir noreguleta, kur ir ņamehrā normalt apstahkli, bet muhsu dņihwe wehl tahlu naw normala. Mehš ņchodeen peenehmām likumu par atweeglinajumeem ruhpneezibā, kas gaischi leezina, ka ruhpneeziba ir jaatjauno un japaplaņchina. Mehš dņirdejam eebildumu, ka wajadsetu tahdu likumprojektu peenemt ari atteezibā uņ lauffaimneezibu, lai noplizinatās druwas waretu atkal felt, lai newajadsetu eewest maishi no ahrsemem, kur mehš ņinam tatschu, ka Latwijai tā ņemkopibas walstij maishes weenmehr ir bijis peeteefofchi. Tas ari ir weens no ņwarigaleem motiweem Latwijas rubka kurņa noņņchanā. To apņinotees ņozialdemokrati balsoja par to, ka ruhpneeziba atjaunojama, konņstajtejot, ka wina ir ņabrufuņi un tā tad mehš no ņaimneezikā chaofa ahrā wehl tahlu neefam kluwufchi. Wehl apņinotees tahlat, ka teefchee nodokli tahdeš apstahkloš neko newar dot, un tomehr tad teift, ka jaatmet neteeschee nodokli, ta ir leela pahrbroņchiba no Bihlmana kunga puņes. Tas, es gribetu teift, lihdsinatōš tam, ka mehš wifus eenahkumus gribam likwidet. Mehš isdomam wiņadus, pateefcham loti wajadņigus, pirmās nepeeezeefchamibas likumprojektus, kā invalidu pabalņtiņchanu, tāpat karā zeetufcho, isdodot ņlimo kaseš pabalstus, un tomehr nedomajam par eenahkumeem walstij, tad leeta paleef loti dihwaina. Jaatņihst, ka neteeschee nodokli nenormaloš apstahkloš ir gandrihš weenigi tee, kas ko wehl war dot un ja mehš toš gribam palaist, tad ir jaapelē pee walstiflās domaschanas, kura war buht ņhini gadijumā daņcheem ir ispalikufi. Tahlat, runajot par muitas likumu ņpezieli, man ir jaifņakas pret Bihlmana kunga apgalwojumu, ka mums ir jaapleef daudš un daņchadas prezes ne tikween ar ņemu maitu, bet no daudņajām jaatlaiņch pawifam. Uņ preefņchu mums uņ tahdeem preefņchmeteem, kuras war uņņlatit par „lufkus“, jaufleef wairaf ņimts procentu eewedmuitas un ja ir preefņchmeti, kuras te uņņlataija Bihlmana kungs, kuri lihds ņchim aplikti tikai ar 50% eewedmuitu, tad tas ir bijis grehks. Nahkofchā muitas likumā alkoholiņkloš dņehreenus aplikņim ar 300 un 500% un galanterijas prezes un modes ņchlipņes un krahgus ar 1000 un 2000%, tad jums nebuhs eemeņš ņazit, ka 30%, kuras mehš tagad uņleekam uņ manna, rihfeem un ņmalkeem bihdeletem milteem, ir par augņtu.

Tagad es gribu pahriš wahrduš runat par daudņņahrt mineto preefņchmetu, kurņch isņauza leelas un plaņchas debātes ari ņinansu un budņcheta komiņijā, proti -- par zuku. ņhe man ir zitadas domas, ne kā Bihlmana

fungam un es mehginaschu to peerahdit sistematiski un logiski. Ja mehš zuturu un daudsus zitus pirmās nepeezeeschamibas preefschmetus jau pee laika neaplikšim ar peeteekofchi augstu eewedmuitu, tad mehš wehlaſ spekulanteem ſamaſfaſim daudš wairak, nefa to waram eedomatees. Es to waretu tā peerahdit. Ja neradisim eenahkumus, tad ir ſtaidrs, ka budschetā buhš iſtruhkums un ſchis robs buhš jaſeds ar emiſiju. Rungi, to atzeratees, jo pateeſi, ja finanſu miniſtrš, tā ari taš neſauktos, newarēs ſaweſt galuš ar galeem kopā, tad budschetā buhš robs un ja budschetā ir robs, tad wiſch ar kaut ko ir jaſeds un nonahkam atkal pee ta, ka iſtruhkums weenigi tad jaſeds ar emiſiju. Taš ir logiski un ja junijā waj julijā war nahkt miljarda waj 2 miljardu emiſija, tad ir wehl logiſkaki ka tad wiſaš prezeš un ari zuturs ſadahrdſinaſees uš 60 lihds 70 rublu. Tad nu es gribetu praſiti, ka tad ſtrahdneekš ſamaſfaš ſcho zenu? Streitoš — neſtrahdās? Strahdneeki praſiš ſew augſtaku algu. Waru peerahdit aritmetiſki, ka ſtrahdneeki un wiſi tee, kaš pahrteek no darba algaš, tee lehnam welkaš pakal ſpekulanteem. Ja ſchodeen prezeš pazeltoš par 30%, tad ſtrahdneekš uš reiſi domā, un pilnigi logiski un pareiſi domā, ka wajaga dabuht leelaku algu. Ramehr ſtrahdneeziba un ari ziti, kaš pahrteek no darba algaš, noorganijejaš, paeet labš laiſš un kad wini ar ſtreika palihdſibu, waj ko zitu ari pateeſi teef pee leelakaš algaš, tad pa to laiku ſpekulanti ir pazehlufchi zenāš wehl augſtaki. Tā tad neiſbehgami, ka tee, kaš pahrteek no darba algaš, welkaš weenmehhr pakal ſpekulazijaš zenam un weenmehhr ſaudē tee, kaš pahrteek no darba algaš un es pilnigi nefa neredſu, ko juhš waretu uſſtahdit ſchim apgalwojumam preſim. Wajaga iſdalit wiſaš prezeš un wiſuš preefschmetuš tā: beſmuitaš un ar lehtatu muihu apleektot pirmās nepeezeeschamibas preefschmetuš, augſtaki apleektot toš preefschmetuš, beſ kureem ween mehš jel maš waram iſtiſt, beidsot apleektot luſkuš preefschmetuš ar loti leelu muihu. Ja mehš to nedarisim pee laika, tad mums buhš emiſija neiſbehgama. Ko laumu doš emiſija, to mehš wiſi ſaprotam. Tad buhš wehl draudofchaki finanſuelā ſinā nahkofchee mehneſchi. Lai to iſbehgtu, tad muhſu eewedmuita ir ſtipri japaugſtina. Wiſur gandrihš eewedmuita dod daudš, peemehram Schweizē 87,6, Jgaunija 44,7 un Latwija tiſak 3,2 % % eenahkumu budschetā. Sakat, waj der tahdoš apſtahlkoš runat par eewedmuitu, lepotees ar to. Labi, ja mehš eſam eewedufchi eewedmuitu un wina tomehr dod tiſ ſmeekligi maš ka 3,2%, tad liſkim wina tiſ augſtu, ka wina ko ari eeneš, bet ja juhš wina patureſeet tiſ ſemu, ka wina tagad ir, tad ir labaki beſ winaš iſtiſt. Runajot par muihu, es gribu wehl minet pahriš wahrdu par to, ka lihds ſchim tee lihdsekli, kuri atradāš finanſu miniſtra rihzibā, nedod eefpehju pazelt kurſu, proti naudaš aparataš, naudaš drukajamā maſchina, tad teeſiba iſdot nodoklu, tāpat ari zituš rihſojumuš, — pateeſcham ar tahdeem lihdselleem neſahdš finanſu miniſtrš muhſu kurſu ſtabilifet newar. Preeſch tam, lai finanſu miniſtrš tomehr waretu runat lihdsi kurſa noteiſchana un walutaš uſlabofchana, finanſu miniſtra rihzibā beidsot jadod tee lihdsekli, kaš winam dod eefpehju kurſu regulet, dod eefpehju rubli pazelt un turet. Samdehl finanſu miniſtra ſinā janodod muiha, janodod ekſports-importiš, jo beſ ſcheem lihdselleem, kuri dod eefpehju radit aktiwu tirdſneezibu, neweeneš finanſu miniſtrš pateeſi nefa newar darit. Taš jadara drihš un ja muiha wehl atrodāš tirdſneezibaš un ruhpneezibaš reſora ſinā, tad ta ir kluhda. Gandrihš neweena walſti taš tā naw. Winam noſafot par ſcheem lihdselleem, kuri dod eefpehju pazelt walutu, no wina ari warēs

prasit, kamdehl waluta kriht, kahdi tee eemesli, kas leeds iswest skaidru finansu politiku u. t. t. Mums japroteshē pašču ruhpnēeziba, kura usplaukst un kurās usplaukschanu mehš wehlamees. Mums jaismanto pareisi wisi nodokli un jadod eespehja finansu ministrim, apweenojot wifus finansielos lihdselus sawās rokās, darit to, ko no wina war prasit un par kuru darbu tad ari winsch, pareisi un labi ismantodams wifas eespehjamibas, warēs un sinās atbildet.

Presidents J. Scharste: U. Behrsinsch.

U. Behrsinsch (darba partija): Augstā sapulze! Behz referenta kunga domam isnahk, ka wajaga tikai panemt rokā muitas tarifu, isfakulet, zif walsitj wajadsigs isdewumeem, schis sumas peerakstis us muitas tarifa un tad budschets segts. Sihri tā tas nebuhs, jo muitas tarisam, ja winsch nodomats preefsch tam, lai tas walsitj kaut. ko eenestu, jabuht fastanotam ar to, ko pateescham par eewedamo preefschmetu war maksat un grib maksat, zitadi winsch lihdsinas aisleeguma muitai un zereto eenahkumu weatā ir defizits. Wehl pahrdroschaks bij referenta kunga apgalwojums, ka neweenā walsiti muita neatrodotees zitās rokās, kā finansu ministra rokās. Tā tas naw. Ir gan dauds walsitis, kurās muita atrodas finansu ministra rokās, bet ir ari tahdas, kur neatrodas. Bet ta ir blakus leeta. Sitpat sawads bija referenta kunga kalkulazijas panehmeens. Winsch rehkina: nahkoshajā gadā preefsch muitas uftureschanas ir wajadsigs 13 miljonu, robeschfargi maksās 50 miljonu; pareisnot to us 2, isnahk 150 miljoni, bet eenesufi muita tikai 257 waj 258 miljonus. Weenā pusē pagahjuschais gads, otrā — nahkoshais gads. Pee tam nahkoshō gadu reisina us 2, bet pagahjuscho — nefa. Pee tam teef aismirts, ka muhsu lihdschinejā muita ir no fakturam, tā tad, ja muhsu waluta kriht, tad pate par fewi taisni automatiski zelas eewedmuita. Bet tas ari schini gadijumā nekriht swarā. Schini gadijumā buhtu runajams tikai par to, waj tas isfais likumprojektsinsch, kursch augstai sapulzei preefschā apspreechanai, schinis apstahklos ir nepezeeschams un waj war bes wina istift. Referenta kungs sazija, ka finansu un budscheta komisija nolehmufti atdot waldibas eefneegto likumprojektu winai atpakal ar usdewumu, isstrahdat 14 deenu laikā jaunū muitas tarifu. Ja reis usdod isstrahdat muitas tarifu 14 deenu laikā, tad es domaju sche nebuhs noteiktibas. Ja waldibai 14 deenu laikā buhs jaisstrahdā muitas tarifs, tad tur nefahdas nopeetnibas nebuhs (Sauzeens no referenta). Tas ir kout kas zits, referenta kungs! Muitas tarifa projekts taisni loti patihkami fastan ar finansu un budscheta komisijas domam, winsch ir jau isstrahdats un isstrahdats us teem pamateem, kā referents wina te zehla preefschā: wehtibas tarifu weatā leef swara tarifu. Waj taisni 14 deenu laikā warēs zelt to preefschā augstai sapulzei, tas man buhtu jaapschauba, jo tas ir sifiski neeeprehjams un es baidos, ka tas neisnahktu fasteigts. Tadehl man buhtu luhgums, peenemot pahrejas formulu, nenoteikt 14 deenu laiku, bet fazit „wisdrisfakā laikā“. Kā fewischku peeprafijumu jeb preefschlikumu es schini sinā ufturet wina negribetu.

Bihlmana kungs fewischki asi nosodija waldibu par to, ka wina us tahdām prezem, kā zuturs, esot uslikufi 10% un us smalkeem milteem, pupinam 30% muitas. Ta naw waldiba, kas to uslikufi, ta ir Satwerfmes Sapulze, winas finansu un budscheta komisija, kas to uslikufi. Waldiba eefneedsa 5% un wairak nefa; bet finansu un budscheta komisija atrada, ka nodoklis us schim

prezem paleelinamš un ūhini komiūijā eeeet ari zeentijamais Bihlmana kungs. (Sauzeens no weetas: „Winsch balūoja pret peenemūhanu!“). Ja nu waldbibu grib ūhini gadijumā nemt preeūūhā, tad tas isnaht masleet netaisni. Tad Bihlmana kungs ūzija, ka galanterijas prezes esot apliktas tikai ar 25%. Tas ir pahrdroūhi, jo modes un galanterijas prezes ir apliktas ar 100%, bet ar 25% ir apliktas weenfahrūhas manufakturas prezes, kas ir wajadsigas katram darba zilwekam. (Menders no weetas: „Mirūtigam zilwekam“). Katram mirūtigam zilwekam, to Mendera kungs pareisi ūaka.

Utgreūūhotees pee referenta kunga pirmā usrunajuma, ka muitas politika esot ūaimneezistās dūihwes reguletajs, man winam japeekriht un ūafaka, ka pateesi muitas politika ir ūaimneezistās dūihwes reguletajs un tikai otrā stahwofli, otrā kahrtā ir fiktus eenahkumu nodoflis. Tahdu wirseenu ari ir eeturejusi, uū tahda weedofla stahw ari Satwerfmes Sapulze lihdsūhinejā gaitā. Tad tahlat, atteezotees uū eewedmuitas atzelschanu uū weselu wirtni eewedamām prezem, kā to zehla preeūūhā referenta kungs un par to ūhodeen te runaja ari Ulberinga kungs, ūafaka, ka tahdi buhs jaewed, jo wajaga reis par wiūām reisem atteiktēs usfkattit eewedmuitu weenigi kā fiktus lihdselli. Ta wina naw un nekad newarēs buht, ūewisūhi muhsu semē ne. Un ja pehz 14 deenam juhs stahfatees pee muitas tarifa isstrahdaschanas, eseet pahrleezinati, ka tas ari buhs tikai weenas deenas darbs un nefas paleekofūs, jo mehš nekad newaram isstrahdat paleekofūhu muitas tarifu, ūamehr mums naw neweena tirdsneeziabas lihguma. Tas wiū nahkofūhos tirdsneeziabas lihgumos buhs janofkaidro, jo mehš nesinam, kas muhsu ūaimineem buhs jalaisch eefūhā bes muitas un kas ar mitu. Muitas tarifs bes ūchaubam ir chaotiskā stahwofli. Winsch zelas no Leepajas pilsehtas waldes rihkofjumeem, tad no tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrijas rihkofjumeem, no Tautas Padomes, no Satwerfmes Sapulzes — wiū uū atūewisūhēm lapinam, no atūewisūheem eelahpeem, kā to referenta kungs ūzija. Ir wajadsigs un nepeezeefchams, ka ūhos eelahpus sistematise, ūawell kopā, bet ir ūlaidrs, ka ari tas nebuhš nefas paleekofūs un winsch wehl ilgi buhs jalahpa.

— **Presidents J. Tūchaste:** Wahrds Blodneekam.

U. Blodneeks: Man jaatbild godatam preeūūhrunatajam, ka pateeūi waj nu ais pahrūfatischanas, waj neatūihmejot teeschi to ūziju, waj ari zitadi man tika peerakūtitas leetas, kuras neesmu ūzijas. Pirmkahrt it kā nekofūkwenze, kura kriht uū muitas robeschfargu usiureūhanu, kas istaisa 27,4 miljoni, jo es esot usdewis pagahjuschā gada eenahkumus. Tas tā na w. Es usdewu nahkofūhā gada eenahkumus un pagahjuschā gada isdewumus, to pareisinadamš uū diwi. Leela starpiba, domaju, tur tad newar buht. Tad man peerakūtija, ka es ūawā wahrdā leeku preeūūhā waldbibai 14 deenu laikā isstrahdat jaunū ūitumu. Tas tā naw. Eūho pahrējas formulu leeku preeūūhā kā referents no finansu un budscheta komiūijas puses. Tad par tām walūtim, it ka finansu ministra pahrūinā wiūas muitas eestahdes neesot. Utlaujeet man aistrahdit, ka wiūa pasaulē ir tikai weena walūts, kurā muita naw finansu ministrijas pahrūinā. (Sauzeens no weetas: Kura?) Es to noteikti nesinu, bet weena tahda walūts ir, es domaju, to apūtiprinās ari tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministra kungs. Zitadi tas nemas newar buht, jo ta zilweka rofās, kuram jaatbild par kursa ūtabiliseūhanu, par finansielo ūaimneezisko

stahwofli, wišpahri jabuht ari lihdsēkleem, kà to panahst. Finanšu ministrs neka newar darit, ja wiši lihdsēkli, kas wajadsigi fainneezifšas politikas iswešchanai, wina rokās naw.

Tad, ka muitai newajagot buht fifta interesēs, bet winai ir jabuht weenigi fainneezifšas dšihwes regulešchanai. Us to atlaueet man jums prašit, kà juhs domajeet regulet fainneezifšo dšihwi, tatschu ne platoniski ar rihšojumeem un aisleegumeem, kas neka naw dewušchi un newar dot. To war regulet ar realām leetam, kas mums dotu eenahkumus. Tà tad muita ir fifta interesēs, to mehš noleegt newaram. Bet ja nu nahš un runā, ka buhtu usleekama sema eewedu muita, tad labat wīnu pawifam išklaust, jo tas masuminsch eenahkumu budšchetā mums neka nedoš, bet ja atšihst, ka tahda eewedu muita ir wajadsiga, tad ta ir japaaugstina. Ja domā, ja manus wahrduš šaprot tā, ka leelafā dala eenahkuma budšcheta ir jafeds ar muitu, tad tas tā naw. Es neefmu šazijis, ka wišs robs, kas rodas muhsu eenahkumu budšchetā, ir jafeds ar eewedu muitu. Ir leela pahrdrošiba šazit, ka wišu ištuhkumu wajadsetu šastaitit un tad pehz Blodneeka rezepes šegt budšcheta ištuhkumus ar eewedu muitu. Es domaju, ka tee, kas ir wehriģi klawišjušchees manus wahrduš, sinās, ka es to neefu un ari newareju šazit. Mehš eewedam muitu fainneezifšas dšihwes regulešchanai. Bija doma, eewest wīnu tā, lai wina eenes pehz eefpehjas wairaf. Bet ja wina dod tif mas, tad labat wīnu pawifam atzelt.

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Es peeweenojos referenta funga domam, ka fainneezifšo polititu war west tikai tad, ja ir šastana stary reforeem un ja naw nesaškānu, bet tas nenofihmē, ka lihds ar to muitai wājaga atrastees finanšu ministra rokās. Wina war tikpat labi atrastees ari zita ministra rokās. Par noschēlošchanu lihds šchim šchis šastanas naw bijis. Man ir jaatbild ministra fungam ar pašaidrojumu. Wīnšch teiza, ka milti un rudši ir aplikti ar 5% nodokli. Tas nesačetās ar pateesibu: waldbibas eefneegā projektā tee škaitas aplikti ar 10%. Šahlat es mineju par galanterijas prezem, kuras pagahjušchā gadā nahza eefšchā leelā wairumā. Tad bija semais tarifs špehtā, tagad winaš teef šadalitas diwās datās. Us weenam 25% un us pahrejām 100%. Mani dati šihmejas us pagahjušcho gadu un tapehz ministra funga apgalwojums nesačetās ar pateesibu un es biju špeesšs dot šcho pašaidrojumu.

Presidents J. Šchakste: Runataju šarastis ir iškmetš. Es lišchu tagad us balsošchanu pahreju us pantu lasišchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu lasišchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw. Pahreja us pantu lasišchanu weenbalšigi peenemta. Wiršrastšs.

(Pahrgrosišjumi muitas nodoktu pagaidu tarifa).

Cebildumi naw. Peenemis 1. pants.

(Brišwi no eewedmuitas nodokla: labiba, rupji milti, mahššlīgi mehšli, lauffainneezibas un peensainneezibas mašhinas).

Wahrds Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Pee 1. panta es šawas šastijas wahrda esmu pilnwarots eenešt šekofchus pahrlabojumus: 1. panta wahrdu

„rupji milti“ weetâ list wahrduš: „kweefchu un rudsu milti“. Motiwejumš buhtu tahdš, ka Wafareiropas tirgû wispahrigi nemehdš labibu kâ tahdu — kweefchuš islaist. Wini prafa, lai labiba tiftu winu semê samalta un iswesti milti. Kam ir plafchaki fakari ar Wafareiropu, ſewiſchê ar Ameriku, teem ſinamš, ka nahf tahdi gadijumi, ka kweefchu miltu zena ir tikpat ſema, ja ne ſemaka, kâ kweefchu zena. Tapehž ſcho motiwu dehl kweefchu milti eelaiſchami beš muitas. Muſhu preeſchlikumš: wahrdu „rupji milti“ weetâ list „kweefchu un rudsu milti“. Tahlakais pahrlabojuumš: 1. pantâ eewest no jauna zukuru, par to jau eš plafchaki runaju, zukuru, manna, riſhu, pupaš un kartupelu miltuš. Manna, riſhš jaewed tapehž, ka wini lihdf ſchim ir bijuſchi nepeezeefchami un buhš nepeezeefchami un beš wineem iſtitt ir gruhti un wiau eepluhſchana ſche Latwijâ nekahdâ ſinâ newar atſaukteeš uš weetejo preeſchmetu ſadahrdſinaſchanoš. Reiſ zenaš buhš nelabwehligas preeſch wineem, tad wini uš ſchejeeni nenahſš un neprafiš ahrſemju walutas, tapehž peeturet uš wineem muitas eerobefchojumu nebuhtu wajadſigš; wehl wairaf tapehž, ka miltu baribaš mumš naw peeteefoſchi. Tapehž mehš leeſkam preeſchâ manna, riſhu, pupaš un ſirnuš ari eewest 1. pantâ. Kaš ſihmejaš uš pupam un ſirneem, tad janem wehrâ, ka kaiminu walſš Leetawa ir ar pahriiſaš rafchojumeem loti bagata, un wina war mumš daudſreiſ iſpalihdſet daudš iſdewigafi nekâ Wafareiropa un, ja buhš iſdewiba eewest winuš no Leetawaš, tad winuš eewediš no Leetawaš un newiš no Ameriſkaš, jo transportš toš pahraf ſadahrdſinaš. Eš luhgtu baſſot katru preeſchmetu atſewiſchki.

Preſidentš J. Tſchakſte: Neweeneš wairaf pee wahrda naw peeteizeeš. Wahrđš Reinhardam.

G. Reinhardš (kriſtigâ nazionalâ ſaweeniba): Waretu peekriſt, ka pupaš un ſirnuš eewed tani rubrikâ, kaš nebuhtu apleekami ar eewedu miltu un tãpat ari zukuru, bet nekahdâ ſinâ mannu un riſhuš. Tee tomehr ir greſnibaš produkti, kamehr zukuruš, pupaš un ſirni ir katrâ ſinâ nepeezeefchami. Ja mumš ir zukuruš, tad ari milteem mehš waram to paſchu ſaſneegt, to mehš ar mannu un riſheem. Ja tee buhtu pateeſi wišnepeezeefchami, tad man nebuhtu nefas pretim. Tad mehš waretu eet wehl tahlak, mumš ir wehl zitaš wajadſibaš, daſchadi preparati, kaš loti eeteiſti preeſch behrneem, bet kaš tomehr uſſtatami par greſnibaš leetu, relatiwi ſaprotot, ne abſoluti. Tapehž eš leeku preeſchâ, lai baſſotu par katru weelu atſewiſchki, kâ tur ir uſſſaititaš.

Preſidentš J. Tſchakſte: Waj wehletoš wehl kahdš wahrdu nemt? Eš luhgſchu tagad referenta fungu.

Referentš A. Blodneekš: No likumâ uſſſaititeem preeſchmeteem, kuri buhtu jaewed beš muitas, pirmâ rubrikâ weenigi zukuruš ir taš, kurſch ir tižiš apſpreeſiš kâ analogiſhš preeſchlikumš ſinanzu un budſcheta komiſijâ. Pahrejee preeſchlikumi tur apſpreeſti naw, bet eš waretu norahdit uš pirmo preeſchlikumu, proti un rupjeem milteem, ka tur wajadſetu eewest „rupjuš rudsu un kweefchu miltuš“. Taš taſchu nefa neteiž un rudsu milti ir jaſaſprot ſem rupjeem milteem un ja eet runa par bihdeleteem milteem, tad taš ir atſewiſchâ rubrikâ. Noſaukt winuš wahrdâ — eš neſinu, waj taš buhtu wajadſigš, lai gan maif pret to eebildumu naw. Tad tahlak runajot par zukuru, lai winu eerindotu ſchini pirmâ brihwaš eewedmuchas rubrikâ, man jaiſſafas pret to, jo taš ſinanzu un budſcheta komiſijâ tiſa atraidiš. Eš

waretu eeminet, ka Somijā uš zūfuru ir monopolš un ka tur war eewest tikai pušgatawu zūfuru un uš weenu kilo ir ušlītš 50 markas leelš muitas no-
doflīš, kaš istaiša muhšu walutā 4 rub. 95 kapeikas uš weenu mahrzinu. Bet
mums uš gatawo zūfuru ir 1 rub. 80 kap. Tā ka muhšu muitu par augstu newar
atšiht. Tad tahlat ir runa par manna un rihseem, kaš ari buhtu eeleeekami
besmuitas rubrikā. Man jaiškas pret to, jo manna un rihšus uškatit pil-
nigi par nepeezeeschameem preekschmeteem, domaju, newarēs. Tad tahlat,
kaš atteezas uš pupam un sirneem, tad ari nebij preekschlikums toš eeweetot
besmuitas rubrikā, uš ko eš waretu fazit, ka pupu un sirnu mums pašcheem
ir deesgan un peeteefošchi isaugušchi un ir flitti, ka apghadibas ministrija ir
eewedufi dauds bundšchas šahpostu kopā ar sirneem, pee sam pehz wineem
truhkuma naw un zenas ari naw leelas, bet ja preekschmetš neteef pateh-
retš, tad tur war buht dauds zitadu eemeslu.

Presidentš J. Šchalste: Pee 1. panta no sozjaldemokratu frakzijas
preekschstahwoja Bihlmana eefneegtais papildinajums škan tā:

„1. pantā „rupji milti“ weetā līt „kweeschu un rudšu milti“ un eewest
no jauna „zūfuru, manna, rihšus, pupas, siraus un kartupeļu miltus“

pee sam preekschlizejš leef preekschā latru weenu no scheem preekschā litteem
preekschmeteem līt atfewišchi uš balsofchanu. Wišpirms ir preekschlikums:

„rupji milti“ weetā līt „kweeschu un rudšu milti“.

Referentš issazijās pret šcho preekschlikumu. Eš lītšchu winu uš balsofchanu.
Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par šcho preekschlikumu. Tagad luhdsu pazel-
tees toš, kaš ir pret šcho preekschlikumu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees
toš, kaš atturas no balsofchanas. Balsofchanas isnahkums šefošchš: par
šcho pahrlabojumu, šo eefneedšis Bihlmanis, nodotas 60 balsis, pret naw
neweenas, atturejuščhās 55: tā tad šchis pahrlabojums peenemtš. Tah-
lat zūfurs. Referentš issazijās pret šcho preekschlikumu. Eš lītšchu winu
uš balsofchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par Bihlmana preekschlikumu
atšwabinat zūfuru no muitas. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret šcho preeksch-
likumu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturejušchees no balso-
fchanas. Balsofchanas isnahkums šefošchais: Par šcho preekschlikumu nodota
61 balš, pret to naw neweena, atturejuščhās 56. Tā tad šchis preekschli-
kums atteezibā uš zūfuru peenemtš. Manna — referentš issazijās pret
šcho preekschlikumu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par šcho preekschlikumu —
mannu atšwabinat no muitas. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret šcho
preekschlikumu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balso-
fchanas. Balsofchanas isnahkums šefošchais: par mannu ir nodotas 54 bal-
šis, pret to naw neweena un atturejuščhās 72; tā tad manna atraidita.
Nahfošchais preekschlikums — rihši. Referentš issazijās pret rihseem. Eš
lītšchu uš balsofchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par rihšu atšwabina-
fchanu no muitas. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret šcho preekschli-
kumu. Naw. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsofchanas.
Balsofchanas isnahkums: Atteezibā uš rihseem ir nodotas 53 balsis, pret
naw neweenas, atturejuščhās 72. Tā tad rihši ari atfriht. Nahfošchais
preekschlikums ir pupas. Referentš issazijās ari pret pupam. Eš lītšchu
pupas uš balsofchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par pupam. Tagad
luhdsu pazeltees, kaš ir pret šcho preekschlikumu. Neweenš. Tā ka neweenš
nebalso, tad tas pats par sewi atfriht. Nahfošchais preekschlikums ir

firni. Referents īsfazijās ari pret ūcho preekūchlikumu. Eš liūūchu uū balūsoūūchanu. Lūhdsu pazeltees toš, kaš ir par firnu apliūūchanu ar muiūtu, ūaūkanā ar Bihlmana preekūchlikumu (balūsiš no weetaš: Par atūwabināūchanu!). Atwainojoš, par firnu atūwabināūchanu no muiūtaš. Tagad lūhdsu pazeltees toš, kaš ir pret Bihlmana preekūchlikumu atteezibā uū ūirneem. Naw. Beidsot lūhdsu pazeltees toš, kaš atturaš no balūsoūūchanāš. Balūsoūūchanāš īūnahtumš: Par Bihlmana preekūchlikumu ir nodotaš 62 balūsiš, pret to neweenaš, atturejuūūhāš 65; tā tad preekūchlikumš atteezibā uū ūirneem atkriht. Man ūino, ka atteezibā uū pupam ir biūiūš pahūpratumš un tapehž liūūchu no jauna uū balūsoūūchanu un tagad lūhdsu pazeltees, kaš ir par Bihlmana preekūchlikumu atūwabinat pupāš no muiūtaš nodotla. Tagad lūhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ūcho Bihlmana preekūchlikumu atteezibā uū pupam. Naw. Beidsot lūhdsu pazeltees toš, kaš atturaš no balūsoūūchanāš. Balūsoūūchanāš īūnahtumš ūeūoūūchāiūš: par Bihlmana preekūchlikumu atteezibā uū pupam nodota 61 balūsiš, pret neweena un atturejuūūcheeš 65. Tā tad ari ūhiš preekūchlikumš atkriht noūt. Beidsot paleeū kartupeļu milti. Par teem referentš atūauūūmi nedod. (Referentš no weetaš: „Pretim“). Ari pret teem īūūaūaš referentš. Eš tagad liūūchu to uū balūsoūūchanu un lūhdsu pazeltees toš, kaš ir par ūcho Bihlmana preekūchlikumu atteezibā uū kartupeļu milteem. Lūhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ūcho Bihlmana preekūchlikumu. Naw neweena. Beidsot lūhdsu pazeltees toš, kaš atturaš no balūsoūūchanāš. Balūsoūūchanāš īūnahtumš ir atteezibā uū kartupeļu milteem tahdš: par preekūchlikumu nodota 51, pret neweena un atturaš 74. Tā tad ari ūhiš preekūchlikumš atkriht noūt. Eš liūūchu tagad uū balūsoūūchanu wiūu pantu ar peenemteem pahūlabojumeem un lūhdsu pazeltees toš, kaš ir par 1. panta peenemūchanu. Lūhdsu peeūeūūsteeš. Lūhdsu pazeltees toš, kaš ir pret 1. panta peenemūchanu. Naw. Lūhdsu pazeltees toš, kaš atturaš no balūsoūūchanāš. Naw. 1. pants peenemtuš. 2. pants.

(Apleekamaš ar 10% eewedmuitu naglaš)

Senahziš preekūchlikumš liūt pehž wahrda „naglaš“: „rihūi, manna, kartupeļu milti un pupāš“. Wahrdeš P. Kalninam.

P. Kalniūūch (ūozialdemokratš): Eš domaju, ka tee ūungi, kaš nupat īūfazijāš, ka rihūi, manna, kartupeļu milti un pupāš apleekami ar muiūtu, tagad wiūmaš atūiūh, ka ūchee preekūūmeti naw apleekami ar augūtaūu muiūtu, tā naglaš un tapehž domaju, ka wiūi balūsoš par muūūu preekūchlikumu un apliūū ūhoš preekūūmetuš tāpat tā naglaš ūitai ar 10%.

Presidentš J. ūūūakūte: Wahrdeš Uūūmanim.

P. Uūūmaniš (beūparteiūiūlo grupa): Eš ūitai peeweenotoš pa dalai Kalnina ūunga preekūchlikumam, t. i. leeku preekūū eewest otrā pantā pehž wahrdeem „naglaš“, „manna un rihūi“.

Presidentš J. ūūūakūte: Neweenaš wairāū pee wahrda nepeeteizaš, eš lūhģūchu referenta atūauūūmi.

Referentš A. Būodneekš: Tamlihdūigi preekūchlikumi ūināūu un budūūeta ūomiūijā nebij jabaūso.

Presidentš J. ūūūakūte: No Uūūmana ūunga eeūneegūš preekūchlikumš eewest 2. pantā pehž wahrda „naglaš“ — „manna un rihūi“, tā tad atteezibā uū manna un rihūeem preekūchlikumi ūakriht. Waj eeūneedūeji wehlaš dalit, waj warbuht nobalūot abuš preekūūmetuš ūopā. (Lūhdsam!) Preekūchlikumš ūkan tā:

Papildinat 2. pantu pehz „naglas“ ar wahrdeem „manna un rihā“.

Es liffchu fcho preefchlikumu uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, faš ir pret fcho preefchlikumu. Luhdsu pazeltees toš, faš atturas no balsfoschanas. Ur wišam balsim, 6 atturotees, fchis papildinajums p e e n e m t s. Otrs — Ralnina preefchlikums lift wehl eefchā „kartupeļu milti, sirni un pupas“. Es liffchu fchos 3 preefchmetus wišā wišumā uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, faš par fcho Ralnina preefchlikumu. Luhdsu pazeltees toš, faš ir pret fcho preefchlikumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, faš atturas no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums: par preefchlikumu nodotas 57 balsis, pret to neweena, atturas 67. Tā tad pahrejee preefchlikumi a t k r i h t. Es liffchu 2. pantu tahdā weidā, fahds wišch tifa tagad papildinats, uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees tagad toš, faš ir par 2. panta peenemfchanu. Luhdsu pazeltees toš, faš pret fcho preefchlikumu. Luhdsu pazeltees toš, faš atturas no balsfoschanas. Naw. Otrs pants weenbalsigi p e e n e m t s. 3. pants.

(Apleekami ar 30% eewedmuitu: pupas, sirni, kartupeļu milti.)

Neweens pee wahrda nepeeteizas. Gebildumu naw? Wahrds Buschewizam.

A. B u ſ c h e w i z s (sozialdemofrats): Es leeku preefchā tikai nobalsot par un pret fcho pantu, tapehz, fa mehš negribam runat par to pantu, bet balsot mehš gribam.

Prezidents J. Š c h a f s t e: Es liffchu 3. pantu uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, faš ir pret 3. panta peenemfchanu. Luhdsu pazeltees toš, faš atturas no balsfoschanas. Luhdsu pazeltees toš, faš ir par 3. panta peenemfchanu. Par 3. pantu ir nodotas 71 balsis, pret to 53, un atturejees naw neweens. Tā tad 3. pants ir p e e n e m t s. 4. pants.

(Schis likums stahjās ūpehā no isfludinashanas beenas.)

Wahrds peeder Knoppam.

E. K n o p p s (wahzu weenibas partija, runā wahzifiti): Pehz 1921. gada 2. marta rihkojuma lihds fchim noteiktām eeweduma lizenzem japaleef ūpehā. No tam flehdsams, fa tās lizenzu prezes, furas lihds 2. martam fch. g. muitas namā noweetotas, war netrauzeti eewest un proti pehz muitas tarifa, kursch lihds fchim pastahweja. Bet pateefibā no eewe-dejeem noprasiti rewerfi, pehz fureem wineem muita jamakā wehla, kuru noteiks jaunais tarifs. Tahdu rewerfu noprasichana naw peelaiūhama, tapehz fa muitas nodoklus newar prasit pehz fahda wehl nepastahwoūcha likuma. Ta ir nelikumiba, kura kaitē solidai tirdsneeziwai.

(Runatajs eefneeds fefofchu preefchlikumu):

„Eweūchanai atkautas prezes, furas eewestas pirms 2. marta rihkojuma apleekamas ar muitu uf lihds fchim laikam pastahwoūchā muitas tarifa pamata.“

Un otrs:

„Prezes, furas eewestas pehz augūchā minetā rihkojuma islaiūhanas apleekamas lihds jauna tarifa islaiūchanai ar muitu pehz rihkojumā paredsetā pagaidu tarifa, kursch bej kaweschanas eewedams ūpehā.“

Prezidents J. Š c h a f s t e: Wahrds Behrsinām.

A. B e h r s i n ū ſ c h (darba partija): Augstā ūpulze! Pret deputata Knoppa funga preefchlikumu man uf wišnoteiktako jaiūfatas jau ais forme-leem eemeūleem. Wahrds „elaisis“ muitas walobā nefo nenofimē. Katra

preze, kas eenahf muhsu semê, teef „eelaista“ muitas dahrsâ bes fewisfhas atiaujas, bet wina neteef nomuitota. Tapeh3 weenfahrschi ais lifumdewibas technisfeem truhkumeem schis Knoppa funga preekschlifums peenemts newar tift. Bet ari peh3 todola ne! Wisas prezes, kas ir eenahkfufhas muitâ pirms schi marta rihfojuma, ja us winam bij lizenze, pat3 par fewi faprotams, ari us preekschu, lihds famehr Satwerfmes Sapulze peenems jaunu tarifu, teef eelaistas. Kas atteezas us nelikumigeem „parafsteem“, tad weenâ muitâ tas ir notizis; bet parafsti ir nelikumigi un ir jau sperti atteezigi soli pret scheem eerehdneem. Par dascheem ir jau rafstits laifkrastos, par ziteem juhs lasifeet riht waj pariht, ziti nodoti teefai, ziti atzesti u. t. t. Tas prezes, kas ir eenahkfufhas muitas dahrsâ un naw wehl muitotas, peeder pee tam prezem, kas jau pirms nowembra un jau 19. gada tifa aisleegtas. Tur muitas dahrsâ gul leelâ daudsumâ schampaneetis, schpizes, rotalleetas; gul tur jau no 19. gada. Ja peenemtu Knoppa funga preekschlifumu, tad wisas tas prezes eepulhstu eefschâ. Bet muitas dahrsâ fapluhda wehl ari loti dauds prezes kafarâ ar Kronshtates notikumeem. Tur ir fapluhdufhas dauds prezes, kas muhsu semei naw wajadsigas un furam newajadsetu eepulhst muhsu semê.

Tas ir nodomatas konsignazijas lehgereem un ja tagad eet runa, ka winas tur fapuhst, tad weenigi tapeh3, ka Kronshtate ir zeeti un tur rebineefi newar tift eefschâ. Bet muhsu seme naw ta, kas ar tam prezem jamehflo. Runat te par solidu tirdsneeziibu ir pilnigi neweetâ. Katrs solids tirtogats, kursch grib eewest prezes muhsu semê, wareja apgehdatees ar lizenzem. Kas rife, tam jabuht gatawam, ka meh3 fawâ semê tahdas prezes neeelaidisim. Tapeh3 Knoppa funga preekschlifums ir atraidams i peh3 fatura, i peh3 formas.

President3 J. Tschafste: Pee wahrda neweens wairaf nepeeteizas, es luhgschu referentu dot atfaukmi

Referent3 A. Blodneef3: Romisija Knoppa funga preekschlifums naw apspreefts, bet personigi man japeefriht tam motimejumam, furu te peeweda tirdsneeziibas-ruhpneeziibas ministrs, ka eewehrojot Knoppa funga preekschlifumu, kursch ir taifni pretim schim lifumam, furu meh3 paschlait gribam peenemi, kursch ir gandrifs jau gataws i peh3 formas, i peh3 fatura, tas ir pilnigi neefpehjam3.

President3 J. Tschafste: Preekschlifums, furu eenefa Knopp3 un Schiemanis fkan ta:

„Eeweschanai atkantas prezes, furas eewestas pirms 2. marta rihfojuma apleetamas ar maitu us lihds schim laifam pastahwojchâ muitas tarifa pamata“.

Un otr3:

„Prezes, furas eewestas peh3 augschâ mineta rihfojuma islaischanas apleetamas lihds jauna tarifa islaischanai ar maitu peh3 rihfojumâ paredsetâ pagaidu tarifa, kursch bes kaweschanas eewedams speht“.

Referent3 issfazijas pret scheem papildinajumeem. Es winus lifschu tagad us balsfchanu. Warbuht weenu pakal otrai; pa preekschu pirmo, tad otu? Es lifschu us balsfchanu pirmo no scheem preekschlifumeem. Par scho pirmo nodotas 11 balsis. Tas ir nepeeteefoschi, lai peenemtu. Tagad es lifschu otu preekschlifumu us balsfchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par otro preekschlifumu. Par scho otro nodotas 10 balsis; ari nepeeteefoschi. Utteef wehl 4. pants. Gebildumu naw? Ja naw, tad peenemts. Es lifschu

tagad šcho likumu wišā wišumā, wišus iščetruš pantuš pahrlabotā weidā, kā tee tika peenemti, uš balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šchi likuma peenemšchanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šchi likuma peenemšchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Par šcho likumu nodotas 68 balsis, atturejuschās 51 un pret naw neweenas. Tā tad likums ir peenemts. Bet lihds ar to ir eenestis preeščlikums atzelt šchi likuma steidsamibu, kurch listis preeščhā ar wajadšigo 10 Satwerimes Sapulzes ložeklu parastu skaitu.

Wahrds Bihlmanim.

R. Bihlmanis (sozialdemokrats): Satwerimes Sapulzei ir atminā, ka pirms leeldeenam ir tizis peenemts muitas likums, ar kuru tika milti atšwabinati pawisam no muitas. Tas likums, kā sinams, wehl naw publizets ne „Likumu un waldibas riščojumu krahjumā“, ne ari „Waldibas Wehstnesi“. Tam ir bijušchi sinami eemesli, bet eekams tas likums wehl naw tizis publizets un eewehrojot to, ka šhini likumā ir pretrunas, pirmā pantā tika nobalsots, ka kweešču un rudsu milti ir brihwi no muitas, bet treschā pantā ir patureti „bihdeleti“ smalki milti, tapehž šhodeen to newar išščkirt un es leeku preeščhā pahrzelt šchi likuma trescho lasijumu uš weenu no nahšamām sehdem.

Presidents J. Ščakste: Referentam wahrds:

Referents A. Blooneks: Uš pirmo eebildumu, ka šche buhtu pret-runā, jo pirmā pantā esot peenemti kweešču un rudsu milti un treschā esot patureti bihdeleete un smalki maltee milti, man jafaka, ka tas tā nebuht naw. Finansu un budščeta komišija tas tika krasī pastrihpots, ka weenkahršchi milti ir kas zits un bihdeleete atkal kas zits. Smalki balti bihdeleete milti, jumš sozialdemokratu fraščizai, wajadsetu buht skaidri, ka tee ir lufšs preeščmets. Tad par eebildumu no preeščhā lizeja, ka tas iššauktu sinamu pret-runu, jo te ir paredšets, ka bihdeleete milti ir apleekami ar 30% un tani likumā, kurch tika peenemts pirms šwehtkeem un wehl gan naw publizets, milti ir beš muitas. Bet tatschu tagad peenemamais likums atzel wežo likumu un kā jaunais nahl wežā likuma weetā un zitadi tas nemaš naw šaprotams un newar buht. Tā tad šhini sinā pahrpaturami newar buht un lai mehš zufuru, par kuru mums dahrgi jamakšā, dabuhtu ahra no špihkereem, un wina zenas kristu, mums šchis likums japeenem. Tapat ar milteem, kas gul špihkeros un kuri no špihkereem jadabu ahra! Šchi likuma peenemšchana steidsamibas kahrtā ir nepeezeeschama. Zitadi wišas muhšu puhles ir weltas, kaut ari treschā lasijumā mehš wina peenemtu pehž pahris nedelam, jo tad juhšu un katra muhšu interese zeeštu, jo zenas ir pahrmehrigi augstas un laišot prezes riht waj pariht tirgū, mehš dabušim winaš par lehtakām zenam. Tā tad steidsamiba buhtu wajadšiga.

Presidents J. Ščakste: Es listchu uš balsošchanu steidsamibas atzelschanu, kas tika eenesta. Referents iššakas pret to. Es luhgšču pazeltees toš, kas par steidsamibas atzelschanu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preeščlikumu. Veidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturejās no balsošchanas. Naw neweena. Balsošchanas išnahkums šetosčš: par steidsamibas atzelschanu nodotas 52 balsis, pret to 77. Tā tad steidsamiba paleet. Tad wehl ir eefneegta pahrejas formula no komišijas, kura škan tā:

„Satwerimes Sapulze nolemi usdot waldibai 14 deenu laikā iššahdat un eefneegt Satwerimes Sapulzei likumprojektu par eewedmultas tarifu.“

Neweens pee wahrda nepeteizas. Wahrds referentiam.

Referents U. Błodneekš: Man jaafrahda, ka finansu un budščeta komiſijā ministra kungs lika preeſchā 14 deenu weetā 3 nedelaš un man leekāš, ka eebildumu pret 3 nedelam newartu buht.

Presidentš J. Tſchakſte: Waj taš komiſijāš preeſchliſumš?

Referents U. Błodneekš: Romiſijā aiš pahrkatiſchanāš netiſka eeweſtaš 3 nedelaš 14 deenu weetā.

Presidentš J. Tſchakſte: Preeſchliſumš ir: 3 nedelu laiķā iſſtrahdat liſumu par eewednuitāš tarifu. Eš liſſchu ſcho preeſchliſumu uš balſoſchanu un luhdſu pazelteeš toš, kaš ir par ſcho pahrejaš formulu. Luhdſu peeſehſteeš. Luhdſu pazelteeš toš, kaš ir pret ſcho pahrejaš formulu. Naw. Kaš atturaš no balſoſchanāš. Ari naw. Šhi pahrejaš formula peenemta. Wehl ir weena pahrejaš formula. Wahrds Knoppam.

E. Rno p p š (runā wahziſki): Deputatu kungi! Satwerſmeš Sapulzeš tirdſneezibaš un ruhpneezibaš komiſijāš ušdewumā eš leeku preeſchā peenemt ſekoſchu formulu:

„Ewehrojot to, ka lihdš ſchim iſlaiito liſumu un rihojumu kraħjumā waldbiba naw eeweetojuſi wiſuš rihojumuš un noteikumuš, kureem liſumigš ſpehšš, Satwerſmeš Sapulze ušdod waldbibai to nowehriſt.“

Par jautajumu, waj wiſi rihojumi, kureem liſumigš ſpehšš, eeweetjami liſumu un rihojumu kraħjumā, nemaš newar ſtrihdeteēš. Katram ir peenahſumš ſinat wiſuš liſumuš un rihojumuš un winu neſinaſchana neteeſ atwaiſnota. Pateēſibā naw eeſpeħjamaš par wiſeem „Waldbibaš Wehſtneſcha“ 7 lihdš 800 ekſemplareem orienteteēš un winu ſaluru no galwaš eemahziteēš. Mehš waram nowehrot, ka pat waldbibaš eeſtahdeš noſtahditaš gruħtā ſtaħwofli, ja wajadſigš iſſinat kaħdu wezaķu rihojumu. Piķumu kraħjumā teeſcham naw uſnemti daudſi ſwarigi rihojumi, kureem wiſleelakā noſihme, kā peemehram: 1. Noteikumi par muiķu („Waldbibaš Wehſtneſcha“ № 94, 1919.); 2. Noteikumi par pretſchu eeweſchānu no aħrſemem no 19. nowembra 1920. („Waldbibaš Wehſtneſcha“ № 270, 1920.): pagaidu noteikumi par dſihwoſka iħrem („Waldbibaš Wehſtneſcha“ № 239, 1920.) Šhiš truħtumuš ſewiſchki ſajuħtamaš atteezibā uš muiķaš tarifu. Tirdſneezibaš un ruhpneezibaš komiſija, kura ſawāš peħdejāš ſehdeš par ſchi truħtuma ſekam pahrlleeziwajāš, tapeħz, luhdš augto namu peenemt ſcho pahrejaš formulu.

Presidentš J. Tſchakſte: Eeſneegtā pahrejaš formula ſkan tā:

„Ewehrojot to, ka lihdš ſchim iſdotā liſumu un rihojumu kraħjumā waldbiba naw eeweetojuſi wiſuš ſawuš rihojumuš un noteikumuš, kureem liſumigš ſpehšš, Satwerſmeš Sapulze ušdod waldbibai nowehriſt ſcho parāħdibu.“

Eš liſſchu winu uš balſoſchanu. Luhdſu pazelteeš toš, kaš ir par ſcho formulu. Sagad luhdſu pazelteeš toš, kaš ir pret ſcho pahrejaš formulu. Naw. Beidſot luhdſu pazelteeš toš, kaš atturaš no balſoſchanāš. Balſoſchānaš iſnaħkumuš ſekoſchāiš: par Knoppa eeſneegto pahrejaš formulu nodotaš 70 baſiš, pret to naw neweena un atturejuſcheēš 43. Tā tad ſchi pahrejaš formula peenemta.

Augſtā ſapulze ušdewa pagahjuſchā ſehdeſ preſidijam kopā ar redatķijaš komiſiju iſluħtot zauri daſchuš liſumuš. Starp teem ari papildinajumuš un pahrgroſtjumuš pee muiķaš liķuma. Tur pahrbaudot ſchoš tekſtuš, iſrahdiķāš, ka ir kaħda weeta, kura it kā aiſker paſchu leetaš kodolu, un tadeħt preſidiķiš neuſluħtoja ſewi par kompetentu ſcho jautajumu iſſpreeſt, neleekot to preeſchā

plenarai šehdei. Es luhgšchu tagad redakzijas komiſijas referentu ſinot par ſcho likumu. Wahrds Salnis.

Redakzijas komiſijas referents J. Salnis: Pee muitas likuma papildinajumeem un pahrgrōſijumeem pirmā dalā peh3 atteezigo pantu uſſkaitiſšanas redakzijas komiſija iſteizeenu: „ſkaitit ſelta kreewu rubloš“ leef preeſchā iſteikt ſefoſchi: „ſkaitami Kreewijas ſelta rubloš“. Tad wišzauri ſchajā likumā wahrda „paragrafs“ weetā leetot wahrdu „panti“, tā taš mums ir peenemts. Tad 736. pantā teizeenā: „brihw lihdsi nemt apgehrbu“ wahrda „brihw“ weetā liſt „atlauts“ un wiſu teikumū iſteikt ſefoſchi: „atlauts nemt lihdsi apgehrbu“. 992. pantā, 2. punktā, 2. rindā iſteizeenu: „peespeests uſ to zaur ſewiſchkeem apſtahleem“ iſteikt: „peespeests no ſewiſchkeem apſtahleem“. 1054. pantā iſteizeenu: „uſleekamaš uſ ſefoſchām prezem“ iſteikt: „apleekamaš ſefoſchā ſahrtā“. Tahlaſ: „trihſfahrteju zenu no prezes wehrtibaš“ iſteikt: „trihſfahrtigaš prezes wehrtibaš apmehrā“. 1076. pantā: „wainigaiš, ſaš eewediš“ iſteikt: „wainigaiš, kuſch eewediš“, „prezes“ weetā „prezi“, tāpat „winu“ weetā liſt weenſkaitli „winaš“, „iſweſchana iſfleegtaš“ — „aiſleegta“, „nomuitojama“ — „muitojuma“, „kuſch uſrahda“ — „ja winſch uſrahda“. 1140. pantā preeſchpehdejā rindā: „ſaš dſiwo ahrpuš walſiš“ — „kuraš dſiwo ahrpuš walſiš“. 1141. pantā iſteizeenu: „ſuhdſibaš eefneegſchanaš terminu aprehſinot jaewehro muitas likuma 459. pants“ pahrweidot ſchahdi: „aprehſinot ſuhdſibaš eefneegſchanaš terminu, jaewehro muitas likuma 459. pants“. Tahlaſ: „brihwi no eewedmuitaš“ wahrda „brihwi“ weetā liſt „atwabinati“ un tahlaſ wišzaur „eewedumu muitas“ weetā liſt weenu wahrdu: „eewedmuita“. Taš patš „eewedmuita“ nahſ nahtoſchā teikumā. Tad „tirdſneeziſibaš-ruhpneeziſibaš“ weetā „tirdſneeziſibaš un ruhpneeziſibaš“. Peeſchirta teeſiba — wahrda „peeſchirta“ weetā liſt: „ir teeſiba“. Tad te nahſ peeſihme, kura ir neſkaidra ſaſana ar likumu, ſaš peenemts 9. nowembri 1920. gadā. Te likumā peeſihme beſ ſchaubam atteezaš uſ wiſu likuma 1. dalu. Bet likuma papildinajumā, ir iſteiktš neſkaidri un redakzijas komiſija, zaurſkatot ſcho papildinajumu, ari ſaprata, ka peeſihme atteezaš uſ 1. dalāš 11. pantu, bet tā ſkaidri likumā redſamaš, tad peeſihme atteezaš newiš uſ 11. pantu, bet uſ wiſu 1. dalu, uſ wiſeem 11 likumā panteem. Tadehl ſchaj leetā wajadsetu iſteikteeš ſinaſu un budſcheta komiſijai, kura ſaſtahdija ſcho likumu.

Preſidents J. ſchakſte: Es luhgšchu referentu no ſinaſu un budſcheta komiſijaš.

U. Buſche wišz (ſozialdemokrats): Es waru aiſrahdit tikai to, ka peeſihmeš agrā redakzija pee 1. pantu § 11. apſihmē tikai weetu, kur winſch jaeweeeto, bet atteezinama wina uſ wiſu dalu, uſ wiſeem ſcheem panteem. To peerahda ari taš, ka no ſeezeneela kunga eefneegtaiš un no Satwerfmes Sapulzes noraiditaiš pahrlabojums par kooperatiweem atteezaš ari uſ wiſu 1. dalu. Tā tad ſinaſu un budſcheta komiſija bij taiš uſſkatoš, ka peeſihme atteezaš uſ wiſu dalu. Manā redakzijā bij: pee 1. punktā peh3 § 11.

Preſidents J. ſchakſte: Rahds buhtu redakzijas komiſijaš preeſchlikums?

Referents J. Salnis: Ta ir peeſihme 1. dalā pee 11. pantu; bet wehl ir otra peeſihme.

Presidentis J. Šķakste: Ēek atflahtas debates. Waj wehlas řahds wahrdu pee řķi ļautajuma. Wahrds Seezeneekam.

P. Seezeneeks (semneeku řaweeniba): Šķis ir tas nelaimigais pants, ķurķ mums tīf beeřķi naħt preeķřā. Par wīnu bija runa te 9. nowembri, kad tīfa peenemts līkums par ķoku iřwedu mītu. Tad naħza ar taħdu pařķu preeķřlīkumu, lai wīfi no pařķwaldībam iřwedamee ķofī tīktu atřwabinati no mītas. Ķoreiř tas negaħja zauri. Mīta tīfa peenemta weenlīdřīgi uř wīfeem iřwedumeem. Pehz nedauds mehneřeem naħza atkal preeķřā taħds pats preeķřlīkums un tur wīnķ iřgaħja zauri un tīfa peenemts. Un te nu zelař ļautajums, waj ir řaprařts otrā reiře pareiři, uř ķo řīhmejař řķis preeķřlīkums. Mans preeķřlīkums, ķo eē eefneedsu Ķoreiř 16. marā, neprařija to, lai ķooperatiwī tīktu atřwabinati no mītas. Eē tīfai to debatēs aiřraħdīju, ķa ķooperatiweem buħtu teeřība to prařit, ja pařķwaldībař tīktu atřwabinatař no ķoku iřwedu mītas; bet mana prařība bija ta, lai řķo pantu weenķařřķī řtrīħpo, bet mans prařījums tīfa atraidīts ar nedauds balřim. Ķagad zelař ļautajums, waj pateēři ir pareiři řaprařts řķis papīldīnajums, ķurķ tīfa eeneřts. Eē wīnu řapratu tā, īa referentis pařķaidroja, ķa tas řīhmejař uř wīfeem 1. daā efořeem panteem, no 1. līdř 11. un taħehz eē uřřtaħjoř, lai wīnu řtrīħpo. Tas ir, eeħerojot to, ķa mehř ķoku iřwedmītu taťķķu eewedam taħehz, lai radītu walřtīj eenaħķumus un to ķo mehř ar weenu roķu walřts eenaħķumu zelřķanaī bījām darijūřķī un dewuřķī, to peħz nedauds mehneřeem gribam atkal nemt atpaķal. Tas bija mans preeķřlīkums, bet ķa wīnķ netīfa peenemts, tad eē naħķu pee taħda řlehđeena, ķa tas pats nowīķums, ķař Ķoreiř mums wīfeem bija preeķřā, wareja ļoti weegli tīkt řaprařts taħdā řīnā, ķa pařķwaldībař prařa, lai atřwabinatu wīnař no teem mītas nodokleem, ķurī jamařķā no preeķřmeteem, ķurī ir pilnīgi iřřraħdatī un par ķureem ir ļoti mařa mīta. Tā wareja tīkt řaprařts, jo zītadī newareja eedomateeē, ķa tīf īħā laīķā augřtā řapulze buħtu warejūřī řawuř uřřfatuř grořit, jo nebīja nekāħdī zītī ařřtaħķlī raduřeēē, waj walřts řtaħwoķlīs řīnanřīdā řīnā buħtu labojeē. Preeķř ķam tad mehř eewedam tāř augřtāř iřwedmītas uř ķokeem, ja mehř peħz nedauds mehneřeem řķo pantu atželam. Eē to leetu řaprotu, ķa preeķřā līzejř referentis Buřķewīza ķunģ prařija uř wīfu 1. daā atzelt, bet tā ķa mums taħdā pařķā redakzījā řtaħweja nowīķums preeķřā, tad ļoti wareja buħt, ķa leela daā ir řapratuřķī tā, ķa preeķř pařķwaldībam prařa tīfai atlaīřt to, 11. pantā paredřeto iřwedmītu. Ta, řaprotams, nebuħtu leela bījūřī un ja eē Ķoreiř to buħtu tā řaprařts, tad eē nemař nebuħtu naħzīs ar preeķřlīkumu řtrīħpot. Tā tad mans preeķřlīkums buħtu līkt to pantu uř balřořķānu un eē uřřturu řawu Ķoreiřejo preeķřlīkumu wīnu řtrīħpot.

Presidentis J. Šķakste: Ķatwerřmes řapulzeř loķelķa Seezeneeka eefneegtaīs preeķřlīkums řķan tā:

„Ķeeķu preeķřā otro peeřīhmi řtrīħpot pee otras dařas“.

Wahrds Buřķewīzam.

A. Buřķewīzř (řoziāldemokrāts): Eē domaju, ķa par taħdu preeķřlīkumu nemař newar balřot. War eet runa tīfai par redakzīju, waj weenu waj otu, un ķurāī redakzījāī buħtu tas řaturē, ķaħdu bīja domajuřķī řķo līkumu peenemot. Ja řaturē peenemts ķomīřijař redakzījā, tad řaturu nořaka ķomīřijař uřřłatī. Ķomīřija řaprata, ķa peeřīhme atteezař uř wīfu pīrmo

punktu un pate redakzija apstiprināja tikai weetu, kur to eeweetot. Es waru atgahdinat paschu wehsturi, ka schi peesihme radās. Wina radās us Leepajas pilsehtas waldeš eerošinajumu. Pehz tam, kad tifa peenemts iswedu muitas likums, Leepajas pilsehtas walde un dome nolehma greestees pee Satwerfmes Sapulzes ar luhgumu, to neatteezinat us paschwaldibam. Tas tifa rakstiski eefneegts finansu un budscheta, tirdsneezibas un ruhpnenezibas komisijam un us ta pamata tifa jautajums ischkirts. Pilsehtas, ne Riga, ne Leepaja, neisgatawo rotalu leetas un mehbeles, bet plankas un tas eksportē un sedz ar eenahfumeem budscheta isdewumus. Ta tad tikai par teem war runat un tikai par teem komisija ari gahja runa. Zitadi ka nebuht to saprast nemas newar. Ja Seezeneeka funks prasa, kahdi bija motiwi tagad grosit likumu, tad waru aisrahdit, ka ta waldebās kalkulazija, us kuru dibinajas iswedu muitas likums, sabrukuse un tas ween jau ir peeteekofschs motiws grosit likumu. Ta tad war buht runa tikai par redakziju un to redakziju, kas te ir, wajaga atteezinat us wifu pirmo dalu.

Presidentis J. Tschakste: Waj wehlas wehl kahds wahrdu?

Referents H. Salnis: Schai peesihmes jautajuma no redakzijas komisijas puses jaaisrahda, ka likuma rakstits: „1. panta § 11“. Ta tad ir runa bijusi par pirmas dalas 11. §; nekaidriba ir tamdehl, ka naw teiktš, waj pirma peesihme ir pee pirmas dalas, waj winas 11. §. Tadehl augtai sapulzei ir jaisschkir, waj pirma peesihme atteezas us wifu likumu, waj tikai us 1. dalas 11. pantu. Nekaidribas dehl ari presidijs newareja muhsu sinojumu peenemt. Redakzijas komisija ari atsihmeja peesihmi pee „1. dalas 11. panta“. Juhs, Buschewiza funks, sakeit, peesihme atteezas us wifu 1. dalu, bet te ir 1. dala un 11. pants. Redakzijas komisijas wahrda war tikai list preekscha peenemt redakcionelos pahrlabojumus, bet scho peesihmes jautajumu, kas grosa wifu likuma saturu, leeku preekscha ischkirt sapulzei, waj tas atteezas us wifu 1. dalu, waj tikai us winas 11. pantu.

Presidentis J. Tschakste: Referents dewa no sawas puses sinojumu, ka schi peesihme atteezas us wifu pirmo dalu un newis tikai us 11. pantu. Kas atteezas us Seezeneeka eefneegto preekschlikumu, tad pret to eedilda referents, ka tas tagad naw balsojams, ka mehš newaram paschu pantu balsot, jo winsch jau ir peenemts. Mehš waram tikai dot pahrlabojumus, kas atteezas us likuma redakziju. Finansu un budscheta komisijas referents sino, ka peesihme par muitas atmakfu weetejam paschwaldibam atteezas us wifu 1. dalu pehz finansu budscheta komisijas usskateem. Ta tad es listchu scho us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret scho isskaidrojumu no referenta. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Tagad luhdsu pazeltees tos, kas peekriht schim preekschlikumam no referenta puses. 66 issakas par domam, kuras listas preekscha no referenta un 53 atturejuschees, ta tad tahda gara redakzijas komisijai winsch jawirsa tahlaf. Waj augsta sapulze atwehles turpinat redakzijas komisijai ischkirt kopā ar presidiju tahlafos jautajumus? Gebildumu naw? Peenemts.

Jr eenahzis jautajums. Es luhgschu sekretaru nolasit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Satwerfmes Sapulzes Presidenta fungam!

Sodatais Presidenta funks!

Rigas prefekts ar telefonogramu № 262 aistleedjis sch. g. 13. aprili djeselneeku saweenibas preekschlasjumu wafaru, kuram wajadsja noitt 14. aprili

Rīgā, Paulušči eelā 13. un turā bija paredzēti referāti par dšelszēneeku kulturelo stahwolkli un par Seemelamerikas Sawaenoto Walsu dšelszēneeku orga-niizacijam. Behz Rīgas prefekta paskaidrojumeem Satwersmes Sapulzes lozē-feem Seiboldtam un Dermanim, kuri pee wina greešās peršonigi deht aisseeguma atzēlšchanaš, isrihkojumš aisseegis tadeht, ka isrihkojumā warot notikt nefahr-tibaš, — apgalwojums, kura pamatotiba ne ar ko naw peerahdita.

14. aprīli Rīgas 1. eezirkna polizija eelzena transportšrahdneeku aroda beedribas biroja telpas Rarka eelā 33 dj. 8, apzeetinaja tur 18 personas, kuras tifa aisseestas uš politiiskās apšardšibas nodatu, un aisseegeleja biroja telpu dur-wis. Transportšrahdneeki, kuri minētā deenā atradās streifā, bija eeraduschees biroja telpās nomassat beedru naudas un pasneegt wajasdšigās šinas par streifa gaitu waldei, pee kam kugineeku šezšijas beedri pahrrunaja praktiiskus streifa jautajumus. Behz eewahktām šinam peršonu apzeetināšana un biroja aisseegelešana notikuš uš politiiskās apšardšibas nodatas rihkojumu, kura noluhšs azimredšot ir teroriset streifokoschos transportšrahdneekus un desorganiset liku-migu, meerigu šaimneezisku streifu.

Tā tā augšhā minetee fakti eerobescho muhsu pagaidu konstituzijā garan-tetas šapulšču teešibas un streifa břihwibu, tad luhdšam Žuhs darit šinamu ministru prezidentam šekofču muhsu jautajumu:

Waj ministru prezidentam ir šinami augšhminetee fakti, kahdus šokus wišč nodomajis špert, lai transportšrahdneekuum tiktu atdotas un atwehtas wiau biroja telpas, lai tās no apzeetinātām peršonam, kuras weht nebuhtu atšwabinatas, tiktu atšwabinatas un lai šrahdneekuum tiktu nodroschinatas wiau likumīgās teešibas šapulžetees un isweht šaimneezisku štreifu.

E. Morizš, U. Rudewizš, Jr. Šhaberts,
W. Dermanis, R. Bungsčš, W. Holzmanis,
A. Wezkalns, M. Ralninšch, P. Ulpe.
P. Seiboldts, J. Wiščna,

Presidents J. Šchafste: Wahrds Morizam.

E. Morizš (šozialdemokrats): Jautajumā minetee fakti jāpapildina ar šekofcho: Dšelszēneeku isrihkojumam uš 14. aprīli 12. aprīli bij no prefekta isdota atlauja. Par isrihkojumu šawā laikā tifa eefneegts rakšts, usrahdot isrihkojuma šaturu, un jau 12. aprīli dšelszēneeku šaweeniba atlauja bija rofās, bet 13. aprīli šeidšigi ar telefonogramu tifa usmekleti šaweenibas preekšstahwji un pastnots, ka jau atlautais isrihkojumš teekt aisseegts, beš kahdeem motiweem, kadeht tas teef darits. Kad dšelszēneeku šaweeniba delegeja šawu preekššehdetaju un Rīgas arodbeedribu zentralbiros weenu lozekli pee prefekta, prefekts apgalwoja, ka tas jau jautajumā minets, ka isrihkojumā warot izzeltees nefahrtibas. Dšelszēneeku šaweenibas preekššehdetajš ir paskaidrojis prefekta kungam, ka dšelszēneeki nerihko šawus isrihkojumus, lai šazeltu kahdas nefahrtibas, bet rihko wafaru ar referateem, un wišč galwo, ka dšelszēneeki nefahdas nefahrtibas nedomā isrihkojumā šazelt un nefazels. (Balsš no weetas: „Žitā weetā!“). Par to warbuht jums ir šinams. Uš to prefekts atbildejis, ka wišč nedomajot, ka dšelszēneeki domajot šazelt nefahrtibas, bet tahdas warot nahkt ari no žitas pušes. Beš tam wišč lizis manit, ka warbuht waretu notikt tahdi gadijumi, kahdi šeepajā mī Bolwoš notikuschi. (Klara Ralnin no weetas: „Šagad tee notiks Rīgā“). Šatwersmes Sapulze par teem ir runajusi un ir waldbai usdewusi špert wišš šokus, lai tahdi notikumi nenotiku. Šadomā, ka ta waldbiba, kuru Šatwersmes Sapulze ir eezehlusi, ari buhs tos šokus špehrusi, lai tahdi notikumi, kahdi bij šeepajā un Bolwoš, neafhahrtotš. (Paulš Ralninšch no weetas: „Newar žiget!“). Bet šapulze tomehr tifa noleegta. Nu

ir tahds eespatds, fa foti, tahdi us Satwerfmes Sapulzes pawehli, gribetu teift, bij Jasper, lai tamlihdfigi gadijumi neafhahrtotos, — pamatojotees us teem motiweem, tadehl isrihkojums aisleegts, teef no waldibas eestahdem faprafts ta, fa — lai newaretu fazelt nekahrtibas, janoleeds fapulzetees. Tas warbuht weegli un ehrti isdarams. Bet waj Satwerfmes Sapulze toreis ta domaja, par to jafchaubas. Jr ari wehl ziti gadijumi, kuri naw mineti muhsu jautajuma, bet kuri apgaismo fcho istureschamos pret pilfonistam brihwibam, kuras ir minetas Latwijas pagaidu konstituzija. Jr atkal notikusi internacionales noleegschana Leepaja. Nesen bija wafars Leepajas arodneezifko beedribu klubam, flehgts wafars, kurâ bij paredsets no kora nodseedat internacionali. Tas ir strihpots no programas bes kaut kahdeem tuwafeem paffaidrojumeem. Internacionali naw atkauts dseedat, warbuht domajot, fa rastoš starp aroda beedribu beedreem tahds zilweks, kas gribetu fazelt nekahrtibas. Tas atkal gruhti faprotams, tomehr tahdas leetas noteef. Wehl fchodeen nahf laht jauni gadijumi, kuri ari wehrsti pret aroda beedribam. Ta isfludinats kara stahwoflis us dselszeleem, 4. eksploatazijas nodalas preefschneeks isfludinajis us dselszeleem mobilisaziju no 17 lihds 45 gadeem, ta dselszelneeku faweenibai telegrafets. Waj tas ir atteezigais walfis wihrs, kurfch war mobilisaziju isfludinat, par to fchaubos. Par to mums wispaher nahftees runat zila weeta, jo waldiba ir atbildi parada us eefneegto jautajumu par aisturetâm naturasijam, par algu neiffneegschanu, kas ir nowedis pee leeleem fareschgijumeem. Wispaher waldiba fkatas us faweem strahdneekeem, ta lepna madama us sawu kalponi: ja tew nepatihf, tu wari eet, runat ar tewi negribu! Un tahda gara turpina leetu. Pee mums tagad strahdneeki safara ar to, fa rubla kurfs ir nofritis diwreis femats, ta tas bij pirms pahris nedelam, ir nonahkfufchi tahda pat stahwofli, ta Austrijas strahdneeki pirms seemas fwehtkeem, kur krona tapat nokrita us pusi un pehtfchni iszehlas loti plafcha, pat stichijifka streiku kustiba. Tahds patš stahwoflis ir ari pee mums. Transporta strahdneeki ari safara ar fchim nenormalam parahdibam bij stahjufchees streika un fapulzejufchees sawa biroja. Pawifam faweeniba ir 6 fefzijas. Weena no tam fugineeku fefzija, kurâ patlaban bij fahzees streiks, pahrrunaja, ta buht, ta west farunas u. t. t. Tapat ziti faweenibas beedri nomafsaja beedru naudun eewahza sinas par stahwofli. Se eelaufchas polizija telpas, kontrolê dokumentus, laufa neweenâ wairs nelaisch, bet sinkahrigos bes kontroles dsen biroja, apzeetina 18 perfonas, aifwed, usleef seegeli us durwim un ta noslehds wifas fchetras istabinas. Jffweesch tahda weida faweenibu ahra no telpam. Transporta strahdneeki kuri grib west fainneezifku zihnu ar pretejo pusi, teef trauzeti, wineem teef atnemta eespehja pahrlzeezinatees pehz farafsteem par sawu beedru fastahwu, wineem naw wairs farafstu, naw kartinas, naw pat kopijas no eefneegtâm praifbam, jo wifš tas aisseegelets. Tahda stahwofli ir nostahdita fchi weena arodbeedriba. Tahda brihdi, kur noteef fainneezifka zihna, un tatschu neweens newar noleegt, fa ta ir issautta no tagadejeem fainneezifkeem apstahfleem un ir nenowehrschama, polizija nostahjas preteja puse, tani puse, kura jau ta ir stipraka fainneezifka sinâ. Se naw faweenibai wairs eespehjams organifeti rihtotees, naw eespehjams fasinattees, un wifš tas runa rupji preti muhsu konstituzija garantetâm pilfonistam brihwibam. Tadehl mehš fagaidam no waldibas preefschstahweem atbildi us eefneegteem jautajumeem: kas tiks darits, lai pilfonistâs brihwibas netiktu aprobeschotas; kas tiks darits, lai

wehl apzeetinajumā turetee tiftu atkwabinati, lai transportstrahdneeku arodbeedribas telpas tiftu atbrihwotas? Buhtu loti wehlams, ka waldiba, ari atbildot uš agraf eefneegto jautajumu, neapmeerinatos ar faufu paskaidrojumu, nenahftu paskaidrojumā tikai ar zipareem, zif isdotas naturalijas eeredneem un zif naw isdotas, bet nahftu ar paskojumu, kapeh3 eewests kara stahwoklis un fadehl bij jaewed mobilizazija.

Prezidents J. Tšakste: Jautajums tiks wirsits kahrtibas rulla noteiktā kahrtibā. Ir eenahzis preefshlikums schis deenas fehdi flehgt. Waj buhtu kahdi eebildumi pret scho preefshlikumu? Ja eebildumu naw, schis deenas fehde teef flehgta un nahkofchā fehde buhs otrdeen, pulkstien 5 peh3 pusdeenas.

(Sēhdi flehdi plkt. 9.45 peh3 pusdeenas).

III. šefijas 20. šehde 19. aprīlī 1921. gadā

(Atklahta plkst. 5.45 pēc pusdeenas).

Waldibas atbilde us peeprasijumu par notifumeem wirsardsē. — Uygahdibas ministrā atbilde us jautajumu par naturaliju neissneegshanu walfs darbineeteem. — Gesschlectu ministrā atbilde us jautajumeem: par dšeszeineefu saweenibas preefshlasijumu wafara nol EEGshanu un par aresteem transporta strahdneetu aroda beedribas telpās.

Presidents J. Šfakste: Satwerfmes Sapulzes šehde atklahta. Deenas kahrtiba paleef ta pati, kas jau agrak iifludinata.

Satwerfmes Sapulzes lozeklis Nurofs ir luhdsis un no presidija dabujis atwalinajumu no 15. aprila lihds 1. maijam. Gebildumu naw. Peenemts. Utteezibā us pahrmainam komisijās ir eenahzis preefshlikums no sozjaldemokratu frafzijas deleget us sozjalās likumdošchanas komisiju E. Iwanowa weetā E. Rudsiti. Gebildumu naw. Peenemts.

No likumprojekteem ir eenahzis noteikumu projekts par deenesta gaitu karaspehtā — nododams kara leetu komisijai. Gebildumu naw — peenemts.

Tagad pahreefim us deenas kahrtibas weifshanu. Tifs wahrds dots redafzijas komisijai. Referē Satwerfmes Sapulzes lozeklis Breedis.

Referents A. Breedis: Redafzijas komisijai jasino par trim likumeem. Pirmais ir papildinajums pee likuma par mobilisazijas organu darbibu. Pirmais pahrlabojums ir wirsrafstā, kur ir fazits: „likumu papildina“. Redafzijas komisija leef preefshā list: „likums papildinams“. Otrā pantā strihpot wahrdu „eeet“ un list „fastahw no“, ismainot wairakeem wahrdeem galotnes: armijas fanitarās pahrwaldes „preefshneefs“ weetā — „preefshngefa“, „profurors“ weetā — „profurora“, „diwi“ weetā „diweem“, „wezaki“ weetā — „wezakeem“, „ahrsti“ weetā — „ahrsteem“, „preefshstahwis“ weetā list „preefshstahwja“. Otrā nodalijumā strihpot wahrdu „wajadsigos“. 4. pantā diwās weetās strihpot „fad“ un list to weetā „ja“. Pee šhi likuma wairaf pahrlabojumu naw. Likumā par dascheem atweeglinajumeem ruhpynezibas atjaunoschanā gadu nosaufumūs list pirms mehnescha deenas. Tahds pat pahrlabojums atfahrtojis 1., 2., 3. un 4. pantos. 2. pantā wahrda „isejweelas“ weetā list „jehlweelas“. 3. pantā preefshpehdejā rindinā strihpot wahrdu „neteef“ un faharā ar to pahrmaintot wahrduš, wahrda „schee“ weetā list „schoš“ un „pusfabrikati“ weetā list „pusfabrikatus“ un „raschoti“ weetā list „rascho“. 4. pantā gadu list pirms mehnescha deenas un pehz „janwara“ list wahrduš: „ja tās nedod pelnu“. Saharā ar to teef nostrihpots „un kamehr šhi eestahde neatmet pelnu“. Šhini pašhā preefshpehdejā rindinā strihpot wahrdu „winas“

un ta weetâ list: „ſchis ruhpnēezibas eestahdes“. Strihpot wahrdu „otrâs“ un ta weetâ list „zitâs“. 6. pantâ strihpot wahrdu „ſchis“. Pee ſchi likuma wairaf naw ko pahrgrofit.

Tagad pahrgroſijumi muitas nodoklu pagaidu tarifâ. 1. pants pahrgroſits, wiſch ſahſas tagad ſchahdi: „No eewedmuitas nodokla atſwabinati“, tahlaf paleef negroſits. 4. pantâ strihpots wahrds „ſchis“. Wairaf redakzijas komiſijai ko ſinot naw.

Preſidents J. Tſchakſte: Waj buhtu ſahdi eebildumi pret ſcheem pahrlabojuemeem? Ja eebildumu naw, tad tee ir peenemi.

Nahſchais deenas ſahrtibas punkts ir waldibas atbilde uſ eefneegtō peepraſijumu no 4. marta. Wahrds apſardſibas miniſtrim.

Apſardſibas miniſtrs J. Goldmanis: Augtâ ſapulze! Utbildot uſ ſozialdemokratu frakzijas peepraſijumu par ſchauſchanu wiſſardſē, man jaſino, ka ir bijuſchi diwi tahdi gadijumi: 24. februari un 1. martâ, kur ſtundineeki atraduſchi par wjadſigu leetot eerotſchuſ, zaur ko eewainoti daſchi no areſteteem. Pirmâ gadijumā, 24. februari, ſtundineeks eeraudſtijis, ka pa treſchâ ſtahwa logu raugas ahrâ wairaki areſtēti un ſarunajas pahr ſehtu ar daſchâm perſonam wiſpus ſehtas. Tas pawehlejis teem noet no loga un pahrtrauft ſarunas. Tas naw iſpildits, turpretim areſtētee ſahkuſchi lamat ſtundineeku, kas toſ brihdinajis. Pehz tam tee ſahkuſchi wehl jo wairaf lamat ſtundineeku un pahrmetuſchi ſahdu wehſtuli pahri par ſehtu tām perſonam, kuras atraduſchâs wiſpus ſehtas. Tas wehl reiſ brihdinajis, bet tad ſweeſts ar ſahdu malkas pagali uſ ſtundineeku un ar ehdeenu atleekam. Areſtētee eefehrufchees ar rokam reſtēs un mehginajuſchi tās kuſtinat, tad ſtundineeks pehz trihſſahrteja brihdinajuma iſſchahwiſ logâ.

Otrs gadijums 1. martâ. Atkal areſtētee ſarunajuſchees zaur logu, bet tad tee brihdinati, tad atkal lamajuſchi ſtundineeku. Pehz otrreifeja brihdinajuma wehl naw pahrtraufuſchi ſarunas un ſplahwuſchi uſ ſtundineeku un ſweeduſchi tam wiſſu wehl ſahdu tuſſchu pudeli. Pehz trihſſahrteja brihdinajuma ſtundineeks ſchahwiſ. Ja waizatu, waj wiſpahr ſtundineekam ir teeſiba leetot ſinamoſ apſtahkloſ eerotſchuſ, tad jaatbild, ka tahda teeſiba ir pehz garniſona deeneſta reglamenta. Lai noſkaidrotu, ſahdi tee apſtahkli bijuſchi, tad wiſpirmſ tika iſdarita iſſina. Iſſina norahdiſa uſ teem apſtahkleem, ka ſtundineeks bija ſpeeſts leetot eerotſchuſ. Neatkarigi no iſſinas tika iſdarita iſmekleſchana no Widſemeſ diwiſijas kara iſmekleſchanas teeſneſcha, kurſch atrada, ka ſtundineeks ir riſkojees pilnigi likumigi un ir eewehrojis garniſona reglamenta noſazijumuſ un wina riſziba ir pilnigi pareiſa. Eewehrojot to, pulla komandeers uſ winam likumā peeſchkirto teeſibu pamata neatradams noſeeguma ſaſtahwu ir ſcho ſchauſchanas leetu iſbeidiſ.

Peepraſijumā wehl minētſ, ka 26. dezembri ari tizis ſchauts. Iſſina rahda, ka minetâ deenâ gandrihſ waj wiſâs kamerâs areſtētee ſazehlufchi troſſni un no 34. kamerâs areſtētee lauſuſchees ahrâ. Pee wairaf reiſes brihdinati, tad tas naw tizis eewehrotſ, tad ſchauts, bet eewainotſ naw neweens. Ceradees deſchurejoſchais wiſſneeks un teizis, ka gandrihſ tâ warejuſchi trahpit un naw wiſ iſteizis domas, ka ſchehl, ka naw ſahdam trahpits. Beſ tam peepraſijumā norahdits, ka ſozialdemokratu frakzija ſanehmuſi no areſtēteem ſchchloſchanoſ par ehdeenu, par neſuhtſchannu uſ pirti, par drehbem, par apawu truſkumu un par to, ka wini teeſot ilgi tureti apzeetinajumâ, pat wairaf par gadu. Man jateiz, ka ehdeens areſtēteem

wiršfardšē teef isdots pehz pastahwoščām normam, tahda pat labuma, tā fareiwjeem, un teef turpat wahritš, tur komandanturas fareiwjeem. Teem naw bijš nefahda eemešla sčehlotees par ehdeenu. Ja palafas wehstulēs, ko daschi arestetee suhta fawejeem us mahjam, tad nejauschi weenā otrā wehstulē war islasit, ka tee pawisam otradi issafas par ehdeena jautajumu wiršfardšē, nešā tee sino par to sozjaldemokratu frakzijai. Tur tee pilnigi apmeerinoschi issafas par ehdeenu un newiš neapmeerinoschi, tā tas norahdits interpelazijā. Atteezibā us to, ka arestetee pirti teekot westi tīkai reisi mehnesi, man jafata, ka tas naw taisniba. Ir tīkai weens gadijums, tur februara mehnesi arestetee tīkai weenreis tīkuschī suhtiti us pirti. Parasti pastahwigi wini ir tīkuschī diwreis mehnesi suhtiti us pirti, šafkanā ar reglamentu. Bet pehdejo reis us Maskawas eelas, tur bijuši pirts eerihfota, daschi no aresteteem isbehguschī. Safarā ar to naw bijš wairs eespehjams west arestetos us pirti Maskawas eelā, bet steidšigi bijuši jaremontē pirts wiršfardšē. Šā tad februari arestetee ir suhtiti weenreis us pirti, bet pahrejās reisēs pirms un pehz tam šafkanā ar reglamenta noteikumeem teef suhtiti diwreis mehnesi. Raš atteezas us drehbes, teef peeprafits no pulka, furā tas atra-dees, armaturas šarafstis. Kamehr armaturas šarafstis peenahl, war notift, ka drehbju sinā aresteteem jaatrodas truhzigafos apstahflos, nešā tas waretu buht, ja teem drehbes bijuščas wišas, ar kahdām tee no pulka isgahjuschī. Ja tas wareja warbuht pa mescheem šhur un tur wisu laitu šlapstitees, iswairotees no kara deenesta, jo leelum leelā dala no teem ir deserteeri, tad wineem bij ari eespehjams usgaidit apkurinatās šiltās telpās, kamehr noteef šrafstišchanās. Un ja nu pawisam naw eespehjams, ja teesčam israhdas, ka arestanteem pardauds truhzigas drehbes, tad tās wineem teef isfneegtas, nenogaidot ščo šarafstišchanos. Sabojatee apawi teef islaboti komandanturas darbnizās, tā ka ari ščaj sinā naw eemešla fuhdssetees. Šehloščhanās par to, ka ilgi apzeetinajumā teekot tureti — ilgati par gadu, tas ari nefaeetas ar patešibu. Neweens ilgati par gadu naw wiršfardšē atradees un lihds tai reisei, kad tita eefneegts atteezigais sinojums. Wisilgatais tad bija 7 mehneschi, furi pawaditi ismelleščhanā. Wispahri jafata, ka loti dauds noseegumu dehl leetas wellas ilgat, kuras naw eespehjams ismelleš tīf ahtri, jo pahraf ir apkrauti ar darbeem kara teefas darbineeki un wineem ščo daudso noseegumu dehl naw eespehjams wairaf ko darit, tā tee warejuschī tagad, pat lihds pagurumam strahdadami ščo leetu ismelleščhanas sinā. Lai waretu labot kautko, tad ir eerihfoti juridiski kursī, no kureem šagaida jaunus darbineekus, lai waretu ar to dabut wairafus darbineekus un lai waretu steidšigati tās leetas weizinat. Safarā ar to wisu bija wiršfardšē pašludinats bada streiks 1. martā. Šchis bada streiks wilfās nepilnu deenu. Kad winsch šahfās, tad tīka šinots no weenas kameras us otru un fewišchi par to ruhpejās, ka wajaga atšazitees ehdeenu peenemt, to newajagot peenemt un tad atbraufšot Satwerfmes Sapulzes presidents un pawehlesčot attaisit kameras durwis un tuhlin wisus atswabinasčot. Šchis šolijums, ka tas tā notilščot, nahza no fareiwja Sproga, kursch par to fewišchi interesejās, lai buhtu bada streiks. Kad winu isnehma no kameras un ašweda us zitu apzeetinatu weetu, tad isbeidšās tuhlin ari streiks. Ašwedot Sprogi tas nefa šew lihdsi is kameras mašes klaiņu un prahwu pīku šweesta. Šapehz winsch ari cestahjās, ka wiršfardšē wajagot

tīf streikot un tad jau atbraukšot Satwerfmes Sapulzes presidentis un wifus atwabinaschot. Ziti apzeetinatee redsedami scho, bij loti usbudinati par tahdu Sproga rihzibu. Par wifu to sozialdemotratu frakzijai ir sinots ar 100 fareiwju paraksteem.

Rā ir sawahkti tee paraksti, kas figure sozialdemokratu interpelazijā. Par to es personigi dabuju pahrlēezinatees, eerodotees pehz interpelazijas eefneegschanas wirsardsē. Kad eegahju weenā otrā kamerā, tad weens otrs teiza, ka wini esot parakstijuschi pilnigi baltu lapu, nesinadami, kas tur tiksot rakstis. Wifem tizis teifts, ka buhschot atkauta tabaka smehschanai, lai tikai parakstot rakstu. Ziteem ir fazits, ka atbrauks Satwerfmes Sapulzes presidentis un tuhlin wifus atwabinās, lai paraksta tikai rakstu. Dascheem atkal fazits: „Naw dalas, kas tur tiks rakstis, par to wehlat dabuseet sinat. Tikai paraksteet rakstu!“

Tā fchee paraksti tika wahkti Tā tad schauschanā noseegumu naw, atteezibā uf stundineekeem. Ir dariis wifš, lai stahwolliš aresteteem wirsardsē buhtu labš. Sakarā ar scho interpelaziju ir pat steidfigi parahdiuschs Schweizes presē shtas, jo shtas sinas par to, zif breefmigi apstahkli walda Latwijā un zif loti gruhā stahwolli atrodotees aresteteem wirsardsē. Sinas shtitas, nenogaidot issinas par notikumumu. Es gribu tizet, ka tee fungi, kas ruhpejās par to, lai ahrfemes presē steidfigā kahrtā tiftu eewees totas launas un nepahrbauditas sinas par Latwijū, ka tee warbuht ruhpefees ari par to, lai pehz leetas noskaidroschanas nepateefās sinas par Latwijas apstahkleem tiftu atsauktas. Warbuht, wini atsihs par taisnigu sinot ahrfemju prefei, ka toreis usrahditee sinojumi ir nepateefi.

Presidentis J. Tschafste: Par to paschu peepraxijumu tiks sinots no interpelaziju komisijas. Wahrdš Nonahzim.

Referents D. Nonahzš: Augstā sapulze! Interpelaziju komisijas usdewumā man ir jasneeds sinojums schai paschā leetā. Mans sinojums newar buht ismeloschas ismeloschanas rezultats, jo tas teefchi naw interpelaziju komisijas usdewumā — isbraukt uf weetam un kahdu leetu ismeklet; tas waretu gan buht Satwerfmes Sapulzes usdewumā kahdas zitas komisijas peenahkums, bet mans usdewums buhs, ja tā waretu raksturot, sneegt sawā sinā situazijas planu, zif tahlu scho situazijas planu par notikumeem, kas ir interpelazijā mineti, war usmest, apstatot notikumumu weetu un istaujajot zeetuschās personas. Interpelaziju komisijas preekschtahwi bij isbraukuschi uf notikumumu weetu un isdarija istauju pee zeetuschām personam, pee atteezigām amata personam un ari pee tām blakus personam, kuras schai gadijumā notikumumu weetā atrādās.

Dischwe wirsardsē teef reguleta pehz diwejada weida noteikumeem. Wispirms fche kriht swarā „zeetumu ustaws“ un, otrkahrt, „garnifona deenesta noteikumi“. Zeetumu ustaws, starp zitu, aifleeds sefoscho: Turet apzeetinateem grahmataš, isnemot mahzibas grahmataš un religifka fatura grahmataš; joprojam schis zeetuma ustaws aifleeds: trofchnot, dseedat, sarunatees pa logu, pihpot un spehlet kartis. Tas no weenas pufes. No otras pufes „farga deenesta noteikumi“ nosafa tās teefibas un peenahkumus, kahdi fargu faldateem ir jaispilda atteezibā pret apzeetinateem. Scho „farga deenesta noteikumu“ 153. pants starp zitu faka, ka fargu faldatam ir teefibas leetot eerotfchus: 1) apfargajamās personas, waj apfargajamās weetas aiffardsibai, 2) paschaisfardsibai un 3) pret aresteto, ja winsch behgtu. Tahlat es zitefchu

аттеезигу пенту тай валодâ, фahдâ винш, устaws, ир фарактитс, жо зита устawa мумс wehl pagaidam naw: „Во всѣхъ этихъ случаяхъ, если возможно избѣгнуть употребленія оружія призывомъ помощи или предупрежденіемъ покушающагося на преступленіе, то часовой обязанъ это сдѣлать“. Тахлафъ шчи пафча „garnisona deenesta noteikumum“ 159. pants nosafa, ka naw brihw mest pa logu daschadus preekschmetus, naw brihw postit logu rahmjus, naw brihw farunatees zaur logu. Тахлафъ ир теиттс, къ жарихојас, ја счее айлеегуми теef пахрфahпти: „Если арестованные не исполняютъ требованія, то часовой долженъ сообщить голосомъ, свисткомъ или черезъ проходящихъ караульному начальнику, въ крайнемъ случаѣ дѣйствуетъ оружіемъ согласно ст. 153“, тасъ ир фашанâ ар то пенту, кuru есъ јau аграфъ ноласјуу.

Интерпелазіју комісіјасъ ложеклузъ интересеја јаутажумс, waj ир нотифушъ пирмс ееротсчу леотсчанасъ бриhdинасчана. Интерпелазіју комісіја, кurasъ ложекли naw фарейји, бја танисъ уффлатосъ, ка катра синâ ир wajадсига трихскартига бриhdинасчана. Статотъ заурі счо устawу, ман персониги неисдewâсъ атрасъ тахду пенту, кurâ таисни тасъ бухту нотейтисъ пар трихскартигу бриhdинасчану. Се јуhsъ дсирдејатъ, ка ир wefela ринда тахду пreekschnoteikumum, кuri јайспилда, еefамс леото ееротсчусъ, бет атрасъ аттеезигу пенту пар трихскартигу бриhdинасчану ман неисдewâсъ. Ир ган weensъ noteikumum ари пар бриhdинасчану un тасъ ир пееликумс пее счеемъ „garnisona deenesta noteikumum“ un шчи бриhdинасчана аттеезасъ us теem гадіјумеем, кадъ фара стahwотка лаікâ зивилâ wara ир нодота милитарâсъ warasъ еестahдем, кадъ милитарâ wara стahјасъ зивилâсъ warasъ weetâ. Тур ир фекосча weeta: „Правила о призывѣ войскъ для содѣйствія гражданскимъ властямъ (2 приложение къ гарнизонному уставу, § 30): Оружіе (холодное или огнестрѣльное) можетъ быть употребляемо войсками съ соблюденіемъ слѣдующихъ правилъ: а) по передачѣ полномочій со стороны гражданскихъ властей и послѣ троекратнаго предупрежденія сигналомъ на трубѣ или барабанѣ.“ Та tadъ шчисъ noteikumum аттеезасъ us фара сфехфа рихзібу pretъ зивило публику. Ирраhdіјасъ, ка ари счай wirсфардсесъ дсирwе, winasъ apzeetinato дсирwе шчи бриhdинасчана ир нотифуш. Томеhr неисдewâсъ констатетъ, waj wisзaurи ир нотифуш тахда бриhdинасчана, тахда ир паредсета шчині noteikumâ, кuru есъ јумс зитеју. Се зеетсшо иштейзеени нефактан ар аттеезигу амата персону иштейзеенеem. Зеетсшее wisi ненеleedsъ, ка naw бриhdинасчана немасъ бијуси, бет катра синâ, къ јуhsъ wehлатъ редсесеетъ, winи атсина счо бриhdинасчану wisмасъ пар nepилнигу. Турpretимъ аттеезигâсъ амата персонасъ леезинaja, ка бриhdинасчана катра синâ ир бијуси тахда, къ те паредсетс — трихскартига, бет пар то есъ runасчу wehлатъ.

Нахтосчaисъ — нотифума ситуазіјасъ планс. Wirсфардсе атродасъ теefчи пее леела тиргусъ лаукума: ир 3 стahwu музра еhка, кura no тиргусъ лаукума шкхрта ар мухра феhtу лаба зилwефа augumâ. Шчи феhta ир тил счaura, ка статотеесъ no тrefчâ стahwa, fur tee нотифуми нориснајусчеесъ, стahwотъ пее loga newар редсетъ фаргу салдату, курсчъ стahw апафсчâ. Ури фаргу салдатс newар редсетъ apzeetinato, курсчъ стahwету augсчејâ стahwâ, бет war winu редсетъ тикай тахдâ гадіјумâ, ја apzeetinatais уфлаhpј us palodasъ, waj еefнеезасъ зеефчи пее ресем. Кâ јau фазіју, еhка стahw пее пафча тиргусъ лаукума, тапехз ир еefсфехјамс no augсчејâ стahwa факатитеесъ un фарунатеесъ ар тиргусъ публику.

Nahkoschais. Kas tee par zilwekeem, kas schaja wirsfardsē eeweetoti? Pehz pilsehtas komandanta sīnam, fura pahrsinā atrodas ari wirsfardsē, notikumū laikmetā wirsfardsē atraduschees 167 zilweki. Stipri leelakā dala no wineem atrodas ismekleschanā, bet kahdi trihs atsehd wirsfardsē disiplināro sodu. (Interpelazijā aīsrāhdits, ka wīfi arestetee atrodas ismekleschanā). Tagad ir jautajums, zīl ilgi schee apzeetinatee atrodas wirsfardsē. Interpelazijā fazits, ka daschi tur atrodas jau pahri par gadu. Rā jau faziju, mehš neīsdarijām pilnigu nopratinaschanu, bet no teem zilwekeem, ar kureem mums īsdewās stahtees istaujā, īsrāhdijās, ka ilgafais laiks, kahdu arestetee pawadijuschi wirsfardsē, ir 10 mehneschi. Apzeetinajumā schee zilweki atrodas sekofchu pahrlahpumu dehl. Wini teel apwainoti par laupischanam, par sahdsibam, par deserteschanu, par musinaschanu neet us mahzibu. Weens, waj diwi neatfinās, ka wini buhtu padarijuschi kahdu kriminalnosēgumu un fazija, ka wini apzeetinati kā komunisti.

Ro leezina apzeetinatee paschi? Apzeetinatee neatfihst, ka wini buhtu īsdarijuschi kahdu pahrlahpumu pret to kahrtibu, kahdu no wineem wirsfardsē prasot reglaments. Wini neesot trauzejuschi scho kahrtibu. Tapat ari īsfafas zeetuschee kara sīminizā. Notikumš notizis sekofchi. Wīspirms 4 apzeetinatee masgajuschees masgajamā īstabā. Gluschi nejauschi atskanejis schahweens un eewainoti: 3 gruhti un 1 weegli. Jafonstatē, ka schahweens gahjis gandrihs wertikalī us augschu. So war redset no tās reewas kas ir loga restes steenā. Tā tad, ja schi lode nebuhtu fashkīhdusi schkembelēs, tad no tā schahweena, saprotams, neweens newaretu tikt eewainots. Otrs gadijums 27. kamerā. Ta ir stuhra īstaba, no kuras īsfafas us diwām pufem. Tur zeetuschais Refelis leezina, ka winsch ir gahjis pee loga, gribedams to atfaisit, lai īshēdinātu īstabu. Winsch ir tizis brihdinats no fargsaldata. Tad winsch atgahjis atpaka. Pehz kahda laika winsch ir otrreis gahjis pee loga. Tad ir schauts un winsch ir tizis eewainots, bet schini gadijumā winsch brihdinats wairs naw tizis. Pee tam winsch saka, ka tas schahwejs naw bijis wairs tas fargsaldata, kas wīnu pirmo reisi brihdinajis, jo pa tam notikusi fargsaldata maina. Schini gadijumā ir eewainoti: weens gruhti un diwi weegli. Pee tam atkal tāpat, kā pirmā gadijumā, lode atfītusees pret steenu, schkīhdusi un tad schkembelēs eewainojuschas to, kas stahwejis pee loga un ari to apzeetinato, kas ir gulejis wīnam aīf muguras us fawas gulamās weetas. Guletajam abas kahjas eewainotas wīrs zeleem deesgan gruhti. Nopratinat atteezigo farga saldata, kursch bija schahwīs, mums neīsdewās, jo tani reisē, kad no interpelaziju līmīfijas bijām īsbraukuschi eepasīhtees ar situaziju, ta farga saldata wairs nebija. (Sawzeens no weetas: „Wini jau mainas“). Ja, wini mainas katru deenu. Bet fainneeziabas pahrsinis pehz saldata wahrdeem atstahstija to, ka fargsaldata esot brihdinajis wa ir akas reises. Kad zeeschi noprasijām, tad fainneeziabas pahrsinis teiza, ka esot diwas reises brihdinajis. Sewīschki leelu noteiktibu par to, waj trihs reises brihdinats, to no wina mehš nedabujām, bet katrā finā faktis ir tas, ka brihdinaschana buhs notikusi. So pats zeetuschais ari apleezinaja, ka wīnu esot weenu reisi farga saldata brihdinajis.

Tahlat, ko saka deenesta personals? Deenesta personals leezina, ka apzeetinatee īsturesjuschees īfajinoschi, lamajuschi fargus, sweeduschi pudeles, metuschi wineem wīrsū fīku galwas un sweeduschi wehstules us tīrgus un farunajuschees ar ahrpasauli.

Par to ūehlojās apzeetinatee? Apzeetinatee ūehlojās par apgehrba truhkumu. Jaūonstādē taš, ka dašcheem teeūham bij truhziģš apgehrbš. Bija wairaki, wišmas žit eš atminos, tad diwi bija, kureem pat krekla nebija mugurā. Wineem bija waj nu wiršwahrki, waj kaūhofš ušwilkš uš failaš meejaš. Tāpat apawi. Wairakeem bija bašaš kaħjaš. No otras pušeš noūkaidrojaš, ka to jau apūardūibaš ministrš norahdija, ka jaunu apgehrbu iūdoūhana ir ūaiūtita ar ūinamām formalitatem. No otras pušeš ūaimneeziūaš pušeš pahrūiniš leezinaja, ka ūhee apzeetinatee, kaš ūaħtot iūdali apgehrbuš, tiħūūi ūapleħūot ūawuš jau wezoš apgehrbuš, lai taħdā ūaħrtā driħūaki tiħtu pee jauneem. Taħlaū ūehlojāš par uūturu. Uūturu teeħtot iūdots loti truhziģš un nepilniģāš porziģāš. Bet meħš gaħijameeš paūhā pušdeenas laiķā un wiūi komiūijaš lozeħki pahrleezinajaš, ka uūturuš ir kaħrā ūinā apmeerinoūūš. Tai deenā bij kaħpoūti ar maūumu gaļaš, ari maiūe bija apmeerinoūūi laba. Taħlaū ūehlojāš par ūlittu apeeūhanoš, bet ta ūehloūhanoš bija wišpahreja rakūtura. Ja atūewiūħki kontreti nopraūija, eeħū īam ta ūlittā apeeūhanoš pret kaħru paūtaħw, tad norahdija uš žiteem. Un weenš taħdš, uš kuru wairumuš norahdija, bija wahrdā Breediš. ūħiš Breediš tiķa tureiš wiršūardšē ka komuniūiš. Wiūūħ teiza, ka deenejiš 1. neatūaribaš rotā, tad ūtudentu rotā. Īmeħleūhana eūot uūūaħtta jau no 6. juliķa, tā tad turpinoteeš 8 mehneūħi. Deūhurejoūhais bij liziš kaħdam ūaldatam ūħo Breedi ūiħt ar ūlinteš reūgalu un duri ar ūħtiķu, tā leezinaja paiš Breediš, bet ūaldatiš neeħtot paħlauūijiš. Tamliħdūiģu leezibu nodewa ari weenš apzeetinataiš, Īraeħlš Naūtaliniš. Saħuruūme ir iūnaħkufi tamdeħt, ka Breediūi ir liħti iūdarit kaħdu nepatiħķamu tiħriūhanoš darbu. Īr liħti tiħrit ateju beū peeteekoūcheem riħkeem un Breediš to leedūeeš darit un taħeħž iūnaħkufi ar deūhurejoūħo ūaħuruūme. Turpmaķā ūehloūhanoš, ka naw neķa to darit. Apzeetinatee ūehlojāš, ka naw graħmatu, ūeħleš ir aiūleegtaš, naw briħw piħpot un neeħtot briħw maħžiteeš. Saħkumā eš jau aiūraħdiju, ka žetuma reģlamenteš to noleedš. Turpmaķā ūehloūhanoš ir ta, ka pahrat ilgi neiūmeħlejoħ leetu. Taħda ūehloūhanoš bij ūewiūħki no teem, kuri ūħaħdā waj taħdā kaħrtā ir ūaiūtiti ar ūemi. Romiūijaš lozeħki iūdarija aptauju pee kaħdeem 12 apzeetinateem, no teem wišmas diwi bij taħdi, kaš uūdewāš par ūaimneeķeem. Weenš uūdewāš par ūaimneeķu no Waħkaš apriķka, ka winam eūot 4 ūirģu ūeme un wiūūħ jau ilgaku laiķu eūot wiršūardšē, ūaimneeziķa paleeħtot nowaħrtā un wiūūħ nepanaħtot ūawāš leetaš iūmeħleūhanu un noūkaidroūhanu. Otrš bij kaħdš maūaķš ūemeš turetaķš no Īurūemeš, kuruūħ uūdewa, ka winam eūot weena ūirģa ūeme, taš ari ūehlojāš par to paūħu — par ilģu wina leetaš neiūmeħleūhanu. Rā weenš, tā otrš teeħ tureiš wiršūardšē par deūerteūhanu. Turpmaķā un, war teiħt, gaħwenā ūehloūhanoš ir — baiķeš par ūawu dūiħwiķu. Taħeħž wini eūot ūeħruūūeeš pee peħdeķā liħdūella — baħa ūtreiķa. ūħiš baħa ūtreiķš otrā deenā jau ūaħziš iūbeiģteem un gaģiģi iūbeidūeeš treūhā deenā, peħž tam, kaš weenš no apzeetinateem, wahrdā ūproģiš, par to apūardūibaš miniūtrš miņeķa, aiūweūiš no wiršūardūeš. Uš kureeni wiūūħ aiūweūiš, to mumuš neiūdewāš noūkaidrot.

No ūaķa ūarģaūaldati, ka wini ūaprot ūawuš noteiķumuš un teeūibaš, kaħdaš wineem ir pret apūarģaķameem? Kaħ meħš gaħjām wiršūardšē eeħūā, meħš apķautajameeš pee piķmā ūarģaūaldata, kaš winam ir briħw leetot eeerozi. Wiūūħ teiza noteiķti, ka triħš reiūeš ir īabriħdina un tad ir

jaščauj wiršū, ja brīhdinajums nepalihds. Kad mehš bijām ilgaku laitu pawadijuschi wiršardsē, isdarot aptaujas, pa tam stundineeki, jeb fargšaldati bij mainijuschees un tad mehš projam aiseedami aptaujajamees pee fargšaldati, fahdi ir noteikumi, pehz kureem ir jarihkojas, leetojot eerozi, winsch teiza: trihs reises jabrihdina un tad jaščauj gaisā. Ra leela konfekwenze buhtu abos fargšaldatu isteizeenos, to mehš newarejām konstatet.

Mehš ari apmeklejām eewainotos kara hospitāli. Tur atradām, ka 4 ir teeschām gruhti eewainoti krukstis un kahjās un 3 weegli. No scheem 3 pehdejeem diwi jau atradās tani laikā isweseloschandās stadijā un taišijās slimnizu atstāt.

Tas ir wišs tas faktiskais materials, ko es jums no interpelaziju komisijas waru sinot. Augstā šapulze šawu lehmumu šhini leetā jau ir taišijusi ar to, ka wina ir šho interpelaziju peenehmufi steidsamibas kahrtā. Tapehz komisija jutās stipri kaistita, lai no šawas puses taišitu wehl kahdu zitu lehmumu, warbuht neatkarigi no šhi lehmuma, un tapehz komisija ari nekahdu lehmumu netaišija. Bet, es domaju, ka šhis faktu attehlojums ari augstai šapulzei leelā mehrā noskaidro to, kahds stahwoklis šhini interpelazijas leetā ir jaeenem pehz apšardsibas ministra atbildes.

Prezidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Petrewizam.

U. Petrewižs (sozialdemokrāts): Augstā šapulze! Peeprasijums, ar kuru Satweršmes Šapulze greesās pee ministru prezidenta us sozialdemokrātiskās frakzijas preekščlikumu, wina pamatojot no pašcheem preekščlikuma eefneedsejem tika šadalīts diwās dalās. Weenā dalā, pirmā, tika isteikti noteikti apgalwojumi, ka Rigas armijas wiršardsē ir šhauts zaur logeem us aresteteem un ka tee ir eewainoti un ka šhi šchauschana ir bijusi nelikumiga. Otrā dalā ir teikts, ka pret aresteteem ir isturejuschees nezilwezigi tee, kas winus apšargajuschi. Ra arestetei ir bijuschi flikti apgehrbti, ka teem bijis flitts ušturs, ka wispahrigi apstahkli wiršardsē aresteteem ir loti launi. Pehdejo eefneedseji šawā peeprasijumā noteikti neapgalwoja, bet ašrahdija, ka sozialdemokrātiskai frakzijai eefneegtā sinojumā ar 100 parafsteem us to bija norahdīts. Waj tas, kas šhini eefneegumā šazits par nezilwezigeem, flitteem apstahkleem wiršardsē, šaetas ar pateesibu, jeb waj nesaeetas, to muhsu frakzija atrada par wajadšigu peeprasit, lai waldiba to noskaidro, neapgalwodama no šawas puses, waj fakti pateesi, waj ne. No muhsu puses tika ašrahdīts, ka ja ir pateesiba, ka šchauschana notikusi, un ka eewainoti arestetei, par to bijām pahrleezinati, ja tas ir fakts — un to mums bij teesiba atsiht par faktu, jo pašchi eewainotos redsejām — ja tas bij fakts, tad bij eemesls domat, ka ari pahreja dala, kur ir runa par flitteem apstahkleem wiršardsē, ari war saetees ar pateesibu.

Šagad mums waldibas atbilde us peeprasijumu ir preekščā. Kahda ir šhi atbilde? Wispirms mehš noteikti konstatejam, ka šchauschana wiršardsē zaur logeem ir notikusi un ka ir eewainoti 24. februari Ahboltinsch, Lowščinskis, Šoms un Zibuls un ka 1. martā eewainoti Refels, Andersons un Šajšs. Šhauts ir ari zaur kamerās durwim, bet pee šhi šchahweena neweens naw zeetis. Wehl tahlak, apgalwojam, ka starp zeetuscheem ir ari newainigi. Šo, ka šhauts teeschām ir, un ka eewainoti ir un eewainoti wisi tee, kas šhe mineti, to apšardsibas ministra kungs neapšrihdeja. Šā tad šhi dala muhsu peeprasijumā jaatšihst par nodibinatu. Tahlak bij apgalwots, ka šhauts ir kamerā, kura atrodas 3. stahwā un ka šhauts zaur ašrestetu

logu. Ari to apšardšibas ministrs nepuhlejās apgahst. Tā tad ari tas, ka šchauts 3. stahwā zaur ašresteto logu, jaatsihst par nodibinatu. Ra stary zeetuscheem buhtu bijušchi tikai wainigee, to apšardšibas ministra kungs neapgalwoja. Ari no interpelaziju komisijas sinojuma wareja flehgt tikai weenu: ka weens no teem — Refels, kurfch gahjis taistit walā logu istabas iswehdinašchanai, waretu tikt sinamā mehrā usfkaitis par wainigu, jo winsch bijis pee loga attaišchanas. Tā tad tas buhtu weens no teem, kas pašchi gahjuschi pee loga un eewainoti. Pahrejee eewainotee ari no interpelaziju komisijas sinojuma netika usfkaiti par tahdeem, kuri teescham pašchi buhtu bijušchi klahst pee logeem, pahrkahpuschi wiršfardsē pastahwoschos noteikumus un tadehl ispelnijuschees šodu. Ari apšardšibas ministra kungs no šawas puses to neapgalwoja. Tā tad es konstateju, ka stary zeetuscheem, kuru ir 7. teeschi tā wainigi ne no apšardšibas ministra kunga, ne no interpelaziju komisijas sinotaja netika apšihmeti wišmas 6. Apšardšibas ministra kungs noteikti pat neteiza ne us weenu, ka taifni eewainotee ir tee wainigee. Winsch ari nenahza ar peerahdijumeem, ka taifni tās personas — Ahbolinsch, Lomštschinskis, Soms, Zibuls un tahlaf Refels, Andersons un Taižs ir bijuščas tās personas, kuras trotschwojuschas wiršfardsē, pahrkahpuschas armijas wiršfardses noteikumus, šweeduschas preekschmetus zaur wiršfardses logeem. Winsch tikai fajija, ka armijas wiršfardsēs eeslodsitee wišpahr pahrkahpuschi noteikumus. Rā jau es teizu, waretu usfkaitit tikai weenu, warbuht, sinamā mehrā par tahdu, ko waretu turet par wainigu, t. i. Refeli, kurfch gahjis pee loga. Utteezibā us pahrejeem — es to konstateju — naw peerahdits no apšardšibas ministra kunga, ka tee buhtu taifni wainigee; naw peerahdits tas ari no interpelaziju komisijas sinotaja. Tā tad ir zeetuschi newainigi, tas ir konstateš, jo pretejais naw peerahdits.

Rodas tagad jautajums, waj teescham stundineekam bija teesiba schaut zaur logu, ja ari bij notizis tas, par ko sinoja apšardšibas ministra kungs, t. i. ja eewainotee bij šarunajuschees zaur logu ar ahrineekeem, šweeduschi ahrineekeem wehstules, lamajuschi stundineeku, šweeduschi tam wirsū preekschmetus: kā tas minets no apšardšibas ministra — malkas pagali un no interpelaziju komisijas sinotaja — pudeli. Ja mehš peelaištu, ka tas teescham faetas ar patešibu, ka stundineeks ir lamats, ka notikuschas šarunas ar ahrineekeem, ka šweesti wirsū preekschmeti, ka ir pahrkahpti tee noteikumi, kahdi ir armijas wiršfardsē, ja mehš peelaištu, ka tas tā ir, waj tahdā gadijumā buhtu bijis nepeezeešchams tas ahrkahrtigais represijas lihdselis — schauschana? Waj zitadi tahdus noseegumus nebij eespehjams nowehrst un waj garnisona ustawi, kuru pantus Nonahza kungs šche atstahstija, dod teesibu stundineekam pat tahdos gadijumos leetot eerotschus? Es negribu apštrihdet to, ka arestetee buhtu šarunajuschees ar ahrineekeem, ka wini buhtu stundineeku lamajuschi, metuschi tam wirsū preekschmetus. Ra arestetais zaur logu wehlas šarunatees ar ahrineekeem, ta ir labi šaprotama un dabiga parahdiba wišmas preeksch kura šatra no teem, kas kahdreis zeetumā ir šehdejis. Bet tagad es usstahdišchu jautajumu, waj tad bij teesiba leetot eerotschus, waj pahrkahpumi nebij zitadi nowehršchami? Mums no apšardšibas ministra kunga netika sinots, ka buhtu isleetoti kahdi ziti lihdseli, lai nowehrstu aresteto pahrkahpumus. Bet waj teescham zitus lihdselus leetot naw eespehjams? Ja arestetee šarunajas ar ahrineekeem, ja wini trotschno kamerās, eet pee loga, kas ir aisleegts, tad to war redset wisu no

zeetuma eefſchpufes, tas ir redsams zaur kameras durwim, ta tas ir konstatets no interpelaziju komisijas lozekleem, kuri ſcho zeetumu apmeklejuſchi. Durwis ſchai zeetuma ir waj nu tikai reſtotas, waj ar glahſchu lodſinu. Ta tad zaur durwim war redset to, kas noteek kamerā. Ja durwu ſargš buhtu ſekojis areſteto nelikumibam un ſinojis par to preeſchneeziſai, tad es jautaju, waj nebuhtu bijis eefpehjams nowehrſt nelikumibas? Tas buhtu eefpehjams. Uzimredſot ſargam no preeſchneeziſas lahdas instrukcijas un tahdi rikojumi, ſinot par to, kas noteek kamerās, lai tahda weida nowehrſtu nekahrtibas, naw dotas. Wismas apſardsiſibas miniſtrs ſawa atbilde par to neka nemineja. Ta tad no eefſchpufes nowehrſt nekahrtibas naw mehginats. Naw mehginats ſodit kaut ka zitadi tos, kuri ſarunajas un dara nekahrtibas, lai ta peefpeeftu tos padotees noteikumeem, kas paſtahw armijas wirſfardsē. Apſardsiſibas miniſtra funkcš par to neka neſinoja. Ja tee buhtu iſleetoti, tad buhtu bijis eefpehjams nokert teefchi wainigos un tos ſodit, nebuhtu jazeefch newainigeem. Es peelaiſchu, ka areſtete nebuhtu gribejuſchi aif ſawas kolektiwas ſajuhtas iſdot wainigos. Tahda gadijuma buhtu bijis eefpehjams ſodit wiſus kolektivi, ne ar ſchauſchanu, bet zitadi un pahrſapumus buhtu bijis eefpehjams nowehrſt. Tas naw iſleetots, ta tad es konſtateju, ka, lai no eefſchpufes nowehrſtu nelikumibas, nekahdi ſoti no adminiſtrazijas pufes naw ſperti. Weenigais mehginajums nowehrſt ſchis nelikumibas ir bijuſi ſchauſchana zaur logu no ſtundineeka.

Garniſona ſtatuts ſchahdos gadijumos atwehlot leetot eerotſchus. Eſhe mans godajamais preeſchrunatajs nolaiſija jums preeſcha atteezigo pantu. Ari es atwehleſchos ſew nolaiſit to pantu un ſazit, kahdos gadijumos pehz mana eefkata ir peelaiſchams leetot eerotſchus. Te ir noteikti ſazits: „Stundineeks war leetot eerotſchus, ja teef apdraudetas wina apſardsiſa nodotās perſonas, waj poſtēna aiſfardsiſibas noluhkos“. Ziteem wahrdeem, ja kahds uſbruht tai perſonai, kas nodota ſtundineeka apſardsiſa, tad wiſch war leetot eerotſchus; waj ja kahds uſbruht un zenschas wina nobihdit no tas weetas, kur wiſch ir nolikts ſtahwet. Tas ir weens gadijums, kur ſtundineeks war leetot eerotſchus. Dirſahrt tas peelaiſchams paſchaiſfardsiſibas noluhkos un treſchahrt pret behgoſchu areſteto. Tagad es jautafchu: Waj kahds no ſcheem trim gadijumeem ir wirſfardsē bijis? Es atbideſchu, ka tas naw bijis. Wiſpirms, neweens naw uſbruzis areſteteem, neweens naw mehginajis wina atſwabinat un neweens naw mehginajis ari wina diſhwibas apdraudet no ahreenes. Ta tad tas apſtahklis, kur ſtundineeks war leetot eerotſchus, naw bijis. Tad nahl otrs gadijums — lai apſargatu poſteni. Es tagad jautafchu: ja areſtete atrodas 3. ſtahwa, aif aifreſteteem logeem un ſtundineeks atrodas apalſcha, pee tam areſteteem naw eerotſchu, bet ſtundineeam ir eerotſchi, waj wina poſtenis, kur wiſch ſtahw, war tikt zaur aifreſteteem logeem apdraudets ta, ka wiſch newar iſpildit ſawu peenahſumu un winam buhtu jaleeto eerotſchi. Te aifrahdis: ja, uſ wina tika ſweetas pudeles, malkas pagales, ta tad wina weeta, kur wiſch ſtahw, bija apdraudeta, un winam bij jaleeto eerotſchi. Buhtu pareiſi, ja nebuhtu bijis eefpehjams pudeli un malkas pagalu ſweeſchanu zitadi nowehrſt, ka ar ſchauſchanu. Waj ſargſaldateem nebij eefpehjams to paſinot preeſchneeziſai? Waj wini tik tahlu bij apdraudeti, ka, ja neſchans, tad wina kahds noſitis, un areſtanti aifbehgs? Tahdi apſtahkli naw un to mums ari apſardsiſibas miniſtrs nepuhlas peerahdit. Wiſch tikai zentās peerahdit, ka ja ſarunajas zaur

logu, ja ſweeſch ahrâ pudeleš, tad ir teeſiba ſchaut. Eš konſtateju, ka poſteniš naw bijis tiſ tahlu apdraudetš, ka ſtundineekam nebuhtu bijuši eepſehja palikt uš ta un ka bija jaleeto eerotſchi.

Paſchaiſſardſibas noluhkâ brihw leetot eerotſchuš. Šhini gadijumâ, kad ſtundineekeem ſweeſti wirſu daſchi preekſchmeti, naw apdraudeta wina dſih-wiba tahdâ mehra, ka buhtu jaleeto eerotſchi. Kriminallikuma paredš, ja ſahdam ušbruht, waj ja wihu apwaino wahrdeem, tad nedrihkt atbildet ar ſtipraku repreſijas lihdsekli, bet apmehram war atbildet ar to paſchu repreſijas lihdsekli. Nemot pehz analogijas to, ko noſaka kriminallikums, ſhini gadijumâ war teikt, ja jau ſweeſtas ſtundineekam pudeleš waj malkaš paga-leš wirſu, wiſch wareja ſweeſt atpaſal ar pudelem un malkaš pagalem. Bet taš winam' nemaš nebija wajadſigš, jo ſtundineekam ir eepſehjamaš aiſeet pee ſawaš preekſchneeziabas un pateikt, kaš noteekt, lai wina zenſchaš pahr-ah-pumuš nowehrſt no eekſchaš.

Tahlat, winam atlautš leetot eerotſchuš pret behgoſcheem areſteteem. Waj tahdš no areſteteem ir behdſiš, to apſardſibaš miniſtrš nepuhlejāš pat peerahdit. Wiſch ſazijiš, ka areſteteē eekehrufcheeš logu reſtēš un mehginajuſchi taš kuſtinat. Waj taš ir behgſchanaš mehginajumaš? Waj eekero-teeš logu reſtēš un taš kuſtinot, buhtu eepſehjamaš taš iſlauſt un iſbehgt? Tahdâ gadijumâ, ja reſteš teeſcham ir tiſ neſtiſpraš, man pehz ſchi miniſtra kunga ſinojuma buhš jaleekt preekſchâ ſawai fraſzijai, greeſteeš pee apſardſibaš miniſtra ar otru peepraſijumu: ko wiſch ir darijiš preekſch tam, lai nodroſchinatu ſabeedriabaš meeru un droſchibu, ka areſteteē zeeumneeki no zeeetuma neiſbehgtu, kuſtinot rokam reſteš un neiſlehtu zaur logu. Eš domaju, ka reſteš ir ſtiſprakāš un ka ar tahdu peepraſijumu pee apſardſibaš miniſtra kunga man nebuhš wajadſigš greeſteeš un tapehz apgalwot, ka areſteteē kareiwji buhtu warejuſchi iſbehgt no treſchâ ſtahwa pat reſteš iſlauſuſchi, ir neweetâ, jo ſweikti wini gan nebuhtu warejuſchi noleht un tâ tad nebuhtu ari warejuſchi aiſbehgt. Tapehz ari behgſchanaš gadijumaš tahdš, kâ taš paredſetš 153. garniſona uſtawa pantâ, ſhini gadijumâ atkriht noſt.

Garniſona uſtawa ir ſazitš, ka ſtundineekam wiſoš augtat minetoš gadijumaš jaiſwairāš no eerotſchu leetoſchanaš un jaſauz pehz palihga. Ka wiſch to buhtu darijiš, to apſardſibaš miniſtra kunga neteiža un taš netika minetš ari no interpelaziju komiſijas ſinotaja. Pat taniš gadijumaš, kad ſtundineekam ušbruht, kad wihu dſen projam, un kad areſtanti behg, ir pare-dſetš, ka ſtundineekam jaſauz pehz palihga. Ja palihga ſauzeeni ne pee ka nenowed, ja tad areſtetaiš war iſbehgt un ja ſtundineeka dſihwiba apdrau-deta, tiſai tad wiſch war leetot eerotſchuš. Šhini gadijumâ neweenaš no ſcheem apſtahlkeem naw bijis un tadeht eš atwehloš ſazit, ka pehz manāš dſitāš pahrleeziabaš ſtundineekam, pat eewehrojot garniſona uſtawa 153. pantu, naw bijis teeſibaš leetot eerotſchuš un wiſch toš leetojiš nelikumigi. Šche interpelaziju komiſijaš ſinotajāš paſkaidroja, ka komiſijaš lozekki greeſu-ſcheeš pee ſtundineeka ar jautajumu, kad winam jaſchauj, taš atbildejiš, ka trihš reiſeš eſot jabrihdina un tad jaſchauj. Bet kahdoš gadijumaš un pee kahdeem noſazijumeem, taš naw teiktš. Tâ tad war buht pawiſam neezigš noſeegumaš, pee kura pehz trihš reiſu brihdinajuma jaſchauj. Tâ ſtundineeki to ſapratuſchi. Uzimredſot, no tuwakaš preekſchneeziabaš wineem naw dotš norahdijumaš, naw atteezigaiš uſtawa pants noſkaidrotš, ka pee maſakâ pahr-ſahpuma naw jaleeto eerotſchi, bet wiſpirmiš jamehgina iſleetot ziti lihdsekli

un tikai tad, ja tee mehrki nefasneefs, ir jashauj. Te wehl tika minets 159. pants, kurā teikts, kas jadara stundineekam, kas staiga eefchpufē, gar kame-ras durwim. Te fazits, ka pee kame-ras durwim winam jaskatas zaur lodsi-neem, lai redsetu, ko dara arestetee un redsetais jasino preefchneezibai. Par to, ka stundineeki zaur lodsineem buhtu skatijuschees un buhtu redsejuschu, ka ahrpufē stahwofcham stundineekam sweesch ar mallas pagali, ka tur noteef druhsmechanas pee logeem u. t. t., to apfardsibas ministra kungs sche nezen-tas peerahdit. Tā tad es peenemu, ka tas tā naw bijis, ka brihdinaschana no eefchpufes naw dota. Tahla fazits, kas jadara tam stundineekam, kas atrodas ahrpufē. Winam jaluhko palat, lai arestetee nefarunatos ar ahri-neekeem. Tas pareisi. Lai nesweestu zaur logu nekahdus preefchmetus, nemehginatu bojat loga rahmjus un loga restes. Pehz apfardsibas ministra kunga sinam wifus scho noteikumus arestetee ir pahrafchpufchi. Wini faru-najuschees, lamajuschu stundineeku, sweeduschu tam wirsu preefchmetus u. t. t. Peenemsim, ka tas wifis ir pateesiba. Un es peelaischu, ka loti leela dala no ta teescham ir pateesiba, ka arestetee to ir darijuschu. Bet nu rodas jautajums, kas tagad stundineekam jadara. Tahla schini pascha panta ir fazits: Ja arestetee neispilda stundineeka prasibas, tad winam par to japasino ar sauzeenu, swilpeenu waj zaur garamgahjeem fraula preefchneekam, sawai tuwakai preefchneezibai. Apfardsibas ministra kungš sawa atbildē nefazija, ka stundineeks buhtu mehginajis to darit, waj, ka tas winam bijis neeefpeh-jams, ka wina sauzeens pehz palihga atstahs bes zewehribas. Par to mums sche nestino. Tahla, tani pascha panta fazits: un tikai ahrfahrtigos gadijumos ir jaleeto eerotschi faskanā ar 153. pantu. Tā tad tikai ahrfahrtigos gadijumos jaleeto eerotschi faskanā ar 153. pantu. Kas 153. panta fazits? Es to jau faziju: tur ir paredjami tee ahrfahrtigeo gadijumi sem rubritam 1., 2., 3. Tos juhs jau dsirdejāt: kad stundineekam usbruhf pascham, kad arestetee behg, waj kad usbruhf kahds tam personam, kas nodotas wina apfardsiba. Waj sche ir bijis kahds no scheem gadijumeem? Neeeens. Es tapehz konstateju, ka pehz schi pascha ustawa schauschana armijas wirsardsē ir bijusi nelikumiga. Naw isleetoti wif lihdsekli, lai nowehrstu nekahrtibas bes schauschanas, bes afins isleefchanas.

Zeenijamee deputati! Zilwika dsihwiba tatschu ir pahraf dahrga manta un lai kertos pee winas isnihzinachanas, lai kertos pee afins isleefchanas, tad teescham wajadsigi ahrfahrtigi gadijumi. Es konstateju, ka sche to ahr-fahrtigo gadijumu naw bijis. Naw tikuschu isleetoti wif ziti lihdsekli, un tadehl es atrodu, ka schini gadijumā afins isleefchana pee aresteto kareiwju eewainofchanas ir bijusi neweeta.

Waretu tomehr fazit, ka arestetee kareiwji tatschu ir noseedsneeki. Te tika aifrahdits, ka tee efot desertereeri, laupitaji, ar wahrdu fakot kriminalisti, noseedsigas personas, kuras atrodas sem ismellechanas. Peenemsim wispirms, ka tas tā ir un peenemsim, ka pehz teefas ismellechanas, pehz teefas spreeduma wini israhdisees par noseedsneekeem, laupitajeem, warbuht pat slykta-wam. Bet ari tahdā gadijumā, ja wini teescham buhtu laupitaji un deser-teeri, waj tad gadijumā, kad wini atrodas zeetumā aif restem, waj tahdā gadijumā war leetot kurā katra brihdi pret wineem eerotschus? Ja sabee-dribai buhs sawas droschibas dehl wajadsiga winu dsihwiba un teefa buhs to nospreedusi, ja teefas spreedums buhs tahds, ka jakeras pee scheem ahr-fahrtejeem lihdselleem walstis droschibas dehl, tad tos war isleetot. Bet

pirms zeeufchais no teefas naw fanehmis spreedumu, pirms teefa naw nahkusi pee flehdseena, ka wajadsigi ahrfahrtigi lihdsekli, tee nedrihsti tikt isleetoti ne pret weenu. Pirms to teefa naw konstatejusi, neweenam naw teefiba fertees pee, kaut ari noseedsneetu, asinin. Schini gadijuma tas ir darits un darits bej wajadsibas. Es gribu wairaf fazit. Te tatschu ir zeeufschu newainigi, ka es to konstateju, tahdi, kas naw pee loga bijuschi un kas naw pahrkaphumus isdarijuschi. Warbuht, ka daschi no aresteteem, daschi no deserteereem, daschi no teem, kas sehdeja zeetuma, tiks no teefas atsihti par newainigeem. Un war buht tatschu gadijumi, ja tahdi apstahkli turpinas, ka war zeest ari pilnigi newainigi, kas nemas pee loga neet un negrib pahrkaph armijas wirsfardsē pastahwoschos noteikumus, kas netrolschno un nesarunajas ar ahrineekeem. Ir tatschu peerahdits, ka lode ir sprahgusti, ir kaptusees schtembelēs un eewainojusi zilweku, kas gulejis us naram, ka no weena schahweena ir eewainotas wairakas personas. Ta tad ir skaidri redsams, ka war eewainot newainigus un ka tahdi gadijumi ir jau notikuschi. Apfardsibas ministrs mineja, ka arestete ir gribesuschu farihkot behgshanu, dausijuschees pee durwim un tadehl ir zaur durwim schauts. Uri te wareja notitees, ka eewainotu kahdus no aresteteem, bet par laimi neweens netifa eewainots. Weenigais lihdsekliis — teiza ministrs — ka nowehrst scho dausischanos, bija schauschana zaur durwim. Behz manas pahrleezibas wareja isleetot zitus lihdselus: stundineeks wareja aiseet pee preefschneeziabas un fazit, ka loti stipri klawde pee durwim, laikam gatawojas us behgshanu. Bet tas naw tizis darits. Juhs warbuht faziseet, ka tikmehr, kamehr stundineeks aiseetu pee preefschneeziabas, arestete waretu isbehgt. Tahdi apstahkli wirsfardsē naw. Tur atradas loti tuwu ziti fargsaldati, kuri waretu nahkt palihga un behgshanas mehginajumu nowehrst. Uri schini gadijuma schauschana ir nepareisa. Wisu to eewehrojot, man janahl pee flehdseena, ka apfardsibas ministra atbilde, atteeziba us scho interpelazijas daku, ir neapmeerinoscha. Lai gan apfardsibas ministrs aisrahdija, ka nelikumibas naw notikuschas, mana dsilaka pahrleeziba tomehr ir, ka nelikumibas ir notikuschas, un ka arestete schauti neweeta un newainigi, ka nelikumibas ir bijis eefpehjams nowehrst zitada zela.

Waretu fazit, ja nu reis tahds gadijums ir bijis, lai winsch paleet, us preefschu buhs zitadi, bet apfardsibas ministra lunga atbilde ir, ka nekahda nelikumiba naw bijusi, tad ir jadoma, kahdi foti ari tahlak netiktu sperti, tas zitadi nebuhs. Ta tad par scho daku es waru teikt, ka ta muhs neapmeerina.

Kas sihmejas us otro daku, tad, ka jau mehš aisrahdijam, peepasijumu pamatojot ir konstatets, ka eewainotas newainigas personas. Ja tas ta ir, tad mehš teizam, ka otra dala war faetees ar pateesibu. Utbilde tika sinots, ka apeeschanas ar aresteteem naw slihta, ka usters naw slihts. To apleezina ari interpelaziju komisijas sinojums. Labi, ja tas ta ir, mehš tizesim, so mums sinoja interpelaziju komisijas referents, tizesim, ka usters ir labs, un ka ta warbuhtiba, kas ir isteikta interpelazija, ir israhdijusees par nepareisu. Bet ka es jau teizu, ta bij tilat warbuhtiba, ar scho jautajumu greesas pee waldibas, tas winai bij janoskaidro, un ar to es waretu apmeerinatees. Bet weens man ir jafafa: kas sihmejas us aresteto ilgu tureschamu apzeefinajuma, tad mani newar apmeerinat tas, ko apfardsibas ministra funks teiza. Winsch neefot atradis neweenu, kursch buhtu bijis apzeefinajuma ilgal par 7 mehnescheem. Te interpelaziju komisijas referents mineja diwus tahdus gadijumus:

weena persona sehdot tahdus 10 mehneschus un otra — 8 mehneschus. Man personigi apmellejot kara flimnizu, gadijās fastapt tur tahdus, kas atradās apzeetinajumā ari ilgā. Rahds Augusts Wihtols sinoja, ka winsch ir arestets no 1919. gada, tā tad buhs gan drusku wairak par gadu. Arestets winsch ir par walsis nodewibu un lihds schim teesai wehl naw nodots un atrodas ismelleščanā. Arestets winsch ir Igaunijā, atwestis schurp un no 1919. gada sehsh zeetumā. Tā tad es konstateju trihs gadijumus: diwus, par ko sinoja interpelaziju komisijas referents, trescho, kas man pašam sinots, ka arestete atrodas wairak par 7 mehnescheem zeetumā. Weens ilgā par gadu. Bet es jautaschu tahlat. Ja ari nebuhtu ilgā par 7 mehnescheem, ja nebuhtu neweenas tahdas personas, waj 7 mehneschus waretu uskatiit par ihu ismelleščanas terminu? Es domaju, ka tas ir loti garšch. Ja zilwekam jaatrodas ismelleščanā, un ja winsch war tikt atsihts ari par newainigu, un ismelleščanas laiks welkas 7 mehneschus, tas pehz manas pahrllezibas ir pahra ilgs laiks. Ismelleščanai jaet dauds ahtraki, un turā katrā teescham demokratisķā walsti ismelleščana teet westa dauds ahtraki. Ir pat noteikts, ka 24 stundu laikā ir janodod zilwels teesai, waj jasino noteikti wina apwainojumi un ja tahdu naw, tad winsch jaatwabina. Mehš nerunāsim par 24 stundam, tas ideals stahw pahra tahlu no mums, bet warbuht waretu runat par 24 deenam. Pehz tam zilwekam wajadsetu sinot, par ko wina apwaino un teesat to. Mums eet runa par 7 mehnescheem. Wajadsetu isleetot wifus lihdselus, lai ismelleščana tiktu wirsita dauds ahtraki. Se norahdija apfardsibas ministra funks, ka mums truhkst ismelleščanas teefneschu, noseedsneeku ir loti dauds, un leetas tadehl welkas garumā. Man leetas, ka walsts newar attaisnotees ar to, ka wina truhkst wajadfigo ismelleščanas teefneschu un tadehl tura šawus pilsonus pahra ilgi apzeetinatūs. Walstij jaatrod lihdselli, lai waretu teesu un taisnibu noteikt ahtrā laikā.

Beidsot šawu atbildi apfardsibas ministra fungam, man jafonstatē, ka interpelazijas pirmā dala, pehz manas dsilatās pahrllezibas, no wina ir pilnigi neapghsta, ka nelikumibas ir notikusas. Ir jafonstatē, ka winsch naw warejis peerahdit, ka šchauschana buhtu bijusi likumiga. Ari par otru peeprafijuma dala, kur ir runa par apaweem un apgehrbeem, šche tika konstetets no komisijas sinotaja, ka ir atrasti diwi zilweli ar kaschozineem us failas meesas, kureem naw bijis krella un ka apgehrbus isdod tikai tad, kad šanem tā šauktu armaturas šarastu no aresteta agrakās šarapehka datas ar sinojumu, waj winsch tur drehbes ir dabujis, waj nē. Mehš šinam, fungi, zif ilgi daschreis eet tahda šarastischanas un šinam, ka wina daschreis welkas nedelu, diwas nedelas, mehnesi un daschreis pat wairak. Newar zilweku turet weenfahrschi aif ta eemēla bes krella, ka ir jafaraktas ar preefšchneežibu, lai nosfaidrotu, waj winsch krellu nosweedis zela malā, waj žitir kur krells palzis. Ja ari arestete ir deserteeri, tad tomehr katras kulturelas walsts peenahfums ir isturetees pret wineem zilwežigi. Kulturela walsts nedrihst buht atreebiga. Muhu teesas nespreešch teesu aif atreebibas, un zeetumi ir eerihkoti preešch tam, lai noschirtu launos elementus no šabeeđribaž, lai padaritu winus nekaitigus. Wini teef šaukti wehl par pahrlaboschanas nameem, bet nekahdā gadijumā par atreebibas nameem.

Es newaru neatfihmet wehl weenu šaktu. Apfardsibas ministra funks wehlejees nowehrst turpmakos noseegumus — pehz wina eefstateem gan šchauschana us aresteteem pee norahditeem apstahleem naw noseegums —,

bet tomehr wisch gribejis nowehrst schauschamu zaur logu. Pee ka wisch kehrees? Wirsfardse logi ir aistaiti ar bleka fastem ta, ka gaisma schinis aresteto telpas eepihd tikai no augschas; zitadi deenas gaismu aretete newar redset. Warbuht ir eespehjam redset weenu masu debese gabalu. Zita debese telpa no wineem atschirta. Ja scheem logeem lihds paschaj augschaj pretim un no sahneem ir aiskliti bleki preefscha, tad newar buht ne masako schaubu, ka wismas par $\frac{3}{4}$ schi telpa buhs tumshata, jo wismas $\frac{3}{4}$ preefsch gaismas eeplushchanas ir slehgtas. Tahdi ir padariti logi pee aresteteem. Waj tas ir nepezeeschams? Waj tikai tahda weida, aiskeetot preefscha blekus, ir eespehjam nowehrst to, lai turpmat schauschana nenotiktu. Tas ir pilnigi neweeta. Schauschanas war nowehrst zitada zela. Sino, ka aresta mahja atrodas tuwu pee tirgus laukuma. Tas ir pareisi. Bet nowehrst schauschanas un aresteto farunaschanos ar ahrineekeem buhtu bijis loti weegli eespehjam tad, ja noliktu tikai wehl weenu stundineeku, apmehram no pulkstien 6 rihta lihds pulkstien 3 deena, kamehr us tirgus atrodas publiska. Schis stundineeks waretu staigat zeetuma sehtai gar otu pusi, — ne eesch-puse, kur atrodas pats zeetums, bet ahripuse. Tad, ja arestete mehginatu fweest kautko zaur logu, ahrineeki newaretu to sanemt. Tad ahrineeki ar aresteteem nesarunatos. Ja tikai gribetu leetot kulturelafus lihdsklus, tad wisu aresteto fasinaschanos ar ahrineekeem buhtu eespehjam nowehrst zitada weida. Wajaga buht tikai labakai gribai. Redset, ka tur ir bleki aiskliti preefscha, meh redsam, ka tas gribas sche naw. Un, man leefas, ka ta griba deefin waj rasees pee tagadeja eestata us schahdam noseedsibam. Man leefas, ka muhsu waldibai wajadsetu rastees drusku zitadam jehdseenam par noseedsibam wispahri, lai waretu rastees zitadi apstahli scho noseedsibu nowehrschana. Ir iau taisniba, ka pehdeja laika zilweta dschwiba ir palikusi loti maswehrtiga. Pehdejais farsch, pehdejais rewoluzijas notikumi pee ta ir noweduschi. Bet, man leefas, buhtu tatschu laiks no schi kara sturbula nahkt pee samanas un kur ween eespehjam — un tas ir eespehjam walstij, kurai ir rola wisa wara, wisa represijas, kur wina war arestetos eelikt zeetuma un padarit nefaitigus, — mehginat pret scheem aresteteem isleetot drusku kulturelafus lihdsklus. No apfardsibas ministra puses naw darits wiss schini sinu. Sadehl es wina atbildi par apmeerinofschu usstatit newaru un tomehr atsihtu, ka nelikumibas ir notikuschas un notiks wehl, ja apfardsibas ministra funks nenahks pee zitas pahrleezibas par garnisona ustawa panteem un paliks pee tas, pee kuras wisch turas lihds schim. Tas wares notikt tikai tad, kad wina weeta nahks zitads apfardsibas ministrs, kas prot zitadi skatitees us likumu.

W. Dermanis (sozialdemokrats): Augsti godatee ...

Presidents J. Saksste: Wahrs Dermanim. Es luhdsu noklausitees, kamehr jums atlauju.

W. Dermanis (pret presidentu): Utwainojos!

Augsti godata sapulze! Ra parasts, tam interpelazijam, kuras eesneeds sozialdemokratiska frakzija, ir ne til ween faktiska, bet ari politiska puse. Mans usdewums frakzijas wahra ir apgaismot interpelazija mineto parahdibu politiska pusi, pee kam es to, ko sche gribu runat, mehginaschu peerahdit ari ar fakteem. Man tee fakti ir tapat sinami, ka interpelaziju komisijas preefsch-sehdetajam, Nonahza kungam, jo es biju weens no komisijas lozefkeem, kuri eerada wirsfardse un man bij tapat eespehjamiba us weetas pahrleezinatees

par apstahkleem. Ja mehš tif leelu wehribu preegreescham saldatu eewaino-
 fchanai wirsardsē, tad tas tadehl, ka mums, pirmahrt, dahrga teescham
 katra Latwijas pilsona dšihwiba; otrahrt, mums ir dahrga ari to dšihwiba,
 kuri atrodas Latwijas armijā. Latwijas armija teef dehmeta par demokratisku
 armiju, un es ari neschaubos par to, ka muhsu armija ir demokratiska. Šchi
 armija spehlejusti leelu lomu aiffardsibā pret ahrejeem eenaidneekēem. No
 pilsoniskā weedokla šchi armija spehlē sinamu lomu Latwijas aiffardsibā ari
 pret eefšchejeem eenaidneekēem, par kahdeem, ka tas ifrahdijees jaunatos
 laikos, teef ušstatita Latwijas strahdneeku šchlira. Ja teescham armija spehlē
 tahdu leelu lomu, tad waretu no pilsoniskā weedokla gaidit, ka pret saldateem
 ari isturefees dauds zilwezigati, dauds humanaki. Apstahkli tomehr rahda, ka
 notizis pretejais. Wispirms tas, kas notizis wirsardsē, leezina kaut ko
 zitu. Es konstateschu wehl plashaki to, ko pahrzetuschy tee 7 karewji, kas
 ir eewainoti. Gewainoti tagad bij 7, bet wareja buht ari wairak. Rā te
 aifrahdija interpelaziju komiſijas preeſchfehdetajs, Nonahza kungs, lode
 plihfusi pret restem, un ſchkilas wareja ſadalitees wehl wairak; ja maſgatawā
 buhtu bijuſchi ne trihs, bet buhtu bijuſchi peemehram 6, tad eewainoto jau
 buhtu bijis kahds pušduzis. Tahlak ſinams, ka weena lode ir ſchauta zaur
 durwim. Mehš pahrlēezinajamees, ka zaurums no ſchis lodes ir durwis,
 ka ta gahjuſi zauri pretejam logam tani kamerā, par kuru tifa aifrahdits,
 it ka no tās eſot mehginats iſlauſtees ahrā. Mehš pahrlēezinajamees, ka
 durwis naw tahdas, ka tur buhtu mehginats iſlauſtees: ne tās, ne restes
 naw bijuſchas ſalaustas un ſchahweens ir bijis tahds, tā ſaka kreewiſki
 „ſchalnāja pula“, no ka tikai laimiga gadijuma dehl ſaldati naw tikuſchi
 eewainoti. Tā tad es teizu, tas ir laimigs gadijums, ka eewainoti tikai 7
 ſaldati. Schee eewainojumi ir dascheem deefgan ſmagi, tā peemehram
 ſaldats Ahbolinſch guleja gluſchi bahls ſlimnizā, eewainots kreifā puſē
 wehderā. Wirſardsē winam jau bija notezejuſchas dauds aſiniš, pehz kopejas,
 mahſas ſkultes, leezibas ſaldats Ahbolinſch nemas newareja pazeltees.
 Winſch leezinaja, ka bijis maſgajamā iſtabā pee krahna. Wina noſeegums
 naw leels. Winſch atrodas zeetuma dehl maſas ſahdſibas. Schis ir wis-
 ſmagat eewainotais. Buhtu interefanti ſinat no Goldmana funga, waj
 ſaldats Ahbolinſch wehl atrodas ſlimnizā, waj nomiris, waj iſweſelojees.
 Saldats Lowtſchinkſis ir eewainots kreifā puſē kruhtis, un kreifā plezā lodes
 ſchila wehl atradās eefſchā. Winſch atradees ſchauſchanas laikā pee otra
 krahna. Saldats Zibulis weegli eewainots kruhtis, tad winſch atradees uſ
 eefchanu ahrā no maſgajamās iſtabas. Anderſons eewainots kreifā kahjā
 apakſch zela, taiſni apakſch lozitawas un tāpat labajā kahjā, newis tā, tā
 to leezinaja komiſijas referents Nonahza kungs. Tahds apstahklis leef domat,
 ka Anderſons eewainoſchanas brihdi atradees pušgulus uſ gultas, pagreeſees
 uſ gultas puſi, jo zitadi lodes ſchila newareja to kert apakſch zela. Tas
 leef domat, ka zeetuschais ſaldats nemas naw bijis pee loga. Saldats
 Refeſ eewainots galwā paweeqli wairakās weetās. Tāpat Taizam ir
 eewainota galwa wairakās weetās, tā ka wina galwas kauſs bij pilnigi
 ſakrambats. Saldats Soms eewainots kreifā kahjā ſtarp zeli un ſtarp
 leelu. Daschi eewainojumi taiſni dabuti no muguras puſes. Tas atkal
 leef domat, ka ſchee zilwefi naw atraduſchees loga tuwumā, bet bijuſchi
 tahlak noſt no loga, pagreeſuſchees pret to.

Rā juhs redſeet, kungi, tad teescham zilwefu dšihwibas ſche nopeetni

bijuščas apdraudetas, un tas leet mums pēgreesť leelu wehribu ņheem notifumeem.

Kas atteezas uš apstahleem zeetumā, tad tee nebuht naw tiť labi, kā tos mehginaja attehlot Goldmana kungs, un ari ne tiť labi, kā tos mehginaja attehlot interpelaziju komisijas referents, Nonahza kungs. Wišpirms zeetums atstahj loti druhmū ešpaidu no pirmā azu ušmeteena. Tas ir weens no wezajeem agrafeem ņeweeshu zeetumeem, drehgns, ar patumsheem koridoreem, netihrs. Tapat paščas kameran atsiahj sliktu ešpaidu. Saldati gul uš lahwinam, daudš lahwinam naw nemas maišu, tū ka jagul uš zeetām lahwan. Saldatu ahrejas ešpaidš ari behdigš. Leelakā data ir nošfrandajushees, ar ņaplehtām drehbem. Dašhuš mehš redsejam pat beš krekla, un kad prašijām, waj par ņho laiku teem dotas drehbeš un krekli, tad wini atbildeja, ka naw dotas. Goldmana kungs uš manu jautajumu, waj jadod nopleshťo drehbju weetā zitas, atbildeja, ka jadod, bet ešpreekš ešot jaismeklē, kur agrakās drehbeš palikuščas. Tā ka no Goldmana kunga mehš nepahrleezinajamees, pehž zif ilga laika jadod tad, ja ismekleshana welkas wairat mehnehuš, tad tiť ilgi jadsihwo saldateem beš krekla un ņaplehtās drehbēs. Kas atteezas uš ušuru, tad tas nebuht naw tiť labš, par kahdu leezinaja Nonahza kungs. Saldati leezinaja, ka wineem isņneegta maise beš swara, tū tad wareja beš ņchaubam daku no ņhšis baribas noblehđit, kā jau tas parasti noteek zeetumos. Tahlak leezina, ka supa ešot ņchidra, beesumu neešot eekšā, rihtos dodot melnu kaseju, kurai peeļešot newahritu uhđeni, tū ka ņamaitajotees gremojamee organi. Mehš mehginajām nobaudit baribu, kas bija wahrita — tee bija kahposti, protams, newar ņazit, ka ta buhtu bijuť teizama bariba. Mehš apstatiām saldatu ehđamos traukus un pahrleezinajamees, ka daudseem nebija ne drupatas galas eekšā. Ušrahdišhu uš to apstahkli, ka ne ņatram saldatom ir ņawš ehđamais trauks, tū ka wairakeem dašhās kamerās jaehđ no weena un ta pašča trauka. Peemehram, weenā kamerā bij 6 saldati un par wišeem kopā tikai 3 ehđamee trauki. Juhs katrs atsihfeet, zif tas ir nehigijeniski, ja wairakeem zilwekeem, no kureem dašham labam warbuht ir kahda lipiga sliimiba, jabauda bariba no weena un ta pašča ehđama trauka. Apstahkli weseelibas sīnā ir nepazeeshami. Tā, peemehram, uš pastaigashanos saldatus laish tikai 10 waj 20 minutes. Dašhu deenu weenreis deenā, dašhu deenu nemas. Juhs pašči wareet eedomatees, ko tas nosihmē, dsihwot zauru deenu kamerā, kurā wehl tagad nenahk eekšā ņaules stari, tapehž ka logi aishuhweti ar kahđām ņahrida fastem, lai nenoštiku ņchaushana uš saldateem. Tad juhs wareet eedomatees, ko tas nosihmē preeekš saldata, ja winam zauru deenu un nakti japawada ņhiniš telpās, pastaigajotees tikai kahdas 10 minutes deenā swaigā gaisā ahruš ņhim telpam un dašhu deenu nemas. Wištragisakais ņho saldatu dsihwē ir tas, ka wineem naw absoluti nekas, ar ko nodarbotees. Raut kahdas rotalas winam neteek atkautas, grahmatas neteek peelaištas. Mehš weenā kamerā prašijām saldateem, tur bija 12, waj proteet juhs lasit? Tur bija kreewi un latweeshi. Kā kreewi, tū ari latweeshi atbildeja, ka protot. Tapat lišām preeekšā jautajumu, waj wehlatees lasit grahmatas? — Ja, mehš wehlaamees! Mehš prašijām tahlak: waj dod grahmatas? — Nē! Kahdreis isdodot religisla ņatura grahmatas. Mehš greešamees pee wiršardses ekonomisla pahršina, waj kahdas grahmatas teek laištas eekšā. Winsch teiza, ka no Rigas komendantā tās neteek laištas zauri.

Godatā šapulze! Apzerot šho apstahkli, man nahk prahtā tas zeetuma reschims, kurfch bija agrafā zariskā Kreewijā, kur zeetuma apstahkli nebija labi un kur ari zilweki tika apschauditi. Juhš atzerefatees, ka Rigas zeetumā 1908. gadā tika noschauti 3 politiskee apzeetinatee. Weens igaunis, weena seeweete, un weens tika noschauts nafts laikā gulot gultā. Neraugotees us scheem schaufmigajeem apstahkleem, kahdi bija Kreewijas zeetumos, tur wismaf zeetumneefam bija eespehja lasit grahmataš un attihstit sawu garu; wismaf lihds 1910., 1911. gadam mehš Kreewijas leelafos zeetumos atradām teizamas bibliotekas, pat ar sozialistiskām grahmatam, nerunajot nemaf par to, ka tur bija kreewu un latweefchu rakstneeki, dabas sinibas u. t. t. Un tad sahka schais zeetumos bibliotekas istihrit no sozialistiskām grahmatam, ari tad wehl palika tur loti dauds grahmatu. Man nahzās 1912. g. buht Maškawas un Saratowas zeetumā pehz tahdās tihrišchanas. Es šastapu Saratowas zeetumā starp grahmatam wehl pat tif eewehrojamas, kā Vokla „Ziwiliszijas wehsturi“, tur atradās ari dauds beletristisku darbu. Maškawas zeetumā, kur ari bibliotekas bija istihritas no sozialistiskām grahmatam, atradās teizama beletristika, gan latweefchu, gan kreewu; gan originalraksti, gan tulkoti un katram, tā šauktam noseedsneefam, bija eespehjams sawu brihwo laiku pawadit lafot grahmatu. Un teefham daudsi pawadija laiku lafot grahmataš, un daudsi tapa pat attihstitaki, nekā bija pirms tam, daudsi pat eemahzijās walodas. Bar scheem laifeem juhš wareet pašmeetees. Mums par teem smeekli nenaht, tapehz ka mehš to laiku zihnijamees starp teem, kas zihnijās par brihwibu un kas iszihnija ari jums brihwibu. Bet es gribu jums titai peerahdit, ka schai brihwā demokratiskejā Latwijā saldateem, kas zihnijās par Latwijas brihwibu, neteef dota pat ta brihwiba, kas tika dota noseedsneefem zariskā Kreewijā. Tā tad garigās attihstibas sinā zaristiskā Kreewijā zeetumu reschims bija labafs, nekā muhsu demokratisķās Latwijas kara zeetumos. Rungi, ja es par to runaju, tad man wispahrigi friht swarā, kā isturas ziwilifeta walstis pret zeetumneefem garigā sinā. Waj tad teešham muhsu augstafās kara waldeš preekschneeki turas pee ta usftata, ka tos, kas kaut kā noseegufchees, wajaga zeetumā degradet? Un waj tad teešham muhsu demokratisķā Latwijā newarēs eet to zelu, pa kuru eet demokratisķas walstis, kurās zeetumi teef usftatiti kā audinašchanas eestahde, kuros zilwekus audfina ne ar flintes resgaleem un lodem, bet ar zeetumu isrihkojumeem un ar to, ka zeetumneefam teef dotas grahmataš. Tas ir jāunlaiku modernais usftats, tas lausch un lausis zelu, bet pee mums tas tā naw, un wismafak to war šagaidit pehz pašaidrojuma no Goldmana kunga. Protams, saldati fuhdsejās ari par ko zitu: par rupju, fliftu uswešchanos. Par to runaja ari Nonahza kungs un manas frazijas beedrs. Tā tad attaisnot zeetuma reschimu, kahds ir wirsfardsē, war titai no nehumana, nezilwezfista weedofka. Ja sozialdemokratisķā frazija pazehluši jautajumu tif plaschi, tad titai tamdehl, ka mehš juhtam lihdsi scheem nelaimigeem saldateem, kuri naw nekahdi leelee noseedsneeki, kureem wajadsēs pehz špreeduma kahdus 3 mehnefchus nosehdet, bet kuri fehšč ismekleschanā 10 mehnefchus un pee tam teef apdraudeti ar „šahandju pulu“.

Ja schahda nezilwezfiba walda kara zeetumā, tad ir jautajums, waj schi ir titai epifode, kā to apzer apfardsibaš ministrs. Zeetuma reschims ir wispahrejā reschima sekas. Mums, sozialdemokratu frazijai, eenahfufchas fuhdsibas par to, kā apeetas ar zeetumneefem ari zitos zeetumos. Jaunatā

laikā mums peenahfufčas fuhdsibas, tā isturas Aluffnes un Wezgulbenes zeetumos, kur zilwekeem teef isdausiti sobi un azis no aprinku preekschneeku palihgeem. Mums ir finas par to, ka arestetos eeclapē ari Rigas apšardsi-bas nodalā. Man ir finas, ka weens no schais deenās aresteteem politiskā apšardsibas nodalā ir peesists. Wahrdu fatot, muhsu zeetumu reschims wehl naw atswabinajeēs no zeetumneeku fischanas. Ja tas tā, tad tas, kas notika wirsfardses zeetumā, ir tikai dala no wispahrejā zeetumu reschima, un wairak nefas. Juhš jau, fungi, sineet tos neskaitamos apstahklus, kas raf-sturo wehl plaschaki muhsu zeetumu reschima zehlonus. Ja us saldateem schahwa, tad tas wareja notikt tahdos apstahklos, kur zilwekos eeaudsinata nezeeniba pret otru zilweku, nezeeniba pret zeeteju=zeetumneeku. Es newaru eedomatees saldatu, pateesi ziwilsetu saldatu ziwilsetā semē, kurfch schautu us sawu beedri tikai tapehz, ka winsch parahdijees pee loga, waj tā neapsi-nigš zilweks ismetis kaut ko pa logu. Schauts teef tadehl, ka schahwejos ir eeaudsinata nezilweziga fajuhta. Un ta ir eepoteta no pahrdshwotā kara un teef wehl eepoteta no ta reschima, kas pastahw zaur pastiprinato apsar-dsibu, kara stahwofli un wiseem teem isnehmuma spaidu likumeem, kuri dod teesibu administracijai rikotees ne pehz likuma, bet pehz winas personigeem usfkateem. Ja tas tā, tad rodas jautajums, waj tahds reschims zeetumā isbeigtees, waj ir zeriba, ka muhsu tagadejā waldiba weenkahrschi uslabos reschimu schai zeetumā un wehl zitos zeetumos. Es te frakzijas wahrda waru pasinot, ka mums schis zeribas nebuhs tik ilgi, kamehr Latwijas poli-tiskais reschims balstitees us pastiprinatu apšardsibu, us kara stahwofli un us wiseem ziteem isnehmuma likumeem. Ja juhs, fungi, gribeet, lai teescham tahdas nezilwezibas, nezilwezibas wahrda pilnā nosihmē, tahdas notikuschas wirsfardses zeetumā, isbeigtos, tad jums wajaga west zihnu pret to politisko reschimu, kas mums ir. Wispirms mums wajag atzelt pastiprinato apsar-dsibu un kara stahwofli. Wispirms mums wajaga eewest pateesu demokra-tiju demokratiskā Latwijā. Tad, kad sche buhs pateesa demokratiija, schi demo-kratija atihstis ari pateesu demokratisku fajuhtu tam farga saldatam, kas atraditees sawā posteni, un us nelaimigeem saldateem tad netiks schauts. Bet schis demokratiijas mehš negaidam un negaidisim nefad no Almanas-Berga waldibas. (Applausi pa kreisi).

Presidents J. Schakste: Wahrds Presnakowant.

W. Presnakows (kreemu bespartejistā grupa, runā kreewisti):
 Sautas preekschstahwu fungi! Rā interpelaziju komisijas lozeklim man per-sonigi ir bijis eespehjams klast buht notikumumu weetā, kuri par eemeslu apspreeschameem jautajumeem, un turu par peenahfumu dalitees ar jums fawos eespaidos.

Jautajuma smaguma punktis pastahw eefsch tam, itka fargsaldats, kurfch stahwejis us postena pee zeetuma aisschogojuma, buhtu schahwis bef faut tahda likumiga eemesla fahdas zeetuma kamerās logā un eewainojis weeglaki un gruhtaki daschus arestantus, kuri atraduschees schini kamerā. Apspreeschot scho faktu, nepeezeeschami atsihmet, ka no tās weetas, kurā atradās fargs, arestanti war buht redsami fargam tikai tahdā gadījumā, kad tee atrastos us loga behgela zeefchi pee restem. Zeetuma administracija un fargsaldati apgalwojuschi, ka arestanti, kuri atraduschees schajā kamerā, neska-totees us fargsaldatu atkahrtoteem brihdinajumeem, farunajuschees ar garam-ejoscho publiku, nometuschi us eelas sihmites un us fargsaldatu brihdinajumu

atbildejusi ar lamam. Kamerā, uš furu ņhauts, atradās diwpađsmi zilweki, apwainoti ņleptawibās, ņahđsibās un zitos gruhtos noņeegumos, un katram no jumš, kungi, jaņaprot, ka ņhee laudis, ņehdedami weenā kamerā, ņaistiti ņewiņņkām ņaiem un neņad neiņdos nelikumigu rihzibu, iņdaritu no weena waj otra no wineem. Eš negribu runat, ka mehš newaram un nedrihņtam tizet arestantu paņalaidrojumeem, bet mums ari naw pamata ņhaubitees par adminiņtrazijaš un ņargņaldatu paņalaidrojumu pateņibu, jo wairaf tapehž, ka ņargņaldati katru deenu mainas iņ daņhadām kara ņpehku nodalam un tapehž wineem neņahdu perņonigu norehņnu ar arestanteem newar buht. Tahlaf interpelanti runā, ka arestanteem nepawiņam neeņot dota gala. Par ņeho paņinojumu man loti jabrihnaš, eš patš un reiņe ar mani interpelants, kolegiš Dermaniš, paņhi ņawām azim redņejām galu, furu tai deenā arestanteem ņneeđsa kaņpoņtos. Taiņniba, ka galu nedewa gabalinoš, bet ņa taš paraņš ņaldatu ņehlos — drupatu weidā. Beidņot interpelazija norahda, ka daņhi arestanti atrodas wairaf ņa gadu iņmekleņchanā. Kungi! Ehi parahdiba naw neņahda ahrkahtiga, jo ari zitās ņemēs loti beeņhi, ņewiņņki nopeetnās un ņareņhgitās leetās iņmekleņchana ilgst wairaf par gadu, jo wairaf tahda parahdiba eeņpehjana ņhe tagad pahrdņihwojamā momenta gruhtajoš apņahklos.

Sautas preeņņņstahwu kungi! Zeetumam ar weenu jabuht zeetumam, kamehr paņtahw ņa ņpeziālš ņodš eeņlodsņiņchana zeetumā. Zeetuma diņhweš eeņņhejo kahtibu noņata zeetuma uņtawa ņmagee paraņrafi un kamehr ņhee uņtawi pee mums wehl ņpehā, mums naw teeņibas wainot walđibas waru, kađ ņargņaldata ņheketami nelikumigā rihziba parahdiuņees kaut ari aklā, bet taiņnā bahrgā likuma iņpildiņchanā. Tapehž, kungi, eš leeku preeņņhā atņiht apņardņibaš miniņtra paņalaidrojumuš par apmeerinoņheem un pahreet pee deenas kahtibaš.

Presidentš J. Eņch a l ņ t e: Runataju ņaraņš iņņmelts. Wahrđš apņardņibaš miniņtrim.

Apņardņibaš miniņtrš J. Goldmaniš: Satwerņmes Sapulzeš lozekliš Petrewiza kungs ņhe uņņwehra to, ka no ņhauņchanas ir zeetusi newainigi. Eš neņinu, ņa Satwerņmes Sapulzeš lozekliš ņlatiņees uš to, kađi ņoli buht Jasper, ja buhtu jaņer kađš behgoņš noņeedsneekš uš eelas un ņchaujot trahpitu newainigam. Tahđš gadijums waretu buht un ari ņhe tahđš ir bižiš. Eš domaju, ka katrš behgoņš noņeedsneekš tad aiņbehgtu, ja turetš pee tahda uņņlata, ņa Petrewiza kungs ņhe aprahdija. Petrewiza kungs ņhe jautaja, waj areņtetaiš ir behđiš. Eš domaju, ka ir daudš par wehlu jautat tad, kađ noņeedsneekš-areņtetaiš jau ir aiņbehđiš. Neņinu, waj Petrewiza kungs atzeras to leelo bahrgo ņodu, kaš draud ņtundineekam, ja wiņņch peelaiņtu, ka kađš no areņteteem aiņbehgtu. Neweens ņtundineekš tā newar prahtot, ņa to ņhe darija Petrewiza kungs, noņtahdameeš uš katedra un prahtodamš, waj nebija jadara tā, waj zitadi. Stundineekš, ņtahwedamš ņawā weetā, neš leelu atbildibu un ja taš nebuhtu pareiņi ņawu peenahkumu iņpildižiš, tad winam par to draud ņodš. Se tiņa runats par to, to ņazijiš weens waj otrš areņtetaiš, to teikuņhi zeetuņhe. Raņņturigi ir taš, ka wiņā garajā Petrewiza kunga runā juhš neđņirdejat neweenu wahrdu par to, pee kađda ņlehđseena ir nahziš kara iņmekleņchanas teeņneņiš, kurņch nopratinajiš ņa zeetuņchoš, tā nezeetuņchoš un ka ņhiš iņmekleņchanas teeņneņiš aņiniš, ka ņtundineekš rihkojees pilnigi likumigi. Par to ne wahrda Petre-

wiza funga runâ mehš nedfirdejâm. Tahlaf runaja par apgehrbu. Ešot hijis kahds bes krefla. Naw ari brihnumš, ka paškreif eewestais arestetais atrodas ari bes krefla. Neeeenam apgehrbs neteef nonemts, bet winam gan eedots. Ja tas wareja lihds tam ſchurtur flapstotees dšihwot ar truhzigafu apgehrbu un neeet uš kara ſpehka. dalu, tad naw brihnumš, ka tas war atraftees ari ar truhzigu apgehrbu. Ešot aistaifiti logi ar bleka faſtem un warot redset tilai loti maſu gabalinu no debefim. Ja, ta ka tagad ir eerihkots, tad tahdi ſchaufchanas gadijumi newarəs attahrtotees wiršfardšê. Newarəs notift faſinaſchanas pahri fehtai un zaur to buhs nowehrsta ari ſchaufchana. Echis faſtes ir eerihkotas ta, ka tikpat dauds gaismas eenahf pa logu ka agrak, bet tilai newar faſinatees pahr fehtu un ſarunatees. Debefis war redset zif tihf, bet newar redset Aleksandra tirguš laufumu. Petrewiza un Dermana fungi loti dauds runaja par dšihwibas taupiſchanu un mišsuma aſins iſleefchanu no ſtundineeka, kurſch iſpildijis ſawuš peenahkumuš, apſinadamees, ka apſtahkli ir tahdi, ka ir jaleeto eerotschi. Petrewiza kungs newar eedomatees to, ka tur atrodas wiršfardšê ari tahdi, kam draud nahwes ſods. Kas nu buhtu, ja tahds tihtu atkal ahrâ? Juhs raudeet par areſteto aſinim, bet neeedomajatees par tam, kuras waretu atkal tiht iſleetas. Dermana kungs ſawâ runâ fewiſchki leelu lihdsjuhtibu iſrahdiſa areſteteem. Beſ ſchaubam, tee, kuri apzeetinati un kam nahkfees zeest bahrgu ſodu par ſaweem pahrkahpumeem, naw ko teift, ka teem ſinamâ mehrâ buhs gruhſti iſzeest ſodu. Bet waj Dermana kungs newar paſſatitees uš leju un ne uš augſchu ween, paſſatitees uš ſtundineeku, kaš naw netahda augſti ſtahwoſcha perſona, ne generalis u. t. t., bet tiſ weenkahrſchš ſaldats, kuraſam naw klahſt hijuſi preekſchneeziſiba, kaš buhtu dewuſi pawehli ſchaut. Wiſch iſpildijis tiſ liſuma noteifumu par eerotschu leetofchanu. Paſſatitees uš leju un eefſchlohjatees ari par winu, jo wiſch ari wareja kriſt loti ſmagâ atbildiba, ja neiſpilda ſawu peenahkumu. Tahlafâ runas gaitâ nahf Dermana kunga ſcheloschanas par grahmatam. Grahmataš zectuma kameras ir peeejamaš. Sinamš, ir tilai noteiktš, kahdas. Warbuht newar eeneſt tahdas, ko Dermana kungs pats ſaraktijis, waj, warbuht, wehlaš eeneſt eefſchâ. Kas atteezas uš nezilwezibu, kahda ešot wiršfardšê notikufi, tad ſcho demagogiſko iſteizeenu, ko Dermana kungs griſb, lai armija ſadsird, wina to ari ſadsirdes, bet lihds ar to ari pratis nowehrtet wina leekuligo noſihmi. Dermana kunga uſtaſchchanas par armiju ir leekuloſchana. Ja armija lihds ſchim beſ Dermana kunga labwehliſbas ir panahkufi, ko gribejuſi, tad ari turpmaſ wiſch tai nebuhs wajadſigš. (Ilg aplauſi pa labi).

Preſidents J. Eſchafte: Wahrds Petrewizam.

U. Petrewizš (ſozialdemokrats): Augſtâ ſapulze! Man leekas, ja nahf uš katedra miniſtra kungs un dod atbildi uš peepraſijumu, tad winam wajaga nahf klajâ ar faſteem un pahrleezinat, ka taš, ko wiſch ſaka, ir pateeſiba. To par noſcheloschanu apſardſibas miniſtrš nedarija. Wiſch ſazija: ja jatwer noſeedſneekš un jatwer uš eelaš, tad, lai wiſch neaiſbehtu, kehrejs newar domat par to, ka nezelaš kahds upuriš blaſuš. Pilnigi pareiſi! Tahdos apſtahkloš, kad jatwer noſeedſneekš, naw laifa ſtatitees uš to, waj nenoteef newainigu noſchaulchana blaſuš. Beſ eš buhtu wehlejees, lai Goldmana kungs peerahda, ka tur, armijaš wiršfardšê, tahdi apſtahkli ir hijuſchi. Ulgalwot, ka wini ir hijuſchi, nenofiſmê peerahdit un juhs,

fungi, dsirdejāt, ka apšardsības ministra funkcis tikai apgalwoja. Wīnšch peemineja ismekleschanas teefnesi. Tas esot atsinis apstahklus par tahdeem, ka nelikumiba nefahda naw notikusi. Bet tas war buht tapeh3, ka sche dachadi teef tulkots likums. Man naw ne mafatās wehleschanās schai gadijumā apwainot ismekleschanas teefnesi, ka wīnšch buhtu isdarijis sawu ismekleschanu partejiski waj nepareisi. Nebuht nē! Ja ismekleschanas teefnesis tulkojis likumu tā, kā to tulkoja apšardsības ministra funkcis; tad, bes schaubam, wīnšch nelikumibas atrast newareja, jo tanis likuma noteikumos, kuruš es jums nolasiju preefschā, ir norahditi wiši gadijumi kad war schaut un wisa ta leeta pastahw eefsch beigu teikuma pehdejās dalas, kas noschirta ar semikolonu no eepreefschejā teikuma. Tur ir fazits, ka wisflitafā, wisahrfahrtigafā gadijumā jaleeto eerotschi un ismekleschanas teefnesis ir šapratis, ka ahrfahrtigais gadijums eestahjas jau tad, kad arestetais nepaflausa stundineefa briedinajumu un ka tad war leetot eerotschus. Tā, azimredshot, šaprot to ismekleschanas teefnesis un tā šaprot to apšardsības ministra funkcis. Peh3 manas dsilafās pahrliezibas tā to likumu tulkot newar. Ahrfahrtigee apstahkli eestahjas zītā briedi, tad, kad taifni redsamš, ka arestetais taifas behgt, kad wīnšch mehgina islaust loga restes un gatawojas mestees ahra, kad teescham draud isbehgšana un kad stundineeks no apafschas newar pasinot šawai preefschneezibai un ziteem stundineekeem, lai tee nahktu palihgā un nowehrstu warbuhtēju behgšanu. Tad ir teesibas schaut. Bet waj tahdi apstahkli bijuschi, to apšardsības ministra funkcis pat otrreis fahpdams katedri nezentās peerahdit. Peh3 maneem eestateem, ta naw atbilde un ta neweenu newar pahrliezinat. Ur to tikai war dabut ustizibas wotumu, bet to war dabut ari bes atbildes. Mana dsilafā pahrlieziba ir, ka ustizibas wotums buhs tā kā tā, un ne tapeh3 es sche runaju, lai dabutu neustizibas wotumu; preefsch tam naw wajadsigs runat. Lai waretu pahrliezinat, ir wajadfigi peerahdijumi, bet ar peerahdijumeem sche nenahza. Es wehl reis kategoriski aisrahdu, ka ahrfahrtigi apstahkli no teem sinojumeem kuruš sneedsa apšardsības ministra funkcis un interpelaziju komisijas sinotajš, kuru mehš usskatam par bespartejisku, nebija redsami; pat Prensakowa funkcis, kurfch aisstahweja schini gadijumā ministri, nezentās peerahdit, ka bijuschi tahdi apstahkli, ka arestetee teescham mehginajuschi behgt.

Par behgšanas mehginajumu netika runats ari interpelaziju komisija, kur es biju flahit un kur pasklaidrojums dewa patš apšardsības ministra funkcis. Tikai sche, Satwerimes Sapulzē, wīnšch aisrahdija, ka arestanti mehginajuschi behgt. Bet par behgšanu newar buht runa, tahds noseegums aresteteem nemas neteef inkriminets. Tā tad, ja Goldmana funkcis saka: ja behg, tad war schaut, tas ir nepeerahdits un tadehl ir neweetā fazit, ka, ja rihfotōš tā, kā Petrewizs grih, tad neweena zetumā nebuhtu, tad wiši buhtu isbehguschi. Nē, Goldmana funkcis, tad wiši zetumneeki buhtu eefschā, bet starpiba buhtu ta, ka tad us wineem netiktu schauts. Tahlat Goldmana funkcis mineja par smageem noseedsneekeem, par to, ka tahdi esot wiršardsē. Es jums, ja atminatees, aisrahdiju, ka pret to, ka tur ir smagi noseedsneeki, neusstahjos. Es sinu, ka tur ir smagi noseedsneeki; warbuht, tur ir tahdi, kas pelna smagu sodu un kas sawu smago sodu sanems; bet es jautaju, waj tapeh3, ka tur ir smagi noseedsneeki, kahdam ir teesiba bes wajadsibas, bes teefas špreeduma jau eepreefsch dot sawu špreedumu, steigtees teefas špreedumam preefschā un eepreefsch noteefat bes apstahklu ismekleschanas?

Waj kahdam ir tās teesības? Man leefas gan, ka tahdas teesības neweenam naw. Schini gadījumā tas ir notizis; kahds ir aisteidsēes preekščā un mehginajis isleet, warbuht, ari sčhi smagā noseedsneeka ašinis bes teefas spreeduma. Uš to winam teesības nebija. Goldmana kungs jautaja, kas bija sčhis sčahwejs? Tas bija stundineeks. Stundineeki mainas un tapeh3 wini naw, tā jau Prefsnakows aifrahdija, nekahdā sinā eeintereseti. Wini mainas, wini ir fweščhi un tadeht newar buht domas, ka wini waretu atreebtees. Winam naw wajadsības un eemesla noslehtg kahdus rehkinus, bet ko tas peerahda? Tas peerahda to, ko usfwehra sčhe mans frazijas beedrs, Dermana kungs, ka skola fareiweem sčhini sinā ir slihta. Juhš, kungi, sinat, ka fareiwji pasčhi ustawus, kara likumus nemahzas un ka tos buhs winus mahzijuschi ziti, tam likumi jafaprot. Bet tee, kas fareiweem likumus ir mahzijuschi, naw likumu pareisi fapratufchi. Ja wini buhtu to pareisi fapratufchi, tad buhtu ismahzijuschi to zitadi, buhtu ismahzijuschi tahdā weidā, ka, ja teesčham noteet behgsčhana, tad ir brihw sčhout, jo tad ir ahrfahrtigi apstahkli. Bet azimredsot, likuma mahzitaji ir eemahzijuschi druufu fawadi un tapeh3 notikufi ta nelaimē, par kuru mehš runajām. Tapeh3 ari stundineeks formeli, weh3 likuma, ir wainigs, bet peh3 buhtibas, kungi, man ir gruhti atsiht winu par wainigu. Peh3 likuma burta winsch ir wainigs, bet ja nem wehrā to, ko Goldmana kungs te fajija, ka stundineeks to darijis apsinadamees fawu peenahkumu, tad jafaka, ka winsch fawu peenahkumu naw fapratīs, un naw fapratīs tapeh3, ka tas winam pareisi naw eemahzits. Schini gadījumā eerotfchus winsch ir nepareisi isleetojis. Tahlak par apstahkleem: Goldmana kungs faka, ka logeem aissliktas preekščā fastes un ta esot laba parahdiba. Kamerā esot gandrihs tikpat daudz gaismas, tā lihds sčhim. Kungi, ta leeta katram labi faprotama: ja aisslihta logam bleka faste, tad aisejot pee loga juhš redseet tikai fasti un gaisma eenahf eefščā tikai pa wirspufi. Waj war buht tad runa par to, ka gaismas ir peeteefoschi? Tās bleka fastes nemtas atkal no wezas zariksas Kreewijas zeetumeem. Pagahjuscho wafaru winas tika noplehstas no wirsfardes logeem un tagad, sčho rudenī, winas atkal iswilktas, laikam gudrā sinā winas netika isnihzinatas, bet paturetas un tagad atkal peeliktas pee logeem. Saprotams, ka apstahkli tahdejadi teef padariti zeetumneekem par neeefpehjameem. Es jautaschu, ko juhš domajeet, kas ir zeetumi? Es domaju, ka juhš newareseet sčhe pastahstit, ka zeetums ir atreebibas eestahde. Juhš fauzeet winu par islabofšanas eestahdi. Waj ir eefpeh-jama islabofšana tur, kur naw gaismas un kur walda netihriba? Es gribetu teikt — tur rodas noseedsiba. Pirmais noseedsibas eemesls ir besdarbs, kad zeetumneekam naw eefpehjams nodarbotees. Wapraseet turam katram audstinatajam, winsch jums pateiks, kad wiswairat behrns eemahzisees daschadas noseedsibas un nepareisibas: tad, kad behrnam nebuhš darba. Dodeet behrnam darbu, tad winam nekahdas domas par noseedsibam un nebehdnibam neradisees. Tapat tas ir ar zeetumneeku. Welzeet wina domu no noseedsibam nost, dodeet winam nodarbofšanas, dodeet winam konketru darbu, atwelzeet, wina smadsenes no noseedsigam domam un zitām leetam, tad juhš wareseet zeetumneeku labot. Radeet zitadus apstahklus zeetumā un tad, warbuht, daschš labs no teem, kas ir tagad noseedsneeks, isnahš no zeetuma tā godigs pilsonis. Bet turpinot paturet tos apstahklus, kahdi ir wirsfardse, es waru fakit ar pilnu pahrlēezibu, ka par islabofšanu

tur newar buht ne runas. Tur war buht runa tifai par zilweka isoleschanu, noschkirshanu no sabeedribas. Sa tur ir; bet zeetums to prinzipu ween neustahda. Rapeh3 tad to sauz par islaboschanas, par pahmahzishanas eestahdi? Kur te ir ta islaboschana? Tas te naw. Ja juhs teesham gribeet zeetumneekus islabot, tad jums jaet pa to zelu, ko rahdija muhsu frazijas beedrs Dermanis, kuru es schini gadijuma pilnigi atbalstu. Jums jaet pa zitu kulturelo walstu zelu, kuras mehgina meklet noseedsibu eemeslus pascha sabeedriska eefahrtã, un, ja noseedsiba notifusi, tad skatas noseedsneeka ta zilweka, mekle winã zilweka dwehsfeli, mehgina atraft zilwezibas dsirksteli, usmodinat to zilweku, kas war buht dehl sabeedribas apstahkleem nokauts, mekle to otrreis padarit par zilweku. Ja juhs gribeet redset noseedsneeka zilweku, ja gribeet winã redset zilwezibas dsirksteli, tad jums jaet pa to zelu, pa kuru ejot juhs teesham wareet domat par zilweka islaboschanu. Bet muhsu zeetumi ir skiftaki par wezo Kreewijas katorgu. Juhs gribeet atnemt zilwekam gaismu, juhs gribeet atnemt winam fauli. Ko juhs gribeet, lai arestetais zeetuma dara? Waj juhs domajeet, ka dsihwu zilweku ir eespehjamã pahrwehrt par mumiju, kas tifai stahw un gul, kas zita neka nedara? Es domaju, ka kursch katrs no jums, ja faut kahdu apstahllu dehl buhtu nokluwis zeetuma, peh3 tam, kad kahdu laiku tur buhtu nosehdejis un tad eerawdsitu fauli paspihdam, mehginatu kahpt logã eefschã un aismirstu, ka turpat stahw stundneeks un fazitu: „Es tagad gribu fauli redset, jo neesmu redsejis to mehnescheem un gadeem!“ Tahdi apstahlli norahda us to, ka noseedsneeki neteek laboti. Usleezeet sawu roku us firds un apsinatees to. Es jums saku, ka wisa pasaule atsihs, ka schahda apeeschanas ar friminalisteem, ar noseedsneekteem ir neweeta. Neusim, peemehram, to paschu Kreewijas pasihstamo friminalistu Rusminu Karawajewu, kursch walsts dome aistahweja likumu par nahwes sãda atzelschanu. Rusmins Karawajews fazija, ka nahwes sãds ir jaatzel, ka tas ir nezilwezigi; winsch ir jaatzel tapeh3, ka sabeedriba nedrihst buht atreebiga, wina drihst noschkirt noseedsneekus, bet wina nedrihst atnemt teem dsihwibu. Sabeedribai jabuht augstfirdigai pret noseedsneeku. Es jautaschu, kur sche ir sabeedribas augstfirdiba pret noseedsneekteem? Es saprotu, ja tas buhtu notizis tad, ja kahds wirsardsẽ arestetais buhtu usbruzis ar eerozi, tad buhtu teesiba leetot eerozi ari pret to. Juhs wineem efeet atnehmuschi eerotschus, eefehdinajuschu winus aifrestem; bet tad jums ari naw teesibas bes wajadsibas isleetot pret wineem eerotschus. Tas ir nezilwezigi. Es domaju, ka juhs aismirsiteet, ka sche runã us jums tifai sozialdemokrats un atminefeet, ka ar jums runã reisẽ sozialdemokrats un ari zilweks. Ja juhs lafeet grahmatas — un tas juhs teesham lafeet — tad atradiseet tur sinas par moderneem zeetumeem, to, ko mehgina safneegt kulturela pasaulẽ, tad juhs sapratifeet, ka zeetumam wajag buht preefsch noseedsneeka islaboschanas. Lai jums raksturotu paschas sabeedribas apstahklus, es waretu peewest peemehru. Neaismirsteet to, ka ja juhsu behrni atrastos tahdos apstahklos, kahdos ir atraduschees schee noseedsneeki, tad ari wini deef waj buhtu palikuschi par godigeem pilfoneem, tad ari wini warbuht buhtu palikuschi par noseedsneekteem. Es negribu buht sche personigs, bet gribu tifai aifrahdit, ka pateizotees labai audsinaschanai juhsu behrni naw palikuschi par noseedsneekteem un nesehch, warbuht, tapeh3 armijas wirsardsẽ. Ja nebuhtu iszehlees pafaules farfch, kas eemahzija fareiwjus us laupischanam, tad wini ari nekãd nebuhtu palikuschi par no-

seedsneekem: frontē wini ir palikufchi par laupitajem! Ja tahdi apstahkli ir radufchees pafaulēs kara deht, tad es jautaju, waj tas fareiws, kas pafaulēs karu naw issauzis, ir wainigs, ka winsch palizis par noseedsneeku? Es gribetu fazit, ka wiswairaf ir wainigi tee, kas ir issaufufchi pafaulēs karu. Ja juhs nemeft wifus schos apstahklus wehrā, tad juhs fazifeet lihds ar mani, ka fareiwis naw wainigs un wina fods ir mihsftinams. Tapehz jabuht zilwezigeem pret wiseem fareiweem, ari pret fareiweem-noseedsneekem, un ja apfardsibas ministrs grib buht par kulturelas walsts apfardsibas ministri, tad winam tee blefi ir janonem no wirsfardses logeem un jarada tur zilwezigi apstahkli. Es galwoju, ka tahdus apstahklus war radit, ka neweens noseedsneeks no armijas wirsfardses neisbehgs un ka nebuhs logā jafchauj.

Presidents J. F. H. a f t e: Wahrds Dermanim.

W. Dermanis (sozialdemokrats): Augstā fapulze! Es otrreis nebuhtu fahpis uf katedra, ja nebuhtu isaizinats no Goldmana funga. Par to winam japateizas, ka juhsu laiks teef ufwawets. Man jaatspehko wina eebildumi par to, itkā es buhtu bijis tas, kursch grib fodu uslikt nabaga fargfaldatam. Es nebuht tā nedomaju, jo tas nabaga faldats naw wainigs. Tas ir waldofchā reschima upuris. Echo wehl no zara laifa usglabajufchos instrufziju upuris, un ja schis instrufzijas ir paturetas, tad par to atbild muhsu waldiba un kara ministrs. Ja fargfaldata stahwofliis ir apdraudets, tad par to efet juhs atbildigi, par to mums naw jataifa pahrmetumi fargfaldatam, bet gan apfardsibas ministrim, Umana un Berga waldibai (Sawzeens no labās pufes: „Klike!“). Labs ir, klike. Es peeweenojos. Schini finā esmu weenis prahtis ar jumš. Dtrs — atteezibā uf grahmatam Goldmana fungs attehloja to stahwofli tā, itkā grahmatas buhtu bijufchas. Es konstateju, ka zetumā grahmatu naw, ja dauds, tad fahdam zetetumneekam ir fahrt fahda mahzibas grahmata, waj religifka fatura grahmata, bet tahdu grahmatu, kas atihstitu garu, naw. Es nebuht neesmu prahtis to, lai stary zetetumneekem tiktu isdaltas sozialistifkas grahmatas un, lai Deews pafarga, wehl komunistifki raksti. Buhtu leels folis uf preefschu, ja juhs zetumos dotu lasit kautschu latweefchu originalrakstneekus, ja ne fkalstos sehjumos, tad tahdos, kā tos Latwijas grahmatu tirgū war dabut. Tahdu grahmatu zetetumneekem naw un tapehz wineem pateesi ir jadsihwo gara tumfiba. Tre-fchais, uf ko gribu greeft wehribu, ir Goldmana funga agitazija pret mani, lai faldati neklausas uf mani, ko es runaju. Warbuht te Goldmana fungs ir isdarijis pret sawu gribu tahdu agitaziju, kas noweda jau reis pee Bolwu notifumeem. Warbuht, ka ari schoreis „Waldibas Wehstnesis“ isdaris tahdu pat agitaziju, kā toreis, kad bija runa par Leepajas notifumeem. Tad bij fagrositas sozialdemokratu runas un pat labā spahna deputatu runas ar noluhfu, lai waretu skubināt uf grantinu pret sozialdemokrateem. Ja Goldmana fungs te agitē uf to, lai faldati neklausas, ko es runaju, tad es nesinu, waj apfinigi waj neapfinigi winsch to dara, rihhidams faldatus pret mani. Man te Satwerfmes Sapulzē ir tahda pat teesiba runat, kā Goldmana fungam, un manam wahrdam ir tahds pats likumigs spehts, kā wina wahrdam. Ja winsch buhtu fapratis katra Satwerfmes Sapulzes lozella un katra deputata teesibas, tad winsch nebuhtu teizis, lai faldati neklausas uf to, ko runā weens no sozialdemokratu deputateem. Es domaju, ja faldats islasis to, ko te runaja mans frakzijas beedrs Petrewizs un es, tad ta buhs weena no wislabakās agitazijas preefsch faldatu attihstibas sozialistifkā garā

un saldatš redsēs, ka mehš ešam tee, kaš ſchai jautajumā aiſtahw ſaldata intereſeš. Un no debatu atſtahtijuma wini redsēs, ka labaiš ſpahrnš ir taš, kaš ſchai ſinā nem wiſmaſato dalibu, jo wini bij ahrā pa debatu laifu un kad nahza balfoſhana, tad wini eenahza eeſſchā. To lai dšird un eewehro tee ſaldati, kaš te fehd un klauſaš.

Tahlat manš weedokliš atteezibā pret ſaldateem ir taš patš, ka hds wiſpahrigi ir ſozialdemokrateem. Mehš ešam par ſaldatu demokratiflām teeſibam, par to, lai weenfahrfcheem ſaldateem buhtu teeſibaš ne maſakaš kā pahrejeem pilſoneem: mehš ešam par to, lai ofizeeri netiftu noſtahditi pahraſ priwiligetā ſtahwokli. Man paſcham ir bijuſchi tahdi gadijumi, kad eš iſbrauzu uš laukeem uš reſerateem, ka ſaldati ſuhdſejāš par ahrfahrtigi behdigeem dšihweš apſtahkleeem: par to, ka wineem ſliktš uſturuš, par to, ka wini teeſ ſaſpeeſti kā lopini ſchaurāš telpāš, kā peemehram Dundagā, kur ſaldati ſuhdſejāš par to, ka weenā maſā iſtabinā ſaſpeeſiš wefelš pušduziš, kamehr ka hds muifchaš pahrfiniš apdſihwo daudš iſtabu. Mehš ešam par to, lai wineem dotu zilwezigu dšihwi wahrda pilnā noſihmē, un tapehž mehš uſſtahjameeš par to, lai wini netiftu apſchauti zeetumoš. Ja taš, ko mehš te runajam, teeſcham naw runatš ſaldatu intereſeš, tad pateeſcham jadomā, ka ſaldateem waiš naw weſelaš logikaš. Eš eeteizu Goldmana funkcam, lai wiſch wiſmaſ liktu „Latwijāš Wehſtneſcha“ redaktoram ſchoreiš nodrukāt (Smeekli); atwainojeet, eš pahrteizoš: „Waldbiāš Wehſtneſcha“ redaktoram nodrukāt wiſmaſ beſpartejiſſkati muhſu runaš un tad winaš dariš wajadſigo labo eeſpaidu.

Beidſot 4. peeſihme. Goldmana funkc ſawā pirmā runā dewa padomu mums, ſozialdemokrateem, atſaukt to, ko mehš eſot ſinojuſchi ahrſemēš par Latwijāš apſtahkleeem, itkā mehš buhtu ſagroſijjuſchi apſtahkluš. Noklauſijuſcheeš Goldmana funkcā diwaš runaš, mehš atſihjtameeš, ka mehš newaram ſinot ahrſemem to, ka apſtahkli buhtu labojuſcheeš; to, ka Goldmana funkc un muhſu waldbiā buhtu nolehmuſchi ſchoš apſtahkluš labot, labot ari zeetuma reſchimu. Tapehž taš, kaš teiktš, lai paleeſ ſpehā, un tifaſ tad, kad zilweziſki apſtahkli tiš eeweſti muhſu zeetumoš, kad brutalā wara, ar furāš palihdſibu muhſu waldbiā griš waldit, buhš mitejuſeeš, tad buhš peenahziš laiš, ka mehš ſinojam ahrſemem, ka Latwijā ir eeweſti demokratiflš reſchims. To mehš no tagadejāš muhſu waldbiāš negaidam. (Applauſi kreifajā puſē).

Preſidentš J. Eſch aſt e: Runataju ſaraſtiš ir iſſmeltš. Eeſneegtaš ir pawiſam 3 pahrejaš formulaš, Eš winaš nolaiſſchu tahdā fahrtā, kā winaš tifa eeſneegtaš. Pirmā ir paraſtiita no Rudewiza, P. Kalnina, J. Zelma, Klarāš Kalnina, Upaſijāš, Zeelena un wina ſtan:

„Satwerſmeš Sapulze, noklauſijuſeeš peepraſijumu komiſijāš ſinojumu par apſtahkleeem wirſſardſē un waldbiāš atbildi uš ſozialdemokratu peepraſijumu, atrod, ka wairaku eeſlodſito ſara wihru eewainoſchanaſ ar ſchahweeneem zaur logeem par zehloni bijuſi wezo Kreewijāš noteikumu peemehroſchānu no waldbiāš; eeſlodſitee ſareiwjt tureti nepeelaſchami ſliktos apſtahkloš un apeeſchānāš ar wineem no wirſſardſeš adminiſtrazijāš puſeš bijuſi neſcheblika. Satwerſmeš Sapulze uſdod waldbiāi nowehrt wirſſardſē waldoſchāš nekahrtibaš un gabdat par zilwezigu apeeſchānoš ar eeſlodſiteem, nekawejoſchi atzelt wezoš noteikumuš par ſchāuſchānu uš eeſlodſiteem zaur logeem, ſaukt pee atbildibaš wainigoš par amata waraš pahrtahpſchānu un pahreet uš nahkoſcho deenaš fahrtibu.“

Otrā pahrejaš formula ir eeſneegta no Satwerſmeš Sapulzeš lozeſkleeem: Uſchmana, Oſola, Pahehrſa, Jr. Traſuna, Alberinga un Rotana un ſtan tā:

„Veelam preefchâ peenemt schahdu pahrejas formulu: Satwerfmes Sapulze, noklaušujušees apšardšibas ministra un interpelaziju komisijas šinujumus atteezibâ uš sošaldemokrātu frakcijas peeprašijumu no 4. mara, pahreet uš nahfošho deenas fahrtibas punktu.“

Trefchâ pahrejas formula, furu ir parakstijuschi Presnakowš, Šhiemanis un Fišchmanis, štan tã:

„Noklaušujušchees apšardšibas ministra pašlaidrojumu, Satwerfmes Sapulze pahreet pee deenas fahrtibas.“

Birmã eesneegtã pahrejas formula ir motiweta, abas pehdejãš ir nemotiwetaš. Sastanã ar fahrtibas rulla 107. pantu eš lišchu papreefchu uš balfošchanu nemotiwetãš pahrejas formulas un pirmã fahrtã pehz eesneegšchanas fahrtibas. Wišpirms Ušchmana formula. Waj augštã šapulze wehlaš, ka winu wehl reis nolafa? (Nē!). Ta ir weenfahrtšha formula beš motiwejumeem. Eš lišchu šho pahrejas formulu uš balfošchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho pahrejas formulu. Šagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrejas formulu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturejãš no balfošchanas. Atturejušchees naw neweens. Balfošchanas iškafums šefošchais: Par Ušchmana formulu nodotaš 77 balsis, pret 56 un atturejees naw neweens. Šã tad šchi pahrejas formula peenemta. Sastanã ar 110. fahrtibas rulla pantu wišas pahrejãš formulas atkriht.

Uš deenas fahrtibas buhtu pahreja uš nahfošho peeprašijumu, bet te ir eesneegts no interpelaziju komisijas šefošchais rakts:

„Šewehrojot to, ka eesneegtã interpelazija par ministra Plahka darbibu aifštar daudš swarigus jautajumus, furu noštaidrošchanai ir wajadšigs leelš materialu daudšums un plašha eedšikinašchanãš wišã rešora darbibã, interpelaziju komisija luhds pagarinat terminu atšaušmei uš 7 deenam.“

Wahrds Nonahzam.

D. Nonahzš: Eš pašlaidrošchu tuwaš nupat nolafito preefšlikumu. Interpelazija par Plahka darbibu neatteezas uš šahdu šinamu atšewiškču notikumu, bet šihmejas uš wišu rešora darbibu, pee tam loti swariga, plašha rešora darbibu. Še jaeenem šahwoškis par iškštibas ministra atteezibam pret pamat-un widuškšolam; pret mahtflu wišãš winãš nosarẽš. Še ir jaeepašihstas ar ekspertu atšaušmem. Interpelaziju komisija strahdã deenu no deenas, noturedama dašchreis pat diwas šehdes deenã. Darbs šchimbrišcham naw paweitšš til tahlu, ka jau šchodeen waretu nahlt augštai šapulzei preefchã ar ašinumumu. Sastanã ar fahrtibas rulli, taišni šchini šehdẽ tas bija jadara. Bet janem wehrã, ka šchajã mehnešha laikã, kas nõtezejis kopšch interpelazijas eesneegšchanas, eekrita leeldeenu brihwdeenas, kad neweena komisija nestrachdaja. Šapehz interpelaziju komisija leel preefchã pagarinat winai laiku atšaušmes došchanai uš 7 deenam.

Prešidents J. Šchalste: Interpelaziju komisijas preefšlikums ir šinams darits. Eš luhgšchu iškazitees, waj, warbuht, buhtu pret to kautkahdi eebildumi. Ja nebuhtu, tad tas ir peenemts. (Balsis no weetam: „Luhdsam nobalsot!“). Eišchu preefšlikumu uš balfošchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas peekriht termina pagarinašchanai interpelaziju komisijai. Šagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret termina pagarinašchanu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfošchanas. Naw. Balfošchanas rezultati: par pagarinašchanu nodotaš 66 balsis, pret to 64. Šã tad pagarinajums peenemts.

Nahkošchais deenās fahrtibas punktš ir — jautajums par naturaliju neissneegšanū walsts darbīneeseem. Us to atbildēs apgahdības ministrš.

Apgahdības ministrš A. Kalniņš: Augstā sapulze! Atteezibā us nokaweto naturaliju issneegšanū waru pastaiderot sekosho. Bij tahds laika sprihdis, kad nebij espehjams peeteefoschā mehrā nopirkt ahrēmēs tās naturalijas, kuras bij jaissneeds eeredneem. Tas stahweja fakarā ar to, ka mums nebij toreis pee rokas wajadsigo lihdselku. Un toreis teefcham ar naturalijam nestahweja labi. Bija eekrahjees leelafs neissneegtu naturaliju daudsumš. Beidsamā laikā fakarā ar to, ka wajadsigee lihdselki mums ir radušchees, naturaliju issneegšana teef eewesta atkal wajadsigā normā. Daudsi istruhkumi, kuri tahdreis bija loti leeli, tagad ir eewehrojami samasinajuschees, un ir pilniga zeriba, ka mehnescha laikā itin wišs tas, kas ir palizis neissneegts, tiks issneegts un naturaliju issneegšana atradisees wiša normalā stahwofli. No mehnescha naturalijam wispirms jaaisrahda us kartupeleem, ar kureem stahw wisflitaki. Tas ari ir pilnigi saprotams, jo naturalijas eeweda tad, kad bija eestahjees auksts laiks un kartupeļus wairš newareja pahrwadat. Tagad, kur laiks ir palizis flitaks un kartupeļus war pahrwadat, apgahdības ministrija ir ruhpejusees par to, lai kartupeli tittu pahrwadati un weena dala no eewahsteem kartupeleem ir issneegta eeredneem, galwenām fahrtam dselzelneseem. Rigā pehdejās deenās ir nodoti isdalischanai wairaki wagoni kartupeli. Us preefschu kartupeli eenahfs no weetam un wini tiks tahlafu issneegti, bet tomehr naw zeribas, ka mehnescha laikā ar kartupeleem warefim wišus eerednus apmeerinat. Par weenu dala buhs jaissneeds rudsu milti, waj ziti produkti pehz weenoschanās ar eeredneem. Otrais no mehnescha produktiem, ar kureem stahw flitti, ir, rudsu milti. Rudsu milti ir neissneegti apmehram par pušotru mehnesi, bet tuwatās deenās peenahfs tahds fugis ar milteem un wehlat wehl zerami dafchi fugi, tā ka mums ir zeribas ar rudsu milteem weena mehnescha laikā wišus eerednus tā apgahdat, ka nebuhš wairš nekahdu istruhkumu. Waj tā buhs ar kartupeleem, to newar noteikt un tur laikam buhs wajadsigs lihds pušotra mehnescha. Šapat ne wišai apmeerinofchi stahw ar seepem. Uri tās palikuschas eepafalu, bet tagad, kur ir wiši wajadsigee materiali pee rokas, kur weena dala seepu ir jau pagatawota un weena dala ir isdota pagatawofchanai, war teikt, ka mehš warefim schis naturalijas mehnescha laikā wišiem isdot. Par zltām naturalijam jafaka, ka tās jau issneegtas waj nu lihds schai deenai, waj issneegtas pat us preefschu.

Kas atteezas us gada naturalijam, tad jafata tas, ka wislaunaki stahw ar wadmalaš drahnu, un tas ir tadehl, ka mums nebija espehjams wilnu laikā eegahdat. Tagad wilna ir dabuta, wadmalaš pagatawofšana ir fahhta, un ir zeribas, ka trihs mehneschu laikā warēs pagatawot atteezigo wairumu, kas wajadsigs preefsch isdoschanas. Lihds schim wadmalaš ir issneegtas tīkai weena septitā dala no ta, kas gada laikā jaissneeds. Linu audeklis ir wišs gataws, leelafā dala no schi audekla ir issneegta (apmehram $\frac{3}{4}$) un $\frac{1}{4}$ atrodas noliktawās. Šā tad ar linu audekla naturalijam mehš buhsim pehz pahris nedelam zauri. Atteezibā us sabafeem ir jafams tas patš, ka pahris nedelu laikā tiks nodots wišs, kas ir wajadsigs, lai gada normas apmeerinatu.

Šā tad mehš newaram teikt, ka wispahrigi ar naturalijam stahwetu wišai flitti. Newaretu ari teikt, ka stahwetu labi, bet leeta atrodas tahdā

stahwokli, ka laboschanas eet leeleem soleem us preekschu. Un pehz mehnescha, wisleelafais 1 1/2 mehnescheem, mehnescha naturalijas buhs pilnigā fahrtibā, bet gada naturalijas pehz trihs lihds ischetreem mehnescheem. Naturaliju finā nenormalibas ir bijuschas, bet tas iszehlees zaur to, ka muhsu apstahkli bij tahdi, kureem mehš pahri tikl newarejam. Tagad, kur mehš scheem apstahkleem efam tikuschi pahri, wairaf naw baschas par to, ka naturalijas netiks fahrtigi issneegtas. Te bija aifrahdits us to, ka eeredneem zehluschees loti leeli saudejumi no ta, ka naturalijas naw laika issneegtas. Man leetas, ka tur nebuhš zehluschees saudejumi, bet buhs zehluschas tikai sinamas nepatikschanas un gruhitibas. Saudejumi eeredneem waretu buht zehluschees zaur to, ka naw laika issneegtas naturalijas tahda gadijuma, ja zenas buhtu krituschas; bet ta ka naturaliju zenas ir gahjuschas us augschu, tad zaur to teeschi saudejumi newareja zeltees, wareja zeltees tikai saimneeziskas neehritibas. Tas buhtu wisš, ko es waretu par naturaliju issneegschanu finot.

Prezidents J. Tschafste: Man ir eefneegts preekschlikums, parafstits pehz fahrtibas rulli paredsetas fahrtibas ar 33 parafsteem, atflaht debates. Wahrds peeder Morizam.

5312
E. Morizš (sozialdemokrats): Pehz schis atbildeš atleef konstatet, ka ta newar apmeerinat sozialdemokratu frafziju un tapat tos darbineefus, kas naturalijas nebij fanehmuschu un nefanam. Te ministra fungs sinoja meerigā toni, ka eeredneem zaur to, ka naturalijas naw laika issneegtas, nekahdi saudejumi naw zehluschees. Warbuht, ir weegli pateikt, ka masajam eerednim, kas wehl lihds schai deenai fanem pahraf masu aldsinu, ka tam aiftura daschos mehneschos 1300 rublu naturaliju weida no wina algas, tad tas winam nekahdus saudejumus nenes. To war pateikt, bet tizet tam newar, jo katrs no teem fajuht ar katru deenu, ko tas nosihmē. Aifrahdija, ka ir bijuschas gruhitibas waldbai. Sinams, katrai, pat wisidealafai waldbai war buht gruhitibas, bet newajaga nowest lihds tam, ka eeredni zaur to, ka wineem neifneeds naturalijas, nonahf schausmigā stahwokli, ta ka pat meerigafee ifeet no pazeetibas. (Sehdes wadischanu usnemas wizepresidents A. Petrewizš). To waldbiba ifdarijusi. Tagad ir usstahditas prasibas un pilnigi pamatotas, ja eeredneem neifneeds laika naturalijas, tad lai ismaksā naudā datu no naturaliju wehrtibas. Ra no schis atbildeš, ta ari no schis leetas gaitas ir sfaidrs, ka tikai tahda zela to war nofahrtot un lihds schai deenai waldbiba par to naw domajusi, ka to nofahrtot, naw farunās stahjusees, tās noraidijusi. Ar tahdam atbildem tif swarigu jautajumu, kursch nowedis pee til leeleem farschgijumeem, newar nofahrtot.

Wizepresidents A. Petrewizš: Pee wahrda neweens naw peeteizees. Mehš pahrejam us nahtoscho jautajumu, kursch eefneegts 13., 15. aprili. Wahrds eefschleetu ministrim.

5312
Eefschleetu ministrš A. Bergs: Augstā sapulze! Man ir tas gods waldbibas wahrda dot atbildi us jautajumu, kursch wehrts pret mani, kuram par tematu ir diwi notifikumi: weens ir sapulze, kuru Dermana fungs peeteiza 14. aprili, bet prefekts us manu rihfojumu naw atlahwis. Notifikums peeprafijumā pareifi atehlots. Teefcham Dermana fungs peeteizis preekschlafijumu ar diweem temateem. Weens bija „Ro Latwijas dselzelneeki war mahzitees no dselzelneeku organisazijam un zihnas Seemelamerikas Saweenotās Walfstis“, un otrs bija Steina funga referats: „Par dselzel-

neeku kulturelo stahwofli.“ Schini gadijumâ waretu buht runa par diwâm leetam: waj nu Dermana lungs gribeja informet fawus klauſitajus par dſelſzeleeku dſihwi Seemelamerikâ. Ja wiſch to gribeja, tad nebuhtu nefas launs notizis, ja tos Dermana lunga pehtijumus wina klauſitaji buhtu dabuſchi dſirdet diwas nedelaſ wehlat, bet newis 14. aprili, fur ſtreiſ ſtahweja preeſſchâ un wiſi prahti bija uſtraukti, un meerigi noklauſitees Dermana lunga pehtijumos nebija iſhti labais brihdis. Otra warbuhtiba — un ta beſ ſchaubam ir tuwala — ir ta, ka Dermana lungs ar fawu beedri Steina fungu 2 deenas eepreeſſch tam, tad automatiski wajadſeja ſahltees ſtreikam, gribeja runat ſem ſchi wirſrakſta kaut ko zitu. Bet ja tâ, tad ir pareiſafi darits, ka ſchis preeſſchlaſijums nenotika. Uzimredſot, Steina fungam, kaſ ir iſwehrtrees par ſtreifu komitejaſ waditaju, nebij prahti runat par ſtahwofli Seemelamerikâ, bet gan par apſtahlteem uſ dſelſzeleem muhſu paſchu ſemê. Bet diwas deenas pirms ſtreika laut leet elku uguni buhtu bijis nepareiſi. Ja pateſi buhtu bijis nodomats minetais preeſſchlaſijums, tad wiſch wareja gaidit diwas nedelaſ, bet ja bija nodomats kaſ zits, tad preeſſchlaſijums bija jaaiſleeds. Es eſmu pahrlleezinats, ka augſtâ ſapulze ſchai leetâ doſ man taiſnibu.

Otrs notifikums ir taſ, ka 14. aprili transportſtrahdneeku arodneeziſkâs beedribas telpâs, Karla eelâ Nr. 33, ir notikuſi kaſhda ſapulze, kuru polizija iſſauza. Teefſham notifikums tahds ir bijis. 14. aprili atteezigâ eefſtahde dabuja ſinat, ka apſihmetâ weetâ noteet ſapulze. Appraſotees pee preſekturâs, waj ſapulze ir peeteikta, iſrahdiâs, ka wina naw peeteikta; tâ tad nelegala ſapulze. Cerodotees ſapulzes weetâ, polizija atrada 153 perſonas, kuraſ ar kautko nodarbojâs. Schis perſonas pahrkontrolēja, un iſrahdiâs ſtarp winâm 18 perſonas, kuraſ newareja uſrahdit dokumentus, kuri buhtu bijuſchi kaſtriba. Schis perſonas aiſweda uſ atteezigâm eefſtahdem. 14 perſonas wareja tuhlit atſwabinat; 4 patureja lihds otrai deenai pulkſten 12 un tad winaſ palaida walâ. Sapulzes telpas pehz ſapulzes iſklichdinafchanas aiſſeegelēja, bet ari winaſ tagad ir attaiſitas walâ un nodotas transporta ſtrahdneeku brihwâ rihziba. Jautajumâ ir tehlotſ, ka ir bijuſi gluſchi newainiga ſapulze, kura nodarbojuſees ar beedru naudaſ maſſaſchana, ar tekoſchâ momenta pahrunaſchana u. t. t. Tâ taſ naw bijis. Wina naw tif nekaitiga bijuſi, kâ te to gribeja tehlot. Jr notikuſi formela ſapulze, pee kam peedalijuſchees ne tika arodneeki, bet ari zitaſ ſweſchaſ perſonas, kuraſ newareja uſrahdit beedra kartinaſ. Naw bijuſi beedru naudaſ maſſaſchana un apjautafchanâs pee ſawaſ preeſſchneeziſibaſ, bet ir bijuſi nelegala ſapulze. Par to leezina protokolſ, kaſ ir manâs rokâs. No ta redſams, ka ſpreeſtſ par ſtreikeem. Raſſitajſ gan ir bijis newiſai weiklſ, bet ſapraſt tomehr war. Wiſch rakſta tâ: „Doſ beedrus, kuri ſtreikâ naw peeweenojuſchees, ſaweeniba nolemj winuſ iſſleht no ſaweenibaſ un uſſkatiit kâ ſtreiklauſchuſ. Puhds zitâſ ſaweenibaſ nepeenemt winuſ. Winu wahrduſ pagaidam neiſſludinat.“ Tâ tad te eet runa par to, ka wajadſigs leetot ſinamaſ repreſiſjaſ pret teem, kuri ſtreikâ newehlaſ peedalitees. Jr ari wehl otrs punktſ protokolâ, fur pee wahda ſaukta perſona. Te protokolſ ir nenobeigtſ, tâ kâ newar konſtatet, kaſhdi ſoli ir domati ſpert, bet azimredſot ſche ir bijuſi pahrruna par darba brihwibaſ aprobeſchoſchana. Kâ teizu, ſcho ſapulzi war uſſkatiit par nelegalu un es ſew paturu teeſibaſ ſpert ſinamuſ ſoluſ.

Ur to es waretu beigt fawu atbildi, ja Moriza lungs, motiwedams

jautajumu, nebuhtu aifšehriš wehl dasčas leetas, kuras esmu spēests no-
štaidrot. Štaidriba šhiniš uštrauktos laifšos teefšam buhtu wehlama.

Weens no ušbudinošheem fakteem, kurfš šazehla Moriza kunga išbrih-
nešchanos un pahmetumus, ir tas, ka zeturtās ešploatazijas nodalas preešch-
neekš išfludinajis uš dšelszeleem mobilizaciju no 17 lihds 45 gadeem, kà dšels-
zelneeku šaweenibai telegrafets. Eš, šaprotama leeta, nepeenemu, ka Moriza
kungs ar nodomu buhtu gribejis augsto šapulzi maldinat, bet winšch patš
beš šchaubam ir maldinats. Nekahda mobilizacija naw pašludinata. Ne 4.
ešploatazijas nodalas preešchneekš, ne zita kahda persona mobilizaciju naw
išfludinajusi. Šekams man neparahda dokumentu, ka tas tã ir, eš šchis sinas
uškatu par nepatešam.

Sahlaš Moriza kungs ušbudinas par to, ka eewests kara stahwoškis uš
dšelszeleem. Eš nemos apgalwot, ka kara stahwoška eeweshana uš dšelsze-
leem bija nepeezeeshama. To eš gribu peeraštit un motiwet ar kahdu rakstu,
kurfš man ir rokã un kurfš paraštits no Moriza kunga fratzišas beedra.
Winšch rakstits uš blankas no Latwijas dšelszelneeku šaweenibas zentralas
waldes 15. aprili Nē 251. Winšch škan tã :

„Dšelszetu wiršwaldei.

Dšelszelneeku šaweenibas zentralã walde ar šcho pašino, ka 16 aprili no
pulksten 7 rihtã dšelszelneeki atbildibu par dšelszetu inwentara apšargaschanu
nonem.“

Rakstis paraštits no Seiboldta un wehl kahda, kuru eš nenemos išlašit.
Ro tas nošihmē? Ja Seiboldta kungs pašino, ka winšch neušnemas no
pulksten 7 no rihta nekahdu atbildibu par dšelszeleem, tad tas glušchi neka
nenošihmē. Seiboldta kungam neweens tahdu apšardšibu naw ušliziš, un kaut
kahdu atbildibu winšch lihds tam naw nešis. Tã tad azimredsot, tekštam tika
tahda nošihme, ka Seiboldta kungs wehlaš greest ušmanibu, ka kahdi šaresch-
gijumi war notikt. Ja tas tã, tad jaeewehro, ka muhsu dšelszeli ir mums
tik dahrgi un tik šwarigs šatitšmes lihdselkis, ka eewest kara stahwoški winu
šargaschanai naw pahraf bahrgs un ašs lihdselkis. Uugštais nams peekritis,
man leekas, šchim domam. Tahdu leetu, kas raditu nemeeru, šche naw.

Bet Moriza kungam nemeers azimredsot greeshas ne pret kara stah-
woški kã tahdu, bet tas, luhš, dodot ešpehju leetot reprešijas. Newaru leegt,
ka ari šhini sinã kara stahwoška eeweshana pehz manãm domam ir bijusi
wajadšiga un nepeezeeshama, ja teroristiški akti ir notikušchi no štreifotaju
pušes. Manã rihzibã atrodas protokoli, kur štreifotaji ir peedraudējušchi
darba turpinatajeem ar waras lihdselkeem. Tahdu man ir wairak. Wilzeeni,
kuri gahjušchi šahrtigi, ir tikufšchi no nesinamãm personam, no kurãm
dasčas apzeetinatās, apšweesti ar akmeneem. Rahds eezirkna preešchneekš,
kuram trahpits ar akmeni pa muguru, ir nokritis beš šamanas semē un tika
dšelszelneeki, kuri turpinajušchi šawu darbu, winam palihdsejušchi un aifne-
fušchi to uš mahjam. Teroristiški akti tã tad bija un wareja notikt wehl lee-
lašos apmehros un špert štingrus šolus pret wineem ir pilnigi dibinati.
Mans peenahkums bija špert štingrus šofus, darit wišu to, kas bija manã
warã. Un eš gan pelnitu pahmetumus, ja to nebuhtu darijis.

Bes tam augštai šapulzei sinams, ka uš šcho štreiku ziti, kuri atrodas
ahrupš šchis šapulzes, lika leelas zeribas. Eš waru atšautees, uš „Sozial-
demokratu“, juhsu ofzielo išdewumu, kurfš konstatē to, ka ar štreiku bija
domats šaweenot kahdu atklahtu pulšchu no komunistu pušes. Peelaist to

resp. nespert nekahdus solus, ta buhtu bijusi atkal waras neleetofšana. Waja-dseja buht fagatawotam ar wiseem: lihdsjekleem, lai to paralisetu.

Man aisrahdis sche, ka kara stahwoklis dod eespehju leetot represijas. Tas pareisi, bet nekahdas represijas naw notikufchas. Man aisrahdis, ka wairaki apzeetinati, bet apzeetinati tikufchi tahdi, kuri gribejufchi laupit ziteem darba brihwibu un tahdi elementi, kuri ne ais fainneeziſtam prasibam, bet ais ziteem eemesleem eejaukufchees streika. No awisem jau ir sinams, ka pirmis streika iszelschanas, diwas deenas eepreefch, ir apzeetinata kahda Emma (ja nemaldos) Ahboltin, kahda fleepena ſapulze un diwas no tas dalibneezem ir atsinufchas, ka te ir notureta komunistiska ſapulze. Iſtratot dſihwokli, ir isdeweess nahkt us pehdam weselai komunistu organizacijai, ar to isfkaidrojami tee areſti, kuri ſchinis deenas notikufchi. Ra pee tam ir areſteti ari daschi arodbeedribu waldeſ preefchſtahwi, es negribu teikt pilna ſastahwa, bet leela data, tas luhk, deemschehl isfkaidrojams ar to, ka winos bij eeweefufchees komunisti. Tas newar uſſtatit par represijam, kuras leetoja streika dehl.

Tas ir, augsta ſapulze, wiſs tas materials, kuru man bij tas gods preefcha zelt. Utbildot us jautojumeem, kas eesneeguma mineti, man jafaka ſefofchais: Us pirmo jautajumu, waj ir sinami augſcha minetee fakti? Wini naw sinami tahda weida, jo wini ir nepareisi tehloti. Otrs jautajums: lai transportſtrahdneekem tiftu atdotas atrodbeedribas biroja telpas, ſchis telpas atrodas transportſtrahdneeku arodbeedribas rihziba un ſchai ſina tahlakt ſoki naw wajadſigi. Par perſonam, kuras apzeetinatas? Winas ir jau atſwabinatas. Kas darits lai nodroſchinatu likumigu teeſibu ſapulſtſchu notureſchanai un fainneeziſta streika isweſchanai? Schai ſina ſoki naw ſperti, jo teeſibas naw apdraudetas.

Preſidents J. T. ſch a k ſ t e: Ir eenahzis preefchlikums ſastana ar kahr-tibas rulli atklat debates. Wahrds Rudewizam.

U. R u d e w i z s (ſozialdemokrats): Augsta ſapulze! Ministra kungs joti dauds runaja par apſtahkleem un notikumeem ſakarā ar streiku. Es zeru, ka ari us preefchu par teem buhs runa, bet pagaidam ir jaatſihme diwi konkreti fakti: par dſelfzelneeku ſapulzes-isrihkojuma aisleegſchanu un otrais par transporta ſtrahdneeku aroda beedribas biroja aifſlehgſchanu un plascheem aresteem, kuri ſakarā ar to isdariti. Ta ka ſchee abi fakti ſtahw ſakarā ar tahlako streika wehſturi un tahlafam represijam, kuras notikufchas, tad ir no ſwara konstatet, waj wini, ſchee ſoli, ir ſperti likumigi un waj wini bijufchi nepeezeefchami. Sinams, no Berga kunga redſes ſtahwokla war atbildet weenigi, ka wini bija wajadſigi. Bet waj wini bija wajadſigi no demokratiskas walſis eefahrtas redſes ſtahwokla, waj bija wajadſigi no likumibas redſes ſtahwokla, tas muhs interese. Sche Berga kungs atbildeja, ka noleegts ir preefchlaſijums, kur Dermanis buhtu runajis par Ameriku, un preefchlaſijums par dſelfzelneeku kulturelo ſtahwokli us tas warbuhtibas pamata, ka tur waretu notikt kahds noſeegums. Wiſpirms, ja tur buhtu wehlat notizis kahds noſeegums, tad buhtu wehl bijis laiks to ſodit. Otram kahrtam, nekahds noſeegums nenotika, bet notika streiks un ja dauds, tad par to wareja runat. Ra ſapulze ir bijusi isdota wajadſiga atlauja us ſcho ſapulzi. Un ja war runat par uſtraukumumu, tad ir jakonstatē, ka uſtraukums ir bijis warbuht pee Berga kunga un ziteem kungeem un tas uſtraukums ir pats par ſewi ſapro-

tams. Wensch wairš nebija jarada. Us ņhi paņĥa uņtraufuma pamata ņapulze ir noliegta, ir nelikumigi noliegta, un tapeĥz muĥņu jautajums bija weetā. Ja tuwojotees dņselznelieku ņtreikam waldiba eefahĥa jau preeņņĥ-laiķus riĥkotees nelikumigi, tad tahdai waldibai ir wiņmafataš teefibaš praņit, lai ņtreikotaji riĥkojas ar likumigeem lihdsleem. Ja jau par kultu-relo ņtahwoĥli juĥš neatlahweet laņit dņselzneliekeem, warbuht, buhtu weetā to nolafit preeņņĥ jumš, kaš bijeet pirnee, kaš iņaizinja us nelikumigeem zeleeem, un eš domaju, ka tahda waldiba newar praņit no ņtrahdneekeem, no plaņĥafataš maņaš, kam naw augņtataš iņglihtibaš, wiņu ņiĥlo noteikumumu eewehroņĥanu, waj, ja gribeet, walņš interesĥu eewehroņĥanu. Nelikumibu ņĥini gadijumā ir darijis polizijaš preņektš, ņa iņrahdaš, ar eefņĥleetu ministra atbalstu. Otrš ņaktš neatlauta ņapulze. Iņrahdaš, ka ņapulzejuņĥees arodneeĥi, kuri apņpreeduņĥees ņawā ņtarpā par ņtreika gaitu, un pilnigi dabigi, ka ņapulzejuņĥees nohahrtot ņawaš mehneņĥa maņaš. Iņdewees ņonņtatet, ka tur ir teefĥam runataš par ņtreiku un par to, ka hdaš repreņijaš leetot pret ņtreiklauņĥeem. Waj taš ir kaut kaš nelikumigs? Ari te nelikumibaš naw. Ir pilnigi ņaprotami, ka ņani arodā, kur ņtreikš turpinajaš ar deefgan leelu afumu no weenaš un otras puņeš beņ warmahzibaš lihdsleem, ka ņtrahdneeĥi, ņagahjuņĥi kopā, par ņtreiku runā. Un ja ari te neatlauta ņapulze buhtu notikuņi, kuru peĥz likuma burta waretu ņonņtatet, tahdaš repreņijaš naw attaiņnojamaš. Aresteti 18 zilweĥi, un ņa to ņĥaidri rahda iņmellesĥanaš materialu, nekahdi noņeedņneeĥi wiņi naw bijuņĥi, bet weenahriņĥi arodneeĥi, kureem pahrbauditi dokumenti un kuri palaiņti walā. Tā taš uņtraufums bijis weltigs un tee naw iņrahdijuņĥees par noņeedņneekeem un ja ka hdaš noņeedņneeĥš bu'tu bijis, tad us likuma pamata naw aiņleegts to ņaukt pee atbildibaš. Tikai us tahda redņeš ņtahwoĥla waldiba waretu noņtahtees un ja wiņa ņpehtu us tahda redņeš ņtahwoĥla noņtahtees, tad ta waretu praņit to likumibaš apņinu un likuma eewehroņĥanu no pretejāš puņeš, ņĥini gadijumā no ņtreikotajeem, us kureem ņtataš ar leelu uņtraufumu. Tā tad te galu galā ir ņonņtatets, ka nekāš ņewiņĥlš naw bijis un biroja aiņņeegeleņĥana bija pilnigi newajadņigs lihdsleis. Ko noņĥimē weenaš legali paņlahwoņĥaš aroda beedribaš biroja aiņņeegeleņĥana? Waj taš nerada to leelo uņtraufumu ņtarp pahrejeem arodneekeem un ņtrahdneekeem, kuruš jau tā uņtrauz wiņu ņĥauņmigaiš ņaimneeziņkaiš ņtahwoĥliš, kurā wiņi atrodāš. Beņ ņĥaubam, taš rada un tapeĥz, runajot par ka hdu ņapraņĥanaš ņĥe pee ņtreika nowehroņĥanaš, war ņonņtatet tikai to, ka no waldibaš puņeš naw bijis ne gribaš, ne ari ka hdi darbi, kaš iņeetu us ņĥo ņapraņĥanaš. Te ir paņteiguņĥees, lai peerahditu leelo uņtraufumu, leelāš baileš, kaš waldibai ir zehluņĥāš. Bet wehlaņ iņrahdijāš, ka naw ņĥim uņtraufumam weetaš; jalaņĥ bij zilweĥi walā un ja wehlaņ paņĥaidro, ka nekāš draudofĥš naw bijis, ka war biroju atwehrt un ka ta ņapulze, kaš wareja buht draudofĥa, ta warēš notikt wehlaņ, tad taš naw nekahdaš argumentš. No weenaš puņeš par likumu teeņ tureta eegriba un patwala un no otras puņeš praņa likumibu. Newar praņit, lai ņtrahdneeĥi par ņawa ņtahwoĥla apņpreeņĥanu. ņpreestu tikai tad, ka polizijai iņleekāš, ka nekahdaš noņeegums nenotikt; bet nekur naw dņirdets, ka buhtu iņĥaukta ka hda usnehmeju ņapulze, kurā ņpreestu par repreņiju lihdsleem pret ņtrahdneekeem. Mehš waram draņit, lai walņš ņtahw us daudš maņ demokratiņĥa weedofĥla. Mehš redņam wehriņtuš wiņuš ņĥĥehpuš us weenu puņi, pret ņtrahdneekeem.

Un par to? Ja šchis objekts, ap to grošās schi leeta, ja schis streiks buhtu nelikumigs, tad es wehl šaprastu to uštraukumumu un tos šolus, kas ir šperti drošchibas garanteschana; bet te ir jāfaka, ka streiks naw nelikumiga parahdiba, ka muhsu pagaidu konstituzijā, lai gan ta wehl naw išstrahdata pilnigi, kā weena no pilsonu brihwibam ir minets streiks. Un tā ka muhsu konstituzija jau no Tautas Padomes laikeem runā par to, ka šche pastahw spēhā tikai tee Kreewijas likumi, kas nerunā pretim muhsu demokratisķai eefahrtai, muhsu demokratisķā eefahrtā masafais uš papira pareds streika brihwibu, nebuhtu eemesla domat, ka streiks ir noseegums. Šapeh, ja tā nostahda jautajumu, tad naw nekahda pamata uštrauktees un naw nekahdas teesibas flehgt šapulzi, arestet streikotajus un aissegelet biroju, kur teel organisets streiks. Šteiktees tā, kā eeschleetu ministrs domā, ka labak drošchš kas drošchš, wairak represijas un tad štahwofliis buhs nodrošchinats, — nē, man šcheet, ka mehš tad waram šafneegt gluschi pretejus rezultatus. Ministra kungs garam ejot mineja komunistu šazelschanos un šazija, ka šozialdemokrati pašchi šawa organā ešot to konstatejušchi. Ja, labi. Šo konstateja šozialdemokrati. Bet kas atteežas uš zehlonēem, tad bes šchaubam mehš domajam, ka tee zehloni, kuri špeesch plaščakas štrahdneeku masas išeet uš eelas un kuri špeesch winus klausitees uš komunistēem, tee ir tāš nelikumibas no juhsu pušes, kas išeet uš schi šaunuma radischanu. Un ja jums šarunā par to, tā apšpeest komunistu šazelschanos, kas ir juhsu rofu darbs, tad juhs ar nekahrtibas kultiweschanu un ar to pašchu newehribas peegreeschanu šaimneeziķai dšihwei, apšahklus ešeet padarijušchi šchaufmigus un jums par to wišmafak jabrihnas, ka štrahdneekēem jaet uš eelas. Mehš allasch ešam konstatejušchi, ka tahda politika, kas išeet ne uš ruhpnēezibas zelschanu, bet uš ruhpnēezibas šagrauschanu, wedot pee šabrukuma šaimneeziķā šinā, wed ari politika un šabeedribā pee šabrukuma. Mums ir gan leelakas teesibas runat un ušstahtees pret šcho komunistu šazelschanos, bet jums par to leelas moralisķas teesibas runat naw. Jums ir tikai weens lihdselis — tas ir uguns un šobens pret teem un uguns un šobens ari pret wišeem ziteem un nelikumibas pret wišeem. Par to mehš šchini gadijumā runajam. Mehš runajam par to, ka juhs atteezibā pret štrahdneekēem tā tahdeem peelaischat nelikumibas. Un nelikumiba nelikumibu rada. Ša juhs šaduratees te ar winu waigu waigā, tā ar komunistu šazelschanos. Bet winas jau nebij! (Balsis zentrā: „Wareja buht!“). Ja, wina wareja buht. Šiķpat wareja buht, kā wareja buht noseedsibas. tani šapulzē, šo Berga kungs noleedsa. Bet atteezibā uš šcho „wareja buht“ jāfaka, ka wińsch wareja buht ne atteezibā uš wińu šo, bet atteezibā tikai uš to, šo Berga kungs domā. Wińsch atteezina šcho „wareja buht“ ari uš arodneeziķo beedribu biroju, kuru wińsch flehdsja; uš teem 18 zilwekēem, kuri newainigi tika apzeetinai; uš Šermana leziju un uš leziju par kulturelo štahwoflii, kura diwas deenas atpaka tika atsihta par likumigu. Ša eet ar, šcho „wareja buht“. Ja ar to tik plašchi šahf rikotees, tad wińsch šaudē šawu nošimi. Un šchini gadijumā mehš konstatejam — es negribu eelastees uš teem pahrejeem šakteem, mehš par to runajim wehla, — ka šche wehl streika preešchwakarā no waldbibas pušes tika išdaritas nelikumibas, tika pahřahptas wińas pilsonisķas brihwibas, kahdas mums ir uš papira un lihds šchim šafisķi. Ar to, ka schis brihwibas tika pahřahptas, teem pahřahpejeem wišmasaľ šehłotees, ka weenā otrā weetā no štrahdneeku pušes tika leetots

terors, jo šhini sinā wīnšch papreēsch tifa leetots no waldbibas pufes, wellot no dšhwokleem mašchinistis laukā, išlauschot durwis un leefot toš uš lofo-motiwem, neškatotees uš to, ka Latwijā katram ir brihw streikot, neškatotees uš to, ka ne uš kara stahwokla pamata, ne bes kara stahwokla nedrihst ne-weena brihwiba tift laupita.

Presidentis J. Šchakste: Wahrds Morizam.

E. Morizš (sozialdemokrats): Eš tīkai pahris wahrdos gribu papil-dinat šawu frazijas beedri. Gēschleetu ministra kungš ašrahdija uš leelu nošegumu, uš nelegalo šapulzi transporta šaweenibas telpās un ar to grib attaišnot šaweenibas telpu: šlehšchanu. Redšam fugineeku šēzijas apšpredē īšteiktās domas no teem protofoleem, šahdi westi: reprešijas domatas pret teem šaweenibas beedreem, kuri neewehro statutus un uš šcho statutu pa-mata šaweenibai ir teešiba išlehgē no šaweenibas wīšus toš, kuri šhini gadi-jumā nepeeweenojas streikam, ja taš nolemts. To, domaju, wajadšja šinat labam eēschleetu ministrim un wīnšch ari šapratis, ka newar gaidit 3 deenas, peeturotees pee tāš šahrtibas, šahda ir no wina noteikta, lai dabutu šapulzes atlauju. Bes arodneeziklās beedribas šteidšigeem lehmumeem beēšchi newar īstift un tahdā gadijumā, kad streiks ir, newar arweenu gaidit pehž atļaujas. Tahlat ministra kungš pašaidro, ka šaweenibas telpās ešot bijušas dasčas priwatas peršonas eēščā laistas. Šani brihdi, kad ir eeradufees polizija, wina ir laiduši eēščā itin wīšus, kas tīkai nahzis, bet ahra naw neweenu laiduši un tapehž ari no ta momenta, kad eeradās polizija, nebij wairs ša-weenibas kontrole, bet bija polizijas kontrole. Ja juhš šche runajat par reprešijam, šahdas gribējuši īšleetot minetā šēzija pret šaweeem beedreem, kā par nošegumu, tad atļaujāt man ašrahdit uš drehbneēkeem-darba dewejeem: tee nolehmušchi šawā šaweenibā ušlīft 10.000 rbl. naudas šoda teem šaweeem beedreem, kas peekahptos pret šrahdneeku prašibam. Ja mehš ešam maldi-nati par mobilizācijas pawehli, tad ar to šchis jautajums īšbeigtš. Mehš ešam zaur šawu jautajumu panahkušchi, ka telpas transporta šrahdneēkeem ir atšwabinatas un wini wareja tur atgreēstees. Par kara stahwokla eewe-šchanu uš dšēlzekeem, ko ministrš grib attaišnot ar mineto dšēlzekeeku šaweenibas rakstu, jasin, ka dšēlzekeeku šaweeniba pašinojuši zaur šawu wal-di, ka wina noleēk atbildibu par inwentara apšargaschanu tapehž, ka tāš beedri ir nodomajušchi šarihkot streiku un šchee darbineeki tad ari wairs ne-ušnemas atbildet par inwentaru, kas atrodas uš dšēlžela, jo wini atšahj šawas weetas. Ministrš te wareja nolīft zilwekus, kas mantas ušraudšitu, un newis eewest kara stahwokli. Įstulkot šcho šaweenibas pašinujumu kā ašrahdi-jumu uš warbuhtejam laupišchanam ir neweētā un kara stahwoklis nepamatots.

Presidentis J. Šchakste: Ir eenahzis jautajums, parakstis no 10 Satwerfmes Sapulzes lozekleem. Eš luhgtu šekretaru nolāsit.

Šekretars R. Jwanowš:

„Augsti godatais Presidenta kungs!

Luhdšam Juhš, godatais Presidenta kungs, līft preeščā ministru presi-dentam šēfošcho muhi jautajumu:

No waldbiba ir darijuši, waj nodomajuši darit, lai dšēlzekeeku šreiku īšbeigtu šaprašchanās zēlā?

E. Morizš,	A. Betrewižš,
A. Rudewižš,	V. Kalniņšch,
W. Dermaniš,	R. Laurš,
V. Seiboldts,	A. Wežkalns,
E. Pluhne,	S. Bungschš.

Prezidents J. Čakste: Pirmais paraftitajs war motiwet eefneegto jautajumu. Wahrds Rudewizam pee ſchi jautajuma.

U. Rudewizs (ſozialdemokrats): Mehš eefneedsam jautajumu, ko waldiba domā darit preeſch tam, lai iſbeigtu ſcho ſtreiku ſapraſchanās zelā ar dſelzelneeeem. Mehš gan ſinam, ka waldiba nefa naw darijuſi preeſch tam, lai iſbeigtu ſcho ſtreiku ſapraſchanās zelā ar dſelzelneeeem. War gan teikt, ka waldiba ir darijuſi wiſu, lai ſchi ſapraſchanās nenotiftu un peeteef uſſtaltit toš darbuš, par fureem nupat runaja manš frakzijas beedrs un ziti ſafarā ar teem jautajumeem, par fureem mehš laſam preſē katru deenu: tara ſtahwoſla eeweſchana preeſchlaituš, ſapultſchu aiſleegſchana preeſchlaituš, tranſporta ſtrahdneeku aroda beedribas biroja aiſſeegeleſchana. Repreſijas uš wiſas linijas, ſtarp ſtrahdneeeem un dſelzelneeeem. Waldiba ir Leepajā areſtejuſi wairafuš zentralā biroja lozekluš. To paſchu ir darijuſi Reheſknē un Daugawpili. Waldiba Leepajā aiſleeguſi wiſas arodneezikfo beedribu ſapulzeš par to, ka winas wiſas eſot komuniſtiſtas. Faktiſti Leepajas polizijas preſektš neatlauj arodneeeem neweenas ſapulzeš noturet. Tapehž, mehš ſcho jautajumu eefneedsam, labi ſinadami, ka waldiba ir darijuſi wiſu, lai ſapraſchanās ar dſelzelneeeem newaretu notift. Tifa atſihtš pirms ſtreika i no waldibas, i no pilſoniſlām partijam, ka ſtreiks war atneſt miſjoneem leelus ſaudejumuš. Tas ir teeſa. Turpat tika konſtatets, ka waldiba negrib weſt ſarunaš kā lihdſiga ar lihdſigeem, bet ka waldiba uſſtahjaš uš ta weedokla, ka uš wiſām ſchim praſbam ſtrahdneeeem naw bijuſi teeſiba. Rahdas ir ſchi praſibas? Waj winas iſeet uš paſtahwoſchās eefahrtas pahrgroſſichanu; waj tās ir tihri politiſſas praſibas, waj winas ir, kā pee numš mehđ iſteiktēš, komuniſtiſſas praſibas? Nē, ja mehš paſtatameeš, tad ređſam, ka tur ir diwaš galwenās praſibu grupas, ſafarā ar kurām ſtahw daudš maſakas praſibas. Wiſpirms ir ekonomiſſas praſibas: ta ir algu paaugſtinachana, pret ko waldiba naw pretim, ko wiſa pilſoniſtā un ofzielā preſe un waldibas preeſchſtahwi runās ir uſſwehruſchi, ka algas paaugſtinat grib, bet blakuš ir teikuſchi, ka tiſ leeloš apmehroš newar to darit, kā to praſa. Schiš ſaimneeziklās praſibas iſeet uš to, lai dſelzelneeeem tiftu garantetas realas wehrtibas, kaš newar tift garantetas, ja pazel algu Latwijas nauda. Pazelot algu kruituſchā Latwijas walutā noſihmē pehž weena mehneſcha waj diweem par jaunu kerteēš pee ſtreika un atkal par jaunu uſſtahdit praſibas un dibinatas; to neweenš newarēš teikt, ka pehž ſahda laika ar ſchim algam warēš dſihwot un pati waldiba ari to newarēš teikt. Tapehž, ſcheet, ir dibinats taš praſibu weidš, ka dſelzelneeki peepraſa naturaliju apwehrtēſchana ſelta walutā. Labi, te teef aiſſtrahdiš preſē un no waldibas, ka naw eefpehjams pee tagadejeem apſtahkleem Latwijā aprehkinat pehž ſelta rubla kurſa. Labi, naw eefpehjams, bet prinzipš tatschu paleel taš, kā jagarantē ſtrahdneeeem realas wehrtibas. Ur to tiftu panahkts daudš taš, ar to tiftu panahkts faktiſkaiš ſtahwoſla uſlabojumuš ſtrahdneeeem, kurſch ir nepeezeēſchami wajadſigš, ko neweenš newar noleegt un otrfahrt ar to tiftu panahkta ſcho beeſcho ſtreiku iſbeigſchana, nebuhu tiſ ahtri jakeraš pee ſtreika. Ur teem ſaudejumeem, kuri zelaš zaur ſtreikeem, kuri beeſchi ween atfahrtojaš, waretu uſlabot dſelzelneeku ſtahwoſli. Tā tad ſche prinzipielas eerunaš newareja buht no waldibas puſeš, ja wina buhtu iſgahjuſi uš ſchi konſlihta likwideſchana meera zelā. Wina waretu aiſbildinateēš, ka ſelta walutā newar aprehkinat, bet wareja liſt preeſchā

zitudu weidu un farunas par teem weideem buhtu eespehjamās. Ra tas tā, to mehš redsejam, ka pirms streika izselschanās pee Satwerfmes Sapulzes greesās dselszelneeku, walsis darbneeku un zitu arodu preekschtahwji un issazija wehleschanos un gatawibu schis farunas west. Waldiba tikai tad, kad Satwerfmes Sapulzes starpsrafziju birojs pehz ilgas apspreedes eesneedsa preekschtikumumu tās farunas west, pasinoja, ka wina teescham tās farunas wedis, bet nenormalais bija tas stahwoflis, ka lihds tam tās farunas nebija westas. Bija tikai weena otra kanzlejiska atbilde dota, kura newareja neweenu apmeerinat. Otra prasibu grupa, kuru dselszelneeki usstahdijuschi, ir teesiflās prasibas un sche wifur teef sazits, ka schis prasibas esot pawisam nedibinatās. Ja eestatas schinis prasibās, kas tur ir tik breefmigs un nedibinatās, tad mehš tur redsam, ka dselszelneekos teescham ir griba us dselszeleem radit labaku stahwofli, nekā lihds schim. Lihds schim, pateizotees tam, ka eeredni un dselszelneeki, kureem stahwoflis ir sinams, nedrihtsjeja ne pihstet par to, us dselszeleem ir peedsihwota tahda kabrtiba, kur leels darbs buhs rewisijai; leelā mehrā tos saudejumus, kuras rewisijas komisija, warbuht, atradis, buhtu bijis eespehjamās nowehrst, un dselszelneeku prasibas iseet us sinamu lihdsdalibu, ne noteikschanu, bet lihdsdalibu tanis eestahdēs, kuras atteezas teeschi us strahdneeku jautajumeem. Dselszelneeku teesiflās prasibas iseet us to, lai zilweks nezeestu par to, kur tas nemas naw wainigs. Ja winsch ir gribejis walsij labu darit, pasinodams kahdam augstakam eerednim par nekahrtibam, kursch schā waj tā ir eeintereses tani rihzibā, tad naw teesibas atlaiht to bes kahdas ismellešanas. Tas tā ir notizis. Un dselszelneeku fattiflās prasibas ir to nowehrst un tapehz ir eemesis teem, kas nekahrtibas us dselszeleem, warbuht, grib taiht, teem ir eemesis pretotees schim dselszelneeku prasibam. Un scho intereses itkā aistahw waldiba. Weena no galwenam prasibam ir darba padome, kuru newajaga eedomatees, ka te grib eewest padomju sistemu, nebuht nē, tajā peedalitos i administrazijas, i strahdneeku preekschtahwji un tahdā kabrtā runatu lihdsi pee kategoriju issrahdaschanas, kategoriju eedalichanas, pee strahdneeku atlaischanas un ziteem tamlihdsigeem jautajumeem. Waj prinzipā war ko eebilst pret to? Man schteet, ka sche neko newar eebilst, bet ja te ir weenigais eebildums, ka schis prasibas ir jaiswed zaur Satwerfmes Sapulzi, tad jau tas bija eespehjamās darit ari atteezigam ministrijam issrahdajot schis prasibas, kā winas ir dselszelneekeem peemehrotas, un issrahdat kopigi ar strahdneekeem. Un es tizu, ja no waldibas puses buhtu naktuschi ar preekschtikumumu: Labi, mehš newaram schis teesiflās prasibas apmeerinat, bet mehš waram kopigi ar jums issrahdat projektu, kuru eesneegsim Satwerfmes Sapulzē, tad neweens no dselszelneeku preekschtahwjeem nebuhtu teizis, ka tas naw eespehjamās un tad scho prasibu deht nebuhtu jaussah streiks. Par dascham prasibam war teiht, ka winas formeli nepareisas. Par wifu to war runat, bet man ir pahrleeziba, ka streiks par schim prasibam nebuhtu eefahzees un ka winas buhtu nokahrtotas meera zelā. Se bijusi itkā kahda kauna griba ne no strahdneeku, bet no waldibas puses, ka wina ir zentufees pehz tam, lai ar strahdneekeem tiktu westas wismasal farunas, kas ir eespehjamās tur, kur us strahdneekeem statas tā us noseedsneekeem un us wina zihnas lihdsletem tā us noseegumeem. Mehš esam dsirdejuschi tikai to, ka streiks ir breefmigs noseegums un ka pret strahdneekeem jaenem stahwoflis, tiklihds wini gatawojas to eefahht. Ja waldiba nostahtos us pareisa fainneeziska weedokla, tad man schteet, ka winai buhtu pilnigi skaidrs, kapehz prasibas

usstahditaš. Wiſu wareja panahſt ſarunu zelâ, bet ſtreiks eefahzees un waldbiba kehraš jau pirms ta un peh3 ta pee lihdſefleem, kuruš war noſauft par teroru un tahdš eewefšs pret maſhchiniſteem, kureem ir wiſleelakâ noſihme pee ſchi ſtreika. Atkal pee terora uš kara ſtahwofla pamata; kaut gan ari kara ſtahwofla laiſkâ naw teeſibaš eelaufteeš zitu dſihwofli, tad taš tomehr ir daritš Tahdaš teeſibaš naw neweenâ walſti un ja winaš buhtu, tad winaš buhtu loti ſliktas un nebuhtu jaiſleeto. Ja waldbiba buhtu ſapratuſi, ka hâ ſtahwofli atradâš Latwiija, tad wina melletu iſlihguma zelu. Tâš reprefijaš, kaš ſafarâ ar ſtreiku iſweſtiaš Leepajâ un zitur, leezina to, ka waldbiba naw meklejuſi ſapraſhchanoš. Ceſſchleetu miniſtrš gan kâ miniſtru preſidenta weetneekš ir dewiſ ſinamuš ſolijumuš, kuri iškâ iſgahjuſchi uš to, ka neareſtēš neweenu par ſtreiku. Bet tee ſolijumi ir pakahrufcheeš gaiſâ. Tee azimredſot ir bijuſchi tikai ſolijumi un areſti ir notifuſchi plaſchoš apmehroš. Te nu tikai weenš argumentš ir: ja, tee areſteteē naw bijuſchi ſtreikotaji, tee eſot bijuſchi komuniſti. Ir gruhti tagad noſchkirot ſtrahdneekuš no komuniſteem un komuniſtuš no ſtrahdneekeem. Ja preekſch jumš nelikumigš ir ſtreiks, un noſeedſigaš ir ſtrahdneeku praſibaš, un noſeedſigi ir komuniſti, tad jumš gruhti iſſchkirot, jo juhš uš abâm ſchim parahdibam weenadi ſkatateeš un ſhini gadijumâ areſtejat ſtrahdneekuš un ne komuniſtuš; ſtrahdneekuš, kuri eceet ſtreika wadibâ tai laiſkâ, kad wini dara ne tik daudš komuniſtiſtu darbu, bet tihri ſtrahdneekiſtu darbu. Eš nebuht negribu to apgalwot un uſſtahteeš, ka man ir wiſi fakti roſâ, kurſch ir komuniſtiš un kurſch naw. Man tahdu naw, bet taš ir ſkaidri peerahditš, ka areſteti ir ſafarâ ar ſtreiku ſtrahdneeki, kuri atraduſcheeš ſtreika preekſchgalâ, lai toš iſſauktu, lai atnemtu ſtrahdneekeem to weenigo lihdſekli uſlabot ſawu ſtahwofli. Bet otruš lihdſekliš — ſapraſhchanâš zelâ panahſt ſawâš teeſibaš — taš naw eefpehjamš, jo waldbiba uš ſapraſhchanoš neeeet un uš ſtrahdneekeem ſkatas kâ uš noſeedſneekeem.

Safarâ ar ſcho mehš eefneedſam ſawu jautajumu un airahdam uš wiſeem fakteem, kuri leezina gaiſchi par to, ka hdu politiku waldbiba eetura atteezibâ pret ſtreiku, kuri gaiſchi leezina par to, ka wina naw kehruſeeš pee iſlihgſhchanâš, pee konfliktu nowehrſhchanâš meera zelâ, un ir promozejuſi ſhini gadijumâ ſtrahdneekuš uš ſtreiku un promoze winuš uš preekſchu uš ſtreika turpināſhanu. Tâ tad wiſa atbildiba par to guſtaš ſatrâ ſinâ uš paſchu waldbibu un mehš tikai gribam, lai wina atklahtibaš preekſchâ nahſ un ſafa, ko wina ir darijuſi. Eš domaju, ſtahwofliš ir tik tahlu nopeetnš, ka wina waretu pateikt jau ſchodeen, ko wina ir darijuſi un ko domâ darit preekſch ta, lai konfliktu iſbeigtu. Wehl man ir ſinamš fakts, ka wafar, kad ſtrahdneeku delegatja greeſâš pee waldbibaš ar jautajumu par to, ka peh3 neteek tureti ſolijumi, ka par ſtreiku neweenu neareſtēš, tad atbilde bija no-raidofcha un iſſmejoſcha. Tâ rihtteeš noſihmetu ſtreikuš promozet. Tapeh3 domajam, ka waldbibai newajadſēš nedš 7 deenâš, nedš 2 mehneſchuš preekſch tam, lai atbildetu, bet zeru, ka ta atbilde tikš dota jo drihš.

Preſidentš J. Tſchakſte: Genetaiſ jautajumuš tikš wirjitiš paraſtâ kahttibâ, kâ taš paredſetš kahttibâš nulli.

Nahkoſchâ ſehde buhš riht pulkſten 5 peh3 pušdeenâš. Ehiš deenâš ſehde ſlehga.

(Ehdi ſlehdi pulkſten 9.40 min. wafarâ).

III. šefijas 21. šehde 20. aprīlī 1921. gadā

(Atklahta plkst. 5.50 pēc pusdeenas).

Ļifums par semes pēschīrščanu armijas wirspawehlneefam generalim Balodim. — Sewištās ismetleščanašto mišjas šinojums pēprafijuma leetā par bijušo Daugawgrihwas mahžibas bataljonu. — Sewištās ismetleščanašto komišjas šinojums pēprafijuma leetā par 5 zilwefu noščausšanu neitralā joslā. — Ļifums par atziju beedribam un dalineefu (paju) sabeedribam (šeidšmitās fahrtā peenemts diwos laššjumos). — Jautajums waldbai par šreifotaju un arodneezifto beedribu wajasšanu.

Prešidents J. Ščakste: Satwerfmes Sapulzes šehde atklahta.

Pēc agraf pašludinatās deenas fahrtibas naht klahht wehl šefošči preeščmeti: Ļifums par „apgahdibas ministrijai pēschīrto teesibu pagaidu noteifumu“ 2. panta grošščanu; likums par walšts budščetu; papildinajums pē likuma par laulibu; papildinajums pē 1919. gada 18. augusta pagaidu noteifumeem par pilšehtu domneeku wehleščanam; tad likumprojekta eerošinajums par Daugawas uhdensšpehka ismantoššanu un, beidšot, likums par diplomatiško pafu un bagašču eeweščanu un isweščanu no Latwijas.

Senahziš no ahrleetu ministrijas Latwijas=Leetawas ščihreju teefas lehmums, kūršč nododams ahrleetu komišijai. Gebildumu naw? Beenemts.

Pirmais deenas fahrtibas punkts — likums par semes pēschīrščanu armijas wirspawehlneefam generalim Balodim. Referents Gailiis.

Referents M Gailiis: Tautas wectneeki! Ļifums par semes pēschīrščanu armijas wirspawehlneefam generalim Balodim, kuru agrarkomišjas wahrđā zelu preeščā augštā nama peenemščanai, ir šawā laikā no waldbibas eerošinats un eefneegtš Satwerfmes Sapulžē. Ugrarā komišija škatija zauri ščo waldbibas likuma projektu šawā 16. marta šehdē un atrada par nepeezeščamu eenešt winā daščus pahrlabojumus. Pahrlabojumi, kas isdariti no agrarās komišijas pē eefneegtā likuma, ir škaitā pawišam trihš un pē tam šchahdi: Štrihpoti waldbibas eefneegtā likumprojekta wiršraššā wahrđi „par šewiščkeem nopelneem walšts labā“; štrihpoti 1. panta wahrđi: „par šewiščkeem nopelneem walšts labā“ un to weetā likti wahrđi: „kā Latwijas tautas armijas wadonim Latwijas atbrihwofšanas žihnās“, un, tresčefahrt, tai paščā pantā pirmš wahrđā „inwentaru“ eefšraušš wahrđš „nepeezeščamu“. Tee ir tee pahrlabojumi, kuruš agrarā komišija eefneeguši likumprojekštā un tagad leef preeščā Satwerfmes Sapulzes peenemščanai likumu tahdā redafžijā, kahdā wišč jums isdalits.

Jums, warbuht, islišfees, ka eeneštee pahrlabojumi ir fiščas dabas, tomehr tas tā naw. Šchee pahrlabojumi groša likuma garu ari pehž wina buhtibas. Ugrarā komišija bija taiš domās, ka likumā, kūršč runā par tautas atšinibas isšeifšanu semes balwas weidā šawai armijai winaš wadona personā, brihđi, kurā armijas wadoniš, kopā ar šawu kaujas armiju noleef

zihnas eerotfchus, un, peepildijufchi tautas fapnuš, atgreeschas pee meera darba, naw weetas fihfam nowehrtejumam „par fewiſchkeem nopelneem walſts labâ“; nowehrtejumam, furu pehdejâ laikâ tif beeschi leeto wairak neweetâ, kâ weetâ. Atteezibâ uf armiju un winas wadoni ſchahdi fihki falihdſinofchas dabas nowehrtejumi ir leeki. Fakti runâ paſchi par fewi noteiktu un ſkaidru walodu. Jums un wiſai tautai ir ſkaidri ſinams, kahdâ ſtahwofli atradâs muhſu walſts winâs 1919. gada oktobra deenâs, kad generalis Balodis, toreis pulkwedis, aizinats no waldibas un lihds ar to ari toreisejâs ſuwerenâs waras neſejaš, Tautas Padomes, uſnehmâs muhſu tautas armijas wadibu. Mehš katrš ſinam, ko tantai kâ mantojumu, ſawu aſinš zihnu eeguwumu, paſneeds muhſu armija generala Balofcha wadibâ, noleekot tagad ſawus zihnas eerotfchus. Wina tautai atdod atbrihwotu Latwijas ſemi winas pilnâs etnografikâs robeſchâs. Tâ tautas fapniš ir peepilditš. Latwija ir brihwa neatkariga walſts. Tauta war atgreestees pee rafhiga meera darba un peerahdit darboš, ka wina muhſcham turèš ſwehtus toš upurus, ko tautas brihwibas iſzihnitaji, karawihri, ſawas aſinš leedami, fewi wiſu upuredami, ir neſufchi uf tautas brihwibas altara. Tee ir tee eemeſſi, kamdehl agrarâ komiſija ſtrihpoja wahrduš „par fewiſchkeem nopelneem Latwijas walſts labâ“ un liſa winu weetâ to, ko fewiſchki nepeezeefchams uſſwehrt, t. i. ka generalim Balodim teef peefſhirta ſeme „kâ Latwijas tautas armijas wadonim Latwijas atbrihwofchanas zihnâs“. Wehl eemeſſs bij taš, lai liſumâ nebuhtu newehlama falihdſinofcha elementa, lai ſchiš liſumš neraditu daſchâs galwâs, warbuht, domas nahft „pa eebrauktâm ſleedem“ ar lihdsigeem preeſchlikumeem atteezibâ uf weenu oturu zitu perſonu ar nopelneem. Agrarâ komiſijas weenprahtiga wehleſchanâs ir, lai liſumš par ſemeš peefſchirſchanu armijas wirſpawehlneekam generalim Balodim ir un paleef we en i g a i s iſnehmumš muhſu ſemeš peefſchirſchanas wiſpahrejâ kahrtibâ. Pehz buhtibas agrarloomiſijâ pret ſcho liſumu nepazehlâš neweena balſš, netika zeltš neweens un neſahdš eebildumš. Tifa gan no weenas puſeš eeroſinats jautajumš ſcho atſinuma balwu, furai, kâ agrarkomiſija weenprahtigi atſina, ir jabuht ſemeš ſaimneezibai, t. i. faſtahwdalai no tâš paſchas leelâš dahwanas, furu Latwijas armija ſem generala Balofcha wadibas ir ſawai tautai dahwinajufchi, paaugſtinat uf 150 hektareem. Tomehr eeroſinatajš preeſchlikumu nehma atpaſal, jo newareja buht un nebija domu ſtarpibas, ka ſchini liſumâ pare-dſetâ tautas balwa ſawas armijas wadonim nedrihft lauft brihwâš demofratikâš Latwijas agraro eekahrtu, eekahrtu, furu paredš muhſu agraraiš liſumš, par furu zihnijufees un uſwarejuſi tautas armija. 100 hektaru leelaš ſemeš ſaimneezibas ari uf preeſchu paredš muhſu agrarlikumš, kâ ſawâš jau no augſtâ nama peenemtâš dalâš, tâ ari III. wehl nepeenemâ dalâ, kâ ſemneeku ſaimneezibas leelako normu nahfoſchâ Latwijas agrarâ eekahrtâ. Agrarkomiſijas wahrdâ nahku ar preeſchlikumu peenemi liſumu ſteidsamibas kahrtâ. Wehl reiſ paſtrihpoju, ka ſchiš liſumš tahdâ redakzijâ, kahdâ wiſſch jumš iſdalitš, agrarkomiſijâ peenemtš weenbalſigi.

Preſidents J. Tſchakſte: Reſerents leef preeſchâ ſteidsamibu ſchim liſumam. Eš liſſchu uf balfoſchanu ſteidsamibu un luhdſu pazeltees toš, kaš ir pret ſteidsamibu. Naw. Eš luhdſu pazeltees toš, kaš atturas no balfoſchanas. Tagad eš luhdſu pazeltees toš, kaš ir par ſteidsamibu. Steidsamiba ir p e e n e m t a ar 68 balſim, 41 atturotees. Teef atlahtas wiſpah-rejas debates. Wahrđš Rudewizam.

15
 U. Rudevijs (sozialdemokrāts): Augsti godātā Ēapulze! Stahjotees pee Œhi likuma apŒpreeŒĒanas, man prahtā naht kaħds maŒs stahstinsĒ, pateesiba waj anekdote, no kaħdas Œkolas abezes, kur eet runa par Aleksandru no Makedonijas, kurŒĒ Œawā laikā kā kara wadonis ar Œaweem pulkeem gaħjis zaur tukneŒi un kaħ karwiĒi winam peedahwaja zepurē eefmektu uħdeni, kaut gan wiŒeem Œlahpes bija loti leelas, tad winsĒ uħdeni isleħja aħrā tapeħz, kā preeŒĒ wiŒeem tas bija par maŒ un preeŒĒ wina weena par daudŒ. Ur to eŒ gribeļu Œazit, kā Aleksandrs no Makedonijas nepee-nehma to padewibu un atŒinibu, kaħdu ŒĒini gadijumā winam gribeja israhdit wina karwiĒi, bet no Œawas puŒes isteiza wiŒleelako zeenibu un atŒinibu Œaweem karawihreem, isleedams uħdeni. Ja mehŒ peegreeŒĒamees likumam, kuru stahda ŒĒe preeŒĒā, tad azis kriht leelā neweenliħdŒiba. Kā mehŒ waram isteikt atŒinibu teem karwiĒeem, par kureem referents aŒrahdiĒa un kuri ir atbriħwojuŒĒi LatwiĒu? MehŒ to atŒinibu wineem puħlamees isteikt tā, kā to peelaiŒĒ muħŒu apstahkli, kā to peelaiŒĒ muħŒu agrarais likums un wiŒas eeŒpeħjamibas, kaŒ ar to ŒaiŒtitas. MehŒ muħŒu karawihreem eŒam dewuŒĒi preeŒĒroziabas pee ŒemeŒ eeguhŒĒanas un ari pee inwentara eeguhŒĒanas. MehŒ eŒam dewuŒĒi preeŒĒroziabas, kaħdas agrarlikumā minetas, neŒkatotees uŒ to, kā zaur to zelas leeli ŒareŒĒgijumi, kā tas redŒams no ŒuhdŒibam, kaŒ peenahk no weetam, bet mehŒ ŒĒahdas preeŒĒroziabas eŒam peelaiduŒĒi likumā un peelaiduŒĒi tihtahl, zihtahl tās eeŒpeħjamas wiŒeem karawihreem dot kā tahdeem. Tapeħz eŒ Œawas Œratzijas wahrdā gribu isteikt domas, kā ŒĒo neweenliħdŒibu newajadŒetu pahrneŒi uŒ atŒewiŒĒām personam, bet ko mehŒ waram, to mehŒ daram preeŒĒ wiŒas armijas. Otrħahrt man jaŒaka, kā mehŒ, maŒakais Œozialdemokrati, tā neŒkatamees uŒ zilweka nopelneem ne tikai ŒĒini gadijumā, bet wiŒpahr weħsturē, kā pee kaħda leela darba padariŒĒanas taiŒni no weena zilweka deesin zik daudŒ atkaratos; weħsturē ir pahrwahrtetas daudŒħahrt ŒĒis personas, kā kara wadoni, tā ziti leeli wiħri, jo pateesibā israhdas, kā iħŒtā darba padaritaji ir tee, kaŒ atflah-
 tibas preeŒĒā naw isbiħdijusĒees un ari no Œabeedribas naw izŒelti. Ja ŒĒo apstahkli LatwiĒā nebuhtu biĒis un ja LatwiĒas armija Œawā ween-
 prahtibā, eelŒĒ Œawas uŒupuresĒanas, Œawā paŒĒaiŒleedŒibā nebuhtu gaħjuŒi zihnā pret eenaidneekem, ja nebuhtu tikuŒi zihna weŒta pret eenaidneeku, tad beŒ ŒĒaubam atŒinibu isteikt nenahktoŒ neweenai personai. Tā tad wiŒs, ko mehŒ gribam Œazit, mums jaŒaka wiŒai armijai, bet ne atŒewiŒĒai personai tas atŒinumŒs peenahkas un, kaŒ Œihmejas uŒ ŒemeŒ peeŒĒkirŒĒanu un atŒinibas mehroŒĒanu ar hektareem, tad mums jaŒifakas pret to. MehŒ negribam atdahwinat leelgruntneeziĒu weenam no muħŒu kara wiħreem, kaut ari tas buhtu wiŒapdahwinatafais. Tas nebuht mums neisleekas tik Œimpatiski, maŒakais tas naw iŒdewigi iŒmeklets godinaŒĒanas weids, jo muħŒu armija zihnās iŒgaħja pret leelgruntneeziĒu un tas labaki lai nebuhtu par to Œimbolu, kurŒĒ paleek uŒ wiŒeem laikeem aminā latwiŒu tautai kā tahds, uŒ kuru Œtatotees wina war eedomatees Œawu atŒwabinaŒĒanu. Tas gan ir peemehrs, kaŒ rahda, no kā mehŒ atŒwabinaĒamees. Uri no ŒĒi redŒes stahwoħla ir jaŒifakas pret.

ĒĒim eebildumam pret war peeweenot kħah weħl daudŒ konkretakus eebildumus, kuri ir praktiŒkas dabas un no ŒĒi weedoħla ŒĒis likums kā prezedents ir newehlams. Mums Œinams notikumŒs Œgaunijā Œakarā ar peepraŒijumeem no wairaku kara wiħru puŒes un ŒewiŒĒi no augŒtako wiŒ-

neeku puses. Izhelās leels konfliktis Igaunijā starp atšewiškām partijām un es domaju, ka mums šchis peemehrs war kluht par loti newehlamu prezidentu. Ir nodoms wairakeem wirneekem isteikt atsinibu ar hektareem t. i. ar semes peeschkiršanu un ja mehš scho soli speram, tad pateescham nesa-protami, kapehž mehš atteiktos peeschkirt weenam zitam kara wihram, kapehž mehš atteiktos peeschkirt bijušam operatiwās dalas preekschneekam pulkwedim Ošola kungam, kapehž mehš atteiktos peeschkirt pulkwedim Berka kungam, kapehž mehš atteiktos peeschkirt kaut kuram zitam wirneekam, kuram newaram peerahdit un teikt, ka winam nebuhtu nekahdu nopelnu armijā. Ja wišch naw bijis warbuht tik augsts wadonis, kā generalis Balodis, tad tomehr wadonis muhsu armijā. Bet ja newaresim atteiktees, tad mehš radisim us sadragatās muischneezibas drupam, ja tikai ta pateesi ir sadragata, jaunu leelgruntneezibu. Un es nesinu, waj buhs leela starpiba starp muhsu tauteescheem un starp teem šweeschneekem, kas te atrodas. Mehš išejam no ta sozialā pamata, us kura balstas weena schkira. Tapehž naw no leela swara, waj latweetis, waj zittauteetis ir leelgruntneeks, bet preeksch mums no leela swara ir tas, kahdi wišpahrigi ir wina politiskee usflati un wiša wina sozialā eefahrtā, kura dibinajas us leelgruntneezibu. Mehš pret to karojām un isteizamees un redheet, tad, kad mehš pret to karojām, tad ne tikai ziti tauteeschi, bet muhsu pašu tauteeschi kopā ar Needru karoja pret mums un karoja us ta pamata, ka wini pašchi bij leelgruntneeki, waj zitadi bagatneeki. Tā tad lai ari schis gadijums nekluhtu par newehlamu prezidentu, mehš nekahdā sinā newaram labwehligi par scho lifumu isteiktees.

Tad wehl tahtat. Tautas armijas wadoni jeb tautas wadoni, ko mehš scho wahrdu šaturā waram eelikt? Es domaju, ka šenlais, kad tauta staitijas kaut kas wefels šawā sozialā sinā, tad wareja ar leelaku teesibu runat par wišas tautas wadoneem. Surpretim tagad, runajot par tautas wadoneem ir jarunā reisē ar to par noteiktas schkiras preekschstahweem. Ta ir parašta leeta, ka katra no iškiram — tas tagad nowehrojams ari pee waldoschām schkiram — zenšchas iszelt sawus schkiras wadonus un nostahdit winus par wišas tautas wadoneem un man schheet ari schini gadijumā nebuhs bes eebildumeem, ka no schi redses stahwokla generalis Balodis kā persona — personigu strihdu newedu un personigas ihpašchibas ari apwehrt negribu, — bet galwenā kahrtā wišch ir kā sinamas šabeedribas schkiras preekschstahwis un pateesi no muhsu, sozialdemokratu, redses stahwokla un no to masu redses stahwokla, kuras mehš represetejam, mehš par noscheloschānu newaram teikt, ka generalis Balodis, waj ari zits kahds no waldoscho partiju preekschstahweem, buhtu bijis tik neapschaubams tautas wadonis un preeksch wišas tautas buhtu bijis spehšigs ispildit kaut waj sawus peenahkumus tā, kā to mehš bijām eedomajuschees. Pareisi, wišch bes schaubam ispildija sawu amatu un to winam nahžās ispildit. Bet amatus ir ispildijuschchi dauds kara wadoni. To ir ispildijis ari ministru presidents, ari wiši ziti ministri un neweens no wineem nedomas, ka wini slikti to ispildijuschchi. Un tikai tadehl, ka wini naw kluwuschchi par walsts nodewejeem — tas ir loti labi un teizami — tikai us schi pamata nahkt un peeprasit atsinibu leelgruntneezibas weidā — tam naw nekahda pamata. Ja mehš stahjamees us ta apschaubamā prinzipa, ka mehš waram peeschkirt teem, kas ir ispildijuschchi sawu amatu kahriigi un reisē ar to peerasit wineem klast, ka wini ir tautas wadoni, tad tee eebildumi, kuruš mehš zetam atteezibā pret generali Balodi, ir

deesgan swarigi. Man prahtā naht notifikums Leepajā, kad wehl mums pāstahweja armijas wirspawehlneeziba, un kad atfewischtas grupas kara wihrū drehbēs gehrbuschos zilwekē isdarija loti nosēedšigu darbu; sakarā ar schein darbeem weena Latwijas tautas dala bij loti fashchutusi par wineem un winu preekschtahwji gresās pee ta, fo juhs fāuzeet par tautas wadoni. Man ir jāfaka, ka winsch toreis nestahweja sawu usdewumu augstumos, winsch sawus amata peenahkumus neisdarija tā, kā to weena leela tautas dala wareja no wina prasit. Winsch ispildija tos loti weenpusigi. Wehl ir wiseem atminā grautinsch, kas ir sakarā ar Leepajas domes wehleščhanu laiku, wiseem wehl ir atminā eebrukums tautas šapulzē, un atminā buhs ari tas, ka no šchi katedra tika nolastās tās personas, tee wainigēe, kas to isdarijuschi, tās leezibas, kas par wineem tika nodotas. Bija dufschēem tahdu leezibu, kuras bija šakrahjuti ismekleščhanas komišija un kuras norahdija us noteiktām personam un es jautaju tagad augstai šapulzei, waj no armijas wirspawehlneeka kunga, t. i. bijušā, tika toreis šperti wajadsigee šoli, lai apmeerinatu šchis taisnigās weenas tautas dalas prasibas, lai nowehrstu tahdus gadijumus, lai špertu šohus pret wainigajeem? So mehš nesagaidijām un man šcheet, ka šchodeen tee zilweki, kuri nosēegumu isdarija, laikam staigā us brihwām kahjam. Bet to newajadsēja peelaist armijas wirspawehlneekam, ja winsch bija preeksch wifas tautas, bet ne preeksch weenas tautas dalas. Par noschēloščhanu ne tikai netika šperti šoli, lai nowehrstu, lai šoditu, bet man šche janolaja šchodeen dokumentis jeb nowilkums no dokumenta, kursch dod gaischu leezibu par to, ka wirspawehlneeks, weenalga, waj winsch buhtu generalis Balodis, waj zits, nesinu, waj winsch buhtu labats bijis, bet ka sinamas tautas dalas preekschtahwis istu-reiees loti nekorekti. Šchis dokumentis štan tā:

„Armijas wirspawehlneeka pawehle Nr. 15. Rigā, 10. februari 21. gadā.

Inspekzijas dala, § 51. Leepajas kahjneku pulka karawihrs Rudolfs Jahna d. Apšits, eestahdamees Latwijas armijā, nepareisi usdewees par wirsneku un par tahdu eeskaitis. Gewehrojot Apšischa kausas nopelnus un preekschneezibas atšaušmi par winu, kā par loti špehjigu, dišziplinetu karawihru un pilnigi peemehrotu wirsneeka peenahkumeem, atrodu par eespehjamu apstiprinat Rudolfsu Jahna d. Apšiti leitenanta deenesta pašahpē.

Atšaušme: Diwisijas komandeera šinojums 27.1.21. šem Nr. 25. Pawehle šastahwošča no 9 paragrafeem.“

Parastišis generalis Balodis un zitas atteezigas personas. Tā kā redseet, tas pats leitenants Apšits, kursch bija eebruzis sozialdemokratu šarihlotās meerigās tautas šapulzēs un kursch bija tur peedaufišis zilwekus, kursch bija tur isturejees augstakā mehrā nedišziplineti, bija šchahwis gaisā šapulzes šahlē, kur winsch netika apdraudets un kursch lihds ašinim peekahwis wairakas desmit šewinas, kuras newar buht nekahdas walsts eenaidneezes un to neweens toreis tur nemekleja, ka šchis zilweks, kursch to nosēegumu bija isdarijis: 15. janwari, 10. februari teek paugstinats ar tahdu motiwaziju, ka winsch ir israhdijees par loti dišziplinetu karawihru, dišziplinetu diwejadā šinā: weenā šinā, ka winsch jau ir netaisnā kahrtā peefawinajees wirsleitenanta waj leitenanta godu un otrā šinā, ka winsch ir peedaufišis šewinas, šahlē šchahwis un, kā desmitām leezibas peerahda, ka winsch ir galwenais wainigais šchah šapulzē. Es negribu personigi gresstees pret generalit Balodi, bet ja mums buhtu runa par personu, kas naw tif ween-

pušiga, tad wiņsch nebuhtu tahdu papiru parafsiijis, labi sinadams, ka leeta par Leepaju ir Satwersmes Sapulzē un wišeem sinama. Tahlakee fakti no Leepajas ir pulkwešča Kuhla istureschanās, kursch atklahti kuhdija weenu šabeedribas dalu pret otru un šapulzēs isteizās par to, ka pret sozialdemokrateem wajaga usstahtees karawihreem, labi sinadams, ka stary karawihreem ari ir sozialdemokrati. Tā tad ari kā armijas wadonis šchis pulkwedis wišumā newareja buht. Wiņsch tikai šcho wadišchanu jauza un wiršpawehlneeka funks ir šedšis wina rihzibu. Es nedomaju, ka wiršpawehlneekam buhtu bijušchi personigi tahdi launi noluhki, bet es wiņu kwalifitēju kā weenas šabeedribas dalas aistahwi. Mums eet zihna ar wišam tam partijam, kas aif wina stahw, wiņsch lizees balkotees Satwersmes Sapulzes wehlešchanās u. t. t., tā ka mums nebuhtu eemesla domat, ka wiņsch ir tik neapšchaubams wadonis pahr tautu, kura nopelni ir stahwejušchi tik izsilus, kā, warbuht, ir stahwejušchi wehsturē daschu personu nopelni. Tapehž mums ir peeteefošchš eemeslš šchai gadījumā atturetees no šchis projektetas atsinibas isteifšchanas generalim Balodim kā armijas un tautas wadonim. Mehš domajam, ka atsinibas isteifšchana personai, kura leelai dalai, ja ne wefelai pusei no Latwijās tautas, ir pašihstama ne tikai no labās puses, bet ari no launās puses, no negatiwās puses, ka tas taisni war nelabu atminu radit Latwijās demokratiskai armijai, bet ne nostiprinat winā tahdu dahrgas peeminās šajuhtu. Taisni šchi kaitišchanās ar personu, kura weenai šabeedribas dalai pašihstama tikai no launās puses, es nerunaschu par strategiju un zitu, tur es neefmu spezialistš, bet tā ka šchai personai nahzās eejauktees politiskā sinā un šabeedriskā sinā šawu lomu spehlet, jeb masakais tikt ismantotai no daschām partijam, kā politiskam eroozim, tad par to es runaju un tamdehli mehš buhtum pret tahdu leelgruntneezibas peeschkiršchanu bes maksas bijušcham armijas wiršpawehlneekam un wehletos, lai wiņsch us lihdsigām teešibam ar wišeem karawihreem šanemtu to atsinibu, ko Latwija wišeem weenlihdsigi špehji dot. Bet ja nu tomehr muhsu preekschlilums šchini gadījumā neiseetu zauri, tad mehš efam gaiawi us zitu projektu un tas projekts, kuru es te lishchu preeščhā pee pahrejas us pantu lasišchanu, iseet us kawkšo zitu, tas iseet ne us atkewišchku personu godinaschanu, bet us wiņu peeminās izšelschanu, lai pateescham nešaruhgtinatu tautas un kareiwju leelo daņu wiņu atminā un peeminā. Šchis projekts iseet us to godinaschanu, pateizotees kureem war weena otra persona kluht šlawena, pee kam pehdejai nopelni naw tee leelakee un tee ir tee karawihri, kuri wišā klušibā tad zihnijās un par kureem neweens nerunaja ne šche ne ari zitur šabeedribā un kureem naw ko usstahtees šabeedribas preeščhā. Wini, šchee zectuschee, ir ihstais pamats un spehks, kas atbrihwojis Latwiju. Tapehž mehš eenesifim zitu projektu pahrejat us pantu lasišchanu, ar kuru jau eepreeščh eepasihstinaschu šapulzi un tas škan tā:

Likums par jemes peeschkiršchanu Latwijās tautas armijas nesinamam kara inwalidam.

1.

Lai atšimehtu Latwijās armijas nopelnus Latwijās atbrihwošchanas zihnās, Latwijās armijas nesinamam kara inwalidam peeschkirama 100 hektaru leela šaimneeziba ar ehtam un nepeezeeščhamo inwentaru, bes maksas dšimts ihpaščumā.

2.

Šeešibas us 1. pantā mineto šaimneezibu ir 1. kategorijas Latwijās armi-

jas fara invalidam, kuram naw nekustama ihpashuma, waj zita kahda pastahwiga eenahkuma, atskaitot pensijas. Gadijumâ, ja schahdu kandidatu buhtu wairaf, tad ischkir lojeschanas zeta.

3.

Kandidatu sarakstus us lojeschanam, kuruš sastahda darba ministrija, šasina ar fara invalidu šaweenibu, ka ari laimigo losi iswilkuscho ihpashuma teefibas apstiprina Satwerfmes Sapulzes presidents.

4.

Peeschkirto šaimnezibu fara invalidam eerahda no walsts semes fonda un nodod lihds ar ehkam un inventaru semkopibas ministrija, šasina ar zentralo jemes eerihzibas komiteju ne wehlaši par 1. augustu 1921.

Mehs pirmahrt negribam atsiht nekahdu schahdu atsinibas isteifšanu, kura buhtu mehrijama ar hektareem semes un ar til un til dauds leelu inwentaru, kufšanu un nekufšanu. Bet ja nu tomehr muhu preefchlikums te neteef peenemts, tad mehs nahkam ar scho preefchlikumu, kur masafais atsiniba teef isteifta pateesi teem karawihreem, us kureem ir Latwijas armija balstijusees un bes kuru energijas un usupureschanas pateescham Latwija newaretu tikt uszelta. Kas atteezas us wirspawehlneefu, tad bijis ir wehl weens otrs wirspawehlneefs. Un ka Baloscha kungs schini gadijumâ buhtu tas, kuram atsiniba isfakama, tas nekur nestahw rakstits.

Presidents J. Šchafste: Wahrds baronom Širksam.

W. Širks (wahzu tautas partija, runa wahzišti): Rudewiza kungs patlaban Latwijas muischu ihpashneefus apsihmeja par šweschneekem semē. Es scho apsihmejumu atraidu ka tahdu, kurfch leetots „Новое Время“ garâ.

Manas frakzijas lozekli ar gandarijumu apšweiz, ka generali Balodi, kurfch no pirmas zihnas deenas šahkot pee Kursemes un Rigas atswabinaschanas peedalijees un kura wirspawehlneeziba semes atbrihwoschanas kurfch lihds uswaras galam westis, apbalwo ar muischu. Balwas objekta iswehle atstahjama waldibai un mehs efam pahrlzezinati, ka iswehlefees kahdu agrako frona muischu un schaja zeriba mehs balsofim par likuma projektu.

Presidents J. Šchafste: Wahrds peeder Janšonam.

J. Janšons (semneeku šaweeniba): Augsti godata šapulze! Zeenitais Rudewiza kungs peeweda wezu un loti škaisu legendu par uhdeni un tukfnefti, par noguruscho karaspehku un wina wadoni... Winsch teiza, ka wadonim, ta uhdens buhtu par dauds un wisam karaspehkam par mas. Šapehz es ari gribetu paraleli wilkt un atsihmet, ka schini gadijumâ ari muhu armija, muhu nazionala armija bij isgahjusti meklet to uhdeni, bij isgahjusti meklet to semi, kura winai kahdreis bij peederejusti un kura luhf — luhf jau likas šafneegta. Un man leefas, fungi, newar buht runa par weenu glahsi uhdens, kas bij jaislej. Te schis semes mums peeteef wiseem, peeteef armijai pahrpilnam. Un schis armijas leele nopelni ir jau atsihti un teef dshwe iswesti. Armijai teef dotas tas leelakas preefchrozibas. Man schkeet, ka augstais nams ir dsirbejis dauds runu, kas tikufšas teiktas no kreisa špahrna, bet man leefas, ka eet tiktahl un nostahdit jautajumus ta, ka generalis Balodis jau nu buhtu tas muischneezibas atšajnotajis, kura ir šagrauta, to nu newar. Šche wismaf ar teem šints hektareem naw domajams dibinat jaunu leelšaimnezibu, jo schi šaimneziba, kas teef peeschkirta generalim Balodim, naw nekahda leela muischa, ta ir tahda pati ifdeenischa šaimneziba. Mums paleel semneeku šaimnezibas, kuru platiba stipri pahrfneeds scho platibu, un rentes mahjas taf teef atstahtas wifas lihds 100 hektareem. Te newar buht runa par weenas

personas izselšanu. Ir jaatstihst, ka armijai wajaga buht tahda wadona, kas spehj weft pee uswaram, kas spehj safneegt usstahditos mehrkus. Un ja generalis Balodis ir bijis tahda persona un panahzis to, kas Latwijai bij japanahst, ja armija ir atbrihwojusī Latwijū no wifseem eenaidneekem, ir eeguwesti semi, tad tapehz schis armijas idejiskais wadonis ir jaatstihmē un jafaišta ar dalu no schis semes.

Prezidents J. Tschafste: Wahrds peeder Antonam.

M. Antonš (darba partija): Augsti godatee deputatu fungi! Rā es šaprotu no referenta, tad agrarfomisišā schis projekts esot peenemts weenbalsigi. Mehš jinam, ka agrarā komisišā eeeet wišmas ar sawām 30% ari sozjaldemokrati. No ta es šaprotu, ka ari sozjaldemokrati agrarfomisišā ir balsojuschi par šcho projektu, bet tikai pehz komisišas sehdes ir atraduschi waj atmīnejuschees sawa wehsturisškā materialisma usbuhwes pamatu, ka persona wehsturei nefas naw un tā tad ari Balodis nefas wehsturē naw un winam seme nebuhtu peeschkirama. Rā motiwejumš teef peeweests kahds šenlaidu notikumš Preefšasišas tukšneschos. Ja mehš gribam ar anologijam rikhtees, tad es gribu atgahdinat sozjaldemokrateem kahdu zitu notikumu no Romas wehstures, kur kahds kara wadonis sawu apafschneefu, kas bija pret wina pawehli gahjis kaujā un uswarejis, par to uswaru peeschkirama winam lauru wainagu, bet par nepaklausibu to šodija ar nahwi. Ja Balodis ir šo darijis pehdejā laikā, kas nesaskan ar weena otra pahrleezibu, ja winsch ahropus sawas kaujas darbibaš, ahropus sawas armijas wadibaš ir weenam oiram nesimpatisks, tad, fungi, tas ir jaischkir. Šche, kur mehš runajam par wina fā par armijas wadoni, te naw eemaisita eefschā wina personiba, wina politiskā pahrleeziba un šihkee dšihwes apstahkli, tas tur jaischkir. Un ja winsch ir šo grehlojis pret demokratiju, ja ir šo nosēeddees, tad par to jaatbild teefas preefšā. Bet tad mehš šche runajam par to, šo winsch ir darijis fā tautas wadonis, fā armijas wadonis, tad te luhdsu nenahst ar šihkām leetam, kas jumš pee Baloscha nepatihk. Tā tad to es noraidu un šche mums ir runa par Balodi fā par kara wadoni un es negribu peekrist Rudewizam, ka tee laiki, kur bij tautas wadoni, armijas wadoni, ir pagahjuschi un ka tagad war buht tikai schkiru wadoni. Ir pareisi — eefšejā un fabeedriškā dšihwe ir fagrupejuschees un intereseš ir pretefškligas un to mehš zentifimees nowehrst parlamentariskā darbā. Bet uf ahreeni mums buhs weena armija, nekatootees ne uf šo un tikai tadehst mehš uswarejam tā austrumos, fā reetumos un mana pahrleeziba ir ta, ka preteji Rudewiza tunga apgalwojumam mums ari uf preefchu buhs weena armija, weens tautas wadonis, ja mums buhs jaheet zihnā pret eenaidneekem, kas mums waretu fahdreis stahtees pretim. Tadehst es leetu preefšā šcho likumprojektu peenemt fā atsinibu tam, kas ir wadijis muhsu armiju zihnāš ar eenaidneeku par dšimto semi. Tapehz mums jabuht pateizigeem winam ar maso dakinu dšimtas semes. Tahlafais eebildumš, šo teiza Rudewiza fungš, ka mehš radot jaunus leelgruntneekus, naw ne uf šo pamatots, jo ari sozjaldemokratu fratziija peenehma, ja nemaldos 32. waj 35. agrarlikuma pantu, kur ir raditas tahdas pašas leelgruntneezibas, kas sneedsas tuhstoschos un desmit tuhstoschos, tas ir tur, kur ir teiktš, ka peeschkir rentes mahjas par dšimtu. Tā tad seme teef dota wifseem teem tuhstoscheem. Ja, juhs warbuht teifseet — par maksu, bet te eet runa tikai prinzipā par to, lai seme teef dota. Tadehst mehš balsosim (Zeelens no weetas: „Balsos par semes atfawinaschanu beš

massas“). Zeelena funks, es domaju, ka jums wjadsetu prinzipa atbildet, bet newis ar neweikleem starpfauzeeneem trauzet muhsu wehlešchanos isteikt pateizibu generalim Baloscha fungam. Newis generalim Balodim, bet wina personā wiseem teem finiteem un tuhstfoscheem, kas ir Latwijas labā usupurejuschees. Šhe Balodis ir armijas preefšstahwis un ja juhs to apstahkli nesaproteet, tad man ir sčehl. Mehš to šaprotam un mana frazjija balsos par to.

Presidentis J. Ešhakte: Runataju šaraktis ismeltis. Es lischu us balsoschanu pahreju us pantu lasišchanu. Referentam wahrds.

Referents M. Gailits: Es ša referents tomehr gribetu wehl dot daschus pašfaidrojumas atteezibā us Rudewiza funga eebildumeem. Rudewiza funks šawā runā ašrahdija, ka ar šcho likumu mehš radot jaunās leelgruntneezibas. Šhim nedibinatam eebildumam runā preti patš sozialdemokratu eesneegums, jo ari winā paredseta 100 hektaru leela norma. 100 hektaru leela šaimneeziba naw leelgruntneeziba, bet gan Latwijas šemneeku šaimneeziba, šahdās paštahwešchana paredseta ari Latwijas agrarā likumā, Latwijas turpmakā agrareefahrtā. Plašchi Rudewiza funks runaja par to, šo agrarā komišija grosot waldibas eesneegto likumprojektu, jau ir no likuma isflehgusi, t. i. armijas atšewišcho lozeklu nopelnu nowehteschanu. Man wehl reis japaštrihpo, ka šchis likums agrarās komišijas redakcijā nepahprotami un noteikti nosaka to, ša šam peeschkirta seme generalim Balodim: ša Latwijas tautas armijas wadonim winās, muhsam neašmirštamās Latwijas atbrihwoschanas zihnās. Waj lai wehl reis jums, tautas weeteeki, atgahdinu, šahds bija šahwoklis šad Balodis usnehmās armijas wadibu šinamās oktobra deenās; kas tad bija Latwija un kas wina ir tagad, kur wiršpawehlneeks šawu usdewumu pret tautu un walsti ir waldijis, noleek šawas pilnwaras. Še runā šakti un šatra šahlaka šalihdšinaschana, mašika kritišeschana ir welta. Winam waldiba un lihds ar to šumerenā wara armijas wadibu bij uštizejusti, aizinajusti winu pat pret wina pašcha gribu usnemtees atbildigo peenahlumu wišgruhtakā brihdi un tagad, noleekot eerotšchus, armija general Baloscha wadibā, noleek brihwu Latwijas šemi pee tautas šahjam. Šas nopelns ir armijas nopelns un wina war buht šepna us šawu wadoni, kas winu wadija waronu gaitās. Ašrahdija, ka Balodis esot šinamas šchiras preefšstahwis. Man jaašrahda, ka winsch rošpelna, nospeesta Latwijas šesšemneeka dehls. Latwijas armija ir tautas armija šchi wahrda pilnā nošihmē! Katrs no jums šin, ša wina zehlās: wehtras un negaiši winu dšemdeja, zihnās negaišos wina išauga un pati šewi apbrunoja ar eenaidneekam atnemteem eerotšcheem! Tautas armijas wadonis war buht šikai šas, šuram ir newiltotas latweescha ihpašchibas, šuršch šauls no winas šauleem, meesa no winas meesas, šuram latweescha širds šit wina šruhtis. Un ta generalim Balodim ir, par to, es domaju, naw diwu domu neds tautā, neds šchini namā. Nopelni, neatswerami nopelni ir daudšeem, wiseem, warbuht, šes šnehmuma, kas brihwibas zihnās ir nehmušchi dalibu, par to naw diwu domu un neweens to naw apšahubijis. Šašni tamdehl tad ari šatrs šalihdšinoschais elements no likuma isflehgts. Naw armijai, winās wadonim wjadšiga mana ašstahwešchana, šaf gribu ašrahdit us diweem išzilus šakteem. Šad oktobra deenās Bermondis šeenahza pee Daugawas un Tautas Padomes komišija išbrauza us Reweli jums wiseem šinamo šmago lihgumu ar igauneem flehgt, tad kas teiza išchkirošcho wahrdu, ka

šchis pasudinoschais lihgums netika parakstīts? Tas bija armijas wadonis pulkwedis Balodis. Otrs fakts 18. nowembri 1919. gadā, kas jums, warbuht, nebuhs sinams, bija brihdis, kad Eberhards Wahzijas wahrda usnehmas no Rigas atweesto Vermondta bandu wadibu. Gaisa karajās wiltus un kompromisa wilnis. Nahza preekschlitumi par kaujas darbības pahtraufschanu. Tani momentā, kad schi no sabeedroteem labi domatā, bet wiltus eedwestā telegrama peenahza Rigā, generalis Balodis kā atbildi dewa mums frontē pawehli pahreet nekawejoschā nesaudsigā usbrukumā wisā frontē, sturmet Jelgawu. Waj ta nebija armijas wadona zeeniga atbilde?! Schai pawehlē spilgti usleefmoja Seemellatwijas warona pahrleeziba, Zehsu kauju dewise un uswara bij mušfu. Schoš diwus faktus es tureju par wajadšigu atšihmet. Atteezibā us sozjaldemokratu preekschlitumu gribu aifrahdit, ka te pehz mana eeskata ir pilnigi jauna likuma eerosinajums. Ugrarā komisiija zet Satwersmes Sapulzei preekschā likumu par semes peeschkirschanu Latwijas armijas wirspawehlnееkam generalim Balodim, bet agrarkomisiija naw apsprecis likumprojekts par semes peeschkirschanu, fazsim, nesinamam fareiwim. Tas buhtu no formelās puses. Otrs, peeschkirt kaut ko, kaut kam dšihwam un pee tam nesinamam naw eespehjams, jo galu galā tad schis nesinamais kluhs par sinamu un es domaju, ka tad rezultats, pee sinameem gadijumeem, war isnahkt loti behdigs. Ja mehš tumšā gribam radit kahdu nesinamu, neredsamu setišču, tad, tad schis fetišchs nahks gaismā, kluhs redsams, winsch pee sinameem apstahleem war buht tahds, no kura jaatteizas, pat jakaunas. Tā tad schahds eerosinajums ari pehz buhtības nepeenemams. Man jaaisrahda us to, ka sozjaldemokratu preeksch-stahwi agrarkomisiija, kur likumprojekts tifa peenemts wecnbalsigi, fewischi eerosinaja un uswehra. lai schis semes peeschkirschanas likums generalim Balodim buhtu un paliktu weenigais isnehmuma likums semes peeschir-schanas sinā. Agrarkomisiija scho sozjaldemokratu eerosinajumu wecnbalsigi peenehma un aif scheem eemeesleem man agrarkomisiijas wahrda jaisteizas pret nupat no sozjaldemokratu puses eesneegto jauno preekschlitumu.

Presidentis J. Tšhastie: Es lisschu us balsochanu pahreju us pantu lasischanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu lasischanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsochanas. Sagad luhdsu pazeltees toš, kas ir par pahreju us pantu lasischanu. Pah-reja us pantu lasischanu ar 78 balsim pret 38, kas atturejās, peenemta. Wirbrakts.

(Likums par semes peeschkirschanu armijas wirspawehlnееkam generalim Balodim.)

Wahrds Rudewizam.

U. Rudewis (sozjaldemokrats): Es jau paredseju tahdu balso-schanas isnahkumu, nolaidams no muhsu frakcijas isstahdato projektu. To-mehr es leeku preekschā wirbrakstu mainit: Wahrdu „generalim Balodim“ weetā liff: „nesinamam kara inwalidam“. (Smeekli par labi). Juhš, lungi, smejatees. Juhš smejatees par to nesinamo kara inwalidu; es pasrihpoju, par to nesinamo kara inwalidu. (Leels trofniš pa labi). Juhš smejatees par winu. (Balsis par labi: „Par jums!“) Man nekās naw pretim, ja juhš smejatees par mani, bet tad, ja juhš smejatees par mani tad, kad es to isrunaju, tad juhš smejatees par to nesinamo kara inwalidu. Tee lungi, kuri zentās atbildet us to, ko es te teizu, pehz buhtības neatbildeja us to, ko es te faziju. Juhš newareet to atsinibu isteikt armijai, un juhš gribeet isteikt

winu weenai sinamai personai ar sinameem materialeem labumeem. Wifai armijai juhs to newareet isteikt un tapehz ir neweeta isteikt ari to weenam. Un ja es runaju par leelgruntneezibu, tad es nu nedomaju, ka schi weena leelgruntneeziba wardeš padarit wifu Latwiju par leelgruntneezibas semi. Es tika teizu, ka tas ka simbols ir iswehlets neisdewigi, ka winsch drihsaf apshime un simbolise scho leelgruntneezibu, nekā to atminu, kuru mehš gribam radit par muhsu armiju. Un es pateesi nesaprotu, kur jums ir tas prinzijs, kuru juhs te gribeet atschirt no tas materialas dalas, kuru juhs te nostahdeet likuma weida. Jums wajadsetu saprast to, bet ne smeeteš par to nesinamo fara inwalidu. Taisni tas nesinamais ir no swara. Tas nesinamais par kuru te neruna, bet smejas, tas ir tas, kursch uswareja un ar kura palihdsibu Latwijas armija uswareja, nekai, warbuht, pee Baloscha kunga, bet pee kura fatra wirspawehlneeka kursch ispilda sawus peenahktumus. Tikai sem teem noteikumeem wina uswareja. Ja scho noteikumumu, schi nesinama nebuhtu, tad ne leelakais genijs newaretu Latwiju atbrihwot. Tas ir tas galwenais prinzijs to mehš gribam pateikt. Mums naw no swara tahlasas konsekwenzes, kas israhdisees tas inwalids, kas winsch buhs, tahds winsch israhdisees ka fainneeks, kas winsch buhs pehz gadeem; no swara naw tas, tahds fainneeks pehz gadeem buhs Baloscha kungs, te no swara ir tas, ko es ussweru un ko gribu panahkt ar scho pahrlabojumu wirsrahta, ka mehš gribam atsinibu isteikt tam faktisam spehtam, kursch Latwiju atbrihwoja, nesaisitot to prinziptu ar personibu, kurai bes tas labam ihpaschibam, ka tarawadonim, kuras es waru ari atsicht, ir ari wehl zitas ihpaschibas, tas ir sabeedrisli politiskas ihpaschibas. Un tauta schis simpatijas un antipatijas war saistit tahda gadijuma ar weenam waj otram personiskam ihpaschibam. Man nekahda personiga noluhka naw, bet es gribu pastrihpot to prinziptu, ais kura mehš issafamees pret tahdu projektu, kas te ir un leekam pehz muhsu domam labaku projektu preekscha, kas pateescham wairaf pastrihpotu un wairaf isteiktu atsinibu muhsu armijai.

Presidentš J. Tschafste: Gefneegtais preekschlikums skan ta:

„Leeku preekscha wirsrahta strihpot wahrduš: „armijas wirspawehlneekam generalim Balodim“ un to weeta likt: „Latwijas tautas armijas nesinamam fara inwalidam.““

Wahrds Reinhardam.

G. Reinhardš (kristiga nazionala saweeniba): Augsti zeenita sapulze! Us scho preekschlikumu jau norahdija referenta kungs, ka winsch ir pilnigi jauns un ja te ir eenests no sozialdemokratu puses, tad winsch ir eenests, azimredstot, demagogisks noluhkos. Tad ari atstaneja smeekli no labas puses, kuri smehjas, azimredstot, par itin neweiklo demagogisko panehmeenu. Te nu tad gribeja scho leetu nolikt ta, itka te smeetos par inwalideem, par teem, kas likuschi sawu dshiwibu un weselibu muhsu tehwijas atbrihwoschanā. Tas wiseem ir skaidrs, ka tas bija weens loti neweikls un prastis demagogisks panehmeens, bet es tomehr tureju par sawu peenahktumu to peenaglot ka tahdu. Ja gribam zeenit un godinat tos, kas mums muhsu brihwo Latwiju dibinajuschi un radijuschi, tad ar wifu nopeetnibu wajaga ferlees klahit pee schis leetas, bet ne padarit to par smeekligu. Smeekliga wina naw padarita no labas puses, bet no sozialdemokrateem un es nemos wehl tahlaf apgalwot, ja tas, ko mehš nosauzam par generali Balodi, buhtu peederejis pee sozialdemokrateem, tad es esmu pahrleezinats, ka sozial-

demokrati nebuhtu eebildumus zehlfuschi, jo wini toš newaretu zelt tadehl, ka swebhti jaestahjas par sawu schiru un sawu schiru usfkata par augstafu, nekā wifu Latwiju un wifu tautu. (Starpfauzeens no sozialdemokrateem: Waj Balodis ir wifa Latwija?). Sche mehš zeenam un godinam kara wadoni; ka winu sauz par Balodi, tas nekriht swarā, bet ja armijai gods peenahfas, tad ari winam ka kara wadonim ir tas gods dodams. Tadehl to leetu nekahdi nedrihst fajaukt ar kaut kahdu inwalidu fondu, waj ar kaut kahda nesinama kareiwja godinaschanu. Ta ir leeta pati par fewi. Schi augstā zehlā godinaschana, kas notifa Wafareitropā nesinamam kareiwim, ir pawisam kautfas zits. Es gribu tatschu sinat, waj tikdausf nefaprot. sozialdemokrati, kahda starpiba ir starp krituscho un starp inwalidu. Nesinamais inwalids warbuht, ir tas wisnezeenigakais kareiwis sawā firdi un ari pateesiba, bet nesinamais kareiwis — tur nekahda teesa wairs newar spreesis. Par nesinamo inwalidu nahks, warbuht, wehlat leetas gaismā, par turām mums jakunas, ja mehš tahdā formā to likumu peenemam. Es fajrotu, ja mehš inwalideem dibinam fondu, ja mehš wineem dodam semes, leelakas nekā ziteem, ja mehš preefsch wineem sinamas cetaisf eerihfojam, bet ja mehš gribam dot semi nesinamam inwalidam, tad mehš leetu padaram smeefligu, kur jafmejas pat teem, kas winu eefneeguschi. Par inwalideem mehš nesmejamees un neweens par teem nedrihst smeetees, bet gan par teem, kas multigus preefschlikumus eefneeds. (Applausi labā pusē un zentrā, bet kreisā pusē kahju dausischana).

Presidentis J. Tschafste: Wahrds Jr. Trafunam.

Jr. Trafunis (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Mani fungi! Es biju pahrleezinats, ka schis likumdoschanas akts buhs nopeetns akts un fassanots akts, jo te ir runa par loti nopeetnu leetu. Ja mehš gribam generalim Balodim dahwinat sinamu semes gabalu, sinamas mahjas, tad mehš zaur to gribam atgahdinat Latwijas walsts nodibinaschanos uu Latwijas tautas atbrihwoschanu. Mehš gribam zaur to godinat ne tikai weenu paschu generali Balodi, bet gribam godinat zaur to wifu muhsu armiju un tautu un tā es to leetu fajrotu. Zif es atzeros, kad mehš par to leetu runajām, lai tauta godinatu armiju weenā personā, tad tam pascham preefschlikumam wifas fratziņas peekrita, ari sozialdemokrati; un nu israhdas, ka nopeetnu aktu sozialdemokrati grib pahrwehrst par faršu. Mani fungi, tas jau farfs isnahf. Juhš, mani fungi, daschu reisi efeet demufchi mums peemehru, ka juhš pahrwehrscheet sche likumdoschanas fapulzi par kautkahdu mihtinu, bet schahdu aktu tomehr, mani fungi, newajadseja pahrwehrst par faršu. Tad jums wajadseja nahft un atflahfi pateift: mehš buhsim pretim pret armijas un generala Baloscha godinaschanu. Juhš nahfat, mani fungi, ar preefschlikumu dahwinat mahjas nesinameem kareiwjeem. Mani fungi, waj tad juhš damajeet, ka wifš labais spahrns un zentrš ir pasaudejis prahtu un logitu? (Smeefli sahle). Tatschu newar idot likumu — dahwinat semes gabalu, realu leetu, kahdat fiktiwai personai. Un juhš gribeet muhs apmulfinat ar to, ka usnahzeet us katedra un sahzeet runat deef par to. Ja, mani fungi, mihtinos tahdas leetas war buht peelaisfas, kur ir tumschas mafas preefschā (Sauzeeni pa kreisā: „Wasnizā ari!“), un gribeet aifrahdit, ka tiloi juhš efeet tee, fas ruhpejas par proletariatu, par strahdneefceem un par kara wihreem u. t. t. Bet, mani fungi, muhsu laudis ir tāpat gahjuschi tais kaujās un karā, waj mehš neefam godinajuschi muhsu armiju? (Sauzeeni

pa kreisi: „Ar pazelschanos!“). Juhš, mani fungi, daudreis issmehjufchi un nizinajufchi no fchi katedra armiju, bet mehs esam to godinajufchi Satwermes Sapulzē un peerahdijām to zaur likumu, kas peeschfir kara wihreem semi, ne weenam, bet daudseem un kas nostahdija kareiwjus pirmā kategorijā. Tas naw weenigais isnehmums, tas naw sittiwais likums, ko juhš gribat dot, jo, ja Satwermes Sapulze buhtu gribefufi tā darit, kā juhš, tad ta buhtu isnahkufi tik nizinafchana armijai. Ja Satwermes Sapulze buhtu isdewufi likumu, ka peeschfir semi nesinameem kara wihreem un ka nostahditu pirmā kategorijā tos karawihrus, kas naw sinami, mani fungi, tas buhtu issmeells armijai. Juhš gribet to darit, juhš gribet godinat karawihrus, bet kas tad ir generalis Balodis? (Saugeens pa kreisi: „Generalis!“). Es saprotu, ja juhš gribetu dahwinat mahjas man, mahzitajam, kā kara wihram, tad nu gan ta leeta nebuhtu fahrtibā. (Jautriba). Bet kas tad ir generalis Balodis, waj winsch ir karawihrs, waj naw? Bet ja jums te ir runa par generali Balodi, tad juhš smeatees, waj winsch ir karewis, waj naw, un ja mehs gribam godinat armiju zaur kaut kahdu dahwanu wifas tautas wahrda, tad fafeef, kam tad mehs lai dotu, waj mehs wifai armijai dotu weenu un to paschu mahjnu us 100 hektareem, waj wifai muhsu armijai, teem 40 waj 60 tuhstofchu zilweeem? Tatschu, mani fungi, war jau agitet preefsch sawas partijas, bet wajaga pafatitees sawa galwa (Jautriba), tā fakot, waj tur smadzenes waj falmi?

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder A. Breedim.

A. Breedis (semneeku saweeniba): Augsta sapulze! Bija sagaidams, ka fchis likums isees bef kautkahdam eerunam. Nebij domajams, ka pee ta tiks tehrets til dauds laika. Tas naw notizis. Ir gahjufchi pat til tahlu, ka mellejufchi legendas toti sena pagahtnē. Ir jau labi greestees pee legendam is senas pagahtnes. Pagahtnē ir pamahzofcha un buhtu labi, ja mehs wairaf greeschamees pee sawas tautas pagahtnes un tradizijam. Man gribetos atgreestees pee ta legendara laika, kas wifus tos, kas tautiski doma un latwifki juht, apweenoja kopā, un tikai tos, kas nebija ar tautu, furi tās nepasihst un neatsihst, tee tikai palika ar sawam domam, tadpat kā tee tagad paleef par sewi pee fchi likuma apspreechanas. Tas bija tanis baigās deenās, kad Bahrdaugawa wairs nebija muhsu, kad wajadseja nostahtees us Daugawas krafa un litt sawu galwu kihlā. Toreis tee, kas usstahjas pret likumprojektu, domaja: atdosim wifu, lai tikai nahf un glahbj muhs — mehs paschi nefa newaram. Saprotams, tee, kā daudsi, kureem tauta ir swescha, kas nepasihst tautas spehka, tee skattija tikai leelgabalus un slintes, tee melleja glahbinu pee swescheem. Bet kas pasina tautu un sinaja tautas spehku, tee neschaubijās, tee nostahjās gandrihs ar plikam rokam un fazija: Schi seme ir muhsu; mehs nedosim swescheem to, ko wini prafa, mehs nenodosimees winu kaspibā, mehs esam gatawi mirt waj usware! Un toreis generalis bij tas, kas stiprako wahrdu fazija schini leetā. Winsch tautu pasina un tagad lai tauta pasihst winu, un tauta winu pasihst un ta ar gandarijumu apswieks to likumu, furu mehs peenemfim.

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder W. Seil.

W. Seil (Latgales semneeku partija): Godata sapulze! Es ari newaru eedomatees, ka sozialdemokrati sawu preefschlikumu schini briedi uskfata kā nopeetnu preefschlikumu. Un ka wini naw to uskfatiufchi par nopeetnu preefschlikumu, es pamatoju ar sekofchu. Ja sozialdemokrati buhtu gribefufchi,

lai šchis preefchlikums tiftu ſche peenemts, tad eš domaju, ka ſozialdemokrati buhtu ſcho leetu eeroſinajuſchi agrarkomiſijā un agrarkomiſija buhtu to apſpreeduſi un nahkuſi ar ſawu atſinumu. Eš domaju, ka ſozialdemokrati naw aiſmirſuſchi, ka muhſu kahtibaſ rulli ir 73. pants, kuſch noſaka, ka jauns eeroſinajums, jauns likums nedrihſt buht apſpreetiſ plenarā ſehde, pirms taſ naw ſtatiſ zauri atteeziga komiſijā. Eš newaru eedomateeſ, ka ſozialdemokrati war uſſtatit, ka ſchis preefchlikums ir likuma iſlabojums. Taſ ir pilnigi jauns likums, un par to wajaſeja runat atſewiſchi. Sozialdemokrateem wajaſeja nahſt paraſtā likumdoſchanaſ kahtiba un tad waretu runat par wina nopeetnibu, bet tagad mehſ winu newaram uſſtatit par nopeetnu un tapeh3 pee wina nobalſoſchanaſ eſam ſpeesti attureteeſ. Bet ar ſemeſ preeſchkiſchānu generalim Balodim ir jaiſſaka pateiziba newiſ kā perſonai, bet kā armijaſ wadonim. Un par ſcho preefchlikumu muhſu frazija ari balſoſ.

Preſidentſ J. Eſchafſte: Wahrdeſ Rudewizam.

U. Rudewiſſ (ſozialdemokratiſ): Reinharda kuſngſ atlahwaſ ſew teift, ka ja armijaſ wirſpawehlneekſ buhtu bijiſ ſozialdemokratiſ, tad mehſ pret to eebildumuſ nezeltu. Azimredſot, Reinharda kuſngſ, runajot par augſteem prinziſeem, ir ſemi nolaiſdeeſ. Eš domaju, ka wiſch zilweku mehro ar to mehraqulu, kaſdu wiſch patſ ir pelniſiſ. Eš neſchauboſ par nopeetnibu no pilſoniſto partiju puſeſ, ar ſuru griſ winaſ peenemt ſcho likumu un tadehſ luhdſu neſchaubiteeſ ari par muhſu nopeetnibu. Leeta groſaſ ap peeminekla zelſchānu un eš konſtateju, ka taſ weidſ, kaſdeſ iſwehleteſ wina zelſchānai, naw iſdewigſ un tapeh3 mehſ wiſpahr griſbetu iſwairiteeſ no taſda weida iſwehleſchānaſ. Ja mums buhtu jaeroſina, tad mehſ neeroſinatu par teem 100 heftareem ne ſinamam ne neſinamam ſara wiſram. Taſ, ka mehſ nahkam ar jaunu projektū, taſ noſihmē, ka mehſ griſbam iſlabot to, kaſ peh3 muhſu domam ir daudſ nepareifaſ un neiſdewigaſ peeminekliſ, kaſdu juhſ to griſbeet zelt. Un iſſchkiſchaiſ momentſ ir taſ, kuſch ir galwenaſ faktorſ Latwiſaſ atbrihwoſchanaſ zihnā — waj atſewiſchka perſona, waj wiſa muhſu armija kā taſda, kura ſaſtaſhdaſ wiſā wiſumā no kura katra atſewiſchka mums neſinama, kaſ tūr ir gaſjiſ, zeetiſ un zihniſeeſ. Kuſch ir taſ ſwarigakaſ? Eš ſche beſ kaſdaſ apdomaſchānaſ atbildu, ka ſwarigakaſ faktorſ ſchiniſ zihnāſ ir ta maſa, taſ neſinamaiſ. Pateizoteeſ neſinamam war buht tiſai taſ ſinamaiſ, par ſuru juhſ ſchodeente griſbeet runat. Tā ka taſ, peh3 muhſu domam, ir taſ ſwarigakaſ, tad mehſ par to runajam nopeetni. Wairak neko. Seem, kaſ ſche puhlaſ atſpehſot muhſu peerahdijumuſ ar to, ka weenam wirſpawehlneekam war buht perſonigi nopelni — mehſ winuſ nenoleeſdam ſchis perſonaſ nopelnuſ —, teem jaſaka, ka to mehſ neſinam, kaſ buhſ taſ neſinamaiſ inwalidſ. Mehſ neuſſtaſhdam to prinziſu, ka winam war buht, waj newar buht ſewiſchki leeli perſonigi nopelni. Mehſ tiſai runajam, kaſdu weidu ſchiniſ gadijumā iſwehleteeſ pee ſchi peeminekla zelſchānaſ. Un taſ weidſ, par kaſdu runā muhſu preefchlikumuſ, taſ ir nopeetnſ preeſch mums, nopeetnaſ nekā jumſ taſ ſinamaiſ.

Preſidentſ J. Eſchafſte: Wahrdeſ peeder Samuelim.

W. Samuelſ (demokratiſ ſaweeniba): Mehſ noſlauſijameeſ deeſgan aſāſ debatēſ un tomehr, warbuht, aiſmirſām to galweno leetu, kaſ muhſ wiſuſ itā apweeno. Taſ iſſlaneja tagad no preeſchrumataja aiſrahdijuma. Galwena leeta taſſchu ir ta, ka tiſlab labaiſ, kā kreifaſ ſpahrnſ, neiſſlehdſot

zentru, grib godinat armiju. Ja tur weens iswehlaß weenu weidu, otrš otru, tad naw eemesla weenai pusei pahrmest' otrai nodomu issmeet sawā sinā nopectnu preekschlifumu, waj issmeet to pusi, kaß zehluß zitada rakstura preekschlifumu. Tad jau wißas muhju apspreedes reneftu nopeetna rakstura. Un ja wißas taß darbs ir pastrahdats no armijas tā tahdas, kura nedalas frakzijās un tur wißam frakzijam ir peekrißhana, tad schis darbs mums naw janopulgo un janonizina. Pahrmētums kreißajam spahrnam, ka wini nenemot leetu nopeetni, nefastan ar pašcha preekschlifuma garu. No schi preekschlifuma isslan griba zelt kahdu peeminekli dahwanas weidā, taß ir — dahwinat muischu kahdam nesinamam kareiwim. Kautkas tamlihdfigs ir realifets zitās walstis, tā, peemehram, Franzijā nesinams kareiwis ir apglabats ar leelu godu. Tā ari okupazijas laika iika zelts peemineklis nesinamam semeß fargam. Sahdu peemehru ir wairaf. Tā tad mehß waretu setot tam kulturelam walstim, kuras scho zelu ir jau gahjußhas. Es gribetu aifrahdit us to, ka sche kahds preekschrinatajs pahrmeta kreißam spahrnam tā kluhdu to, ka taß esot gribejis oktobra gruhtajās deenās atdot dsimteni bes zihnas. Ja sche runā par kluhdu, tad tahdu kluhdu war uskraut tā kreißam spahrnam, tā ari labam spahrnam, t. i. pilsonem. Toreis bija no swara, waj Latwijai buht waj nebuht, waj wajadsiga swescha palihdsiba, waj ne. Un ja lehmumu luhgt palihdsibu istulko tā nodewibu, tā masduhßchibu, tad katrā sinā to wareja uskraut wiseem.

Tablaf, atteezibā us leetas formelo pusi, bija aifrahdijumi no Seil jaunfundses. Ja leef preekschā generalim Balodim kā armijas preekschstahwim dot muischu, tad war nahft ar pahrlabojumu dot scho muischu kahdam inwalidam, kaß eetilps preekschlifuma robeschās. Un taß nekahdā sinā nebuhs usstatams tā jauns likums.

Pahrejot us demofratu saweenibas stahwolli, es gribu atfihmet, ka tauta wehleseeß redset kā armijas preekschstahwi, kuram sneedsama balwa, noteiktu personu un tahda wislabaf buhtu armijas galwenais wadonis. Ja mehß gribam peenemt kahdu X personu, tad tauta to nesapratis. No schi redses stahwolka statotees, demofratu saweenibai israhdijas komißijas preekschlifums par peenemamū, wina ari par to balfos.

Preßidents J. Tschakste: Wahrds Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemofrats): Traßuna kungs apgalwoja, ka sozialdemofrati saimofjuschi no schejeenes armiju. Us to gribu atbildet Traßuna kungam, ka winsch runaja nepateesibu, un es newaru teikt — neapsnigu nepateesibu. Es biju weens no teem, kaß agrarā komißijā balfoja par scho projektu. Projekta teksts ir mans preekschā stahditais teksts. Bija eefneegts no waldbibas preekschlifums ar zitu tekstu un tas isgahja us weenas personas godinaßhānu, bet ne us armijas godinaßhānu. Tā tad runat par to, ka mehß buhtu pretim armijas godinaßhānai par winas nopelneem ir nepareisi. Preekschlifums no waldbibas bija godinat weenu atfewischku personu. Mans preekschlifums turpretim bija newis schis personas godinaßhāna, bet gan wißas armijas godinaßhāna kaut atfewischkā personā un tahdā weidā preekschlifums ari preeksch mums bij peenemams. Deemschehl, pehz tam nahza sinams faktis, par furu runaja Rudewizs, un ar to balfot atfinibu armijai schini personā mums psichologiski kluwa neeßpehjams. Wehz tam, kad par nelikumibam un ne tikai par nelikumibam, bet par nofeedfigu rißzibu netikai nesauza wainigo pec atbildibas, ne tikai neeßahfa ismekleschānu, tā

to ūdewa Satwerfmes Sapulze, bet apbalwoja galweno wainigo, pee fam naw eemefla peenent, ka taš notifa neapfinigi, — pehž tam drašit, lai mehš balsotu, fur mehš ešam tee zeetufchee, par Balodi — taš ir neešpehjamš. Wajadseja meklet išeju, ja reiž Satwerfmes Sapulze grib godinat armiju, tad šahdā weidā to darit, un išeju atrodam tai preešklikumā, ko Rudewižš eefneedfa. Juhs wareet teikt, ka taš naw nopeetni nemamš, bet mehš waram tikpat labi šazit, ka juhsu apgalwojumš naw nopeetnš. Reiž Satwerfmes Sapulze ar semes peeškīršanū wehlaš isteikt atfinibu armijai, tad preešk mums muhsu tagadejais preešklikums ir tikpat nopeetnš, kā preešk jumš godinat wiršpawehlneeku.

Presidentš J. Ščakste: Runataju šaraktiš ir iſsmeltš. Eš luhgšchu referenta atšaukšmi.

Referentš M. Gailiſ: Agrarāš komiſijāš wahrdā man jaišteižāš pret ſcho pahrlabojumu, jo agrarā komiſijā weenbaliģi nolehma likumam liſt ſchahdu wiršrakſtu: „Likums par semes peeškīršanū armijāš wiršpawehlneekam generalim Balodim“.

Presidentš J. Ščakste: Eš nolaiſiſchu wehl reiž eefneegto pahrlabojumu, kurſch ſtan tā:

„Peeku preeškā wiršrakſtā ſtrihpot wahrduš: „Armijāš wiršpawehlneekam generalim Balodim“ un to weetā liſt: „Latwijāš tautāš armijāš neſināmam tara inwalidam.“

Referentš iſſaſaš pret ſcho pahrlabojumu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par ſcho pahrlabojumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret ſcho pahrlabojumu un beidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturejāš no balſoſchanāš. Balſoſchanāš iſnakhums ir: par ſcho pahrlabojumu ir nodotaš 35 balſiš, pret to 74 un atturejeeš naw neweenš. Tā tad pahrlabojumš ir atraiditš. 1. pants.

(Armijāš wiršpawehlneekam generalim Balodim peeškirta tā Latwijāš tautāš armijāš wadonim Latwijāš atbrihwoſchanāš, žihnāš 100 hektaru leela ſaimneeziba ar ehkam un nepeezeeſchamo inwentaru, beš maſſāš, dšimſiſhpachumā).

Cebildumu naw? Te teek praſitš balſot. Eš luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret 1. pantu. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturaš no balſoſchanāš. 30 balſim atturoteeš 1. pants ir peenemtš. 2. pants.

(Peeškirta ſaimneezibu generalim Balodim eerahda no walſiš semes fonda un nodod lihds ar ehkam un inwentaru ſemſopibaš ministrija, ſaſinā ar žentralo semes eerihžibaš komiteju ne wehlaſt par 23. aprīlī 1921. gadā).

Wahrds Šcheram.

A. Šcherš (ſemneeku ſaweeniba): 2. pants noſafa, ka likumā paredſetāš semes nodoſchanāš termiſch ir 23. aprīliš ſch. g. Satarā ar ſchi likuma nowilziſchanoš, ſchiš laiſš ir par ihsu, lai to techniſki iſweſtu. Tadehl eš leeku preeškā to datumu pagarinat lihds 6. maijam un eeneſu pahrlabojumu: „23. aprila“ weetā liſt „6. maiju“.

Presidentš J. Ščakste: Neweenš wairaf pee wahrda nepeeteižāš — eš luhgšchu referenta atšaukšmi.

Referentš M. Gailiſ: Tam pahrlabojumam eš waretu peekriſt.

Presidentš J. Ščakste: Eſneegtaiš pahrlabojumš ſtan tā:

„2. pantā „23. aprila“ weetā liſt „6. maiju.“

Referentš no ſawas wuſeš peekriht ſchim pahrlabojumam. Eš liſiſchu to uſ balſoſchanū un luhdsu pazeltees toš, kaš buhtu pret ſcho pahrla-

hojumu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoššanas. Pret šho pahr-labojumu naw neweens balsojis. Atturejās 27; tā tad wiši pah-rejee ir par to balsojuschi un tas ir peenemts. Es lišču tagad 2. pahr-laboto pantu us balsoššanu. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret 2. pantu. Naw. Luhdsu pazeltees toš kas atturas no balsoššanas. 2. pants peenemts.

Cefneegts ir preeščlikums: „Leeku preeščhā likumu papildinat ar 3. pantu: „Šhis likums stahjas spēhtā ar wina iščludinaščanas deenu „Waldbibas Wehstnefi.“ Neweens pee wahrda nepceteizas, es luhgšču referenta atšaulšmi.

Referents M. Gailits: Agrarfomijās wahrdā waru peekrist šchin papildinajuman, jo laiks lihds 6. maijam ir šamehrā ihšs un tā ta eerahdiščanas terminšč peenemts, tad logiški išnahl, lai to waretu eeturēt, ka ar iščludinaščanas deenu likumam buhtu jastahjas spēhtā. Išteizos par šho preeščlikumu.

Presidents J. Ščakste: Es lišču us balsoššanu šho preeščlikumu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho preeščlikumu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoššanas. 37 balsim atturotees, šchis preeščlikums ir peenemts. Es lišču tagad likumu wišā wišumā us balsoššanu un luhdsu pazeltees tagad toš, kas ir par šchi likuma peenemščanu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šchi likuma peenemščanu. Naw neweena. Luhdsu beidsot pazeltees toš, kas atturas no balsoššanas. Balsoššanas išnahlkums: par šho likumu nodotas 85 balsis, pret to naw neweena un atturejuschees 37. Tā tad šchis likums ir peenemts.

Nahšohais deenas šahrtibas punkts — šewiščas išmekleščanas komiščijas šinojums peeprasišuma leetā par bijušcho Daugawgrihwas mahzibas bataljonu. Referents Lauris.

Referents R. Lauris: Us Satweršmes Sapulzes sošaldemokratu fratščijas peeprasišumu Daugawgrihwas mahzibas bataljona leetā. Satweršmes Sapulze šawā 1920. g. 11. juntija sehde išwehleja šewišcho išmekleščanas komiščiju.

Komiščija konstituejās 17. juntija 1920. g. un nekawejoschi stahjās pee darbibas plana iščtrahdaščanas.

Upštatot ešneegto peeprasišumu pehz buhtibas, komiščija atrada, ka noščkaidrojami šekošchi jautajumi:

- 1) Minetā mahzibas bataljona dibinaščanas laiks un usdewumi;
- 2) šarawihru eeweetoščanas eemešli un weidi;
- 3) bataljonā eeweetoto šarawihru kustiibas břihwibas eerobeschoščana;
- 4) apgehrba atnemščana;
- 5) iščšanas gadijumi;
- 6) arešta gadijumi;
- 7) wiršneeku degradesšana;
- 8) algas aišturesšana;
- 9) antišanitaree apštahkli bataljonā un
- 10) Satweršmes Sapulzes wehlešanu teešibu atnemščana bataljonā eeweetoteem.

Cewehrojot to, ka šchis bataljons komiščijas darbibas šahkumā bija jau iščformets un tur atraduschees šarawihri bija gan noščutiti us žitām šarapšeku dalam, gan atradās šlinnižās, gan ari bija jau demobiliseti, tapehz wiku adreseš bija gruhti uššinamās, komiščija, lai noščkaidrotu wišus augščā mine-toš jautajumus, 7. jultija sehde nolehma zaur preši usaizinat peeprasišumā

minetoš, kà ari zituš karawihruš, kaš waretu uš peewesteem jautajumeem dot leezibas, peesuhtit komisiijat sawaš adreseš; kà ari ihsumà pasinot, par kaħdu no jautajumeem wini waretu dot leezibu.

Tahlat komisiija peeprastija šcho jautajumu nošfaidrošchanai wajaďsigos materialuš ari no apšardšibas ministra, armijas wiršpawehlneeka, karaspeħta dalu un kara šlimnižu preefšneekem. Lai uš weetas pahrleezinatoš par Daugawgriħwaš mahzibas bataljona telpu šahwofli, komisiija isbrauža uš Daugawgriħwaš zeetofni un šhis telpaš apštatiija uš weetaš.

Uš komisiijaš usaizinajumu peeteizāš daudš kareiwju un wiršneeku.

Komisiijaš darbibu leelā meħrā kaweja jau augšhā ašrahdiatā bataljona iiformešchana. Beeschi gadijāš, ka nopratinamaš leezineekš atšauzaš uš kaħdu otru leezineeka, kura atrašchanaš weetu winsch nešinaja. Tad nu komisiijat nahzāš noprastit armijaš šchtabu, zaur ko leezineeku nopratinašchana nowilzinajāš.

Bija gadijumi, ka armijas wiršpawehlneeka šchtabš no komisiijaš peeprastito leezineeku-karawihru adreseš pasinoja titai peħz wairat neka 2 mehnešcheem. Daudši no leezineekem, atrašdaneekš komisiijaš noteiktā sehdeš laikā atwalinajumā waj komandejumā, uš sehdi newareja eerastees. Par dašcheem jautajumeem, peemehram par kareiwja Remersa nošhitišchanu uš Padomju Kreewiju, wairakahrt peeprastito pašfaidrojumu materialu no kara preefšneezibas wehl lihđš šchim naw šanenti. Wiš tas aħrfahrtigi nowilzinaja šhis leetas ismeklešchanu.

Komisiija nopratinaja 14 wiršneekuš un 10 kareiwjuš.

Komisiija notureja 40 sehdeš.

Peħz komisiija eenaħtufšcheem materialeem un nopratinato leezibam, komisiija konstatē šefošcho:

1) Daugawgriħwaš mahzibas bataljona šchtatš 3 rotu šastahwā apštinatš ar armijas wiršpawehlneeka pawehli no 12. janwara 1920. g. Šhis bataljonaš, žif redšamš no zitaš armijas wiršpawehlneeka pawehleš karaspeħta dalu preefšneekem, nodibinatš tahdu wiršneeku un kareiwju eewetofchana, kuri aštahj šliku eespaidu uš ziteem, kaitē muħfu walšis un tautas interesem, strahdā pretim Latwijāš atbriħwošchanai un kahrtibas nodibinašchanai semē un kuru turpmatā aštahšchana armija tadehl naw wehlama. Šchi pawehle šawaš nenoteiktibas dehl ir pawedinajušti dašchuš preefšneekuš pahrat plašchi tulkot nošhitišchanaš motiwuš. To atšinis ari armijaš šchtaba preefšneekš šawā papildu riħkojumā, kurā winsch konstatē, ka karaspeħtu dalu preefšneeki, lai atratitotš no nespeħjigeem wiršneekem un kareiwjeem, nošhita winuš uš mineto bataljonu beš šewišcheem eemesleem. Turpmat armijaš šchtaba preefšneekš karawihru nošhitišchanu ušdod šakšant ar isluħkofchanaš waditaju uš weetaš. Kareiwjuš ušdod nošhitiš Rigāš etapa komandanta riħzibā, bet wiršneekuš uš inspektijaš dalu. Par tahlatu kareiwju nošhitišchanu Rigāš etapa komandantš šanem norahdijumuš no eefšchejāš isluħkofchanaš nodalaš. Beš tam wehl armijaš šchtaba preefšneekš ušdod karaspeħtu dalu preefšneekem periodiški peesuhtit ar uštizameem kareiwjeem eefšchejai isluħkofchanaš nodalai šinaš par teem wiršneekem un kareiwjeem, kuruš buħtu wehlamš nošhitiš uš mahzibas bataljonu.

2) Raħdas šekāš bija šchai armijaš wiršpawehlneeka pawehleš nenošteiktibai, rakšturo šefošchi dati: 108 karawihri eewetoti par internacionaleš dšeedašchanu; partija karawihru par to, ka eedrošchinajušeeš no šawaš preefš-

neezibas, batarejas komandeera, peeprafit lai ismassa wineem peenahkoschos pilnu algu, ta ka ismassata kareiwjeem nepilna alga, bet listis parastitees par pilnas algas fanemšanu. Tahlat partiju, fastahwoschu no 50 karawihreem, ar farastu atfuhitijis ismekleschanas teefnesis ka schaubigus un par komunisteem aisdomigus elementus. Sarastita ar farlanu sikhuli atfihmeti wairak, ar melnu — mafat schaubigee. Atteeziba us daudseem pawadrastita tikai atfihmets: komunistu peekritejs, agitators, newehlams tips, leels maita u. t. t. bes kaut kahdeem ismekleschanas waj issinas materialeem. Daudsi atfuhititi bes kautkahdeem apwainojumeem, weenigi aif personigas isrehlinaschanas motiweem.

Bataljona westis eeweetoto karawihru alfabetisks farastis ar atfihmeju-meem: maita, leels maita, wisleelafais maita.

Dauds kareiwju no dalam nosuhititi us Rigas etapa komendanturu ar norahdijumu pawadrastos: „aismugures deenestam“. Etapa komandants, atteeziba us tahdeem karawihreem fanehmis no eefschejās isluhkoschanas nodalas wirfneeka norahdijumus nosuhitit winaus us mahzibas bataljonu. Bijuschi gadijumi, kad Rigas etapa komandants jau pirmis kareiwju eerastchanas pee wina, fanehmis no eefschejās ismekleschanas nodalas wirfneeka farastus ar norahdijumeem, kahdi no karawihreem pee eerastchanas komendantura nosuhitami us mahzibas bataljonu un kahdi mineta wirfneeka rihziba.

3) Wisi us bataljonu atfuhititee wispirms eeweetoti pirmā rotā, kur leelata dala no wineem nopratinati par atfuhitichanas eemseem, leetojot pee tam pat spaidu lihdselkus. Wehlat daschi, pehz preekschneezibas eestata, no pirmās rotas pakapeniski pahrzelti us zitam rotam. Pirmās rotas karawihri tureti sem wisstingrafās usraudzibas. Rotas pagalms eerobeschots ar dselondrahschu sehtu. Satifime ar pahrejo rotu karawihreem nebijusi atlauta. Bes preekschneezibas atkaujas naw bijis brihw iseet no rotas telpam. Pa rotas pagalmu pastaigatees kareiwji laisti tikai sem usraudzibas. Pirmās rotas karawihreem fatifichanas ar peederigeem atlauta tikai bataljona schtabā, pawadonibas usraudziba. Pahrejās diwās rotās apfargaschana bijusi wahjata.

4) Pee eeweetochanas pirmā rotā us bataljona komandeera pawehli, karawihreem atnemi angu frentischi, bifikas, mehteli u. t. t. Dascheem atnemto drehbju weeta isdotas priwatas drehbes; gulas peederumi un deki wiszaur naw isdoti.

5) Sifchanas notifikas. Sists pee atfuhitito nopratinaschanas, ka ari us mahzibam. Sists ar roku, ar fewischku gumijas sitamo, ar koku un spahrdits ar fahjam. Sists wehl ari ar rewolwera spalū un schautenes resgali. Daschi fasisli lihdi asinim. Siteji: leitenants Lufmanis, wirsleitenanti Jurifons, Schnore, kapitani Beesais, Kefels, wirsferschants Laffmanis, rakstwedis Leitais, Lillifons, kapralis Melnkalns un Rahrklinch. Daschi sifchanu peekopuschhi sistematiski.

Februari bataljona ambulanzē no siundineeka eeweests karewis ar fasisstu galwu. Galwa bijuschas tris bruhzes. Sitejs — pirmās rotas wirfneeks. Par scho gadijumu bataljona ahrsis sinojis bataljona komandeerim. Sinojums palizis bes sekam, tikai no fanitaras pahrwaldes schim ahrstam taifita peefihme, ka winsch esot „fabotaschniks“ un par dauds humani apejotees ar eeweetoteem kareiwjeem. Par sifchanu sinots bataljona komandeerim un tas atbildejis, ka ja zitas isejas neefot, tad warot leetot ari sifchanu.

6) Karawihri, furi nesinajuschi pateikt atsuhtischanas eemeflus, eewee-toti arestā us nenoteittu laiku nowehroschanai, beeschi ween tās notizis pehz peekauschanas. Arestā eewee-toti ari par nezensetu wehstulu nosuhtischanas mehginajumeem.

Aresta telpas šahumā bijusčas isdaufiteem logeem un wahji apkurinatās. Jagul bijis us grihdas, jo nahru nebijis. Weens no sitejeem isteizees, ka winsch atradis par mihsstaku šodu eefist, neta eewee-tot arestā.

Preefsch wirsneekeem un kareiwjeem bijusčas weenas un tās pasčas aresta telpas.

7) Uf mahzibas bataljona komandeera pawehli pirmā rotā eewee-totee wirsneeki, eeredni un instruktori likti pee kareiwju peenahkumu ispildischanas. Daschado deenasta pakahpu nosihmes, tā: wirsneeku, eerednu, ferschantu u. t. t. pa pirmā rotā atraschanas laiku us bataljona komandeera mutisku rihkojumu pamata nonemtas un atlautas nehfat tikai kareiwju nosihmes. Utteezibā us wirsneeku degradeschanu komissija konstatē, ka diwos no leezineekeem peewestos konkretos gadījumos (leitenanti Jafinskis un Rasinowskis) pateesibā naw notikusi wirsneeku degradeschana par kareiwjeem, un proti: Rasinowskis nespehhibas dehl ispildit wirsneeka peenahkumus isflehts no Latwijas armijas kara spēku dalas wirsneeku šarastem un Jafinskis — usdotās deenasta pakahpes apstiprinaschanu peerahdijumu truhkumu dehl.

8) Pehz armijas wirspawehlneeku pawehles Nr. 12. paragrafa 6. no 20. janwara 1920. g. Daugawgrihwas mahzibas bataljona pahrejoschā fastahwa kareiwjeem alga ismaksajama šefoschos apmehros: 1. rotā — $\frac{1}{4}$ no kareiwja algas par mehnesi, 2. rotā — $\frac{1}{2}$ algas un 3. rotā — pilna kareiwja alga. Wirsneekeem pehz tahdas pasčas normas no wirsneeku algas. Alga faktiski ari ismaksata tahdos apmehros.

9) Bataljona telpas — kasemati. Zitadu apdsihwojamu telpu Daugawgrihwas zee-tokni naw. Rotās gulas maisi un deki naw doti. Jagul bijis us failām lahwan. Pawafari atnemi ari kaschozini, bet schineli naw isdoti, tā ka naw bijis ar to apsegtees. Wela issneegta nepeeteefoschos apmehros. Dascheem bijusi tikai weena maina welas. Pirts kurinata, bet tur naw bijis atteezigu trauku masgaschanai, tā ka kareiwjeem bijis jamašgajas no chdeenu katlineem. Ambulanzes telpas nepeemehrotas — ari kasemati. Telpas rotās, tā ari ambulanzē mitras, bet peeteefoschi gaischas un siltas. Wela ambulanzē issneegta nepeeteefoschi. Slimneeku nosuhtischanai us kara slimnizu ahrstam katru reis wajasdejis dabut rotas komandeera atlauju.

Marta mehnescha beigās waj aprila šahumā parahdijees isstuma un atgulas tifs. Ambulanžē peetruhzis telpu un tadehl 2. rotas telpas slimneekeem eerihfoti sewischi atdalijumi. Wispahreja desinfekcija bataljonā isdarita aprila mehnesi, pehz desinfekcijas kameras šanemischanas.

10) Dascheem mahzibas bataljona kareiwjeem atnemtas teesibas peeda-litees Satwersmes Sapulzes wehleschanas. No pirmās rotas apmehram 200 karawihreem pee wehleschanam peelaiisti tikai nedaudsi (apmehram 20 lihds 30 wihru).

Daschi no otras rotas ari naw peelaiisti pee wehleschanam, kamehr treschā rota wehleschanas peedalijusees. Kapitans Mateufs, leitenanti Aufmanis un Gelhards naw peelaiduschi pee wehleschanam tos karawihrus, furi pawadrastos bijuschi atshmeti tā komunistu peekriteji, newehلامي tihpi u. t. t.

Pamatojotees us ismekleschanas materialeem fewischkâ ismekleschanas komissija nahf pee sefoscheem slehdseeneem:

1) Daugawgrihwas mahzibas bataljons naw tif daudj kalpojis kara-wihru apmahzibas mehrkeem, fa taz buhtu bijis spreeschams pehz ta nosaufuma, bet gan galwenam fahrtam kâ karaspehku dalas newehlamu kara-wihru isolazijas un fodu eestahde;

2) pee karawihru nosuhtifchanas eeweetofchanai bataljonâ winu preesch-neeziiba ne katru reis lifusi waditees no augstas preeschneeziibas doteem preeschrafsteem, bet nosuhtifchanas motiwus istulkojusi wairaf plaschâ nosihmê, peelaischot patwaribas un personigu isrehkinafchanos;

3) apgehrba, wejas; gulas peederumu un desinfekzijas lihdjeku truhkums bataljona karawihreem issfaidrojams pa dalai ar tahdu preeschmetu truhkumu Latwijas armijâ wispahrigi, bet pa dalai ar bataljona preeschneeziibas neattaisnojameem taupibas noluhkeem, fewischki tahdos apstahklos atnemot karawihreem wisnepezeeschamafos apgehrba gabalus;

4) atteezibâ us ahrstneeziibas un antisanitareem apstahkleem jaatsihst, fa tee bataljonâ atradâs nepeeteefoschâ nostahdijumâ, jo ahrsta peenahkumus fahfumâ ispidijis medizinas feldschers — studentz;

5) nemot wehrâ to, fa bataljons pateesiba bijis galwenam fahrtam foda instituts, kur sinamu fodu uslifschana bataljonâ eeweetoteem, par sewi naw apsihmejama par nelikumigu un fa ismekleschanas materiali — fewischki bijuschâ bataljona komandeera kategoriskâs atteifschanâs dehl dot komissijai jebfahdus pasfaidrojumus par bataljonu — naw dewuschki komissijai eespehjas konstatet fairâ atfewischkâ gadijumâ fodu eemeslus, komissijai jaatturas no slehdseena par fodifchanas likumibu waj nelikumibu: a) kustibas brihwibas eerobeschofchanas, b) arestefchanas un c) algas samastnaschanas gadijumos;

6) par nelikumigu wehlefchanu teesibu (Satwerfmes Sapulzes wehlefchanâs) atnemschanu dalai no bataljona karawihreem atbildiba usleekama atteezigai wehlefchanu komissijai;

7) no wairaf leezineekeem par wirfneeku degradeschanu apsihmetee gadijumi nosfaidroti a) kâ tâ fauzamâ karawihru nostahdifschana fareiwju deenasta pakahpê. furi pateesiba wirfneeki naw bijuschki, b) kâ wirfneeku nosihmju nonemifschana bataljona 1. rotâ eeweetoteem wirfneekeem, fureem tâs, pirmo rotu atstahjot, atkal atdotas un c) kâ wirfneeku isslehgfchana no armijas un wirfneeku farafsteem dehl nespehjiibas ispidit wirfneeku peenahkumus.

Waj pehdejos konstatetos konkretos gadijumos (c punktis) wirspawehlneeka rihziba juridiski tomehr kwalifizejama kâ degradeschana, komissijai neisdewas galigi nosfaidrot;

8) bataljonâ eeweetoto kara wihru fischchanas gadijumi bes schaubam atsihtami par fodameem pahrfahpumeem un atteezige wainigee teefas zelâ fauzami pee lifumigeas atbildibas.

Sewischkâ ismekleschanas komissija leef augstai sapulzei preeschâ peenemt sefoschu pahrejas formulu:

„Satwerfmes Sapulze, noklausijusees fewischkâs ismekleschanas komissijas sinojumu, nolēm j:

Satwerfmes Sapulzes fewischkâs ismekleschanas komissijas materialus Daugawgrihwas mahzibas bataljona leetâ nodot kara teefas profuraturai dehl wainigo saufschanas pee atbildibas.“

Presidents J. Čihaište: Tai pašā leetā buhs sinojums no otra referenta Sihmana.

Referents A. Sihmanis: Reizē ar interpelāciju, par kuru ņeedsa nupat sinojumu ņewiškā ismekleschanas komiņija, tika usdots ismeklet ari leetu, par kuru bija eefneegta otra interpelācija no sozjaldemokratu frazijas atteezibā us 5 žiwilpersonu noschaulchanu 27. maijā no 8. Daugawpils fahj-95neeku pulka 2. bataljona 6. rotas kareiwjeem. Sewiškā ismekleschanas komiņija scho leetu ir ismeklejuņi un ņeeds Satwerņmes Sapulzei ņekofchu sinojumu:

Leetas apstahklus ņihki pahrbaudot, komiņijai nahzās zaurņtatit aftu materialus par schis leetas ismekleschanu, kura isdarita ari no armijas eestahdem, tā ari noklauschinat leelaku ņlaitu leezineeku no frontes kareiwjeem. Sewehrojot to, ka nopratinamee karawihri, atrodotees armijas frontes darbībā, beeshi neņpehja komiņijas noteiktās deenās eerastees us nopratinaņchanu, leetas galiga noskaidroschana nowilzinājās.

Us pahrbaudito dokumentu un nopratinato leezineeku isteifumeem, komiņija konstatē ņekofcho:

Laikā no 26. aprila lihds 19. maijam 1920. g. armijas wirņpawehlneeka ņchtaba eefņhejās isluhkoschanas Rehsenes nodalas darbības rajonā bija apzeetinatas ņekofchas peežas žiwilpersonas: 1) Samuels — Herzels Yeldņchers, ebrejs, 44 gadus wezs, pehž amata bahrsddsimis, dsimis Leetawā, dsihwojis Deenwidafriķā, Amerikā un Anglijā, no kureenes tizis isfuhtis us Kreewiju tā tās pawalstneeks, 2) Rubins, Urona d. Rwins (anglisti ņauzas Kohen), ebrejs 38 gadus wezs, dsimis Daugawpili, 8 gadu wezumā ar wezateem aizelojis us Angliju, tur bijis tipografijas strahdneeks, dehl iswairischandās no mobilisācijas trihs reises Londonā bijis teeņas preeņschā un beidsot no Anglijas isfuhtis tā Kreewijas pawalstneeks, 3) Marija Semjona m. Waņkijewa, 28 gadus weza, dsimusi Pochowā, kreeweete, atraitne, Swetlana muischā pee komunisteem bijusi „ņaimneeze“, komunisteem aisejot palikusi us weetas. No weetjām eestahdem usrahdita tā palalpiģa eenaidneekam, naw noteiktā laikā registrejusees tā bijuse komunistu darbineeze, 4) Marija Antona m. Treschtschenko, 23 gadus weza, prezeta, dsimusi Grodnas gubernā, poleete, dsihwo Sawelentu ņahdschā, pahrnahfusi pahri frontei ņahli eepirkt, un 5) Nastassja Nikolaja m. Sledowņtaja, 23 gadus weza, neprezeta, kreeweete, dsimusi Ludņas aprikti, dsihwo Sawelentu ņahdschā, tāpat pahrnahfusi ņahli eepirkt.

Isluhkoschanas nodala schis peežas personas, kas newehlamas pee frontes joslā, 19. maijā 1920. g. nosuhijusi ar rakstu Latgales diwisijas komandeerim pahrsuhlischanai pahri frontei us Padomju Kreewiju. Ar atteezigeem raksteem tad minetās personas suhtitas tahlak 27. maijā 1920. g.: a) no Latgales diwisijas ņchtaba us 8. Daugawpils pulka komandeeri, b) us 2. bataljona komandeeri un c) us bataljona 6. rotas komandeeri. Rats tahlaknosuhtijums notizis lihds ar rakstisku norahdijumu, ka personas nosuh-
tamās us Padomju Kreewiju, pee kam 2. bataljona komandeeris norahdijis 6. rotas komandeerim rakstā no 27. ntaija 1920. g. plst. 18, ka pahrsuhdamās personas nowedamās dsili neitralā joslā, pahrlaishamas pahri fronti un par ispidito rakstiski ņihki japasino, atsuhtot atpakał pawadrafsta pawehli.

6. rotas komandeers wirsleitenants Schneiders tad ari 26. maijā no rihta rakstiski sinojis 2. bataljona komandeerim, ka peežas personas 27. maijā

1920. g. plkst. 21 pahrſuhitās pahri frontei, nowedot winas lihds Smeriſķu ſhutoreem.

Tiſ taſlu leetas apſtahli konstateti uſ armijas iſmekleſchanaſ akti eſo- ſchām originalpawehlem un protokoleem, ko wiſumā apſtiprinaja ari noprati- nato leezineeku iſteikumi.

Domaſ un riſhojumi par 5 perſonu noſchauſchanu ſahluſchi parahditeeſ 6. rotas kanzlejā un leetas gaita noriſinajuſeeſ ſeſoſchā ſahrtā :

27. maijā 1920. g. ap plkst. 9 wakarā 6. rotas kanzlejā, kur tobrihd atraduſcheeſ: rotas komandeeris wirſleitenants Schneiders, wirſferſchants Awotinſch, rakſtwediſ Gerutis un ſarewiſ Bruſcha, atweſtaſ peezaſ ziwil- perſonaſ no diweem ſareiwjeem, kuri nodewuſchi rotas komandeerim ſonwertu ar 2. bataljona pawadrafſtu. Rotas komandeeris, blakuſ ar wirſferſchantu Awotinu pee galda ſehdedamaſ, attaiſijis ſonwertu un rakſtu iſlaſijis, kaut ko ſluſu ar Awotinu ſarunajeē; ko rakſtwediſ Gerutis newarejis ſadſirdet. Leezineekſ Gerutis newar teikt, waj Awotinſch ari rakſtu laſijis, bet wiſch komandeerim tiſ tuwu ſehdejis, ka warejis rakſtu laſit. Pehz ſluſām ſaru- nam ar Awotinu rotas komandeeris uſ winu ſazijis: „Panemeet lihdsi loſch- meteju un ſareiwjuſ un iſdareet to leetu drihſi“. Tad rakſtwediſ Gerutis jautajis Awotinu, kaſ ar atweſtām perſonam darams. Uſ to wirſferſchants Awotinſch wiſeem klatheſoſcheem (ari rotas komandeerim) dſirdamā balſi atbildejis, ka „winas japahrlaiſch pahr bortu“. Uſ rakſtwescha Gerutis jau- tajumu „waj jaaprof ari buhſ“, rotas komandeeris neta bildedamaſ atmetis ar rofu. Fraſe „pahrlaiſt pahr bortu“ pehz leezineeku iſteikumeem, ſarawihru iſteikmē nepahrprotami noſihmejuſi „noſchaut“.

Wirſferſchants Awotinſch ſaſinojis ſareiwjuſ ar ſchautenem un loſch- meteju itkā uſ iſluhſoſchanu, winu pawadonibā nowediſ peezaſ ziwilperſonaſ neitralā joſlā lihds Amermuſiſchāſ meſcheem, kur tāſ tituſchāſ noſchautāſ.

Rareiwji ſahlumā atſazijuſcheeſ iſpildit wirſferſchanta Awotinā pawehli ſchaut, bet uſ wina un rakſtwescha Gerutis apgalwojumeem, ka no preekſch- neezibaſ dota pawehle noſchaut un ka rareiwji newar pawehleſ neiſpildit, ſchahwuſchi arl, rareiwji pehz tam, kad wirſferſchants Awotinſch pirmais iſſchahwiſ. Noſchauto aplaupiſchena naw konstateta. Noſchauſchana notikufi 27. maijā ap plkst. 10 wakarā.

Utgreeschoteeſ rotas kanzlejā pehz peezu perſonu noſchauſchanaſ, rotas komandeeris wirſleitenants Schneiders atradeeſ gultā atguleeſ un praſijis Awotinu, waj wiſch ſahrtigi iſpildit, uſ ko wiſch atbildejis, ka wiſch peezaſ perſonaſ palikuſchāſ meſchā gulot noſchautāſ. Uſ to wirſleitenants Schneiders atteizis: „Чортъ возьми!“

Nekatoeeſ uſ to, otrā rihtā, 28. maijā rotas komandeeris Schneiders tomehr ſinojis bataljona komandeerim, ka atſuhitāſ peezaſ perſonaſ, „ſaſkanā ar preekſchrafſtu no 27. maija plkst. 21, pahrlaiſtaſ pahr fronti, nowedot tāſ lihds Amermuſiſchāi“.

Par notikumu 6. rotas rareiwji 26. maijā ſinojuſchi teeſchi diwiſijaſ komandeerim, kurſch tobrihd, bija eeradeeſ mineto karapehka datu inſpizet un kurſch pawehlejis iſdarit ſteidſigu iſmekleſchanu, kura ari nahkamāſ deenāſ iſdarita no 3. bataljona komandeeera kapitana Kellera.

Pulka komandeeera wakarā ſanemto pawehli noſuhitit wirſferſchantu Awotinu uſ pulka ſchtabu 6. rotas komandeeris wirſleitenants Schneiders nahkſoſchā rihtā iſpildijis tahdā weidā, ka pa telefonu ſinojis Awotinam

eerastes rotas kanzlejā, lai ņemtu ņawus dokumentus un tad dotos uš pulka ņhtabu. Wirņferschantņ AwotinsĆ turpretim pehĶ ņahda paņinojuma ņanemsĆanas no ņawas karaspehĶa dalas nosudis un wehĶaf naw nekur redņets. Rotā peenahĶusĆas ņinas par Awotina aiseĶņanū pahri frontei pee leelineeĶeem, bet pahrlleezinofĶu peerahĶijumu par to naw. Wirņferschantu Awotinu wina paņinas raksturo ņā duhņĶhigu ņarewi, ņas pirmais gahĶis ušbrukumā, bet ari pirmais biĶis pee laupisĆanam.

Wirņferschantu Awotinu komiņijai nopratinat nebija eeņpehĶams, tā ņa taņ bija deņerteĶis.

Rotas komandeeris wirņleitenants Schneiders pee nopratinasĆanas iņņazija, ņa wiņņ neefot ņinajis par wirņferschantu Awotina nodomu noņĶaut pahrl robesĶū pahrlaisĶamās peežas ziwilperņonas un ņa wiņņ ari neefot ņinajis par notikufĶo noņĶaufĶanū, ņad ņinoĶis bataljona komandeerim par pawehles pareiņu iņpildisĶanū. Rahdu nebuht riĶkojumu waj mahjeenu minetās perņonas noņĶaut wiņņ Awotinam neefot dewis.

Apņpreeņot iņmekleņĶanā eeguhtos materialus, ņewiņĶā iņmekleņĶanas komiņija atņiht ņefoņĶo:

1) Ra karaspehĶu dalu preeņņneeziĶa lihĶņ 8. Daugawpils 2. bataljona 6. rotas komandeerim naw dewuņ neĶahĶus riĶkojumus nedņ aiņrahĶijumus mineto peezu ziwilperņonu noņĶaufĶanai, bet gan nepahrprotami rakņiņki pawehleĶuņi winas pahrlaisi pahrl fronti;

2) ņa 6. rotas komandeeris wirņleitenants Schneiders, ja taņ ari teeņĶi nebuhtu dewis riĶkojumu peežas ziwilperņonas noņĶaut, tomehr ņinadams par wirņferschantu Awotina nodomu noņĶaufĶanū iņdarit, peelaidis tahda noseedņiga nodoma iņweņĶanū, atņahĶams preeņņneeziĶas pawehles iņpildisĶanū wirņferschantam Awotinam un ņinadams par notikufĶu peezu ziwilperņonu noņĶaufĶanū, tomehr ņinoĶis bataljona komandeerim itin ņā pawehle iņpildita un minetās perņonas pahrfuhtitās pahrl robesĶu;

3) ņa rotas komandeeris wirņleitenants Schneiders, nolaidigi iņpildot preeņņneeziĶas pawehli wirņferschantu Awotina noņuhtisĶanai uš pulka ņhtabu, dewis minetam Awotinam eeņpehĶu aiņbeht un

4) ņa par peewesteem pahrfahpumeem wainigee wirņleitenants Schneiders un wirņferschantņ AwotinsĶ ņauzami pee atbildibas teeņas zelā.

Uņ ņĶi pamata ņewiņĶās iņmekleņĶanas komiņija leef preeņĶā Satwerņmes Sapulzei ņefoņĶu pahrejas formulu:

„Pamatojotees uņ ņewiņĶās iņmekleņĶanas komiņijas ņinojumu, Satwerņmes Sapulze nolēmj:

Satwerņmes Sapulzes ņewiņĶās iņmekleņĶanas komiņijas materialus peezu ziwilperņonu noņĶaufĶanas leetā nodot tara teeņas profuraturai deht wainigo ņauņĶanas pee atbildibas.“

Prezidents J. TņĶaĶste: Teef atĶahtas debates. Wahrds peeder Zelman.

J. Zelmanņ (sozialdemokrats): Augņtā ņapulze! Man griĶas wiņpirms konstatet to ņaktu, ņa ņĶee ņinojumi, kuruņ eeņpreeņņĶeeje ņinotaji zehla preeņĶā, ir redigeti un komiņijā, peenemti weenbalsigi. Tā tad taņ, to ņĶe nolasĶija komiņijas referenti, komiņijas lozĶĶu ņarĶā naw radĶis ne masalo ņĶaubu un uņņĶatams, wiņmas no komiņijas lozĶĶu puņes, ņā neapņĶaubama pateesĶiba. RaĶ man pirmo reiņi biĶ ņĶis jautajums jaaiņņahw, aiņņahwot muņņu fraĶzijas eeņneegto interpelazĶiju, tad loti daudņi — warbuht ari ņĶai

augstā sapulzē klabtesofchee — skatijās ar nelabwehlibu us to, ka tahdi jautajumi teel zelti gaismā. Daschi man us to gribeja atbildet ar pistolem. Wisadi zentās scho pateesibu, kura, ka šaka kahds leezineeks, bijusi atklasts noslehpums wisā armijā, zentās scho pateesibu aplufinat. Konstatedams to, ka ņhee atsinumi komissijā peenemti weenbalsigi, es scho ņkeletu gribetu eetehrpt drusku meesā un tamdehl atlauschos sneegt papildinajumus no issinas materialeem schini jautajumā, pee lam aifrahdu, ka es atfaukschos weenigi us wirfneeku atfauksmem issinā un nezelschu preefschā materialus, kuras dewa paschi zeetuschee, jo waretu dascheem rastees schaubas, ka tee naw objektivi. Man ņkheet, ka schaubu newaretu buht par to wirfneeku leezibam, kuri bijuschi bataljonā newis kā soditee wirfneeki, bet peederejuschi pee bataljona komandefoschā fastahwa. Apņkatot scho Daugawgrihwas mahzibas bataljona leetu, es gribu aifrahdit, ka tai ir sinams logifis ņakers ar otu leetu — par peežu ziwilpersonu noschawschanu frontē, jo kā es toreis interpelaziju motiwejot mineju, patš Daugawgrihwas mahzibas bataljona likwidazijas periods ņadalijs 3 posmos un pehdejais likwidazijas posms bij taisni ņchi pahrņuhtischana pahr fronti. Tamdehl es ņafu — un no ta es wilfschu tahlatās konsekwenzes, — ka ari otram sinojumar: ir sinams logifis ņakers ar eepreefschejo. Wispirms komissija weenbalsigi konstateja, ka ņchi eestahde naw bijusi nefahda mahzibas eestahde, bet ir bijusi sōda un izolazijas eestahde. Šā tad jau paschā nosaukumā ir sinama falsifikazija, sinama nepareisiba, ņauzot par mahzibas eestahdi to, kas ir faktiski lemta sōdu ispildischana. Seweetoschanas weidi schini eestahdē ir tahdi, kahdus mehš nepasihstam neweenā armijā. Personas, ņuhtitas itkā aismugures deenestam, nokluwuschas tahdā eestahdē, kur winas ir padotas neaprobeshotām patwaribam. Par tām atsewischlām ņischanam, kuras jau bij minetas eepreefschejā referatā, es dauds nerunaschu. Jaatsihmē, ka ņchis eestahdes galwenā atbildigā persona, bataljona komandeeris, strupā weidā noraidija ņewischlās ismekleschanas komissijas usazinajumu dot kautkahdu nebuht paskaidrojumu (Dr. P. Kalninsch no weetas: „Kas tas ir?“). Man jautā, kas ņchis bataljona komandeeris ir. Es winu nefaužu ņche wahrdā tamdehl, ka man ņchita, ka ņchi persona ir loti plaschi pasihstama; tas ir kapitans Mateufs. Mehš komissijā konstatejam, ka ta ir sinamā mehrā nezeeniga istureschandas neween pret Satwerfmes Sapulzes komissiju, bet ari pret paschu Satwerfmes Sapulzi, jo komissija ispildija tikai to lehmumu, ko winai Satwerfmes Sapulzes uslikusi, jeb pareisakt, komissija ispildija tikai Satwerfmes Sapulzes gribu. Par scho personu, kura stahweja minetas eestahdes preefschgalā, kahds no wirfneekem nodod schahdu leezibu, tas ir, winsch to drusku raksturo. Raksturotajs ari ir kahds no wirfneekem, kursch peedereja pee komandefoschā fastahwa bataljonā un winsch ir ari kapitans, tā tad deesgan atbildigā persona. Schis kapitans ņaka tā: „Kapitans Mateufs man tika stahstijis, ka winsch ņawā laikā esot bijis par komandantu Saldū un tur esot schahwis zilwekus; tizis schauts par masako neeku, ja tikai bija aisdomās, ka ir komunistis“. Es burtiski nolasiju, kungi, wirfneeka leezibu. Man leefas, ka nebuhs eemeflu schaubitees par ņchi wirfneeka leezibas pareisibu. Tahlat, kad wairaki wirfneeki no bataljona komandefoschā fastahwa naw warejuschi panest tureenes meschonibas, wini greesuschees pee kapitana Mateufa, kas paskaidrojis: „Mums ir tahda kahrtiba, ka wisus wajaga eepehrt un ja mums buhtu teesiba, tad wajadsetu daschus pat noschaut“. Pehž schim teesibam noschaut, kā jau es agraf aif-

rahdiņu, bataljona komandieris bija grieķešs pē wīrspawehlneeka šhtaba. Bet wīnšch šchis teefšas nebij dabujis. Sem šchahdas preefšchneežibas wadibas un usraudšibas, šaprotama leeta, ka padotee wīrfneeki un apatsch-wīrfneeki ispildija beefšchi daudš ko pret šawu griibu, kà tas konstatets issinà. Man jakonstatè, ka pē issinas wīrfneeki ar loti leelu walfirdibu atsina wīšas tās ššchanas, kuras minetas interpelazijà, leezinadami, ka wini ir bijušchi nostahditi tik schaufmigà stahwolli, ka ja wini to nedaris, tad ar wineem daris to pašchu un šuhdsetees, mellet taisnibu kaut kur ir bijis neeefšchjami. War starp zitu ašrahdit us to, kad kahds no ambulanzes ahrsteem, kad no ambulanzes išwestis ašinojoschš, šašisš karewiš, grieķeš ar šinojumu pē šanitaràs pahrwaldes, bet wīnšch dabujis par to rahjeenu, ka tahda isturešchanas efot pahraf humana, ka zilwefu, šašistu lihds ašinim, wehl šchehlo. Kà jau ašrahdits, ššchana tita praktiſeta wišdaschadafos weidoš. Netika šmahdēti nekahdi eerotšchi. Kaš gadijàs pē rofas, ar to šta: gan atšewiſch-kaš rungas, gan rewolweru špali, gan schautenu rešgali, gan kofa gabali, kaš pagadijàs pē rofas — wišš bija derigš. Bet kanzlejà, kà to leezina weens no leezineeſeem, stahwejis špeziels gumijas šitamais, gumijas pipka. Zità gadijumà otrš wīrfneekš leezina, ka wīnšch redsejis pē ššchanas tahdu gadijumu. Karewji tikušchi išwesti no kaſematem zेतuma pagalmà wingrot. Tur bijis jaišpilda kahds wingrošchanas numurs: horizontalà stahwolli kareiwjeem wajadsejis peeželtees un nolaiſtees us semes, turotees us rofam. Kad kahds no kareiwjeem eefmehejes, bataljona komandēers lizis paemt rungu un ušſkaitit wiſeem ar to us muguru. Tàs ir tàs leezibas, kaš šche issinas materialos. Eš neušſkaitiſchu wiſus toš gadijumus, eš domaju, ka ar to buhš dariſchana teefu eestahdem, bet eš gribetu drufku raksturot, lai šapraftu katrs, kahdi apstahli waldijušchi šchaj eestahdē; tur katrs, kaš tur eekluwis, bijis špeešis mellet kaut kur taisnibu. Waretu eedomatees — un jaſaka, ka interpelaziju eefneedsot apšardšibas ministrš mums ari to kà išſſaidroja, — ka bataljonà eeweetotee bijušchi tahdi išwirtušchi zilwefi, ar kureem zitadi naw bijis eefšchjams galà tift. Kuri nu ir tee, kaš bijušchi eeweetoti bataljonà — eš atkal atlaufchos nolaiſit dašchu wīrfneeku leezinajumus: „Puſe no wiſeem eeweetoteem bataljonà bija beš kahdas wainas. Us pulka teefas lehmuma, žil atzeroš, bija eeweetoti tikai 2 lihds 3 zilwefi“. Šcho leezibu nodod ari kahds kapitans. Tà tad, azimredšams, ka bataljona kapitans, kurfch pats peeder pē komandējoschà kaſtahwa, ir drufku zitadàs domàs, nekà apšardšibas ministrš par tàm perſonam, kuras atradàs bataljonà. Apšardšibas ministrš domaja, ka tee ir paſaules leelakee noſeedšneeki. Wīrfneeki, kureem bija padoti šchee karewji, leezina, ka wišmas puſe bijušchi beš kahdas wainas. Šche no wīrfneeku leezibam eš waretu wehl nolaiſit dašchas, kuras apštirina to, ka leelakà data ir iſrahdijufees, pehž tuwafas issinas, beš kahdas wainas un tas ari šaprotams, jo eeweetofchanas motiwi bija tahdi, ka wareja eeweetot šchini bataljonà kuru katru. Pehž eepreefšch ſneegtà referata augštai ſapulzei ir ſinams, ka noſeegumu kwalifiſazija bija loti weentahrfcha. Wīrspawehlneekš šawà pawelè domaja, ka newehلامي elementi buhtu iſolejami no armijas. Bet kahdi elementi ſkaitami par newehلامي, to ſpreeda kura katra atšewiſchka perſona. Šahlafas kwalifiſazijas šchim jehdſeenam nebija. Pawadrakstos šchee noſeegumi bija kwalifiſeit wehl weentahrfchaki, ar weentahrfchu pēešimi: „maita“, „leelš maita“, „pawiſam leelš maita“, tad „komuniſti“ un „komuniſtu pēekritejš“. Warbuht

daudši, kaš atzeras debates pee interpelazijas eefneegšanas, palika pee tās pahrleezibas, ka pateesi ņhai bataljonā eewetoti tikaņ komunisti, bet, warbuht, daudši tagad mainis ņawus usņtatus, ja atgahdinatņchu to, ka starp ņheem eewetoteem un par komunisteem noņihmeteem ņareiwjeem bija ari Rigaņ plaņņhi pasihņtamais tirtotajs no firmas „brahli Wanagi“. Ari taš apņihmets weentahrņņhi no augstafās ņawas preeņņneezibas par „komunistu“. Winu bija isglahtuņi no ņiņšanas ņawada laime: zauruhtot zaur Rigu, ņhi persona, ņhis „breeņmigais komunistņ“ no firmas „brahli Wanagi“, ņastapis pasihņtamais augstafās personaš un tās winu ispeņtijuņhas. Bet jums, augstai ņapulzei, ņinams, ka ne wiņeem bija tahda laime ņastapteeš ņawā gaitā ar „augstafām personam“, kaš konstatetu ņho newainibu. Rā ņhe jehdseens „komunistņ“ kwalifiņzets, man ņņheet, ka weens ņhis dokumentariski peerahditais ņaktis ween leezina. Un ko tikaņ wiņu newar ņaukt par komunistu! Man gribetos teikt wiņpahrigi, ka jehdseens „komunistņ“, wiņpahrigi naw kwalifiņzjams. Daudseem pasihņstameem juristeem naw isdewees to kwalifiņzet. Kad tika isstrahdats Satweršmes Sapulzes wehleshanu likums, tad muhtu Satweršmes Sapulzes lozekli — juristi un, ja nemaldos, daņhi usaizinati spezialisti — eņperti juridikos jautajumos ari gribeja noņkaidrot juridiski jehdseenu, kaš ir komunistņ, bet israhdijs, ka juridiski ņhis jehdseens nemas naw kwalifiņzjams. Tā tad jau ar to ween ir dota leela patwala ņhi jehdseena tulkoņshanai un wiņa ņhi patwala tika plaņhi isleetota. Mehs redsam, ka katrs, kuras wajadņeja isrehtinatees ar otru personu, apņihmeja to ar wahrdu „komunistņ“, „komunistu peekritejs“, „maita“, „leels maita“ un ar to peetita, lai nohtuhtu tā ņauktā ofiņialā pahrmahzibas eestahdē. Man ņawā laika nahzās laņit kaņda eewehrojama wahzu jurista, ņwarigu leetu ismelesšanas teefneņņha memuarus, kuros tas aishada, ka winam ņawā teefas praņņe ir bijuņi daritņhana ar wiņleelakeem un breeņmigateem kriminalnoseedsneekem un uņ wina ismelesšanas materiala pamata ņheee noseedsneeki ir ņoditi ar wiņmagakeem ņodeem, neiņlehtsot pat nahwes ņodu. Somehr wiņņch wiņā ņawā garā praņņes laika naw peedņihwojis neweenu gadijumu, kad kahts no ņheem noseedsneekem huhtu bijis nemeerā ar teefas lehmumu. Turpretim wiņņch konstatē, ka tahdos gadijumos, kur mehgina weentahrņņhi isrehtinatees ar personu, lihtņchu teefas weidā waj zitadā zelā, ka tur pat wiņleelakam noseedsneekam, ja ņodu peemehro kaut pahņā noseeguma weetā, rodas atreebibaš juhtas pret tahdu teefatņhanaš weidū. Wiņņch ņajuht, ka ņhe pret winu teef wehrņis newis Nemesidas ņheehps, bet te teef wehrņta pret winu atreebibaš roka un tas, man ņņheet, ir loti eewehrojams ņaktis muhtu teefņklās apņinas audņmaschanā un ņhi notikuma apņwehtņchanā. Nebuhtu wehrņis runat par Daugawgrihwas mahzibas bataljonu, kura wehture ir pagahtnē, ja mehš nedņihwotu ņhiniš tradizijās ari ņhodeen un neturpinatu winaš tahdā pat weidā. Mums ņuhdsibu un luhgumu komiņija eenahņ katru deenu wairafas ņuhdsibas, kuras daņhā ņinā pahrspehņ ņuhdsibas par minetām bataljona personam, kuras eenem atbildigas weetas un turpina ņawu darbibu ne Daugawgrihwas zeetuma muhtos, bet zitā rajonā. Tapehņ man ņņheet, ka ņhi augstā ņapulze newarēs weentahrņņhi apmeerinatees ar to, ka preeņņhā liktās pahrejas formulas peenam ar weentahrņņchu balņoņchanu. Mums jaņkatas tahlat, mums jaņkatas, waj ņheee gadijumi ir tikaņ weentahrņņhi, nejausņhi, newehlami gadijumi, kuros mehš no ņewim nobihdiņim, nododami leetu teefu prokuroram. Ja ta ir ņabeedribaš launa parahdiba,

tad ta mums jāzēnšas ar wifam šaknem isflaukt. Man šķeet, ka wifam starp juristeem nebūšs diwu domu tai šinā, ka teefifko apšinu eeaudsinat zilwekos ar eestahdi, kura ir atreebibas instituts, newarēs. Man jāfaka, ka daudšas eestahdes ir nostahjušās us tahda weedokla, ka teefafhana ir sinams atreebibas afts. Tas ir tas launakais. Mehš redsam, ka Daugawgrihwas mahzibas bataljonā atreebibas fahre iswesta wisfpilgtaki, bet ir eestahdes, kuras pastahw tagad un kuras leeto šcho metodi tahlaf, un ja mehš gribam runat par teefifko walsti, gribam runat par teefifkās apšinas audsinafchanu, tad bes šhim pahrejas formulam augstai šapulzei jāfaka, ka ar atreebibas aktu newar teefifko apšinu ne štiprinat, ne audsinat. Pehz šchis metodeš mehš redsam ari tagad atreebibas aktuš pret eedomateem politifkeem pretineekeem waj zitadeem pretineekeem, kaut ari šchos aktuš iswed ne ar eestahdes palihdsibu, bet ar atfewisfku personu palihdsibu. Kultiwet tahdās atreebibas juhtas, usftatit tās par dšitam patriotifštam juhtam, man šķeet, war tikai waj nu politifki ihfredfigs, waj politifki weenteffigs zilweks. Warbuht ari ta šewina, kura, kad Husš tika šadedšinatš us fahrtu, wifā nopeetnibā usmeta us šcho fahrtu ari šawu malkas šaujinu, domaja, ka wina isdara weenu loti leelu Deewam patihfamu darbu. Warbuht, ari tās augstakās armijas eestahdes, kuras šinaja par wifam leetam, kas no-teef Daugawgrihwas mahzibas bataljonā, ari domaja, lihdsigi šchāi šewinai, ka winas isdara loti leelu walstifku darbu minetas bataljonā. Šš tomehr konstateju, ka šchis „walstifkaiš darbs“ preefšch Latwijās demokratijas bij pateefibā tahds patš pakalpojums, kahds bij pakalpojums zilwezei no šchis wezites, kura us Husš ugunšfahrtu usmeta šawu malkas šaujinu. Ja augstā šapulze negrib apmeerinatees weenigi ar pahrejas formulu, tad winai jāfaka, ka nedrihst buht weetas atbildigos amatos tahdām personam, kuru teefifkā apšina dibinas tikai us atreebibas juhtam. Par noscheloschanu pehz pehdejām šinam israhdas, ka wehl daschas no šhim personam eenem loti atbildigas weetas — taišni tās personas, kuras te ir minetas šchinis isfinas materialoš un pret kurām te ir wehrsti loti šmagi apwainojumi. Šš domaja, augstai šapulzei jāfaka ari tas, kas nedrihst turpmaf kahdā nebuht šinā representet teefifku walsti personas, kurām pašchām naw ne mafakās elementarās šajehgas par teefšbam wispāhriigi. Šš nezeru to šagaidit un muhšu šrafzija nezer to šagaidit no tagadejās politikas kurša wispahr. Mums ir bijušchi defnitateem gadijumu, kur mehš efam aifrahdijušchi, ka šchi politika pati ir radijufi šchahdu atreebibas fahri un isleetojufi šawas waras eestahdes tā atreebibas eerotšchus. Šapulzei šchodeen jāfaka, ka beigās wajag buht ar tahdām eestahdem un lai buhtu tahlafu no walstis eestahdem personas, kurām weenigā teefifkā apšina ir atreebibā. Ja tas nebūšs, tad notiks tas, ka šchis atreebibas afais gals tiks wehrstis, tā tas parasti noteef, pret wifseem teem, kas šcho atreebibu šabeedribā ir kultiwefušchi. (Applausi pee šozialdemokrateem).

Presidentš J. Šchakste: Pee wahrda neweens naw peeteizees. No Šatweršmes Šapulzes šewifskas ismekleschanas komifšjas ir eefneegta šefofcha pahrejas formula:

„Šatweršmes Šapulzes šewifskas ismekleschanas komifšjas materiali Dau-gawgrihwas mahzibas bataljona leetā nobodami šara teefas profuraturai deht wainigo šautšchanas pee atbildibas.“

Šš lišchu šcho pahrejas formulu us balsofchanu un lihdsu pazeltees

toš, kaš ir pret šho pahrejas formulu. Es luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošchanas. Uri naw. Tā tad šhi pahrejas formula weenbalsīgi peenemta. Bes tam ir wehl otra pahrejas formula:

„Damatojotees us Satwerfmes Sapulzes sewiščas ismeklešanas komi-
sijas siojumu, Satwerfmes Sapulze nolemj: Satwerfmes Sapulzes sewiščas
ismeklešanas komisijas materialus 5 žiwilperjonu nošchaušanas leetā nodot
kara teesas profuraturai deht wainigo šaušanas pee atbildibas.“

Es liffchu šho pahrejas formulu us balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret šho pahrejas formulu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošchanas. Uri naw. Tā tad weenbalsīgi šhi pahrejas formula ir peenemta.

Nahloščais deenas kahtibas punktš ir: „Likumš par atziju beedribam un dalineeku (paiju) šabeedribam“. Referentš šchā likumā Purgals.

Referentš J. Purgals: Augstā šapulze! Šchī gada 17. janwari ministru kabinets ir isdewis 16. julija 1919. gada likuma kahtibā noteikumus par ewafuētām atziju beedribam un dalineeku jeb paiju šabeedribam. Šchee noteikumi ir isfludinati „Waldibas Wehstnesi“ 24. janwari un laikā eesneegti Satwerfmes Sapulzei. Ar šcheem noteikumeem waldbiba, azimredšot, gribejušī nowehršt daschus šchtehrščlus, kuri kawē ruhpnēezibas atjaunošanu. Šchee šchtehrščli pa leelakai dalai ir faktiski, bet ari ir juridiskas dabas. Mehš sinam, ka leelais wairums muhsu ruhpnēezibas usnehmumu, kuri pehz škaita pirms kara Rīgā ween šneedsās lihds 700, tika pa kara laiku ewafuēti us Kreewiju. Žil no šcheem ruhpnēezibas usnehmumeem ir reewafuēts, naw drošchi sinamš. Bet to gan mehš waram konstatet, ka wišā Latwijā nebuhs wairaf, tā weena peektā dala no tā škaita ruhpnēezibas usnehmumu, kuri numš bija Rīgā ween pirms kara. Dala ruhpnēezibas usnehmumu, kaš mehginaja atjaunot šawu darbibu Kreewijā, ir tur, Kreewijā, nazionalisēti. Lai noshaidrotu wišpahriģi šho ewafueto ruhpnēezibas usnehmumu atziju un dalineeku beedribu teesisko šahwokli, waldbiba ir atraduši, ka ir nepezeeschami isdot šchos noteikumus. Šchee noteikumu galwenee panti noshaidro wišu to atziju un dalineeku šabeedribu šahwokli, kuras pašahwejuščas agraf Latwijā, kurām Latwijā ir kaut kaħdi usnehmumi, ka wišas tās beedribas war atjaunot šawu darbibu, ka wiņu statuti paleet spēhā. Bet tā tā agrafajos atziju un dalineeku šabeedribu statutos ir deesgan rigorosi noteikumi atteezibā us pilnu beedribu šapulščhu šafaulščhanu, tad buhtu wajadšigs dot sinamus atweeglinajumus šchāi šind un te nu tee noteikumi rada to eespehju, pahrogšot atteezigos wezos statutus, kuri bija doti kreewu laikā atziju beedribam un dalineeku šabeedribam, dot eespehju šafaukt pilnas šapulzes, kurām nahšas išščkirt šwarigus jautajums par beedribu darbibu atjaunošanu, waj par beedribu likwidēšanu. Šchahdas pilnas šapulzes war šafaukt pehz šcheem noteikumeem 2 waldeš lozekli, 2 usrauga padomeš lozekli waj pa weenam no waldeš un padomeš lozekleem, wišmas puše no rewisijas komisijas lozekleem, tā ari weena 20. dala akzionaru, ja wiņi šopā representē pehz kapitāla wišmas šho dalu. Ja akzionari wehlas šafaukt bes agrako walščhu waj usraugu padomju peekrišanas kaħdu šapulzi, tad wineem jagreeschās pee weetejās apgabalteesas ar luhgumu un apgabalteesa wineem to war atkaut un usdot kaħdam no weetejeem notareem šagatawot pilnas šapulzes šafaulščhanu un atklašchanu. Šchinis pilnās šapulzes war peedalitees netif ween tee akzionari, kuri war usrahdit originalatzijas waj atteezigas bantas apleezibas,

ka afzijas nodotas bankai usglabāšanā vaj kihlam, bet ari tee, kuri ņavas afzijas saudejuschi apstahku dehl, ja wini tikai peerahda, ka wineem tahdas afzijas bijuschas un ka afzijas ir afsihtas par nederigam un to weeta us teefas lehmumu peeschirta teefiba dabut jaunās afzijas, waj ari, ja ir isdotas no weetejam bankam apleezibas, ka afzijas ir nolauptas, kas masafais Rigā loti beeschi fastopams pa leelineeku waras laiku 1919. gada, kur banku seifi un depositi tika weenfahrschi atnemti. Tahdos gadījumos bankas war isfneegt wajadsigās apleezibas un afzionari war ka pilnteesigi dalibneeki nemt dalibu pilnā beedru ņapulzē. Ari zitas personas, kuram naw tahdu dokumentarisku peerahdijumu, war peedalitees ņapulzē, ja winas peerahda, ka winam afzijas ir peederejuschas un war usrahdit apleezibas, pawehstes, usajzinajumus us agrakam ņapulzem. Un ja schis personas peenes apleezibas, ka winas eerofinajuschas teefa leetas par nosuduscho afziju modifikaciju un ka teefa atfinusi winu prasibas un islaidusi sludinajumus, sinams, schahdas personas war peedalitees pilnās ņapulzēs tikai tad, kad pahrejee afzionari nezē nekahdus eebildumus. Bet ar to ween nepeeteef, ka war ņasaukt pilnās ņapulzes un formeli atjaunot afziju beedribu darbibu; jamehgina ari kautkahdi dot eespehju, lai beedribas waretu darbotees. Se nu likumdewejs grib radit sinamu isnehmuma stahwokli atteeziba us agrakeem paradu prasitajeem un noteikt, ka, ja waldiba, waj kahdas eestahdes waj priwalpersonas tam afziju beedribam, kuras atjauno ņaus ruhpneeziflos usnehmumus, isfneeds aisdewumus waj nu naudā, waj maschinas wineem aisdod, waj ari kautkahdus produktus, waj ari materialus, pusfabrikatus, ka wisus tahdus aisdewumus war nodroschinat, ka scheem aisdewejeem ir sinamas preefschrozibas agrakeem personigeem kreditoreem pretim un ka tahdas afziju beedribas, kuras atjauno ņawu darbibu, newar iskihlat us weena waj otra kreditora peeprasijumu, bet ka winas war afsiht tikai ņewischā, likumā noteiktā kahrtiba par maksatnespehjugam. Un ja nu tahdā gadījumā peeteiktos wairak kreditoru, kuru prasibas zehluschās agrak, tad scheem aisdewumeem, kuri isfneegti ruhpneezibas usnehmumu atjaunoschanai, ir preefschroziba tahdeem agrakeem kreditoreem pretim. Newehlama tik parahdiba, ka neweens kreditors newar ņawu prasibu realizēt zitadi, ka tikai konkursā. Schis noteikums ņewischki nepatihkami buhtu ņajuhstams krediteestahdem, us kuram ari atteezas schē noteikumi, t. i. us tam eestahdem, kuras no kreewijas reewafuetas, ka peemehram Petrogradas, Rigas un Jelgawas komerzbankas, leelafais filiales u. t. t. Schis noteikums ņmagi winas aisskahrtu, ja kahdreis atzestu moratoriju. Tad kars kreditors waretu prasit, lai weenu otu no schim eestahdem afsiht par insolwentu (maksat nespehjigu). To wajadsetu likumdewejeem eewehrot un to warbuhtibu nostahdit nahkamā likumdoschanā tahdā stahwokli, ka schim bankam buhtu jadod eespehja kahdā zita zelā ispildit ņawus peenahkumus kreditoreem pretim. Juridiskā komisija isfattijschos noteikumus zauri, eenefa tikai neswarigus redakzionelus pahrlabojumus un atrada, ka schis likums buhtu peenemams steidsamibas kahrtiba, ko ari leeku preefschā.

Prezidents J. Tschakste: Referents leek preefschā peenemt schim likumam steidsamibu. Es lischu steidsamibu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw. Kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teef atlahatas wispahrejas debates. Pee wahrda neweens nepeeteizas? Es lischu us

balsošchanu pahreju us pantu lasišchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas pret pahreju us pantu lasišchanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Uri naw. Pahreja us pantu lasišchanu weenbalsigi peenemta. Wiršrafsts ar eewadu.

(Likumš par ašziju beedribam un dakineeku (paiju) šabeedribam. Vapildinot un pahrgrosot to Latwijas ašziju beedribu un dakineeku šabeedribu statutus, kuri apstiprinati pirms 1818. gada 18. nowembra, ša ari atteezigos pantus pee likumu trahjuma X. sehjuma 1. dalas 2158. panta peelikuma 1. peesihmes, nofazit šefošho:)

Cebildumn naw? Wahrds Šihmanim.

U. Šihmanis (semneeku šaweeniba): Man augstai šapulzei jaaisrahda, ša isdalitā eksemplārā aif norakstišchanas neusmanibas eeweefušchās wairafas šluhdas, tā ša man buhs jaenes pahrlabojumi gandrihs pee šatra panta. Šhis šluhdas neatteezas us likumu pehz buhtibas, bei šakroplo tekstu. Pee eewada man jaefneeds šefošhs pahrlabojums: Te šazits: „statuti, kuri apstiprinati pirms 1818. gada“. Šhe wajaga buht 1918. gadam. Tad teifumu leeku preekšā pahrgrosit tahdā weidā: pehz „ša ari“ štrihpot wahrduš „atteezigos pantus“ un likt tani weetā „peelikuma“. pehz wahrda „panta“ štrihpot wahrdu „peelikuma“ un pehz wahrda „peesihmes“ likt „atteezigos pantus“, tad eewads šlanetu: Vapildinot un pahrgrosot to Latwijas ašziju beedribu un dalibneeku šabeedribu statutus, kuri apstiprinati pirms 1918. gada 18. nowembra, ša ari peelikuma pee likumu trahjuma X. sehjuma 1. dalas 2158. panta 1. peesihmes atteezigos pantus, nofazit šefošho:

Prešidents J. Šhafste: Neweens wairaf pee wahrda nepeeteizas. Es luhgšchu referenta atšaufšmi.

Referents J. Purgals: Es iſšafos par ša pahrlabojuma peenemšchanu, jo wiſš man jau pašihstams.

Prešidents J. Šhafste: Preekšā liktais pahrlabojums šlan tā:

„Leeku preekšā: Eewadā pehz wahrdeem „ša ari“ štrihpot wahrduš: „atteezigos pantus“ un to weetā likt wahrdu „peelikuma“; pehz wahrda „panta“ štrihpot wahrdu „peelikuma“ un pehz wahrda „peesihmes“ peemetinat wahrduš „atteezigos pantus“; šlaitā weetā „1818.“ likt „1918.““

Šhee pahrlabojumi no referenta teef ašihiti par peenemameem. Es likšchu wiſš us balsošchanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret wiſš peenemšchanu. Naw. Šagad luhdsu pazeltees, kas atturas no balsošchanas. Naw. Ša tad pahrlabojums peenemts. Šagad es likšchu us balsošchanu wiſšrafstu un eewadu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrlaboto redakšiju. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw. Ša tad wiſšrafsts un eewads peenemts. 1. pants.

(Bijušchās kreewu waldebās apstiprinātee štatuti ašziju beedribam un dakineeku šabeedribam, kurām ir šautšahbi ušnehmumi Latwijā, paleef ari turpmaf špehtā.)

Cebildumu naw? Peenemts. 2. pants.

(Wajauls kara laitā us Kreewiju ewafuetām beedribam un dakineeku šabeedribam top ašjaunoti agrātee (lihdš 1914. gada 31. julkiam) bijuššee walšchu un padomju šehdeki, kuri apšihmeti atteezigajos štatutos pehz peederibas.)

Wahrds Šihmanim.

U. Šihmanis (semneeku šaweeniba): Pee 2. panta leeku preekšā šchahdu pahrlabojumu: wahrda „atteezigajos“ weetā likt „atteezigos“.

Prezidents J. Ščakste: Es luhgtu referenta atsaukšmi.

Referents J. Purgals: Es atrodu, ka šis pahrlojums peenemams.

Prezidents J. Ščakste: Referents peekriht tam pahrlojumam. Es lišču pahrlojumu uš balfošānu un luhgtu pazeltees toš, kaš ir pret pahrlojumu, ka wahrda „atteezigajos“ weetā liktu „atteezigos“. Kaš atturas no balfošānas luhdsu pazeltees. Naw. Pahrlojums weenbalfigi peenemts. Es tagad lišču uš balfošānu pahrlobo 2. pantu un luhgtu pazeltees toš, kaš ir pret ta peenemšānu. Naw. Kaš atturas no balfošānas, luhgtu pazeltees. Naw. 2. pants pahrlobo tā weidā peenemts. 3. pants.

(Vai išwehletu jaunu waldeš, padomes un rewijišas komišjas fastahwu un apspreešu wišpār wišs jautajums, taš jaišiti ar mineto beedribu un šabee-dribu darbības atjaunošānu Latwijā, šasauzama ahrfahrtēja afzionaru waj dakineetu pilna šapulzo.

Šcho šapulzi šasauz: a) ne majat tā diwi beedribas waldeš waj padomes lozeki; b) ne majat tā puše no rewijišas komišjas lozektu fastahwa peh3 statutos paredžetā šaita; c) afzionari un dakineeti, furi šopā reprezentē ne majat tā^{1/20} no pamata kapitāla).

Wahrds Šihmanim.

II. Šihmaniš (semneeku šaweeniba): Pee 3. panta 1. dašas beigās ir šazits „šapulzo“, buhtu jafāta „šapulze“. Taš II. dašā „afzionari un dakineeti“, fur buhtu jafāta „afzionari waj dakineeti“.

Prezidents J. Ščakste: Es luhgtu referentu dot atsaukšmi.

Referents J. Purgals: Šheem pahrlojumeem peekrihtu.

Prezidents J. Ščakste: Pee 3. panta I. dašas ir eenests pahrlojums wahrda „šapulzo“ weetā likt „šapulze“. Taš buhtu redafzionels pahrlojums. Pee II. dašas ir pahrlojums štrihpot starp wahrdeem „afzionari un dakineeti“ wahrdu „un“ un ta weetā likt „waj“. Referents šheem pahrlojumeem peekriht. Es lišču toš uš balfošānu un luhgtu pazeltees toš, kaš ir pret šheem pahrlojumeem. Naw. Kaš atturas no balfošānas luhgtu pazeltees. Naw. Šhee pahrlojumi peenemti. Es tagad lišču šcho pahrlobo 3. pantu uš balfošānu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret šahda panta peenemšānu. Naw. Kaš atturas no balfošānas luhdsu pazeltees. 3. pants pahrlobo tā weidā peenemts. 4. pants.

(Šepreeššejā pantā c punktā aprahditeem afzionareem un dakineekeem teešiba greesteš ar luhgumu pee weetejās apgabala teesās, kura, pahrleezinajušees par likumā noteikto apstahktu pareišibu, ušdod weenam no notareem šagatawot pilnas šapulzes šasauššānu un atklat šapulzi).

Šebildumu naw? Peenemts. 5. pants.

(Atšewišču beedribu un šabee-dribu statutos paredžeto dašhadu šludinajumu weetā eeweetojams weenreiješ šludinajums „Waldebās Wehšinesi“ un „Škonomištā“ ar noteikumu, ka šludinajums par pilnas šapulzes šasauššānu eeweetojams wišmaj 6 nedekas eepreešš pilnas šapulzes deenas.

Pee ši h m e. Ja šapulzes šasauzošāns organs atrod par wajadšigu, tam ir teešiba eeweetot šludinajumus, peh3 šawas išwehles, ari zitos periodiškos prešes išdewumos).

Wahrds Šihmanim.

II. Šihmaniš (semneeku šaweeniba): Pee 5. panta eš leeku preeššā štrihpot wahrduš „un Škonomištā“, tā tā „Waldebās Wehšinesi“ ir šinotš, ka „Škonomištā“ ir šlehgtš un tapeh3 nebuhtu wajadšigs, ka šche paliktu, ka šapulzes obligatoriški jaiššludina ari „Škonomištā“. Taš tagad šche ir neweetā.

Presidentis J. Ščakste: Es luhgtu referenta atsaufsmi.

Referents J. Purgals: Es atrodu šho pahrlobojumu par peenemamam.

Presidentis J. Ščakste: Wahrds Sihmanim.

U. Sihmanis (semneeku saweeniba): Te pee šchi panta tablat ir šazjīs „šapulzes“ un tai weetā buhtu jasaka „šapulzi“.

Referents J. Purgals: Uri šchis pahrlobojums ir peenemams.

Presidentis J. Ščakste: Ir eefneegti pahrlobojumi, furi štan tā: strihpot wahrdu „un Ekonomistā“ pee 5. panta un wahrda „šapulzes“ weetā list wahrdu „šapulzi“. Referents peekriht šchim pahrlobojumam. Es listchu uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees to, kas ir pret šcheem pahrlobojumeem. (Sauzeens no sozialdemokrateem: „Ulfewiški balsot!“). Pirmais pahrlobojums par „Ekonomistu“. Referents peekriht šchim pahrlobojumam. Es listchu uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrlobojumu, ka strihpotu „un Ekonomistā“. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfoschanas. Naw. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho preekšlikumu. Pret šho preekšlikumu nodotas 32 balsis, atturejees naw neweens, bet par nodotas 43 balsis. (Sauzeens: „Naw kworuma!“). Tā ka naw peeteekofša kworuma, tad es listchu no jauna uf balsfoschanu pahrlobojumu, furu eenesa Satwerfmes Sapulzes lozeklis Sihmanis pee 5. panta strihpot wahrdu „un Ekonomistā“. Referents issazijees par pahrlobojumeem. Es listchu uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrlobojumu. Tagad es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfoschanas. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho pahrlobojumu. Pee balsfoschanas israhdijees, ka pret šho pahrlobojumu ir nodotas 49 balsis, par šho pahrlobojumu nodotas 48 balsis, atturejees naw neweens. Tā tad šchis pahrlobojums ir a traidits. Otrs pahrlobojums pee 5. panta: „Leeku preekšhā strihpot wahrdu „šapulzes“ un tai weetā list „šapulzi“. Referents peekriht šchim pahrlobojumam. Es listchu tagad šho pahrlobojumu uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrlobojumu. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas. Uri naw. Tā tad šchis pahrlobojums peenemts. Tagad es listchu 5. pantu pahrlobotā weidā uf balsfoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret 5. panta peenemšchanu. Naw. Kas atturas no balsfoschanas. Naw. Tā tad 5. pants peenemts. Peefihme pee 5. panta. Gebildumu naw. Peenemts. 6. pants.

(Statutos paredsetā kahrtibā pilnā šapulzē peedalitees neween personas, furas eefneegušas originalakzijas waj statutos noteiktās banfu apleezibas par akziju peenemšchanu glabaschanā, bet ari wiši tee akzionari, kas saudejušchi sawas akzijas no wineem neatkarigu apstahktu deht, ja wiini eefneeds statutos paredsetā laiktā: a) weetejās banfas apleezibu par akziju nolaupišchanu no seiseem waj drošchibas škapjeem, waj b) norakstu no apgabala teesas lehmuma, pehz fura nolaupitās waj pasaudetās akzijas atšibtas par isrihžinatām, un luhdsjem peekširta teesiba šanemt to weetā jaunās).

Wahrds Sihmanim.

U. Sihmanis (semneeku saweeniba): Es leeku preekšhā 6. pantā pirmā rindā pehz wahrda „šapulzē“ eelikt wahrdu „war“. Žitadi teikums naw šaprotams, tā ka teksts buhtu tahds: „... pilnā šapulzē war peedalitees“; wahrdinsch „war“ te ir islasišs.

Presidentis J. Ščakste: Es luhgšchu referenta atsaufsmi.

Referents J. Purgals: Šis pahrlobojums ir peenemams.

Prezidents J. Ščakste: No referenta redzes stahwokka šis pahrlobojums ir peenemams. Es luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret to, ka 6. pantā pirmā rindā pehz wahrda „šapulzē“ peemetinat wahrdu „war“. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofšanas. Naw. Tā tad šis pahrlobojums ir peenemts. Lihds ar to es lišchu wifu 6. pahrlobo to pantu us balsofšanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret wina peenemšanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofšanas. Naw. Tā tad 6. pants peenemts. 7. pants.

(Beedribas darbības atjaunošanas noluhkā šajauzamā šapulzē, bej eepreelšejā pantā usstaitteem akzionareem, war peedalitees ar balšteešbu ari personas: 1) furas eerošinajufšas atteezigā apgabala tešā mortifikazijas leetu par suduščām un nolaupitām akzijam un jau panahufšas teesā lehmumu par publikaziju un 2) furas usrahdiš no 1917. un 1918. g. g. atteezošās fwihtes, pašnojumūs un apleezibas par to, ka wineem peeder akzijās, ja pilnā šapulzē eeradušchees akzionari (6. p.) ar balsu wairafumu nolemts winūs peelaist. Šhos lehmumus peenem pilnā šapulzē, bej šhi panta 1. un 3. punktos aprahdito peršonu lihdsalibas balsofšanā, un tee staitas par galigeem un nepahršuhdšameem).

Wahrds Sihmanim.

A. Sihmanis (semneeku šaweeniba): Bee 7. panta leeku preefšā 1. punktā pehz wahrda „suduščām“ strihpot wahrdu „un“ un ta weetā lift wahrdu „waj“. Otrā punktā pehz wahrda „furas“ peemetinat wahrdu „war“ un wahrda „usrahdiš“ weetā lift „usrahdit“. Pehz wahrda „pašnojumūs“ strihpot wahrdu „un“ un ta weetā lift „waj“. Wahrda „wineem“ weetā lift wahrdu „winām“. Wahrda „nolemts“ weetā „nolemj“. Un wahrda „winūs“ weetā „winās“.

Prezidents J. Ščakste: Es luhgschu referenta atšaušmi.

Referents J. Purgals: Wifš šchee pahrlobojumi ir nepeezeešchami peenemami, jo zitadi naw šaprotams tekstis.

Prezidents J. Ščakste: Es luhgtu preefšā listoš pahrlabajumūs šalihdsinat. Leeku preefšā: 7. pantā pirmā punktā pehz wahrda „suduščām“ strihpot wahrdu „un“ un ta weetā lift wahrdu „waj“; otrā punktā pehz wahrda „furas“ peemetinat wahrdu „war“ un wahrda „usrahdiš“ weetā lift „usrahdit“; pehz wahrda „pašnojumūs“ strihpot wahrdu „un“ un ta weetā lift wahrdu „waj“; wahrda „wineem“ weetā lift wahrdu „winām“ wahrda „nolemts“ weetā lift „nolemj“ un wahrda „winūs“ weetā lift wahrdu „winās“. Referents šcheem pahrlabajumeem nepretojas. Es lišchu toš us balsofšanu. Dališchana neteek prašita? Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahrlabajumeem. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofšanas. Naw. Tā tad pahrlobojumi peenemti. Tahlaš es lišchu pahrlaboto 7. pantu us balsofšanu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret wina peenemšanu. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofšanas. Naw. Tā tad 7. pants peenemts. 8. pants.

(Šho noteikumu šahrtibā šajautās pilnās šapulzēs atšihšanas par likumigi notifufšām un to lehmumi par šaistofcheem preefš wifšem akzionareem un dalibneefeem, tā teem, kas dšihwo Latwijā, tā ari teem, kas atrodas ahprus tās robescham).

Wahrds Sihmanim.

A. Sihmanis: Es leeku preefšā šhi panta šahlumā wahrduš „šho noteikumu“ strihpot un weetā lift „šhini šlumā noteiktā šahrtibā u. t. t.“

Prezidents J. Ščakste: Es luhgschu referenta atšaušmi.

Referents J. BURGALS: Schee pahrlabojumi ir peenemami. Zitadi naw teksts šaslanots, jo juridiskā komisija šchos noteikumus nosauza par likumu.

Presidentis J. ŠČAKSTE: Preeščā liktais pahrlabojums škan tā: „8. pantā šahumā wahrduš „šho noteikumu“ strihpot un to weetā likt „šhini likumā noteiktā u. t. t.“. Referents peekriht šhim pahrlabojumam un es likšhu wīnu uš balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šchahdu pahrlabojumu. Naw. Kas atturas no balsofchanas? Naw. Šchis pahrlabojums ir peenemtš. Tagad es likšhu uš balsofchanu wīnu 8. pantu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret wīna peenemschanu. Naw. Kas atturas no balsofchanas? Naw. 8. pants weenbalsigi peenemtš. 9. pants.

(Pilnas akzionaru šapulzes lehmumus par beedribas waj šabeedribas likwidacijū war īpildit tikai ar tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministra atkauju, šasina ar finanšu ministri. Atkauja īšdodama uš biršhu komitejas ašfaušmes pamata. Biršchas komitejas ewentueleem īšdewumeem wajadšigos lihdselkus — ušnehmuma apštatišchanai un elšperu ušzainaschanai — ašgne pilna šapulze).

Wahrds Šihmanim.

U. Šihmanis: 9. pantā otrā teikumā es leeku preeščā wahrda „biršhu“ weetā likt „biršchas“ un treschā teikumā wahrdu „ewentueleem īšdewumeem“ weetā likt „warbuhtejeem īšdewumeem“.

Referents J. BURGALS: Uri šchee pahrlabojumi peenemami.

Presidentis J. ŠČAKSTE: Referents peekriht ari šcheem pahrlabojumeem, kuri škan tā: „9. pantā otrā teikumā wahrda „biršhu“ weetā likt „biršchas“ un treschā teikumā wahrda „ewentueleem“ weetā likt „warbuhtejeem“. Es likšhu šchos pahrlabojumus uš balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret šcheem pahrlabojumeem, kuruš referents atšihst par peenemameem. Naw. Kas atturas no balsofchanas? Naw. Tā tad tee pahrlabojumi ir peenemti. Tagad es likšhu wīnu 9. pantu uš balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret wīna peenemschanu. Naw. Kas atturas no balsofchanas. Naw. 9. pants peenemtš. 10. pants.

(Akciju beedribu un dalibneeku šabeedribu walschu sehdektus, kuri lihds kara šahumam (t. i. 1914. g. 31. julijam) atradušchees Kreewijā, ja šabeedribu ušnehmumi waj šahda to dala atrodas Latwijā, war pahrnest Latwijas robežchās uš pilnas šapulzes lehmumu, kura šasaulta šhini likumā aprahditā šahrtiba.

Pilnas šapulzes lehmumus par beedribas waj šabeedribas walschu sehdektu pahrzelschanu apštīprina tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministrs).

Wahrds Šihmanim.

U. Šihmanis: 10. pantā es leeku preeščā 1. dalā pehz wahrda „ja“ peemetinat wahrduš „beedribu waj“, jo pee mašhinrakstišchanas šchis wahrdinšch īšlāištš. Otrā dalā „walschu“ weetā likt „waldeš“ un wahrda „sehdektu“ weetā likt „sehdektā“.

Referents J. BURGALS: Schee pahrlabojumi ir peenemami.

Presidentis J. ŠČAKSTE: Referents peekriht šcheem pahrlabojumeem, kuri škan tā: 1. dalā pehz wahrda „ja“ peemetinat wahrduš „beedribu waj“, otrā pantā wahrda „walschu“ weetā likt wahrdu „waldeš“ un wahrda „sehdektu“ weetā likt wahrdu „sehdektā“. Es likšhu tagad toš uš balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrlabojumu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas? Naw. Tagad es likšhu uš balsofchanu wīnu šho pantu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret wīna

peenemšanū. Naw. Kas atturas no balsošanas, luhdsu pazeltees. Naw. 10. pants peenemts. 11. pants.

(Waldiba, eestahdes un personas, kuras pabalstijuschas darbibu atjaunojoschus usnehmumus ar rihzibas kapitalu (naudu, maschinam, jehsweelam, pusfabrikateem u. t. t.) konkursā, ja tahds atlahis pirms peezu gadu notejeschanas, staitot no atjaunošanas sapulzes deenas, bauda preekschrozibas jawu prāibu apmeerinaschanā agrafeem personigeem kreditoreem pretim. Ugrako paradu peedsihšana no mineteem usnehmumeem ahrpus konkursu pirmo peezu gadu laikā wispahri naw peelaischami).

U. Sihmanis: Leeku preefschā panta pehdejā teikumā wahrda „peelaischami“ weetā list „peelaischama“, jo tas sihmejas us peedsihšanu.

Referents **Purgals:** Schis pahrlabojums ir peenemams.

Presidentis J. Šchakste: Te leef preefschā 11. panta beigās wahrda „peelaischami“ weetā list „peelaischama“. Referents peekriht schim pahrlabojumam. Es listchu winu us balsošanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhiu pret scho pahrlabojumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsošanas. Naw. Tā tad tas ir peenemts. Tagad es listchu wisu 11. pantu us balsošanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret 11. panta peenemšanū. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsošanas. Uri naw. 11. pants ir peenemts. 12. pants.

(Uš atziju sabeedribam un jakineeku sabeedribam, tā tām, kas tagad pastahw, tā ari tām, kas jawu darbibu atjauno, atteezas 1920. g. 28. aprila („Waldibas Wehstnesi“ 1920. g. 29. aprila, № 97.) likums par sagto un juduscho us wahrda un usrahditaja isdoto atziju un obligaziju mortifikaziju; atjanoto atziju un obligaziju kuponu nomakšas kahrtiba nosakama sewischa pilnas sapulzes isstrahdatā instruzijā).

Wahrds Sihmanim.

U. Sihmanis: 12. pantā leeku preefschā: 1. rindinā wahrda „falinēeku“ weetā list „dalineeku“; 2. rindinā „28“ weetā list „23“, 2. un 3. rindinās strihpot wahrduš: „(„Waldibas Wehstnesi“ 1920. g. 29. aprila, № 97.) likums par sagto un juduscho us wahrda un usrahditaja“ un to weetā list: „pagaidu noteikumi par wehrtspapiru isdoto atziju un obligaziju“, un peemetinat pehz wahrda mortifikaziju: „(issludinatee 1920. gada 29. aprila „Waldibas Wehstnescha“ № 97)“; 4. rindinā wahrda „atjanoto“ weetā list „atjanoto“ un 5. rindinā wahrda „isstrahdatā“ weetā list „isstrahdajamā“.

Presidentis J. Šchakste: Es luhgšchu referentu.

Referents J. Purgals: Uri tee pahrlabojumi ir peenemami. Leelajā dala no scheem pahrlabojumeem islabo kuhdas un redalziju, bet te ir atshimets likums nepareiji. So likumu tā nesauz, tā ka ja scho pahrlabojumu nepeenemtu, tad mehš atstahjam nosaufumu likumam, kahds tam likumam naw dots, tā ka likumu nosaufku tad zitadi, nekā winsch ir publizets. Tā tad es atrodu, ka tee pahrlabojumi ir peenemami.

Presidentis J. Šchakste: Pahrlabojums škan tā:

„Pee 12. panta leeku preefschā: pirmā rindinā wahrda „jakineeku“ weetā list wahrdu „dalineeku“; otrā rindinā staitta „28“ weetā list staitli „23“, otrā un treschā rindinās strihpot wahrduš: „(„Waldibas Wehstnesi“ 1920. g. 29. aprila № 97) likums par sagto un juduscho us wahrda un usrahditaja isdoto atziju un obligaziju“ un to weetā list wahrduš: „pagaidu noteikumi par wehrtspapiru“, peemetinat pehz wahrda „mortifikaziju“ (issludinatee 1920. g. 29. aprīli „Waldibas Wehstnescha“ № 97); zeturtā rindinā wahrda „atjanoto“ weetā list wahrdu „atjanoto“ un peektā rindinā wahrda „isstrahdatā“ weetā list wahrdu „isstrahdajamā“.

Referents scheem pahrlabojumeem peekriht. Es listchu winus us balsošanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scheem pahrlabojumeem. Naw.

Ras atturas no balsfōšanas? Naw. Tā tad pahraboju mi peenemti. Es likschu 12. pantu us balsfōšanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret 12. panta peenemšanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfōšanas. Naw. 12. pants peenemts.

U. Sihmanis: Es leeku preeščhā kà 13. pantu šefofčo: „Šchis likums stahjas špehā no ta iſsludinaščanas deenas“.

Prezidents J. Ščakste: Es luhdsu referenta atšautšmi.

Referents J. Purgals: Šchis papildinajums buhtu peenemams.

Prezidents J. Ščakste: Es likschu papildinajumu us balsfōšanu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret wina peenemšanu. Naw. Ras atturas no balsfōšanas? Naw. Tā tad šchis preeščhlikums peenemts. Es likschu likumu wišā wifumā us balsfōšanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šchi likuma peenemšanu. Luhdsu peefehstees. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šchi likuma peenemšanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfōšanas. Uri naw. Tā tad šchis likums peenemts.

Ir eefneegts no Satwerfmes Sapulzes lozēkleem preeščhlikums:

„Leetam preeščhā likumu par „pagaidu noteikumu par apgahdibas ministrijai peefširtām teešbam“ 3. panta grofščhanu: „eewehrojot apgahdibas ministrijas lišwidēščhanu ar 1. majju, noemnt no deenas šahrtibas, nododot to atpakaš finansu un budščeta komiščjai“. Šchis preeščhlikums eefneegts no Satwerfmes Sapulzes lozēkleem:

P. Aščmana,	A. Buščewiza,	P. Šeezeneeka,
U. Sihmana,	P. Kotana,	U. Kweešča,
K. Irbeš,	J. Purgala,	U. Reinharda“.
K. Pautuka,	P. Šadwinška.	

Es likschu šcho preeščhlikumu us balsfōšanu atdot šcho projektū atpakaš finansu un budščeta komiščjai. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho preeščhlikumu. Luhdsu faskaitit. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho preeščhlikumu. Naw. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsfōšanas. Šchis preeščhlikums ir peenemts ar 49 balsim, pret 40, kas atturejšs.

Tad ir eenahzis eerošinajums par papildinajumu pee likuma par pawalstneezibu. Eerošinajums parafstits no 10 Satwerfmes Sapulzes lozēkleem Šchiemana, Fiščmana u. t. t. Teef likts preeščhā šcho eerošinajumu nodot juridiskai komiščjai. Gebildumu naw? Ja eebidumu naw, tad peenemts.

Tad ir pasinojums no Latgales semneeku frazijas, kà sozialā likumdošanas un pašchwaldibas kamijjā wina leek preeščhā Jesupa Lawrinowičša weeta deleget Apoloniju Lawrinowičš. Gebildumu naw? Peenemts. Weidsot ir eefneegts jautajums, kuru luhgtu šekretaru nolafit.

Šekretars R. Jwanowš:

„Augsti godatām Satwerfmes Sapulzes Prezidenta lungam!

Luhdsam greestees pee ministru prezidenta ar šefofču jautajumu:

34217
Pehdeja laifa wairatās Latwijas pilšehtās notikufchi piščhi aresti itarp arodneezifko beedribu beedreem un atbildigo eestahščhu lozēkleem, kà ari represijas pret štrahdneeku arodneezifko beedribu šapulzem un štreikotajeem:

No dšelszejneeku šawēenibas arešteti Rigā, Šeepajā, Šelgawā, Wezgulbenē, Daugawpilš un Rehšeknē ne mafat kà 26 zilweki. Štarp teem leelakā daļa šawēenibas daščadu nodatu walščhu lozēkfi.

Rigā: no metalštrahdneeku arodneezifšās beedribas arešteti 9 beedri, to štarpā 7 waldeš lozēkfi; no kimifšās ruhpneezibas štrahdneeku arodneezifšās šawēenibas 4 waldeš lozēkfi; no tirdšneezibas un ruhpneezibas šalpotaju

arodneeziskās beedribās 8 beedri, to starpā 5 waldeš lozekli; no transporta strahdneeku arodneeziskās beedribās 2 beedri, to starpā 1 waldeš lozeklis. No wišem aresteteem 10 ir Rigaš arodneezisko beedribu zentralā biroja lozekli.

Leepajā: aresteti 4 Kurjemes arodneezisko beedribu zentralā biroja lozekli, no kureem 3 ir Leepajas pilšehtas domneeki. Tai pašā laikā no Leepajas polizijas prefekta noleegtas beedru šapulzeš buhwamatneeku un strahdneeku arodneeziskai beedribai 17. aprili; dšelszketneeku šaweenibas nodalai 19. aprili, tā ari noleegta Kurjemes arodneezisko beedribu zentralā biroja plenaršehtes šasantschana, pee šam polizijas prefekts paššaidroja, ta wiņšch lihbš turpmatam arodneeziskām beedribam neweenu šapulzi neatšaušot.

Šelgawā: aresteti 7 beedri no Šelgawas šabniku un darbnitšchu arodneeziskās beedribās, to starpā 6 waldeš lozekli.

Gewehrojot to, ka wiš šchee aresti un represijas pret strahdneeku arodneeziskām organizacijam noteek tahdā břihti, šad strahdneeki, pamudinati no pee-augošas dšihweš dahršibās, wairatās pilšehtās uššakuschi šaimneeziskus streikus tā šitumigu lihbjetli šawa šaimneeziskā šahwokka uššlaboščanai, šchee represiwee šoti ušštatami tā strahdneeku organizšchanās un šreila teešibu apšpeeššana. Šadeht greeshamees pee ministru prezidentu ar šautajumu:

Waj wiņam šinami augššminetee šakti, šahdus šotus wiņšch nodomajis špert, lai išeigtu streikotaju un strahdneeku arodneezisko beedribu wajššchanu, lai šitku nelawejošchi atšwabinatās wišas arestetās personas, pret šurām truhštš peerahdijumu par nelitumigu rihzibu?

G. Morizš,	P. Kalniņš.
U. Rudewižš,	K. Bungišš,
Bruno Kalniņš,	U. Wežkalns.

Prezidents J. Ššhāšste: Motiwet šcho šautajumu ir peeteizees pee wahrda G. Morizš.

G. Morizš (šozjaldemokrats): Mums ir reti tahds laikmets, šad eekššleetu ministrš mušš neaplaimotu ar šahdu no šawas eekššhejās politikas šeedeem. Un šchos gadijumus, kuri ir ušškaititi muššu šautajumā, mehš beš ššhaubam peešškaitam pee šchis politikas šeedeem. Šautajumā eet runa par diwām leetam: par aresteem un par šapulšchu noleegšchanu Leepajā. Par išriškojuma noleegšchanu dšelszketneekem eekššleetu ministrš mums jau dewa šawu atbildi. Mehš neššhaubamees, ša ari atbildi uš šcheem gadijumeem, kuri notikuschi tagad Leepajā, bušš tahda pat, bet tas mušš neatbaida šawu šautajumu eekšneegt, lai eekššleetu ministra rihziba palitšu šitumdewejas eestahdes aktis tomehr peenaglota. Ir paššaidrots, ša šchis arodneezisko beedribu šapulzeš teek noleegtas uš šara šahwokka pamata. Tas teek daritš tahdā laikā, šad šaimneezisko prašibu eekšneegššana un išweššana arodneeziskām beedribam ir deenas šautajums un nepeezeeshama no wišas dšihweš iššaukta. Tahds paššaidrojums dots no weetejeem waras preekšštahweem Leepajā. Šif aišleegums pamatots waj nepamatots, tas mums ir deegšan ššaidrs. Šš nesinu, waj Leepajā ir parahdijušchees komunistu partijās uššaukumi, ša Riga, kuros ir aiznats gatawotees uš brunotu šazelšchanos, bet eš domaju, ša eekššleetu ministra kungs šoti labi šin un tāpat Leepajas polizijas prefekts, ša ja Leepajā ari tahdi uššaukumi buhtu parahdijušchees, šad wineem nebuhtu leelaki panahkumi biušchi, šahdi bija Riga. Waj tas, ša šahda nelegala organitšazija iššaišch lapinas, war buht par eemeslu apturet wišu arodneezisko beedribu darbibu tahdā břihti, šad wiņu šaimneeziskā uššahšchanās ir nepeezeeshama un neišbehgama. Ir ššaidrs, ša to nedrihkšt darit, un ja to dara, tad ar to prowožš nemeerus. Leepajā tas beš ššhaubam šazehla nemeerus strahdneeku mašās un Leepajas strahdneeki šawas arodneeziskās darbibas

pilnigu noleegšhanu zitadi newar ušwert, fà represiju pret arodneeziško kustiibu wišpahrt.

Tad wehl notifikušchi ir plašchi aresti. Wišem ir sinams no preses šinam, fà tahdi notifikušchi. Mums eefšchleetu ministrš wakardeenas sehde ari jau mehginaja šinot, kamdehl šche aresti notifikušchi, bet atkal mums, šozialdemotratistšai frazšijai jašaka, fà teem strahdneešem, furi eewehlejušchi fawus darba beedrus arodbeedribu waldeš, furi tagad teef aresteti, un ari mums nepeeteef, ja eefšchleetu ministrš apgalwo, fà aresti notifikušchi par nošegumeem. Šeefšchleetu ministra un winam padoto organu rihžibà. mehš ešam peedšihwojušchi tiš dauds nelikumiguš panehmeenus, fà plašchà strahdneešu masa un mehš newaram apmeerinatees ar paškadrojumeem, fahdi teef šneegti, un netizam teem. Lihdšigi gadijumi ir jau wairakfahrt affahrtojušchees: tišklihdš fahšas arodneeziškàs beedribàs streifa kustiibu, tad atteežigee organi išwirša parašto bubuli — komunistus un atteežigà fahrtà aktiwakee. beedribu darbineeki teef išnemi no apgrošibaš: toš waj nu tura zeetumq, waj iŝuhta. Urodneeziškàs beedribas darbiba zaur to teef pilnigi paralifeta un to dara uš kara ŝahwokka pamata. Mehš newaram apmeerinatees ar ŝahadu rihžibu. Aresteto ŝtaits no arodneeziškàm beedribam, fà juhš redšekt, ir loti leeš. „Jaunatàs Sinàs“ ŝhiš deenas numurà „no loti drofšheem awoteem“ ŝino, fà ešot aresteti 30 komunisti. Warbuht. Mušfu frazšijai ir eefšneegts no zentralàm arodneeziškàm eestahdem ŝinojums, fà aresteto ŝtaits ŝneedšas pahri par 50. Ja nu ari peenemšim, fà tee 30 ir komunisti un išdarijušchi walšts nošegumus, gatawojušchi brunotu ŝazelfšhanos, waj fahdu zitu nošegumu pretim lišumeem, tad strahdneeki to nešin un pee mušfu fahrtibas to wini ari nekad nedabus ŝinat un newarès par to pahrlleezinatees. Pee mums war eefškaitit komunistu partijà „administratiwà fahrtà“ un administratiwà fahrtà turet zeetumà uš ilgaku laiku waj iŝuhtit. Šas noteef uš ŝinu pamata, fahdas eewahktas no politiškàs apšardšibas nodalaš. Uš to mums naw ne mašakàs uštizibas un žil ŝinas pamatotas un žil. nepamatosas, taš naw iŝsinams. Šchi nodala iŝfaufuŝi neuštizibu ar dauds ŝpihdofšheem darbeem. Strahdneešem, furi redš ŝchos notikumus, fur streifa laikà arestè winu iŝwehletos arodneeziško beedribu darbineekuš, dibinati rodas pahrlleeziba, fà te noteef iŝrehkinašhanàs ar arodneeziško kustiibu. Še jums peemehrs, fà eewahž ŝinas: Šerodas ŝchinis deenàs, kad noteef aresti, arodneeziškà beedribà polizištš un ŝaka: „Juhš wehl neefat eefšneegušchi waldeš ložeklu ŝarakštu“. Šeef ŝinotš, fà taš jau ir eefšneegts un sem tahda un tahda numura. Iŝrahdas, fà poliziža to ir nošaudejufi un peepraša, lai ŝteidšigi eefšneeds otru. Šahdi gadijumi ir notifikušchi diwàs arodneeziškàs beedribàs. Ja nemam wehrà, fà ŝtarp aresteteem gandrihš wiŝi ir arodbeedribu walšchu ložekli, tad dabigi rodas eefšpaidš, fà arestè ne pehž fahdeem Krahšotaju eelà uŝeeteem waj politiškà apšardšibas nodalà eefšcheem dotumenteem, bet pehž arodbeedribu walšchu ŝarakšteem.

Dašchi no aresteteem, kureem iŝdewees atrast eefšpaidiguš galwineekuš, waj peerahdit peederibu pee legalas politiškàs organišazijaš, ir atkwabinati, tà tad naw bijuŝchi aresteti fà nošedšneeki. Bet ŝtarp wehl apzeetinateem beš ŝchaubam ŝehšch žilweki, furus apwainot ne par ko wairak newaretu, fà par to, fà wini ir eewehleti no faweem beedreem arodneeziško beedribu waldeš. Mums ir ŝinams, fà mums uš ŝcho jautajumu atbildèš, bet mehš winu gribam pazelt Satwerfmes Sapulžè, lai paŝtrihpotu, fà ar teem

paneemeem, ar kahdeem rihkojās eefšleetu ministrs, newar dibinat ne ustizibu uš waldibu, ne ustizibu uš Satwersmes Sapulzi, kas waldibu ir eezehluši. Tas rada tikai fashutumumu un nemeeru un zitu neko. Ja ir teefšam kahdi nošegumi isdariti no arodneezifkās beedribas beedreem, par kureem wini pee pastahwofcheem lifumeem buhtu šodami, tad lai nodod toš zilwekus šodam ne administratiwā kahrtā, ne klufā eefšleetu ministra un isluhofchanas nodalas mahjas kahrtā, bet lai to isdara atklahtā teefšas zelā. Tad ir strahdneeki, ir šabeedriba warēs noteikti redset, waj apwainotee šodu ir pelnijušchi waj naw. Tad buhs škaidriba. Bet ja plaschi aresti teef isdariti, tā tas noteef tagad, kad teef kerti aktiwakee arodneezifko beedribu beedri, lai desorganifetu strahdneeku kustibu šaimneezifkās zihnas brihdi, lai strahdneekem issauktu pamatus sem kahjam un ar šchahdu rihzibu walšs nostahjas darba deweju pušē pret strahdneezibu, tad tas winas autoritati štiprinat newar.

Presidents J. Tšchakste: Jautajums tiks wiršits kahrtibas rulli paredsetā kahrtibā.

Nahkofchā Satwersmes Sapulzes jēhde notiks nahkofchu otrdeem pulksten 5 pehz pušdeenas. Sapulze šlehgta.

(Šehdi šlehdi plkst. 9.55 min. wakarā).

Vahrlabojums.

Cepreefšchē 7. burtnizā 18. marta jēhdes stenogramā 598. lapas pušē deputata A. Bušchewiza runā par emišiju diwoš teikumos eesaguschās korekturas kluhbas, kuras šagroša šaturu:

„Es š a p r o t u (nodrukats — nesaprotu), ka war buht tahdi ahrkahrtēji apstahkfi, kur faktiški naw zitas išejas, tā islāist walšs kafes šihmes, bet pagahjušchā gada otrā pušē tahdu apstahkku nebij un daudš isdewigaf buhtu bijis maffat diwofahrtigas waj trihštahrtigas procentes aisdewu kapitalam, nekā islāist jaunu emišiju. Zeefa, muhsu wahzu kolegi Rīgas domē eeteiža labaf islāist naudū, nekā meklet to zitur, jo naudas islaidums esot „bešmaksas aisdewums“, bet no peedšihwojumeem mehš redšam, ka tamlihdšigs „bešmaksas aisdewums“ ismaksā arween 100% un wairaf, t. i. d a u d š (nodrukats — diwas) reišes wairaf, nekā wišaugštakās procentes aisdewu kapitalam.“

Nahkofchā 599. lapas pušē tani pašchā runā ir šchahda islabojama weeta:

„Šchis labakās isredšes uš nahkotni Meijerowiza funks mehginaja eegalwot mums ar to, ka ar muhsu kahrtējo budschetu stahwot ahrkahrtēji labi. Kahrtējee eenahkumi ne tikai šedšot kahrtējos isdewumus, bet pat pahšneedsot toš. No budscheta komišijas pehdejšās jēhdes Meijerowiza funks tomehr šin (nodrukats — šino), ka leelas šarpibas šarp ahrkahrtējeem un kahrtējeem (šchee diwi eepreefšchējee wahrdi islāisti) budscheteem preefšch walšs šaimneezibas naw.“

Satwersmes Sapulzes isdewums

Krahjumā pee A. Gulbja, Rīgā.

30/12/21

